تهذیب کتاب

مشارع الأشواق إلى مصارع العشاق

(في الجهاد وفضائله)

پښتو

للامام

العالم المجاهد الشهید احمد بن ابراهیم النحاس الدمشقي الدمیاطي

هذبه وانتقاه

الدکتور صلاح عبد الفتاح الخالد

وترجمه الی لغة البشتو

سیف الاسلام "دریزی"

البلاغ خپرندوی مرکز

hedayatdarulelme.com دارالکتب الإسلامیة،

تهـــزيـــب كتـــاب
مشارع الاشواق إلىٰ
مـصـــارع العشـــاق
فـي فضائل الجهاد
(پښتـــــــــو)

تهذيب كتاب

مشارع الأشواق إلى مصارع العشاق

في فضائل الجهاد

پښتو

للإمام

العالم المجاهد الشهيد أحمد بن إبراهيم النحاس الدمشقي المياطي

هذبه وانتقاه

الدكتور صلاح عبد الفتاح الخالد

و ترجمه الى لغة البشتو

سيف الاسلام "دريزى"

البلاغ خپرندوى مركز

د کتاب مشخصات

نوم: تهذیب کتاب مشارع الاشواق الیٰ مصارع العشاق فی فضائل الجهاد پښتو

مؤلف: العالم المجاهد الشهید أحمد بن إبراهیم النحاس الدمشقی المیاطی

مهذب: الدکتور صلاح عبد الفتاح الخالدی

مترجم: سیف الإسلام "دریزی"

کمپوزر: عبد الشافی

خپرندوی: البلاغ خپرندوی مرکز

چاپ وار: لومړی

چاپ شمیر: ۲۰۰۰ ټوکه

چاپ کال: ۱٤۲۸ هجري قمري

بسم الله الرحمن الرحيم

البلاغ

خپرندوی مرکز

وياړی چې په لومړی ځل د اسلام د لاری د يوه ستر مجاهد عالم شهيد أحمد بن ابراهيم الدمشقی المياطی د مشهور جهادی کتاب مشارع الاشواق الی مصارع العشاق فی فضائل الجهاد د تهذيب پښتو ترجمه په روانه ژبه کټ مټ بې له کوم بدلون نه تاسو ته وړاندی کوی او په دی هم وياړی چې د داسې يوی ستری ليکنی ترجمه يې د کار پيلامه شوه

البلاغ

خپرندوی مرکز

يو ازاد اسلامی خپرندوی مرکز دی، د اسلامی کتابونو چاپ، نشر، توزيع او ترجمه يې اساسی دندی دی

البلاغ

خپرندوی مرکز

د دې ترجمې په تصحيح کې د ښاغلی مولوی صبغت الله "صادق" ښاغلی مولوی نور الله "وفا" او ښاغلی مولوی اصحاب الدين هڅې ستايې او له لوی الله نه ورته د دارينو سعادت او کاميابی غواړی

د البلاغ خپرندوی مرکز خادم

عبد الله "مجاهد"

بسم الله الرحمن الرحيم

دژباړن سريزه

داسلام په سپيځلي دين کی جهاد داسی يو روښان حقيقت دی چی هيڅ مسلمان ترينه سترګی نشي پټولی ، الله جل جلاله پخپل کتاب قران کريم کی دکفر او ظلم په خلاف دقتال او جهاد کولوتاکيدکړيدی ، او مسلمانانو ته يې ځای پرځای امر کړيدی چی دظلم او کفر په خلاف جهاد وکړي لکه چی فرمايي :

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ (۱۹۰) وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ﴾ [البقره : ۱۹۱].

ترجمه : دالله په ليار کی له هغو سره وجنګيږئ چی له تاسی سره جنګيږي ، خو تيری مه کوئ، بيشکه چی الله پاک تيري کوونکي نه خوښوي . او هغوی‌وژنئ په هرځای کی مو چی پری وس ورسيد او ويې باسئ له کومو ځايونو څخه يې چی تاسی ايستلی ياست ، فتنه او فساد له وژلو څخه خورا بد دی .

همدغه راز لوی الله دقران کريم په بل ځای کی فرمايي :

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَنِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴾ [النساء :۷۶] .

مومنان دالله په ليار کی جنګ کوي اوکافران د شيطان او طاغوت په ليار کی نو دشيطان له دوستانوسره جنګ وکړئ بيشکه چی دشيطان مکر او دوکه خورا سسته او ناتوانه ده .

له دغو پورتنيو آيتونو څخه پرته نور ګڼ آيتونه هم دجهاد داهميت په باره کی نازل شوي دي خوزه دلته په همدغو دوه آيتونو بسنه کوم .

دالله تعالی له دغو آیتونو څخه څرګندشو چې له مسلمان سره جهاد یونه جلاکیدونکی عنصر دی ترهغه پوری یو مسلمان په صحیح معنی مسلمان مومن او خپلواک نشي پاتی کیدلی ترڅوپوری چې دجهاد جذبه او ولوله دهغه په رګونو کی موجودنه وي .اسلام او جهاد پخپلو کی دروح او جسد مثال لري چېرته چې مسلمان او اسلام وي هلته به جهاد خامخا موجود وي . اسلام او مسلمان له جهاد نه پرته نشي پائیدلی ، دکوم مسلمان زړه چې دجهاد له روح نه خالي وي هغه به له ایمان نه هم تش لاسی وي دهرچا په زړه کی چې دجهاد شوق نه وي هغه ځانته دمسلمان ویلو حق نه لري که بیاهم له سپین سترګی نه کار اخلي او ځانته مسلمان وایي ، وایي دی مګر درسول الله صلی الله علیه وسلم دمبارک ارشاد په رڼا کی هغه به دمنافق په مرګ مري الله سبحانه وتعالی پخپل پاک کلام قران مجید کی فرمایي :

﴿ وجاهدوا باموالکم وانفسکم فی سبیل الله ﴾

ای مومنانو!تاسی دالله په لاره کی پخپلومالونو او ځانونو سره جهاد وکړئ .

هرڅوک چې دالله په دی ښکاره حکم عمل نه کوي مالي او ځاني جهادلپاره ملانه تړي هغه مسلمان او مومن نشي کیدی دحضرت آدم علیه السلام له زمانی نه تراوسه پوری داسی ورځ نه ده تیره شوی چې دالله ربنتونو مومنو بنده ګانو دخپل ایمان او عقیدی دساتلو لپاره له جني او انسي شیطان سره جهاد نه وي کړی ، داسی یوپیغمبر نه دی مبعوث شوی چې هغه دایمان او اسلام له دښمنانو سره دجهاد اعلان نه وي کړی . آخري نبي محمدصلی الله علیه وسلم هم خپل ټول ژوند داسلام له دښمنانوسره په جهاد کی تیر کړیدی همدغه راز دهغه صلی الله علیه وسلم اصحابو کرامو هم له جهاد نه یوی شیبی لپاره غفلت او سستنی نه دی کړی . کله چې دپیغمبرانو او دهغوی امتیانو ایمان ، عقیده او استقلال له جهاد نه پرته په امن کی نه دی پاتی شوی نو ددی زمانی مسلمان څنګه کولی شي چې له جها د نه پرته خپل ایمان ، عقیده او آزاد ژوند په امن کی تیر کړي .

ای مسلمانه وروره!که ته غواړی چې ستا ا یمان ، عقیده ، آزادي ، عزت او آبرو دکفارو له یرغل نه محفوظ پاتی شي نو دا له جهادنه پرته په هیڅ حالت کی ممکن نه دی ، که دالله دشمن کفري او الهادي ځواکونه ستاپرخاوره ، عقیده ، آزادي ،

عفت ، غیرت او عصمت باندی له یرغل کولو نه نه ویریږي له لری ځایونونه راځي ستاپرخاوره تیری کوي نوته دهغوی په مقابله کی دجهاد کولو نه ولی وروسته کیږی ؟ ایا داوروسته کیدل به په دی خبره دلالت نه کوي چی ستاناړه له ایمان نه تش دی ، په رګونو کی دی دغیرت وینه وچه شویده او هسې تش په نامه مسلمان یې .

ربنتینی مسلمان کله هم دکفر په وړاندی دغلامي سر اینبودلوته نه چمتوکیږي او ترهغه توره لـه لاسه نه غورځوي ترڅوپوری چی دکفراو ظلم زور نه وي اوبه شوی او حق په باطل نه وي غالب شوی .

که ته ربنتینی مومن یی نو بیا داسلام دسرلوړی او دآخرت دتل پاتي جنتونودترلاسه کولو لپاره لـه جهاد نـه پرته بله لاره ستاپه وړاندی نشته . دخپل درونـد خوب نـه بیدار شه او دالله په لاره کې دظلم اوناروا په خلاف مزبوط او فولادي دیوال جوړشه ځکه چی الله تعالی مسلمان مکلف کړی دی چی هر وخت دکفر او تیری په خلاف جهاد وکړي .

ای مسلمانه وروره! په دی خبره پخه او کلکه عقیده وساته چی الله تعالی دحق ملګری او مدد ګار دی .اوفرمایلي یې دي چی : خبردار! دالله ډله غالبه ده.

اوس هغه ورځ رانږدی شوی چی لـه اسلامي نړی نه دکفر او ظلم تغر راټول او یرغلګر کفري ځواکونه په ذلت اورسوایي سره وتښتي. انشاء الله

زه په آخره کی دخپلو هغو وروڼو لپاره لاس په دعایم چی ددی مهم کتاب په ژباړه کی له ماسره مرسته اولاربنوونه کړی ده ، لوی الله دی زما اودهغوی هلی ځلی پخپل لوی دربار کی قبول اومنظور کړي . آمین.

یوه بله خبره چی زه خپلو درنو لوستونکوته کول غواړم هغه داده چی که څه هم ما ددی کتاب په ژباړه کی بشپړکوښښ کړیدی چې څه غلطي پکی پاتی نه شي خوبیاهم که دانساني کمزوری لـه کبله څه غلطیانې پاتی وي هغه دی په نښه او دکتاب چاپوونکی اداري ته ولیږي ترڅو په دویم چاپ کی اصلاح کړی شي .

والسلام

ستاسی وروړسیف الاسلام (دریزی)

ذوا العقده ۱۴۲۸ هـ ق

سریزه

إن الحمـدلله ، نحمله ونستعينه ونتوب إليه ونستغفره ، ونعوذبالله من شرور أنفسنا ،ومن سيئات أعمالنا ،من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلاهادي له ، وأشهد أن لا إله إلا الله،وحده لاشريك له ، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله ، صلوات الله وسلامه عليه ، وعلى آله وصحبه أجمعين .

امابعد:

بې لـه شکه جهاد ددین یو مضبوط بنسټ او د اسلام روح دی، په دی کی داسلام قوت اودبقا راز دی ، داد امن هغه یقیني لاره ده چې ریښتیني مومنان پری ځي او سیده دنعمتونو جنت ته رسیږي او درب العالمین خوښي ترلاسه کوي.

قرآن پاک دجهاد في سبيل الله په اړه زور بحث کړی اودجهاد میدانونه ، طریقي او صورتونه يې ډیرصفا بیان کړیدی ؟

درسول الله صلی الله علیه وسلم ګڼ احادیث د جهاد حقیقت ثابتوي او خلک دیته هڅوي اوترغیب ورته ورکوي .

درسول الله صلی الله علیه وسلم سیرت جهادي سیرت دی او ددغه سیرت ریښتینی عنوان او پېژندګلوي داده چې داديو مجاهد نبي محمد ﷺ سیرت دې ځکه چې درسول اکرم ﷺ ټول ژوند د الله له دښمنانو سره په جهاد کې تیر شویدی ترڅو د الله دعوت خور اودين خلکوته ورسیږي .

رسول الله ﷺ خپلو ملګرو صحابه کرامو ته هم دجهاد داسې تربیت ورکړی و چې دايې د ژوند برخه . او ددوی په طبیعت کې ننوتې و، پدې وجه هغوی دالله د لارې مجاهدين ، مقاتلين، دشپې راهبان ، زاهدان اود ورځې شهسواران وو. ددښمنانو لپاره ډیر سخت او پخپلو کې نهايت نرم او مهربان وو .

داسلامي تاريخ په ټولو پېړيو کې جهاد يو غښتلي او قوي خط پاتې شوې دی چې ریښتوني اومجاهد مسلمانان يې له نورو نه جداکړيدي اودغو مجاهدينو دامت له

دښمنانو سره مقابله کړې او لوی جهاد یې ورسره کړیدې ، په دې لاره کې یې پوره صبر ، استقامت او تیارې ښودلې او له الله سره خپله کړې وعده یې سرته رسولې ده.

مسلمان امت پدې حق او رښتینې جهاد سره دخپل وجود او دین حفاظت کړی او خپله خاوره یې ساتلې ده، دخپلو صلیبي دښمنانو او نورو کافرانو مقابله او دجهاد په زور یې ددښمنانو وسله تباه ، دسیسې یې ناکامې اودخپلو اهدافو او مقصدونو په ترلاسه کولوکې یې له ماتې سره مخ کړیدي .

پدې اوسني وخت کې پر مسلمان امت یو نوی مصیبت راغلې اوپه یو داسې بلا کی اخته شوي دي چې دښمنان دهغوی دیوداسې اسلامي خلافت په له منځه وړلو کې کامیاب شوي دي چې د مسلمان امت لپاره دامن او سلامتیا سوری و ، دښمنان وتوانیدل چې دمسلمانانوله ټولو اطرافونه داسلامي نظام وجود ختم کړي د مسلمانانود فرَدي او اجتماعي ژوند له ټولو اړخونونه یعنی سیاسي ، اقتصادي ، اجتماعي ، علمي ، ادبي ، کلتوري او فکري برخو نه ژوندی او موثر اسلام غائب کړي او اسلام فقط په جوماتونو، بندو کوټونو، لکه شخصي احوال او خیریه اجتماعي موسسو کې بندکړي. کافرو دښمنانو دمسلمان امت په دین باندې داسې هر اړخیز یرغل وکړ چې نه ترینه دمسلمانانو اخلاق بچ شو ، اونه هم هلکان جینکی ، مالونه ، عزتونه ، قوت ، او وطن .

دشمنانو دټولو مسلمانانو ملکونه قبضه او افراد یې قتل کړل ، په آسیا ، افریقااو اروپا کې ډیر اسلامي هیوادونه دهغوی ترسلطی او کنټرول لاندې دي .

دمسلمانانو وینې بې دریغه توی کړی چې په اوسني دور کې هم دټولونه ارزانه وینه دمسلمانانو وینه ده ، په شرق ، شمال او جنوب کې دمسلمانانو په خلاف صلیبیانو جنګونه پیل کړي لکه په ایتوپیا ، استیریا، صومالیه ، سوډان ، نائجیریا، سینیګال ، بوسنیاهرزوګوینا ، البانیا، چیچنیا، داغستان، ارمینیا، ازر بائجان ، هند ، پاکستان ، کشمیر ، افغانستان ، تایلند، بوریا، ویتنام ، انډونیزیا، فلفاین ، جاپان ، او چین کې .

پدې دورکې داسې سخت مصیبت راغې چې دمسلمان امت ملایې ماته کړه ځکه چې کافر او ملعون یهود وتوانیدل چې دفلسطین په پاکه خاوره خپل یهودي

حکومت جوړ او پدې سره یې دخپل دپیړیو پیړیو زوړ مقصد او مرام ترسره کړ. مسلمان امت دیهودو دحسد په پټو لمبو او اور کې وسوځیده .... او له یهودو سره په (۴۸) (۵۶) ،(۷۳) او (۸۲) کلونو په جنګونو کې ډیر زیات تاواني شو ، دامت حاکمانو له یهودو سره په کم ډیویډ ، اوسلو ، مادرید ، واشنګټن ، وادي عربه او قاهره کې دسولې تړونونه لاسلیک کړل او له یهودو سره دامت دیو شانته کیدو او تابع کیدو کار یې وکړ او پدې سره دیهودو ډیر مرامونه ترسره شول او اوس هم لګیا دي دخپلو ظالمانه یهودي مرامونو پوره کیدو لپاره کار کوي .

مجاهدین په پوره صداقت سره په مختلفو جبهاتو کې ددښمنانو په مقابل کې دجهاد دفریضې اداء کولو لپاره اوچت شول لکه په فلسطین ، سوډان ، بوسنیا ، چیچینیا ، هند او افغانستان کې ، له الله تعالی سره خپله کړی وعده یې پوره کړه ځینې یکې په شهادت ورسیدل او ځیني لاپه انتظار کې دي اولة خپلې وعدې څخه یوه زره هم مخالفت نه کوي ، لیکن سازش او دسیسه ډیره لویه وه او جګړه ددوی له طاقت نه پوره نه وه دشمن زیات قوي و ، داسلامي ملکونو ډیرو حکومتونو او ډلو ددوی ملګرتیا ونه کړه ترڅو دوی نظامي هدفونه او مادي نتائج لاسته راوړی وای مګر دوی بیاهم دصبر ، استقامت ، ثبات ، جهاد ، شجاعت او دقهرمانی داسې داسې تاریخ او مثالونه وړاندې کړل چې داددعوت ، جهاد او دشهادت په میدان کې داسې روښانه نښې او لوړې کارنامې دي چې اقتداء پسې کولې شي ،

دجهاد دغه لاره به د اسلامي امت په وجود کې دیو قوي او بنیادي اصل په توګه پاتې وي ، دامت داسې نسل به راشي چې دقرآن ، سنت ، داصحابو کرامو سیرت ، دمخکینیواواوسنیو صادقو مجاهدینو له قهرماني څخه دجهاد روحیه واخلي او دالله تعالی ددښمنانو په مقابل کې داسلامي ملکونوددفاع په خاطر مقدسه فریضه اکوي او دالله په مرسته داسې سخت میده کونکې اسلامي جګړې راتلونکې دي.

کله چې اسلامي امت ته دخپلو ناروغیونه صحت په نصیب شي ، له خپل رب سره صداقت وکړي او د اسلام ددین پابند وګرځي نو پدې وخت کې به یهود او ددوی ملګري هغه څه ووینې چې انتظار یې نه کوي ، یهودو ، صلیبیانو ، هندوانو اوبت پرستانو ته به دمومنو او صادقو مجاهدینو لخوانه پرله پسې تباهي او بربادي ور

اړول کیږي ، جهاد به دغسې مسلسل جاري اوساري وي لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته خبر راکړی چې : ((الجهـاد مـاض الی یوم القیامة ....)) یعنې جهاد به ترقیامته پورې جاري وي ، او هغه رښتیني او ثابت قدمه ډله به پدې امت کې همیشه لپاره موجوده وي چې دهغې خبر رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته راکړی دی اوفرمایلي یې دي : ((لا تـزال طائفة من أمتي ظاهرین علی الحق لایضرهم من خالفهم حتی یأتی أمر الله ......)) یعنې زمایه امت کې به یوه داسې ډله همیشه لپاره ترقیامته پورې موجوده وي چې په حق باندې به ولاړ وي اومخالفین به ورته هیڅ ضرر نشي رسولې ، هغه رښتیني مجاهدین به همیشه موجود وي کوم چې دخپلو تورو لاندې جنت ته دداخلیدو شوق لري اودابه په اینده کې نور هم زیاتیږي ، دوی به درسول الله دغه وینا رښتینې کوي چې فرمایي :

((واعـلموا ان الجـنة تحت ظلال السیوف ...)) یوه شئ چې جنت دتورو ترسیوری لاندې دی ، دغو صادقو مجاهدینو ته داکتاب ډالۍ کوو چې دجهاد دفضائلو په اړه دابن النحاس دکتاب تهذیب دی ، ترخوبه پوره بصیرت سره جهاد وکړي ، دجهاد فضائل او میدانونه وپیژني اودجهاد جذبه ، احساس ، شوق او مینه یې لاپسې زیات او قوي شي ، همدارنګه دابن النحاس دکتاب دغه تهذیب دامت ځوانانو ته هم وړاندې کوو ترڅو خپل هغه فریضه وپیژني چې الله تعالی ورباندې ددښمن په مقابله کې جهاد لازم کړی دی او پدې سره دغفلت ، سستي ، تردد او شاته پاتې کیدو نه ځان وژغوري لـه الله سره صداقت وکړي اودهغه ددین نصرت او مرسته وکړي دالله تعالی ددښمنانو مقابله وکړي او دقرآن اوجهاد تربیرغ لاندې خپل موقعیت ولټوي ، اودخپلې راتلونکي شوي وعدې دترسره کولو لپاره کوشش وکړي اودخپلې مینې آرزو ګانو ته په رسیدوکی تلوار وکړي .

مونږ پدې تهذیب سره الله تعالی ته متوجه کیږو او دده دپاک ذات نه امید واریو چې ددغه کتاب مولف عالم ، مجاهد اوشهید ابن النحاس دمشقي ته عظیم اجر وثواب ورنصیب کړي ، او همدارنګه هغو دوه ورونو ته هم بې حسابه اجرونه ورکړي

كومو چې ددغه كتاب تحقيق او خدمت كړيدى او پدې اجر اوثواب كې مونږ هم شريک وګرځوي ...

او الله تعالى دى هرهغه چاته هم دخير جزاء وركړي چې ددى كتاب په نشر او تقسيمولو كې برخه اخلي بيشكه الله تعالى كريم او سخي ذات دى .

وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم .

دكتور صلاح عبدالفتاح خالدى.

داتهذيب

امام ، عالم ، مجاهد او شهيد ابو زكريا احمد ابن ابراهيم بن محمد ، شافعي ، دمشقي الدمياطي ليكلى دى چې ابن النحاس په نوم مشهور دى اوپه ۸۱۴ هجري كال دمصر په دمياط منطقه كې شهيد كړى شويدى . داكتاب يې دجهاد په اړه ليكلې دى چې دجهاد احكام ، فضايل اوجهاد ته دترغيب په موضوعاتو باندې مشتمل دى ، او خپل كتاب ته يې ((مشارع الاشواق الى مصارع العشاق ومثير الغرام الى دار السلام)) نوم وركړى او دغه امام پخپل ژوند كې واقعي جهاد كړيدى ځكه چې په دمشق كې دجهاد په دور كې لوى شوى اوپه عملي توګه كې دلته دجهاد تربيت اخستې و ، بيا چې مصر ته يې كډه وكړه او په دمياط كې لس كاله پاتې شو نو دلته بيا عملي جهاديې وكړ ، ده به ددمياط او دخواوشا علاقې خلك د صليبيانو سره جهاد ته راوستل چې دهغوى دحملو مخ نيوې وكړي . الله تعالى دده جهادپخپل دربار كې قبول او د شهادت لويه مرتبه يې ورته په نصيب كړه او په كال ۸۱۴ هجري كى دمياط ته نژدى د ((الطينة)) نومې ځاى كې په جګړه كې شهيد شو .

نو پدې سره امام ابن النحاس رحمه الله علمي ، عملي ، اوقولي جهاد ټول ترسره كړه اودشهادت مرتبه يې ترلاسه كړه .

نو پدې وجه دده دغه كتاب بو خاص مزه او تاثير لري ، او معلومه ده چې الله تعالى ددى شهيد او عالم دغه كتاب ته دقبوليت درجه نصيب كړى ده ځكه چې دايې دوه ځلې ليكلې دى يو ځل يې دعلم په سياهي او دويم ځل يې دشهيد په وينو ، اوپدې سره ابن النحاس دكريم صفت ګټلې دى ، پرهغه ددغه كتاب د تاليف او دليكلو سبب او باعث داو چې ده دخپلې زمانې په مسلمانانو باندې جهاد فرض ګڼلوځكه چې مغولواوصليبيانوورباندې حمله كړى وه ليكن دوى دجهاد نه اعراض كړى و نو ده وغوښتل چې ددوى همتونه راتيز او جذبه يې رابيداره كړي نو ددغه مقصد لپاره يې داكتاب وليكلو او دايې تقريباً دلسو (۱۰) مياشتو په موده كې

دخپل شهادت نه دوه کاله وړاندې تالیف کړ ، دا رحمه الله پخپله وایي : (لدی کتاب نه دمصنف دخپل رب رحمت ته فقیر او عاجز اودده دعفوې او بخښنې امیدواربنده احمد بن ابراهیم بن محمد بن النحاس الدمشقي الله تعالی دی ورته معافي وکړي ،) فارغیدل دجمادي الثاني په ۲۵ نیټه کال ۸۱۲ هجري کی و او دتالیف ابتداء یې درمضان المبارک په میاشت کال ۸۱۱ هجري کې و ،

علماء پدې متفق دي چې دجهاد په موضوع کې دابن النحاس کتاب ترټولوبهترین کتاب دی ، او څومره کتابونه چې دجهاد په موضوع لیکل شویدي له ټولو نه پدې کې جمع او تحقیق زیات ، معلومات او فوائد پکې ډیر دي .

کله چې ابن النحاس رحمه الله دکتاب اوږدوالې محسوس کړ نو پخپل ژوند کې یې دامختصر کړ او نوم یې ورته : " مختصر مشارع الاشواق " کیښود .

څرنګه چې دغه کتاب علماو زیات خوښ کړ اوزیاته توجه یې ورته وکړه نو بعضو علماو مختصر کړ چې پدې جمله کې الشیخ محمود العالم المنزلی متوفی ۱۳۱۱ ه هم دی او ده خپل مختصر ته " فکاهة الاذواق فی اختصار مشارع الاشواق" نوم ورکړ .

دابن النحاس دغه کتاب ترډیری زمانی محفوظ پروت و تردې چې پدې زمانه کې الله تعالی دده دچاپولو او ظاهرولو فیصله وکړه .

په مکه مکرمه کې دام القری دپوهنتون دشرعیاتو اوداسلامي دراساتو فاکولتې دابن النحاس ددغه کتاب تحقیق لپاره دوه څیړونکو اشخاصوسره چې په اسلامي شریعت کې یې ماستري کوله) موافقه وکړه .

او کتاب یې ددواړو استاذانو ترمنځ داسې تقسیم کړ چې :

دکتاب داول نه تر ۲۵ باب پورې تحقیق یې دکتورادریس محمد علي ته وسپارلو.

اوددویم قسم تحقیق یې دکتاب ۲۶ باب نه تر آخره پورې دکتور محمد خالد اسطنبولي ته وسپارلو ، دواړو استاذانو خپل کار فاکولتې ته حواله کړ اوپه ۱۴۰۵ هجري کال کې یې دماستري سند ترلاسه کړه او بیایې کتاب چاپ ته وړاندې او دچاپولومسئولیت په بیروت کې دار البشائر الاسلامیه ، مطبعې ترسره کړو، کتاب

لپاره مقدمه دکتاب نشر کونکي استاذ رمزي سعد الدين دمشقي وليکلو اودکتاب دچاپولو لپاره دنوموړي مطبعی کوشش پکې بیان کړی دی او بیا دغه کتاب استاذ دکتور عبدالعزیز حمیدي دامر القری دپوهنتون ددعوت او اصول دین دفاکولتې رئیس خلکوته تقدیم او معرفي کړ، دمولف ، دهغه دخیرونکو اودکتاب ستاینه یې وکړه .

داکتاب اول ځل لپاره ددار البشائر الاسلامیه لخوا په ۱۴۱۰_ ۱۹۹۰ کال کې چاپ کړی شو چې دوه جلدونه یې لرل او ټولې صفحې یې يو زر دوه سوه دیرش دی . او دی دواړه استاذانو دکتاب ډیر ښه بهترین خدمت کړیدی یعنې دکتور ادریس محمد علي اودکتور محمد خالد اسطنبولي چې دزیاتو حدیثونو تخریج یې کړی او په ډیرو باندې یې حکم هم کړیدی او دډیرو هغوکسانو نومونه چې پدې کتاب کې بیان شوي دهغوی پیژندګلوی هم کړیدی او هغه مراجع یې هم ښودلي دي چې مؤلف شهید ابن النحاس رحمه الله دهغو نه استفاده او اخذ کړیدی او پدې کتاب کې دبیان شوو ځینومسئلو تحقیق ، اودنصوصو ښه صحیح وضاحت یې هم کړیدی نو الله تعالی دی دغو دواړو ښاغلو ته جزاء او خیر ورکړي.

دار البشائر الاسلامیه دغه کتاب ډیر ښایسته او ښکلې طریقې سره چاپ کړی او خصوصي پاملرنه یې ورته کړیده ، الله تعالی دی ددی کارکنانو ته هم ښکلې بدله ورکړي .

ادیبانو او لوستونکو هم دکتاب ډیر زیات استقبال او پذیرائې کړی او پدې اعتبار سره چې دجهاد په موضوع او احکامو او فضائلو کې په ماضي او حال کې بهترین او غوره کتاب دی ډیره ګټه ترینه اخستې ده ، ماهم دچاپ کیدو څخه څو میاشتې وروسته فوراً یوه نسخه ځان سره وساتله او داتقریباًداتو کالونه زیات وړاندې خبره وه او بیا مې ښه په غور سره مطالعه کړ او ډیره زیاته استفاده مې ورنه وکړه .

لیکن په بعضو مسئلو کې مې اوږدوالې ولیده اوپه بعضو قصو او خوبونو کې مې استطراد ولیده یعنې غیر ضروري شیان ذکر شوي وو ، او بعضې حدیثونه پکې داسې وو چې صحت یې نه درلود .

ددوارو څېړونکو استاذانو په کلام کې اوږدوالې و ، په رجالو باندې خبرې ، په احاديثو اوپه حاشيه کې دسند په رجالو باندې حکم کوي اوپدې حاشيو کې بعضې دحديثو علمي سندي او اعتمادي فوائد داسې وو چې يو عام او عادي لوستونکې ته څه فايده يې نه ورکوله څکه چې ددينه يواځې څېړونکي اوشرعي علم زده کونکو فايده اخستلې شوه اوبس . نوزما په خيال کتاب اختصار او تهذيب ته ضرورت درلود ، خصوصاً دا چې ددی مولف ابن النحاس پخپله هم ددی اوږدوالې محسوس کړی ونو څکه يې پخپل ژوند کې مختصر کړی و او دده نه وروسته بعضو نورو علماو هم مختصر کړی ونو اته کاله وړاندې مې ددی دتهذيب کولو قصد وکړ ليکن همت راته څواب راکړ او په نورو کارونو کې بوخت شوم ، دهمدی کال په پسرلي کې ماته يو دوه داسې معزز ورونه راغلل چې دهغوی غوښتنه ردکيدی نشوه او مانه يې ددی دتخليص غوښتنه وکړه ترڅو مسلمانان ترينه ګټه واخلي نو زما په زړه کې هغوی پتمه اراده رابيداره کړله او دکتاب تهذيب او تلخيص ته مې لاس پورې کړ او دچاپ شوې نسخې او ددوارو څېړونکو استاذانو دکوښښ نه مې ګټه پورته کړه. دوی چې ددغه کتاب په تحقيق او تخريج کې څومره کوششونه کړيدي زه ددوی پور وړی يم .

محترم ورور الشيخ ابراهيم العلي حفظه الله پدې کتاب کی دبيان شويو احاديثوپه تخريج نظرثاني وکړ او دهغه ددغوکوششونونه مې هم ګټه پورته کړه او مشورې مې ترينه واخستې الله تعالی دې ورته نيکه جزاء ورکړي .

دمولف (ليكوال) پېژندنه

لقب يې محی الدين ابو زكريا ، اونوم يې احمد بن ابراهيم بن محمد دی ، شافعي مسلکی و ، لومړې په دمشق کی اوسيدو اوبيا په دمياط کې استوګن شو ، په ابن النحاس سره شهرت درلود .

داتمی هجري پيړۍ لـه علماو څخه دی چې دعمر زياته برخه يې په اتمی پيړۍ کې تير شوې او دنهمی پيړۍ په شرع کې وفات شويدی .

په کتابو کې چېرته هم دده دزيږيدو نيټه ندی ښودل شوې اونه دده دکورنۍ په باره کې څه معلومات بيان شوي او داهم چېرته نه دي ويل شوي چې ده ته ابن النحاس لقب څنګه ورکړې شو.

ابن النحاس په دمشق کې زيږدلې او همدلته يې دعلماو څخه علم حاصل کړی دی خوپه کتابوکې هغه علماء نه دي ښودل شوي چې دی يې شاګرد پاتې شوې دی څکه چې دده دعلمي او عملي ژوند په باره کې څه ندي ويل شوي .

خو دمشق کې په اتمه پيړۍ دلويو علماو يوه ډله موجوده وه چې مشهوريکې ابن تيميه ، ابن قيم الجوزي ، ابو الحجاج المزي ، شمس الدين ذهبي او حافظ ابن کثير و ، دابن النحاس په زمانه کې په مصر او شام باندې مماليکوحکومت کاوه چې مصر ته د صليبيانو خطره وه او شام ته دمغلو خطره وه .

او کله چې اتمه هجري پيړۍ په ختميدو شوه نو ابن النحاس ددمشق دهغو لويو علماو څخه و چې په ګوتو به ورته اشاره کيده .

ابن النحاس دحديث اود فقه عالم و اوپه نيکو کارونو ، امر بالمعروف او نهي عن المنکر او دبدعاتو او خرافاتو سره دمقابلې کولو زيات شوقي و همدارنګه دخلکو د تعليم ، تربيه ، راهنمايي ، نصيحت او دخير خواهي هم زيات حريص و .

ده به له شهرت نه ځان ساتلو ، د ګمنامي او عدم شهرت ژوند زيات خوښولو او ډير زيات عاجزي پکې و .

ابن النحاس (۸۰۳) هجري پورې په دمشق کې اوسیدو ، د علم ، تعلیم ، دعوت او نصیحت په کاروکې مشغول و ، پدې کال کې ډیر سخت دردونکې او بربادونکې حالت راغی ، دمغلو حاکم تیمور لنګ زیاتره ښارونه قبضه کړل حلب او حماة یې ونیول او دمشق ته یې مخه کړه او تر ډیروخت پورې یې په محاصره کې وساتلو او بیا ور ننوتو او قبضه یې ورباندې وکړه ، ددمشق له خلکو سره یې هغه سلوک وکړ چې دویلو ندی ، دتیمور لنګ لښکرو په زرګونو سړي او ښځې قتل کړل ، دسړو او ښځو بې عزتي یې وکړه ، مالونه یې ټولوواخستل او ډیر سړي او ښځې یې له ځان سره قیدیان بوتلل ، کله چې له دمشق نه ووتل نو اور یې پکې بل کړو او چې څه کورونه ، مالونه او سامونو نه ترینه پاتې وو ټول یې وسوځول ، دمشق یې وران، ویجاړ ، سوځیدلې اوکنډرات پریښود چې نه پکې مال و اونه سړي ، نه کورنه او نه حیوانات .

(۸۰۳) هجري کال په دمشق باندې په ټول اسلامي تاریخ کې بدترین کال و اوپدې کال کې ددمشق نه ډیر خلک مصر ته لاړل چې پدیکې یو شمېر علماء او فقهاء هم شامل وو .

ابن النحاس هم په (۸۰۳) هـ کال له دمشق نه مصر ته سفر وکړ او څه زمانه په (المنزلة) ښار کې پاتې شو بیا " دمیاط " ښار ته لاړ او باقي عمر یې دلته تیر کړ تردې چې ۸۱۴ هـ کال کې شهید شو ، مصر دصلیبیانو له خطر سره مخ و هغوی به په مصر باندې بحري ډاکې اچولې خصوصاً دالدلتا په سیمه باندې ،په (۸۱۴) هـ کال صلیبیانو دمیاط ته نزدې د" الطنیه " په قریه باندې حمله وکړه اوددمیاط خلک له هغوی سره جګړې او مقابلې ته ووتل چې ددغو مجاهدینو سرخیل ابن النحاس رحمه الله و ، له صلیبیانو سره یې ډیر سخته جګړه وکړه او پدې جګړه کې په داسې حالت کې دشهادت اوچته مرتبه ترلاسه کړه چې مخامخ لګیدلې و نه په شا،

امام ابن حجر العسقلان په " ابناء الغمر بأبناء العمر" کې ددی جګړې په باره کې لیکي :

د(٨١۴) هجري کال دربيع الثاني په مباشت د" جنوية " (ددی نسبت په ايتاليا کې دجنوا ښار ته کيږي چې لدې ځای نه به صليبيان له مسلمانانو سره جنګ لپاره وتل) يوه ډله اسکندريه ته ورسيده اودلته يې جګړه وکړه ، ډير خلک يې قيديان کړل او ډير يې پکې ووژل ، بيا دغه "جنوية " " الطينة " ته لاړل او پدې کې هم ډيرې ښځې او ماشومان قيديان کړل اولويه جګړه پکی وشوه ، ددمياط خلک د" الطينة" دخلکو کومک او مرستې لپاره ووتل چې مشر يې محی الدين ابن النحاس رحمه الله و ، دی به هميشه دجهاد لپاره ددمياط په سنګر او مورچل کې پروت و ، نوموړی دلوی فضيلت خاوند ، او دجهاد په احوالو کې يو لوی کتاب يې ليکلی دی ، هغه په جګړه کې مخامخ ووژل شو...))[1]

ټولوعلماو ته دابن النحاس فضيلت ، علم او جهاد ښه معلوم دی يعنې دهغه جهاد ته قانع دي ، امام ابن حجر دنوموړي په باره کې داسې وايي : او دی به تل جهاد لپاره ددمياط په سنګر او مورچل کې پروت و او ډير لوی فضيلت يې درلوده.

ابن العماد حنبلي وايي : هغه شيخ ، امام ، علامه او قدوه و.[2]

مورخ سخاوي دده په باره کې داسې وايي : ابن النحاس د فرائضو او حساب پر علومو ډير زيات پوهيدو ، دهندسې دحساب نتيجه په راويستو باندې پوره وړتيا څرګندوله ، لدينه پرته په فقه او په نورو فنونو باندې هم واقف و ، دنيکو کارونو په کولو کې زيات حرصناک و ، شهرت نه يې ډېر کولو او ګمنامي يې زيات خوښ و ، په خپلی پوهې باندې تکبر نه کولو بلکې چابه چې نه پيژندلو د امي (نالوستی) ګمان به يې ورباندې کولو ، ډير ښايسته شکل او ګيره يې درلودله ، قديې لږ لنډ جسم اوبادي يې برابره وه ، زياتره وخت به په جهاد او سنګر کې و ، تردې چې شهيد شو .[3]

---

[1]ـ ابناء الغمر لابن حجر : ١/ ٢٤، ٢٥.

[2]ـ شذرات الذهب لابن العماد ٧/ ١٠٥،

[3]ـ الضؤ اللامع للسخاوي ١/ ٢٠٣، ٢٠٤.

زركلي دده په باره کې داسې وايي : احمد بن ابراهيم بن محمد ابو ذكريا محى الدين ، الدمشقي او بيا الدمياطي چې په ابن النحاس مشهورو ، په فرائضو (دميراث په علم) کې ماهر و ، مجاهد اودشافعي مذهب له فقهاو څخه و ، په دمشق کې زيږيدلې ، او دتيمور لنګ په وخت کې مصر ته کډه وکړه هلته په "المنزلة " نومي ځای کې اوسيدو ، په دمياط کې به هميشه لپاره د جهاد په سنګر کی پروت و ان تردی چې دفرنګيانو سره په جنګ کې مخامخ شهيد اوپه دمياط کې خاوروته وسپارل شو ، نوموړي ډير ښه کتابونه ليکلي دي.[1]

نو پدې وجه ابن النحاس رحمه الله دعلم ، عمل ، دعوت اوجهاد جمع کونکې او دټولو مجاهدينواو محافظينو په سرکې و ، الله تعالى دده ژوند په شهادت سره پوره کړ چې له ډيرې اوږدې زمانې نه يې آرزو درلودله اوله الله تعالى څخه به يې دشهادت سوال کولو .

ابن النحاس رحمه الله خپل شاته يو څو ګټور کتابونه پريښي دي، مونږ پدې لنډ تعارف او پيژندګلوي کې دهغه ددريو چاپ شوي کتابونويادونه کوو .

١ـ بيان المغنم فى الورد الاعظم : دا ابن النحاس ليکلي اوپه (٢٦) بابونو يې تقسيم کړى دى اول يې فضل القران او فضل المعلمين دى .[2]

٢ـ تنبيه الغافلين عن اعمال المجاهدين وتحذير السالكين من افعال المهالكين دى.

داکتاب يې دامر بالمعروف او نهي عن المنکر او مسلمانانو ته دګناهونو ، بدعاتو اوله نافرمانيو څخه دويرولو په باره کې ليکلي دى . هغه ددى کتاب په مقدمه کې ليکي : " هرکله چې ماوليدل دامر بالمعروف او نهى عن المنکر رکن ډير کمزرې شوى او خلک ورنه ډير لرې شوي دي ، دسنتو نښې اوعلامې ختمې شوي دي، او يواځې نوم يې پاتې شوې دى ..... چاهمت نه شو کولى چې دمنکر اوبديو په خلاف رد وکړي او پدې باندې څوک ثابت قدم نه شو پاتې کيدلې نو پدې وجه جرائم او

---

[1] ـ الاعلام للزركلى : ١/ ٨٧،

[2] ـ الاعلام للزركلى : ١/ ٨٧.

منکرات عام شوي وو خکه چې داسې څوک نه و چې دالله په دین کې دملامت کوونکي ملامتیا نه ونه ویریږي . نو ما اراده وکړه چې پدې باره کې یو څو پاڼې ولیکم ترڅو زما پشان ګناه ګارانو ته او زما غوندی په غفلت او نسیان کې پراته خلکوته نصیحت او خیر خواهي وکړځي "[1] داکتاب په ریاض کی دشیخ عبدالله بن محمد بن حمید رحمه الله له خوا په قلمي نسخه چاپ کړې شو دچاپ نګراني الشیخ صالح بن محمد لحیدان په غاړه و چې بعضې تعلیقات او تبصری ورباندی هم لیکلي دي ، الله تعالی دی په امام ، عالم، مجاهد ، مرابط ، داعي ، مصلح ، مبارز شهید ابن النحاس رحمه الله باندې رحمتونه ولیږي اودخپل دین او امت له طرفه غوره بدله او جزا ورکړي آمین .

[1]ــ مشارع الاشواق : مقدمة المحققين :۱/ ۱۲

لـومـړی بــا ب
له کفارو سره دجهاد دوجوب حـکم اوجهاد نه کوونکو لپاره وعـیـد

الله تبارک وتعالی فرمایي : ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾[البقرة۲۱٦].

پرتاسې جنګ فرض کړای شوېدی. که څه هم تاسې یې نه خوښوئ اوشاید تاسې یوشی بدوګڼئ خو هغه به ستاسې لپاره غوره وي. اوشاید تاسې یوڅیز خوښ کړئ خوهغه به ستاسې لپاره بدوي. الله پاک ښه پوهیږي اوتاسې نه پوهیږئ .

الله تعالی فرمایي :

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ [البقرة۲٤٤]

تاسې د الله په لاره کې جهاد وکړئ اوپوه شئ چې الله اورېدونکې او خبردار دی.

الله جل جلاله فرمایي :

﴿ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴾ [البقرة۲٥۱] .

که الله پاک دځینو خلکو مخه په ځینو نورو نه نیوای نو زمکه به له فساد څخه ډکه شوې وه. خو الله پاک په ګرد بشریت احسان کوونکې دی.

الله جل مجده فرمایي :

﴿ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴾ [التوبة ٢٩] .

له هغو اهل کتابو سره وجنګیږئ چې په الله اود آخرت په ورځ ایمان نه راوړي او هغه څه حرام نه ګڼي چې الله اودهغه رسول حرام کړیدی اونه حق دین خپل دین مني. تر هغه چې پخپله جزیه ورکړي په داسې حال کې چې سپک او ذلیل وي .

الله تعالی فرمایي :

﴿ولَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴾ .[الحج٤٠].

که الله پاک دځینو خلکو په واسطه دنورو مخه نه نیوای نو دراهبانوچیله خانې ، دعیسویانو او یهودانو کلیساګانې او هغه جوماتونه به ټول نړول شوي وو چې دالله نوم پکی ډیر یادیږي او الله به خامخا دهغو کسانو ملاوتړي چې دهغه ددین ملا تړوي . بې له شکه الله ډیر توانا اوپه هرڅه برلاسی دی .

امام ابو عبدالله الحلیمي پخپل کتاب شعب الایمان کی ددغه پورتني آیت شریف په معنی کی وایي : چې الله پاک موږته داخبرراکړې که چیرته الله پاک دمؤمنانو په ذریعه مشرکان دفع نه کړي ، مؤمنان پرهغوی مسلط نه کړي ، له هغوی نه داسلام دفاع ونکړي ، دهغوی شان او شوکت مات نه کړي نو کفر او شرک به پرزمکه خور اوحق دین به له منځه لاړشي.

ددی نه وروسته داخبره ثابته شوه چې جهاد ددین دبقا او د دیندارو خلکو لپاره پخپلو عبادتونو کی دآزاد پاتې کیدو یواځنۍ لاره ده . کله چې دجهاد دامرتبه او مقام دی نو هغه ددی خبرې وړ دی چې هغه دی دایمان له ارکانونه یورکن وي ، نو

ځکه مومنانوته پکار دي چې پخپل ځان کې لـه حدنه زيات دجهاد حرص او شوق پيداکړي.

اودالله تعالی فرمان دی:

﴿فَإِذا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ﴾ [محمد : ٤].

چې کله کفارو سره ستاسې مقابله وي نو څټونه يې ترې ووهئ لـه دغـو پورتنيو آيتونو نه پرته لـه مشرکانو او ددين لـه دښمنانو سره دقتال په باره کې نور هم ګڼ شميرآيتونه موجود دي . او کـوم حديثونه چې دجهاد پـه بـاره کې راغلي دي، لـه هغونه يو څو په لاندې ډول وړاندې کيږي:

عَنْ ابي هريرةَ ﷺ قالَ : قالَ رَسُوْلُ اللهِ صلى الله عليه وسلم:

((امـرتُ انْ أقاتلَ الناسَ ، حتَّى يَقُوْلُوا : لَا إِلَهَ الَّاالله . فإذا قالُوهَا عَصمُوامِنِّي دماءَهم،وأموالَهُم إلّابحقّها ،وَحسابُهم على الله .....)) [1].

له ابي هريره ﷺ نه روايت دی هغه وايي چه رسول الله ﷺ وويل :

ماته ددی خبرې امر شويدی چې لـه کفاروسره ترهغه وجنګيږم ترڅو چې هغوی دلااله الله دکلمې اقـرار نـه وي کړی . کله چې هغوی ددې اقرار وکړ. نو هغوی لـه مانه خپل مال او ځان محفوظ کړل پرته له شرعي حق نه ، دهغوی حساب الله ته حواله دی دغه حديث صحاح سته، او نـورو سننو او مسانيدو داصحابو لـه يـوې ډلـې نـه روايت کړيدې.

عـن بشـير بـن الخصاصـية رضیالله عنه ((قال : اتيتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم لِأُبَايعَهُ على الإسلامِ . فَاشترطَ عَلَيَّ : تَشْهَدُ ان لااله الا الله ،وَأنَّ

[1] ـ (اخرجه البخاري برقم ٦٩٢٤، ومسلم برقم : ٣٣ .)

محمداًعبدهُ ورسوله ، وتُصَلّى الخمسَ ، وتصُومُ رمضانَ ، وتؤدي الزّكاة ، وتَحجُّ البيتَ ، وتُجاهِدُ في سبيل الله))

قلتُ : يارسولَ الله : أمَّا اثنتان فلا اطيقهما : الزّكاةُ ، لانه ليس لي الا عشر ذودٍ ، هُنَّ رِسْلُ أهْلِيْ وَحُمُولَتهُمْ.

وأمَّا الجهاد فانهم يزعمونَ أنَّه من وَلّى فَقَدْ باءَ بِغضبٍ مِنَ اللهِ ، واخافُ اِنْ حَضَرَنِيْ قتال كرهتُ الموتَ وخَشَعْت نفسي.فَقَبَضَ رسول الله صلى الله عليه وسلم يَدَهُ ، ثُمَّ حرَّكها ، ثم قال : لاصَدَقَةَ ، وَلا جَهَادَ ، فبماذا تدخُلُ الجنَّة ؟ قُلْتُ : يارسولَ الله : أبَا يعُكَ ، فَبَايَعَنِىْ عَلَيهِنَّ كُلّهِنَّ))[1]

له بشير بن الخصاصية ﷺ نه روايت دی هغه وايي : زه رسول الله ﷺ ته پدې غرض راغلم چی داسلام بيعت ورسره وکړم . هغه ﷺ په مابانديې داشرط كيښود چی زه په لا اله الا الله وان محمدا عبده ورسوله په کلمه بانديې گواهي ورکوم. پنځه لمونځونه به اداکوم، زکات به ورکوم ، دبيت الله شريف حج به كوم اودالله تعالى په لاره کی به جهاد كوم.

ماوويل : يارسول الله ! پدې کې د دوو کارونو وس نه لرم چې يو پکې زکات دی. ځکه چی له ماسره يواځې لس اوښې دي هغه يواځې زمادکورنی دسورلی اوپيو لپاره په کار راځي.

دويم پکې جهاد دی ، ددې په اړه خلک وايي چی څوک له جنګ نه وتښتي هغه دالله په غضب کې اخته کيږي . زه ويريږم هسې نه چې په جنګ کی شريک شم او دمرګ

---

[1] - اخرجه البيهقي في سنن الكبرى : ٩/ ٢٠ . والحاكم في المستدرك ٢/ ٨٠ وصححه وافقه الذهبي.

لـه ويرې نـه وتښتم. هغـه وايي چې کلـه رسـول الله صلى عليه وسلم زما دغه خبرې واوريدلې نوخپل لاس رانـه بېرته لرې کړ او ويې ځنډلو ، بيا يې راته وفرمايل : داته چې نه زکات ورکولې شی او نه هم جهاد کولې شي نو جنت ته به څنګه داخل شې ؟.

ماورتـه وويـل : ای دالله رسوله ! زه لـه تاسره پدې ټولو شرطونو بيعت کوم ، هغه ﷺ لاس اوږد کړ او ماورسره پردغوټولو شرطونو بيعت وکړ.

((عَـنْ سَلَمَة بِنِ نفيلٍ رضى اله عنه قال : ((بينما انا جالِسٌ مَعَ رسُولِ الله صـلى الله عـليه وسـلم إذا دَخَـلَ رَجُـلٌ فقَـال : يارسُولَ الله : إنَّ الْخَيْلَ قَدْ سُيِّبَتْ ، وَوُضِـعَ السِّلاحُ ، وَقَـدْ زَعَـمَ اقـوامٌ اَنَّـهُ لا قتالَ ، واَنَّهُ قد وَضعتِ الحربُ اوزارَهَا!

فقـال رسـول الله صـلى الله عـليه وسـلم : كَذَبُوا ! الأن جاءَ القتال ! وَإِنَّه لا تـزالُ اُمَّـةٍ مِـن اُمَّتِي يُقاتِلُونَ في سبيلِ الله ،لايَضرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ ، يُزِيْغُ اللهُ بِهِـمْ قُـلوبَ اقـوام ، لِيَـرزُقَهُم مـنهم ، يقاتلون حتى تقوم الساعة . ولا يزالُ الخيرُ معقـوداً في نواصـي الخيـلِ الى يومَ القيامَةِ. تَضَـعُ الـحَرْبُ اوزارَهَا ، حِينَ يخرج يلجوج وملجوج))[١].

لـه سلمه بـن نفيـل ﷺ نه روايت دی، هغه وايي چې :مونږ لـه رسول الله ﷺ سره ناست وو چې يو سړی راغی او ويې ويـل : ای دالله رسوله ! اسونه پريښودې شول او وسله پرزمکه کيښودلې شوه ، ځينې خلکو داګمان کړيدی چې نور جنګ ختم شويدې.

نبي کريم ﷺ وفرمايل : هغوی دروغ وايي ، جهاد خواوس شروع شو . زما دامت يوه ډله بـه دتل لـه پاره دالله په لاره کې جهاد کوي او ددوی مخالفين بـه دوی تـه هيڅ نقصان نشي رسولی. الله تعـالى بـه ددوی پـه خاطر دځـه خلکو زړونـه کږه وي ترڅو

---

[١]- اخرجه النسائي : ٦/ ٢١٤. واحمد في المسند : ٤/ ١٠٤ واسناده صحيح.

دهغوی په ذریعه مجاهدینو ته رزق ورکړي .(یعنې هغه خلک به له ایمان نه محروم وي او زړونه به یې له دین څخه کاږه وي مجاهدین دهغوی پرضد جګړه کوي او له هغوی څخه به د غنیمت مالونه نیسي چې په همدې ډول هغوی الله جل جلاله دمجاهدینو لپاره درزق ذریعه ګرزولې دی) دوی به دقیامت ترورځې پورې جهاد کوي.

داسونو په وچولیو کې دقیامت تر ورځې پورې همیشه لپاره خیر اینبودل شویدي ترهغه به جهاد نه بندیږي ترڅو چې یاجوج او ماجوج نه وي راوتلي.

((عــن انسٍ بــن مــالك ﷺ ، عــن رسولِ الله صلى الله عليه وسلم قالَ :

((جاهدوا المشركينَ بِاَموالِكُمْ وانفسكم والسنتكم[1])).

انس بن مالک ﷺ لــه رسول الله ﷺ نه روایت کوي چې هغه ﷺ وفرمایل : له مشرکانو سره پخپلو مالونو ځانونو او ژبو سره جهاد وکړئ.

له کفارو سره دژبې جهاد دادې چې هغوی ته داسې خبرې وکړې شي چې پرهغوی بدې لګیږي او

سختې ورباندې تمامیږي لکه سختې خبرې ، هجوه او ددی پشان نورې خبرې اترې.

((عَن حذيفة بن اليمان رضى الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قالَ :

((الاسلام ثمانيةُ اسهم : الاسلامُ سهمٌ ، والصَّلاةُ سهم ، والزكاةُ سهم ، والحجُّ سهم ، والجهادُ سهم ، وصومُ رمضانَ سهم ، والامرُ بالمعروفِ سهمٌ ، والنَّهىُ عن المنكرِ سهم ، وقد خابَ من لاسهم له))[2].

---

[1] - اخرجه ابو داود : ۳/ ۲۲ والنسائي : ۶/ ۷ والحاكم : ۲/ ۸۱ . والحديث صحيح.

[2] -اخرجه ابن ابي شيبة في المصنف : ۵/ ۳۵۲. وعبد الرزاق في المصنف : ۵/ ۱۷۳_ ۱۷۴ والحديث صحيح.

له حذيفه بن اليمان ﷺ نه روايت دى او هغه لـه رسول الله ﷺ نه روايت كوي چى هغه ﷺ وفرمايل :

د اسلام اته برخې دي . اسلام يې يوه برخه ده ، لمونځ يې بله برخه ده ، زكات يې بله برخه ده ، حج يې بله برخه ده ، جهاد يې بله برخه ده ، درمضان روژې يې بله برخه ده ، په معروفو امركول يې بله برخه ده او لـه بديو نه منع كول يې بله برخه ده ، اوپه تحقيق سره هغه څوک هلاک شو چى دهغه نږ'ره هيڅ برخه نه وي.

((روى الترمذي عَنْ الحارث بن الحارث الاشعريُّ ﷺ اَنَّ رسولَ اللهِ صلى الله عليه وسلم قالَ : بَعْدَ ان ذَكَرَ مابَلَّغَ يحيى بن زكرياعليهُمَا السلام بني اسرائل من الاوامِرِ الخمسة .((.... وانا آمركم بخمس ، امرني اللهُ بهن: السَّمْعِ ، والطَّاعَةِ ، والجهادِ ، والهجرةِ ، والجماعةِ... فَاِنَّ مَنْ فَارَقَ الجماعَةَ قيدَ شبر ، فَقَدْ خلع رِبْقَةَ الاسلام من عنقه ، اِلَّا ان يُراجعَ))[1] .

لـه حارث بن الحارث الاشعري ﷺ روايت دى چى محمد ﷺ لومړى دهغوى پنځو كارونو يادونه وكړه چى يحى بن زكريا عليهما السلام بني اسرائيلو ته بيان كړي وو. بيا يې وفرمايل : زه هم تاسو ته دهغو پنځو كارونو حكم كوم چى الله تعالى ماته دهغوى حكم كړى دى . يو سمع (دامير خبره اوريدل اوهغې تـه غوږ كيښودل) اطاعت : (دامير خبره منل) ، جهادكول، هجرت كول ، جماعت (دمسلمانانو لـه ټولى سره پاتې كيدل). څوک چى لـه خپل جماعت (دمسلمانانوله ډلې) نه ديو لو يشت هومره هم لرې شو نوهغه داسلام يغ لـه خپل څټ نه لرې کړ مګر داچې بيرته راوګرځي.

---

[1] - اخرجه الترمذي ٤/ ٢٢٥ _ ٢٢٢٦ والحديث صحيح.

((عن عبدالله بن عباس ﷺ قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا هجرة .بَعْدَ الفتحِ ، ولكِنَّ جِهَادٌ ونِيَّةٌ ، واذا استُنْفِرْتُمْ فانفروا.[١])).

له عبدالله بن عباس ﷺ نه روايت دی، چی رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : دمکې له فتحې نه وروسته (مکې نه مدينې ته) هجرت نشته ليکن جهاد او دجهاد نيت لا پخپل ځای پاتې دی دمکې له فتحې نه وروسته هجرت نشته ددی مطلب دادی دمکې له فتحی نه وروسته اوس هغه خاص هجرت نه ده پاتې چې دمکې نه مدينې ته يې کول فرض و ځکه چې اوس خومکه دار الاسلام ګرځيدلې له دی څخه ددنيا دنورو هجرتونونفي نه ثابتيږي هغه خو ترقيامته پورې دحالاتومطابق دوام لري هجرت دجهاد بنسټ اوډېره ده نو ځکه پرمسلمانانو باندې داهجرت له مکې نه داسې فرضيت ته رسيدلې وو چې له دې پرته دچاايمان هم دقبليدو وړ نه وو.

کله چې تاسو ته دجهاد لپاره دوتلو حکم وشي نو له خپلو کورونو څخه راووځئ !!.

لدی حديث نه معلومه شوه چی کله دمسلمانانو پاچايو څوک دجهاد لپاره وګوماري نو پرهغه جهاد فرض عين ګرځي ځکه چی په حديث شريف کی دا الفاظ راغلي دي چې کله له تاسو نه دجهاد لپاره دراوتلو غوښتنه وشي نو له خپلو کورونو نه راووځئ. !!

((عَنْ ابي قتادة الانصاري ﷺ ، قالَ : ((خَطَبَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرَ الجهادَ ، فَلَمْ يُفضِّلْ عَلَيهِ شيْئاً الا المكتوبة)) [٢].

له ابي قتاده الانصاري ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ يوه خطبه ورکړه، په هغی کی يې دجهاد يادونه وکړه اوپه هغه باندې يې له فرضي لمونځونو نه پرته بل هيڅ شي ته فضيلت ورنکړ .

---

[١] - اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٣. ومسلم برقم : ١٣٥٣.

[٢] - اخرجه البيهقي في السنن الكبرى : ٤٨/٩ والدارمي في سننه : ٢٠٧/٢ والحديث صحيح كتاب الجهاد لابن المبارك ١١٩/١

د جهاد په اړه د اصحابو کراموا و تابعینو افعال او اقوال :

حاکم او ابن جریر الطبري لـه ابي راشد الحبراني نه روایت کړیدی هغه وایي چی ما درسول الله صلی الله علیه وسلم لـه قهرمان اس سوار مقداد بن الاسود ﷺ سره لیدنه وشوه هغه په حمص کی دیو صراف په ورکوټي غونډۍ بکسه .... باندې ناست و هغه بوډا شوی واو غوښې یې دپاړسوب لـه وجهې ځوړندې شوې وې، خو دغزا اراده یې درلوده . ما هغه ته وویل : الله پاک ته معذورکړی یې ! هغه راته وویل : دبعوث سوره ددی باعث ګرځیدلی دی چی زه جهاد ته لاړشم ځکه چه پدې کې الله تعالی فرمایي:

﴿انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [التوبة٤١].

ووځئ تاسې دجهاد په لاره کی سپک یاست که درانه پخپلو مالونو او ځانونو سره دا ستاسې لپاره غوره دی که تاسې پوهیږئ.

او سوره تویه د" بعوث " (په باء باندې زور اوزیر دواړه ویلې شي) سوره په نوم نومول شوی دی ځکه چې ددی موضوع جهاد او دشمن په خلاف دمجاهدینو دګروپونو لیږل دي.

اوپه یو روایت کی د (البحوث) په نوم نومول شویدی . یعنې دا دمنافقینو په باره کې بحث کوي او دهغوی لـه کړنو او اعمالوڅخه پرده اوچتوي هغوی رسواکوي او شرموي یې.

ابن المبارک په کتاب الجهاد کی لـه عطیه بن ابي عطیه نه روایت کړیدی هغه وایي : چې مادقادیسیې دجنګ په ورځ عبدالله ابن ام مکتوم ﷺ ولید هغه اوږده زغره اغوستې وه او دجنګ په مېدان کې دلښکر دصفونو ترمنځ یې رابنکله او ګرځیدو .[1] عبدالله بن ام مکتوم ﷺ په سترګو ړوند معذوراصحابي ولیکن هغه به جهاد کاو او

[1] ـ كتاب الجهاد لابن المبارك . ١/ ١١٩

دقادسیه په جنګ کی یې هم ګډون وکړ. په دې جنګ کې بیرغ دهمده په لاس کی و، او دشهادت اوچته مرتبه یې ترلاسه کړه.

ابن المبارک لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت کړیدی چی ابا طلحة الانصاري ﷺ (دا آیت شریف : ﴿ انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ [التوبة٤١]. ولوست او ویې ویل : الله تعالی مونږ ټولو بوډاګانو او ځوانانو ته جهاد ته دوتلو امر کړی دی . ماته دجهاد سامان برابر کړئ هغه ته دهغه زامنووېل چی الله دی) پرتا رحم کړی دی . تا دمحمد ﷺ ، ابو بکر صدیق رضی‌الله عنه او عمر ﷺ په زمانه کې جهاد کړیدی . اوس مونږ ستا پرځای جهاد کوو . ته معذور یې او تاته دتللو هیڅ حاجت نشته . هغه دخپلو زامنو خبروته هیڅ پاملرنه ونکړه او جهاد ته ووت ، په سمندري جهاد کې یې برخه واخسته خو په لاره کې په کشتئ کې پخپل مرګ وفات شو. دهغه دخښولولپاره دجزیرې لټه وکړه شوه مګر(۷) اووه ورځې وروسته یوه جزیره پیدا شوه ، دهغه جسد پدی اووه ورځو کی بالکل نه و خراب شوی او ترتازه و.[1] ابن جریر الطبري پخپل تفسیر کی لـه ابن شهاب الزهري نه روایت کړیدی هغه وایي چی: سعید بن المسیب ﷺ غزاته ولاړ او دهغه یوه سترګه ړنده وه . چا ورته وویل ته خو مریض (ناروغه) یې هغه ﷺ ورته وویل : بیشکه الله تعالی چې چاته جهاد کول آسان اوکه ګران وي ټولو ته جهاد ته دوتلو حکم کړیدی. که چېرته زه لـه کفارو سره دجنګ کولو طاقت نلرم نو دمسلمانانو شمیره خوزیاتولې شم او دهغوی دسامان ساتنه او پیره خو کولې شم.[2]

ابن ابي شیبه او ابن جریر لـه حسن بصري رحمه الله نه دالله تعالی ددې قول: (إنفروا خِفافاً وثِقالاً.....) په تفسیر کی فرمایي چی : لـه دېنه بوډاګان او ځوانان مراد دي .[3] او منصور بن زاذان وایي چی لدې آیت نه په کارونو کی بوخت او فارغ

---

[1] _ كتاب الجهاد لابن المبارك : ١/ ١١٦ ، والمستدرك للحاكم : ٢/ ١٠٤.

[2] _ تفسير ابن جرير الطبري ١٠/ ٩٨

[3] _ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٦ وتفسير الطبري : ١٠/ ٨٥

خلک مراد دي یعنې دواړه ډوله خلکو ته جهاد ته دوتلوامر شوی دی ، [۱] او ځینو ویلي دي چی لـه ثقیل نه مراد هغه خلک دي چی مال او زمکې لري او جهاد ته ورتګ بدګڼي او لـه (خفیف نه مراد هغه خلک دي چی څه مال او دولت نه لري ، ځینې نورو علماو ویلي دي چی لـه ثقیل نه مراد بزدل او لـه حفیف نه مراد بهادرکسان دي.

امام قرطبي پخپل تفسیر کې وایي چې په دی کی صحیح خبره داده چی په دې آیت کې الله تعالی ټولو خلکو ته امر کړیدی چی دالله په لاره کې دجهاد لـه پاره ووځي . برابره خبره ده کـه وتل ورته آسان وي یا ګران .ابن جریر طبري پخپل تفسیر کی ویلي دي چې:

ځینو مجاهدینو دشام په فتحه کې یو مجاهد ولید چی ډېر بوډاوالې لـه کبله یې وریځې یې دهغه په سترګو ځوړندې شوې وې.

یو کس ورته وویل : اې تره ! ته خو الله پاک لـه جهاد نه معذور کړې یې ولې جهاد ته راغلی یې ؟ هغه ورته وویل : ای وراره! بیشکه الله تعالی ځوانانو او بوډاګانوته جهاد ته دوتلو حکم کړیدی . [۲] امام عبدالرزاق پخپل کتاب کی لـه مکحول رحمه الله نه روایت کوي چې هغه رحمه الله به قبلې ته خپل مخ وګرځاووا و بیابه یې لس قسمونه خوړل چی ای مسلمانانو! په تاسو باندې جهاد فرض دی .

بیا به یې ویل : کـه تاسي غواړئ نو زه لدېنه هم زیات قسمونه خورم [۳] . ترڅو ستاسېورباندې اطمنان او باور وشي .

[۱]_ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٦ وتفسير الطبري ١٠/ ٩٧.

[۲]_ تفسير الطبري : ١٠/ ٩٨

[۳]_ المصنف لعبدالرزاق : ٥/ ١٧٤

فصل

ا يا جهاد كفا يي فرض دى اوكه عين فرض ؟

په دې خبره ځان پوه کړئ چې دټولو علماو په اتفاق له کفارو سره دهغوی په وطن کې جهاد کول کفايي فرض دی خو ابن المسيب او ابن شبرمه وايي چې فر ض عين دی.

دفرض کفايي معنې داده چې کله په کافي اندازه خلک دجهاد لـه پاره ووځي نو نور نه ګنهګاريږي او که ټولوجهاد پرېښود نو ټول ګنهګاريږي.

راجحه خبره داده چې (دکومو خلکو عذرالله جل جلالـه ته مقبول دی او ناروغ دي هغوی نه ګنهګاريږي.

پـه کـال کې بـايد لږ تـرلږه يـو ځـل جـهاد وکړې شـي او کـه څـوک لدينه زيـات وکړي نوداورتـه غوره دی . اوپه دې کې هيڅاخلاف نه دی کړې چې دمسلمان لپاره رواندي چې پوره يو کال لـه جهاد نـه لـرې ووسي خو دضرورت په وخت کې ورتـه روادي ، د مثال پـه ډول مسلمانان کمزوري وي يا دښمنان ډير وي يادذې وېره وي چې کـه لـه کفارو سره دهغوی په وطن کې جهاد وکړی‌شي نو مسلمانانو ته به زيات ځانی تاوان ورسيږي يا ورسره دجهاد لپاره کافي تو ښه او سامان نه وي ياداسونو واښه ونلري ، همدغسې نـور جنګي او حربي ضرورتونه هم درواخله . او که چېرته هرڅه پوره وي او هيڅ عـذر ونلري نـو بيا پـوره يـو کـال لـه جـهاد نـه ځـان لـري سـاتل روانـدی. پـدې خبرباندې امام شافعي رحمه الله اودهغه ملګرو تصريح کړې

امـام الحرمين جوويني رحمـه الله وايي : چې زما په نزد غوره مسلک داصولينو دی ، هغوی وايي چې جهاد يـو قـهري دعـوت دی نوپه همدې خاطر ترڅو چې شوني وي ددې جاري ساتل پکـار دي تـرڅو دزمکې پـه سر لـه مسلمان او ذليل کافر نه پرته بل هيڅوک پاتې نشي . جهاد دی پـه کـال کې يو ځل خاص نکړې شي بلکې که ممکن وي نولدينه زيات دی جاري وساتل شي.

داچې فقهاوو په کال کې يوځل دجهاد دکولو خبره کړېده هغه يې په غالب عادت باندې حمل کړيدي. ځکه چې دجهاد له پاره دسامان تيارول او دمجاهدينو برابرول په کال کې يو ځل ايله ترسره کيږي .[۱] ابن قدامه په المغني کې ويلي دي چې په کال کې لږ ترلږه بايد يو ځل جهاد وکړې شي خو که چېرته لدينه زيات دجهاد ضرورت مخې ته راشي نو بيا واجب دی چې مسلمانان جهاد ته ووځي ځکه چې دا فرض کفايه دی او فرض کفايه هله واجب کيږي چې ضرورت او حاجت يې پيداشي .[۲]

امام قرطبي پخپل تفسير کې ويلي دي چې دمسلمانانو په امام باندې فرض دي چې هر کال ددښمن په خلاف دجنګيدو لپاره دمجاهدينو يوه ډله وليږي او پخپله دې هم ورسره ولاړشي ، که چيرې پخپله نشو تللی نو خپل يو باوري اواعتباري سړې دې ورسره وليږي . هغوی دی داسلام په لور وبولي ترڅوپه زمکې کې ظلم فساد ختم شي دالله جل جلاله دين سرلوړې شي او هغوی مسلمانان شي او يادذلت په حال کې پخپلو لاسومسلمانانو ته دجزيې ورکولو لپاره تيار شي .[۳] په ماشوم ، ليوني ، ښځه او پداسې ناروغ سړي باندې چې دجهاد کولو توان نه لري جهاد فرض نه دې . خو که په يوه سترګه ړونډوي ياپه سر او يا غابښ باندې يې درد وي ، يايې کمه تبه وي او ياهم لږ غوندې ګوډ وي نو بيا ورباندې جهاد فرض دی .[۴]

دټولو علماو په اتفاق او اجماع سره ترڅو پورې چې مور او پلار خپل اولاد ته جهاد ته دتللو اجازه نه وي کړې جهاد ته تلل ورته جائز نه دي همدغه حکم دنيکه او نيا هم دی چې کله مور اوپلار نه وي.

که چېرته مور او پلار خپل زوی ته جهاد ته دتللو اجازه ورکړې وي مګر بيا دواړه يايو ترينه له خپلې خبرې نه راوګرځي نو په زوی باندې واجب دي چې دخپل مور او پلار خبره ومني او جهاد ته لاړ نشي. داپه هغه صورت کې چې دجنګ په سنګر کې

۱ـ رزضة الطالبين للنووي : ۱۰/ ۲۰۹

۲ـ المغني لابن قدامه : ۸/ ۳٤۸

۳ـ الجامع لاحکام القران للقرطبي : ۸/ ۱۵۲

٤ـ المغني لابن قدامة : ۸/ ۳٤۷ ـ ۳٤۸

لانه وي داخل شوې خوكه دجنګ په میدان کې داخل شوي وي اويا خوداخل شوې نه وي نو که چېرته بیرته خپل مور او پلار ته ورځي نو دمسلمانانو په زړونو کې دشکست احساس پیداکیږي یادوي پخپل ځان او مال باندې ویریږي (چې ځوک به په لاره کې رانه شوکه وکړي) نو بیا دې ببرته نه ورځي. که چېرته مور او پلار لـه خپلې اجازې نه په هغه وخت کې رجوع وکړي چې زوی یې دجنګ په میدان کې داخل شوې وي اوجنګ پیل شوې وي نو زوی لپاره ببرته ورتګ حرام دی .[1]

دقرضدار سړي په باره کې دعلماو ترمنځ اختلاف دی چې ایا هغه جهاد ته تللې شي او که نه ؟ امام مالک رحمه الله علیه وایي چې که چېرته یو قرضدار دخپل قرض داداکولو وس او توان نه لري نو هغه لپاره جهاد ته تلل جائز دي

امام اوزا.عي دپور ورکوونکې لـه اجازې نه پرته جهاد ته دتللو اجازه ورکړیده ؟ مګر امام شافعي رحمه الله علیه وایي چې پوره وړي ته ترهغه جهادته تلل جائز نه دي ترڅو پورې چې پور ورکوونکې ورتـه اجازه نه وي ورکړې برابره خبره ده پور ورکوونکې مسلمان وي یا کافر.[2]

کوم خلک چې پور وړي سړي ته جهاد ته دتللو اجازه ورکوي هغوی دخپل دلیل لپاره دعبدالله بن حرام الانصاري ﷺ مثال وړاندې کوي چې هغه په داسې حال کې د احد غزا ته تللی وو چې پور وړې وو، رسول الله صلی علیه وسلم هم دهغه لـه قرضداري نه خبرو. مګر جهاد ته له تللو نه یې نه و منع کړی . هغه ﷺ داحد په غزا کې شهید شو او دهغه پور دهغه زوی جابر ﷺ اداکړ .[3] کوم پور وړې چې جهاد ته ځي هغه ته پکار دي چې دومره مال شاته پریږدي چې که هغه شهید شي نو زوی یې دهغه پور اداکړي لکه چې جابر ﷺ دخپل پلار قرض اداکړ.

امام احمد رحمه الله علیه وایي : که چېرته کوم قرضدار سړی دومره مال شاته پریږدي چې دهغه قرض وربانديې اداکړې شي نو دهغه لپاره جهاد ته تلل جائز دي

---

[1]_ المغني لابن قدامة ۸/ ۳۵۸_ ۳۵۹

[2]_ الأم للشافعي : ٤/ ۱٦۳

[3]_ اخرج قصة عبدالله بن حرام البخاري في صحیح برقم : ۲۳۹۵.

اګر که پور ورکوونکي ورته اجازه ورنکړي هغه رحمه الله علیه په دلیل کې دعبدالله بن حرام ﷺ کیسه وړاندې کړیده .[1]

کوم جهاد چې کفایي فرض وي په هغه کې قرضدار او پور وړې سړي ته داشرط دی چې یواځې په هغه وخت کې جهاد ته لاړشي چې دائن او پور ورکوونکې سړې ورته اجازه ورکړي . همداشان بچې ته دموراوپلارنه داجازې اخستلوشرط هم په دغه فرض کفایي جهاد کې ده.

دمور او پلار او دپور ورکوونکې سړي داجازې شرط په هغه صورت کې ساقطیږي چې کافران دمسلمانانو په وطن باندې یرغل وکړي او یاهم په لږې ځای کی کفارو دمسلمانو په وطن باندې قبضه کړې وي خو دهغه ځای دمسلمانانو تعداد له هغوی نه کم وي ، نوپدې صورت کې جهاد په هرمسلمان ښځې نر فرض عین ګرځي . غلام دخپل بادار ، ښځه (که په کې ددفاع کولو توان اوقوت وي) دی دخپل خاوند او زوې دې دخپل مور او پلار قرضداردی دپور ورکوونکي له اجازې نه پرته جهادته ووځي . داد امام مالک ، ابي حنیفه او احمد بن حنبل رحمة الله علیهم مذهب دی .[2] که چیرته کفارو دمسلمانانو په کور کلي باندې ناڅاپي حمله وکړه او هغه ځای یې دخپلې ولکې لاندې راووست او مسلمانانو نشو کولای چې دهغوی دمقابلې لپاره راغونډ شي اوپه ډلیزه ډول ورسره وجنګیږي نو پرهغوی فرض دی چې جلا جلا دخپل وس په مطابق ورسره وجنګیږي .

که چیرته یو مسلمان پدې پوه شي چې که زه کافروته تسلیم شم نو هغوی ماوژني نود هغه لپاره ترهغه وخته پورې ترممکنه حده پورې جنګیدل پکار دي اودځان دفاع کول پرې واجب دي ترڅو چې شهید شوې نه وي.

پدې کې ، آزاد ، غلام ، سړي ، ښځې ، ړوند ، ګوډ او ناروغ ټول برابر دي.

---

[1]_ المغني لابن قدامه : ۸/ ۳٦۰ _ ۳٦۱.

[2]_ روضة الطالبین : ۱۰/ ۲۱٤. والمغني لابن قدامة ۸/ ۳٦٤.

که هغوی ته دامعلومه شي چې تسليمي په صورت کې کافران هغوی نه وژني نو هغه ته داجائزدي چې ورته تسليم شي اوبندي خانې ته ځان اماده کړي ځو جنګيدل ورسره افضل او غوره دی ځکه چې که ووژل شي نو له عزت نه ډکه دشهادت مرتبه به ترلاسه کړي.

که چېرته مسلمانه ښځه پوه شي چې کافروته دتسليمي په صورت کې دهغې په عزت او آبرو باندې تيری کيږي نو پرهغې دخپل ځان دفاع واجبه ده اګر که پکې شهيده شي . ځکه کومه ښځه چې دزنا لپاره مجبوره کړې شي نو هغې ته دانه دي روا چې دخپل ځان د خلاصون په خاطر ورته تسليمه شي بلکې هغی باندې واجب دي چې جنګ ورسره وکړي ځکه چې لـه بې عزتي نه دشهادت مرګ ورته ډير ښه دی . همدغه شان هغه ښکلي هلکان دې هم وجنګيږي چې دتسليمي په صورت کې کافران دهغو پرعزت لوبې کوي. هغوی بايد دخپل عزت او آبرو ددفاع لپاره دژوند تر آخري سلګۍ پورې جنګ ته ادامه ورکړي.

کله چې دشمن دمسلمانانو په يوه کلي ورننوزي نو دهغه ځای شاوخوا په نورو مسلمانانو باندې دهغوی مدد او مرسته کول واجب دي . که چېرته دمسلمانانو په خواکې کافرانو حمله وکړه او هغوی ترينه دنن سبا ، په حساب د ۸۰ کيلو متره په فاصله کې وي نو په دوی باندې دکافرانو په خلاف جنګيدل بالکل داسې فرض عين ګرځي لکه چې پخپل کور کلي باندې دحملې په صورت کېورباندې جنګيدل فرض عين دی.

امام ماوردي رحمه الله عليه ددې خبرې (چې پداسې حالت کې پر هغوی جهاد کول فرض عين دی) علت دابنودلې دی چې دا دفاعي جنګ دی نه تعرضي ، او په دفاعي جنګ کې په ټولو مسلمانانو باندې تر آخري وس پورې جنګيدل فرض عين دی . که چېرته دمسلمانانو په يوه علاقه باندې کافران يرغل وکړي نو دهغه شاه خوا د پرتو سيمو په خلکو باندې چې دقصر دمسافې (۸۰) کيلومتره نه ورته نژدې وي واجب دی چې دهغوی مرستې ته لاړشي که هغوی هم کافي نه وي

يعنې دمجاهدينو تعداد کم وي نو بيا په دلرې پرتو مسلمانانو باندې واجب دي چې ټول دجهاد لپاره لاړشي او له هغوی سره يو ځای اوږه په اوږه ددشمن په خلاف وجنګيږي.

که مسلمانان له کفارو سره دجهاد لپاره ووتل چې جنګ ته کافي وو نو دنورو مسلمانانو غاړه خلاصه ده . خودلوی اجر له ترلاسه کولو نه محروم او ددير ثواب له ګټلو نه بې برخې پاتې کيږي.

دځينو علماوو په نزد دکفارو په خلاف لومړی په هغو خلکو باندې دمسلمانانو مدد او مرسته واجبه ده چې ورته نژدې وي ، بيا پرهغو مسلمانانو چې هغوی ته نژدې وي په همدې ترتيب سره به ټول مسلمانان دهغوی دمرستې لپاره روانيږي ترڅو چې مسلمانانوته داخبره ورسيږي چې کفارو ماته وخوړه او دمسلمانانو له سيمې نه وتښتېدل .اوداسيمه په بشپړه توګه آزاده شوه .

که کفارو دمسلمانانو کوم غر ياشاړه زمکه او دښته ونيوله اګرکه هيڅ څوک هم نه پکې اوسيږي بياهم پرمسلمانانو باندې دهغه بېرته اخستلو او آزادولولپاره جهاد فرض عين دی.

امام نووي رحمه الله ويلي دي چې دمسلمانانو په خاوره باندې دکافرانو تسلط په هيڅ حالت کې نشي منل کيدې .[1]

امام قرطبي رحمه الله عليه وايي :که چېرته کافران دمسلمانانو خاورې ته ورننوځي شي او لاتراوسه ورننوتلې نه وي نو پرټولو مسلمانانو باندې دهغوی په خلاف دجهاد او دفاع په خاطر وتل واجب دي ترڅو دالله دين غالب او خپله خاوره ددښمن له ناوليو قدمونو نه وساتي.[2]

---

[1] ـ روضة الطالبين للنوي : ۱۰/ ۲۱۶

[2] ـ تفسير القرطبي : ۸/ ۱۵۱ـ ۱۵۲

بغوي رحمه الله وايي : کله چې کافران دمسلمانانو په خاوره کې ننوځي نو کوم مسلمانان چې هلته ورنږدې دي پرهغوی جهاد فرض عين دی او کوم مسلمانان چې له دې ځای نه ډېر لرې وي نو پرهغوی باندې جهادکفايي فرض دې.[۱]

داپورتني بيان شوي ځينې هغه فروعي مسائل دي چې له جهادسره تعلق لري چې کوم يو يې فرض عين او کوم يويې فرض کفايي دی.

[۱] ـ شرح ا لسنة للبغوي ۱۰/ ۳۷٤.

فصل

دجهاد پرېښودونکو په باره کې وعید

الله تعالی فرمايي: ﴿ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ [التوبة۲٤] .

ای محمده ! ورته ووايه که ستاسې پلرونه زامن ، ورونه ، ښځې، خپلوان او هغه مالونه چې په خوارۍ مو ګټلي دي او هغه تجارت چې په کوټه کيدلو يې داريږئ . او زړه ته نژدې کورونه مو له الله دهغه درسول او دهغه په لاره کې له جهاد نه ډېر ګران وي نودرنګ وکړئ ترڅو الله پاک خپل حکم راوليږي ، او الله پاک فاسق قوم ته روغه لاره نه ښيئ په دې آيت شريف کې چې کوم تهديد تحذير او تخويف دجهاد پرېښودونکو خلکو لپاره شويدې چې هغه بالکل کافي دی . لدی نه بايد هغه خلک عبرت او پند واخلي چې خپل مال ، ځان اودکورنۍ په مينه کې غرق دي او جهادته يې شا اړولې ده .همدغه راز الله تعالی په يو بل آيت شريف کې فرمايي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ۰ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ [التوبة : ۳۸- ۳۹].

ترجمه : ای مومنانو! پرتاسې څه شويدي چې کله درته دالله پاک په لاره کې دوتلو خبره وشي تاسې دزمکې په لور زور کوئ ؟ ايا تاسې دأخروي ژوند په پرتله ددنيا ژوند خوښ کړی دې که داسې وي نو پوه شئ چې دنيوي ګټې داخرت په مقابل کې

دېر لږ ارزښت لري . كه تاسې دالله په لاره كې ونه وزي په دردناك عذاب به مو وربړوي.او پرځاى به مو نور خلک منځ ته راوړي او تاسې به الله ته هيڅ تاوان ونشئ رسولې . الله په هر يو شي توانا او پياوړې دی.

امام قرطبي رحمه الله ددغه آيت په باره کې وايي : په دی آيت کې الله هغه خلک ملامت کړي او پيغورېې ورکړيدی چې جهاد يې پريښې دې او دهغو خلکو عتاب او سرزنش يې کړيدې چې غلي ناست دي او جهاد په طرف ګامونه نه اخلي.

دالله تعالي قول : (اثاقلتم الى الارض ....) يعني تاسې له ځمکې نه د ګټې ترلاسه کولو لپاره په کارونوکې مشغول شئ او جهاد پريږدئ او يا داچې په زمکه کې دژوندي پاتې کيدو مينه تاسې له جهاد نه لرې وساتي .

په داسې حالت کې دجهاد پريښودل چې بد يې ګڼي په هر مسلمان باندې حرام دی.

كه چېرته دمسلمانانو امام قوم ته دجهاد كولو امروكړي نو هغوی ته جائز نه دي چې له جهاد كولو نه ځانونه وروسته كړي ځكه چې دامام دحكم په وجه پر هغوی جهاد فرض عين ګرځي .[١]

الله تعالې فرمايي :

﴿ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ٥. (فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ٥.فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ

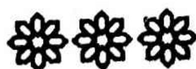
[١] ـ تفسير القرطبي : ٨/ ١٤٠

فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ○.(وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ○. ﴾ [التوبة :۸۱-۸٤].

هغه خلک ډير خوښ وو چې درسول الله له تګ نه وروسته پاتې شول او بده يې ګڼله چې دالله په لاره کې پخپلو مالونو او سرونو سره جهاد وکړي او ويل يې چې په ډې ګرمي کې مه اوزئ . اى محمده! ووايه چې دجهنم ګرمي خورا ډېره ده کاشکې چې هغوى پوهيدلى . بايد هغوى لږ و خاندي او ډير وژاړي . ځکه هغه جزا چې دکړنو په بدل کې يې ورکول کيږي همدا ورسره ښايي . که الله پاک ته ، بېرته راوګرځولې نو پاتې کسان به بلې غزاته دتللو اجازه وغواړي . ورته ووايه ! تاسې حق نلرئ چې له دى وروسته زما په ملتيا ووځئ او ددښمن په مقابل کې راسره په جنګ کې برخه واخلئ؟ ځکه چې تاسې ترټولو لومړې ناسته خوښه کړه نو اوس له نورو پاتى شويو سره تاسې هم کينئ . او اى پيغمبره ! له هغوى نه چې هريو مړشي نو ته بايد هيڅکله پرې لمونځ ونکړې اونه يې پر قبر ودريږې ، ځکه چې هغوى الله او دهغه له رسول نه منکر او دفسق په حال کې مړه شوي دي.

الله تعالې دى رحم درباندې وکړي دغه سخت وعيد دردناکه وبال اولويې رسوايي ته وګوره چې الله تعالې دهغه چا په اړه نازله کړېده چې له جهاد نه وروسته پاتې شول اوپه خپلو کورو کې غلي کيناستل او پدې لاره کې خرچ کول يې بدوګڼه.

که څه هم دغه آيتونه دهغو منافقينو په باره کې نازل شويدي چې دتبوک له غزا نه وروسته پاتې شوي وو لېکن دغه ترهيب او تهديد دټولو هغو خلکو لپاره عام دى چې دهغوى پشان له جهاد نه ځان وروسته کوي . له جهاد سره نفرت کوي او پدې لاره کې له مال لګولو نه ډډه کوي. که نور هيڅ نه وي نو دادمنافقينو يو شنيع او بيکاره عمل دې . اوپه دې باره کې راغلې وعيد دومره بوږنوونکي او سخت دې چې لاحول ولاقوة الا بالله .

ځینې هغه صحیح حد یثونه چې لـه جهاد نه دوروسته کیدو نه د نهې په باره کې راغلي دي

عـــن عـبدالله بن عمر رضى الله عنهما، عـــن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل :((اذا تبايَعْتُمْ بِالْعِيِنَةِ ، وَاَخذتُمْ اذنابَ البقر ، ورضيتُمْ بالزرع ، وتركتُمْ الجها دَ ، سَلَّطَ اللهُ عليكم ذِلاً ، لاينزعه حتي ترجعوا الى دينكم .

لـه حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما نه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل:
کله چې تاسې په اخستلو خرڅولوکې کمې زياتې وکړئ دغوالکئ مو ونيوله ، په کرونده خوشاله شوې او جهاد مو پرېښود ، نو الله پاک به پرتاسو ذلت مسلط کړي او ترهغه پورې به دا ذلت لـه تاسو نه نه لرې کوي ترڅو چې بېرته خپل دين ته راونه ګرځئ.[1] (او جهاد قائم نه کړئ)

بيهقي په ((شعب الايمان)) کې ويلي دي چې د(التبايع بالعِينةِ) دعين په زير سره ، مطلب دادې چې يو سړې بل ته ووايي : ته په دومره دومره پيسوواخله نو زه به لـه تانه په دومره دومره پيسو واخلم.

ابو عبيد الهروي په ((الغريبين)) کتاب کې وايي : د((التبايع باليعنة)) مطلب دادې چې يو سړی دبل سړي نه يو مال په معلومو پيسو سره تريوې ټاکلي مودې پورې واخلي او بيا دغه مال په هغه باندی په لږو پيسو بېرته خرڅ کړي (چې دنن صبا په اصطلاح کې ديته پيمټ ويل کيږي). اوداسې کول حرام دی. او ديته عينه څکه وايي چې دعينې خاوند لره پدې کې نغدې پيسې پاتې کيږي چې هغه ددوبوليو اونرخونو ترمنځ توپير اوفرق دې اوياځکه چې " عين" هغه مال تـه وايي چې هغه نغداو حاضروي نو پدې ځای کې اخستونکي داځکه اخلي چې خرڅ يې کړي اوپه مقابل کې يې نغدې روپۍ ترلاسه کړي.

---

[1]-(اخرجه ابو داود ۳:۱۳ ۷۴۰ واحمد في المسند بتحقيق احمدشاكر ۷ : ۳۳ والحديث صحيح .)

ماوردي په حاوي کې ويلي دي : ديته عينه ځکه ويل کيږي چې دلته عين په سود سره آخستل کيږي او عين دراهم او دنانيرو ته ويل کيږي .ددې حديث معنې داسې دی : کله چې خلک جهاد پريږدي او کرکيلي ته مخ کړي نو پرهغوی به دشمن مسلط شي ځکه چې هغوی ورته څه تياری نه وي کړی او لـه هغوی سره به دمقابلې توان نلري . لـه همدې کبله الله پرهغوی ذلت او عذاب نازلوي او ترهغه وخته پورې به لـه دې ذلت نه خلاصون نه مومي ترڅو چې بيرته دجهاد لارې ته ونه ګرځي دالله دين قائم ، اوله اسلام او مسلمانانو سره مرسته ونکړي.

دحديث شريف ((حتى ترجعوا الى دينكم)) لـه جملې نـه معلوميږي چې دجهاد پريښودل مخ ترې اړول اوله دنيا سره مينه کول مسلمان لـه دين نه راوباسي او همدا ګناه ورته بس ده.

کله چې مسلمانان لـه جهاد نه لاس واخلي نو الله به پرهغوی دفقر او غربت عذاب هم مسلط کوي . کله کله به افقر او غربت پهِ مال او دولت کې نه وي بلکې ددې نفسونه به په فقر او غربت کې اخته وي ، ډير حريص او بخيل به وي چې خلک به ددوی په حرص او بخل متلونه او مثالونه وړاندې کوي څوک چې په داسې حالت کې راګېر وي هغوی که په ښکاره مالدار هم وي خو نفسونه به يې وږي وي.

لکه چې حديث شريف دی.

((عـن ابـي هريـرةَ رضـى اللهُ عـنه عن رسولِ الله ﷺ: ((ليس الغنيُّ عن كثرة العرضِ ، ولكن الغنى غنى النفسِ))[1].

لـه ابي هريره ؓ نـه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل : غنی (بډای) هغه څوک نه دی چې ډير مال اودولت ولري بلکې غنی هغه دی چې زړه يې غنې وي . نو مالدارې او غنې توب دزړه مالداري دی او فقر هم دزړه فقر معتبر دی ، نن صبا چې خلک مونږ په کوم حال ګورو چې دوی کله جهاد پريښود هغه ته يې شاکړه او

[1] - اخرجه ا لبخاري برقم : ٦٤٤٦ مسلم برقم : ١٠٥١.

ددنيا ډول ډول حرامو او حلالو كسبونو ته يې مخ كړه نو الله تعالى ددوى پر زړونو فقر مسلط كړ ددوى په زړونو كې شوم توب او بخيل توب زور شو چې په نتيجه كې دوى ډېر واجبي حقوقو له اداكولونه ډډه وكړه اودپيسوګټلو لپاره يې ډيرو حرامو كسبونوته لاس واچاو لكه په بيه كې ټګي بركي ملاوټ ، او دغوايې پر غواباندې دختلو اجورت اودې ته ورته نورناوړه اوناروا كارونه . داځكه چې ددنيا عظمت ددوى په زړونو كې كيښناست او ددنيا لږ شې دوى ته ډير بريښي حرص او تمى ذليل كړې دې هركس چې ګورى په هغه باندې به ذلت غلبه كړې وي ځكه دابه هغه كس ته چاپلوسي كوي چې دده په فكر رزق ورته دهغه له پلوه راځي تمى او لالچ ورځخه دمال بندګان جوړ كړي .دكوم سړي نفس او زړه چې غنى وي هغه آزاد دى او دچا زړه چې غنى نه وي هغه په حقيقت كې فقير وي ، كه هغه ظاهراً مالدار هم وي خوپه زړه باندې يې غربت مسلط شوى وي . هغه مجاهد چې توره يې دمال ګټلو وسيله وي هغه بالكل فقر او ذلت نه احساسوي ، ځكه هغه دخپلې تورې په زور غنيمتونه نيسي له الله جل جلاله نه پرته په هغه باندې دبل هيچا احسان نه وي اوبل داچې غنيمت بې له شكه صفا او خالص حلال دې نوداځكه په زړه كې دنور اوړڼايې سبب ګرځي اودبخل كنجوسي اوحرص اوتمې له تورو تيارو ځخه دنجات او خلاصون سبب ، همداشان كه مجاهد په ظاهره خالي لاس هم ښكاري خوپه حقيقت كې هغه غنى وي ځكه چې دهغه شعار عزت او عظمت دى دهغه په زړه كې غلامي او ذلت نشته اګر كه دهغه ظاهري لباس فقيرانه او كمزورې وي ، په دى مدعا باندې دالله تعالى داقول ښه منطبق كيږي.

﴿ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ [المائدة ٥٤].

ډير ژر به الله داسې يو قوم راولي چې هغوى به له الله سره مينه كوي او الله به له هغوى سره مينه كوي مومنانو لپاره به نرم وي او كافرو لپاره به سخت وي او دالله په لار كې به جهاد كوي.

کوم خلک چې دشک لـه لارې مال ترلاسه کوي او دخپل حرص په وجه دخلکو په وړاندې دمحتاجۍ سرونه ټيټوي. که هغوی په ظاهره معزز ښکاري خو زړونه يې په ډول ډول ذلتونو اباد وي اوکه ظاهرادقسماقسم مالونو لـه وجهې مالدار ښکاري خوپه زړه کې دهيلې اوحرص په وجه فقير او ذليل وي . په عربوکې يومتل دې چې خراب او ذليل کسبونه په خلکوناوړه اوبيکاره اخلاق پيداکوي. لکه چې دحضرت علي ﷺ قول هم ددی خبرې تائيد کوي،هغه ﷺ فرمايي : دالله په لاره کې جهاد کول دجنت لـه دروازو څخه يوه دروازه ده څوک چې دالله پـه لاره کـې جهاد پريږدي الله تعالې پرهغه ذلت او رسوايي مسلط کوي .په مصيبت يې اخته کوي اوذلت په حال کې به ظلم زغمي پـه ډول ډول ذلتونو کې بـه راګيروي اوله انصاف څخه به محروم وي.

عـن ابـي هريرة ﷺ :عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قلَ : ((مَن ماتَ ولم يغز ، ولم يُحَدِّثْ به نفسه ، مات على شُعبةٍ من النفاقِ)) [1]

ابـي هريره ﷺ لـه رسول الله ﷺ نـه روايت کوي چې هغـه ﷺ وفـرمـايـل : څـوک چـې مړشي او هـغـه نه غزا کړې وي او نه يې هم په زړه کې نيـت کړي وي نـو هغه دمنافقت په يوه څانګه کې مړشو.(يعنې په زړه کې يې چېرته دجهاد جذبه نه وي پيداشوې)

((عـن ابـي امامـة الباهلي ﷺ عن النّبي ﷺ قل : مَنْ لَمْ يغزُ ، او يُجهزْ غازِياً ، او يَخْلُفْ غَازِياً فِيْ اَهْلِهِ بخيرٍ، اَصَابَهُ الله بقارعةٍ قبل يوم القيامةِ .[2]))

له ابي امامه الباهلي ﷺ نه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

---

[1]- (اخرجه مسلم في كتاب الامارة . باب ذم من لم يغز . رقم : ١٩١ .)

[2]- اخرجه ابو داود في كتاب الجهاد: ٣/ ٢٢ وا ابن ماجه في كتاب الجهاد : ٢ / ٩٢٣ واسناده حسن.

چاچې نه غزا وکړه او نه يې غازي تيار کړ اونه يې دغازي دکور حال او احول واخست الله تعالې به هغه دقيامت لـه ورځې نه وړاندې په يو سخت مصيبت کې راګيرکړي. (اودا الله جل جلاله ده ته دجهاد پرېښودلو جزا او عذاب ورکوي)

امام قرطبي رحمه الله عليه وايي چې که چېرته ټول خلک له جهاد نه عمومي بې پروايي او غفلت وکړي نو يو سړې به خپل مسٔوليت څنګه اداکوي ؟ نو ددې ځواب دادې چې دغه يو سړي ته پکار دي چې هغه ديو قيدي مسلمان فديه اداکړي او هغه له قيد نه آزاد کړي.

په دې طريقه هغه دومره لوی کار وکړ چې دنورو خلکو په ملګرتيا کې نشوکولې.
ځکه چې که څو کسان راغونډ شوي وای او هغوی يې په ګډه فديه ورکړې وای نو دهريو په برخه کې به لږې لږې پيسې راغلې وې خو هغه داټولې پيسې په يواځې ځان اداکړې . په هر مسلمان باندې لازمه ده چې که چېرته توان يې درلودنو په يواځې ځان دی جهاد وکړي اوکه ددې توان يې نه درلود نو يو مجاهد ته دې دجهاد سامان او خرچه برابره کړي .[1]

فصل

دجهاد پرېښودونکو دلائل او بطلان يې

ای لـه جهادنه مخ اړوونکيه ! اې داسلام او وطن لـه حفاظت نه تښتيدونکيه! ای دتوفيق اودحق دلارې نه ځان ساتونکيه ! پوه شه چې ته لـه اصلي بري او کاميابي نه محروم او دحق لـه لارې نه لـرې شوې يې. کاش تـه هم له بهادرو مجاهدينو سره په جهاد کې شريک وای او خپـل ځان او مـال دې دالله پـه لاره کې لګولـې وای ، خو افسوس چې ته لـه دی لويې نيکبختي نه څه شي منع کړې يې؟ جهاد او معرکو ته لـه ننوتلو څخه څه شي ستاد پښو زنځير جوړ شوې دالله جل جلاله په لار کې دنفس

[1]_ تفسير القرطبي ۸/ ۱۵۲

اومال له قربانولو ته څه شي بخيل کړي يې ؟ ياخودمرګ ويرې وروسته کړي يې او يا هم اوږدو اميدونو ، يا خپل ګران مال او لـه کورنۍ نه جدايې درته ګرانه ده يا دخپلو زامنو ، خادمانو ، خپلوانو او دوستانو نه وتل درته ګران دي.

اى دجهاد لـه برکت نه محرومه ! ستاددغه محروميتيا سبب ياخو ستا وروڼه دي او ياهم ستاتږدی دوستان ،ياته په داسې نيکو کارو کې مشغول يې چې جهاد يې درنه لـه يـاده ويستلې ، يادخپلې ښکلې ميرمنې اولوړ شهرت په وجه لـه جهاد نه وروسته شوی يې ،يادتاعزت او منصب دتادپښو زنځير جوړ شوی دی . ياپه خپل ښايسته کـور او بـاغونو بـاندې ميـن شـوې يې. يـاداچې ستـا ډيـرې قيمتي جـامې او خوند ورخوراکونه تاجهاد ته نه پرېږدي.

لـه دغـو څيزونونه پرته بـل څه داسې نشته چې تالـه خپل رب نه لرې او دجهاد لـه نعمت نـه محروم وساتي . په الله قسم ، کومو شيانو چې ته لـه جهاد نه محروم کړی يې دادرتـه بـالکل ښـه نـه دي اودابـالکل لـه تاسره نه ښايي ايا تادخپل رب دا فرمان ندې آوريدلې چې فرمايي :

﴿ يَاأَيُّهَـا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْـأَرْضِ أَرَضِـيتُمْ بِالْحَيَـاةِ الدُّنْيَا مِنْ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴾ [التوبة٣٨]

اې مومنانو! پر تاسو څه شوي دي چې کله تاسو ته دالله په لاره کې جهاد ته دوتلو لپاره ووېل شي نو تاسې زمکې تـه درانـه کيږئ . ايا تاسې دآخرت په ځای ددنيا په ژوند خوښ يئ ؟ پس ددنيا دژوند متاع دآخرت په مقابله کې ډېر لږدی.

ښـه په غور سره يې واوره ! زه چې تاته کوم قاطع دلائل وړاندې کوم دهغه په اوريدو سره بـه تـه پـه دې پوه شې چې ته لـه جهاد نه صرف خپل بدنصيب بې برخې کړې يې لـه جهاد نـه ستـا دوروستـه کيدو يواځينې سبب ستاخپل خواهشات او رټل شوی شيطان دی.

ستا د لومړې دليل ابطا ل : كه ته له جهاد نه اوړد اميد او دمرګ ويرې چې په هيڅ حالت كې ترينه خلاصون نشته شاته كړي .اوپه هغه لارباندې دتللونه ويريږې چې ته ضرور يوه نه يوه ورځ دهغې لاروې يې نو ستا داعقيده باطله او دليل دى بالكل كمزورى او پوده دى.

په الله قسم چې دجهادونو سنګر ته مخكې كيدل دانسان عمر نه كموي او نه هم له جهاد نه وروسته كيدل دچا دمرګ نيته اوږده وي لكه چې الله تعالى فرمايي:

﴿ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ [الأعراف٣٤].

دهر اُمت لپاره يو ټاكلې نيته ده ، كله چې نيته يې راشي نو بيانه يو ګړى وروسته كيږي او نه وړاندې .

الله تعالى په يوبل ځاى كې فرمايي :

﴿وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ المنافقون : ١١.

الله تعالى هرګز هغه چاته نور مهلت نه وركوي چې نيته يې پوره شي او الله پاک ستاسې له كړنو نه ښه خبر دى .

همدغه راز په يو بل آيت كې فرمايي:

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾ [العنكبوت٥٧] .

هريو ساكښ مړكيدونكې دى ، بيا به ماته تاسې ټول راګرځول كيږئ .

اى دوكه شوى انسانه! مرګ يوخاصه سختي لري . او دانسان ساه په ډير هيبت او تكليف سره ووزي . خو افسوس چې ته ترينه غافل يې . لدينه وروسته بيا دقبر ويره وونكې عذابونه او تكليفونه وي . دوه خطرناكې پړښتې به هم تپوسونه كوي اولدينه به يواځې صالح او نيک خلک په امن كې پاتې كيږي . لكه چې الله تعالى فرمايي :

﴿ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ ويفعل الله مايشاء ﴾ [ابرا هيم : ٢٧]

الله پاک مومنان په دنیا او آخرت کې په روغه خبره کلک ودروي . او الله ظالمان لیارورکې کوي. اوداالله جل جلاله چې څه خوښه وي هغه کوي دآخرت په ورځ یوه لویه خطره مخې ته راځي . کوم انسان چې نیک بخت وي هغه به دنعمتونو جنت ته ځي . او کوم انسان چې شقي او بدبخت وي هغه به دجهنم په عذاب کې آچول کیږي

خوشهید به له دغو ټولو مشکلاتو او کړ اوونو نه په امن کې وي او له دغو مهلکو شیانو څخه به هرګز نه ویریږي . دشهید مرګ بې تکلیفه وي یواځې دومره درد محسوسوي لکه چې یو میږی په هغه چک ولګوي . په دې باره کې درسول الله ﷺ لاندینی حدیث ګواه دی.

((عن ابي هريرة ﷺ عَنْ رَسول الله ﷺ قل : ((مايَجِدُ الشَّهِيْدُ مِنْ الم القتلِ اِلاَّ كَما يَجِدُ احدكم مِن مَسِّ القرصةِ)) .[1]

ابو هريره ﷺ له رسول الله ﷺ نه روایت کوي چې نبي کریم ﷺ وفرمایل :
شهید دوژل کیدو په وخت کې صرف دومره درد محسوسوي لکه چې میږې په چاچک ولګوي.

ای وروره ! ته له دغه فرصت نه دګټې له اوچتولو نه څه ځیز منع کړی یې ؟ دایو داسې ښه ګټه ده چې وروسته به دقبر له عذاب نه نجات بیامومي ، دالله په وړاندې به سرلوړې شي او داوسیدو ښه ځای به ترلاسه کړی . دقبر له سوال او ځواب نه به

---

[1]- اخرجه الترمذي: ٣/ ١٠٩ . والنسايي : ٦/ ٣٦. وابن ماجه : ٢/ ٩٣٧ واسناده حسن.

محفوظ پاتې شي ، دقيامت لـه ډېر خطرناکو او وير وونکو حالاتو نه به په امن کې وسي.

شهيدان دالله پـه نـزد ژونـدي دي او رزق ورتـه ورکـول کيږي نه به وربانديږ څه ويره وي او نـه غـم . الله تعـالې چې هغـوی تـه کـوم فضيلت او نعمتونه ورکړيدي په هغو بانديږ به خوشال وي . دهغـوی روحونـه بـه دشنو مـرغانو پـه ججـورو کـې وي اوپـه عليين کې به ګرځي دجنت هر ډول ميوې به خوري چکرې به پکې وهي.

پس ددغـه عـزت مـند او سخت دردوونکي مرګ ترمنځ څومره لوی فرق دی ؟ په الله قسم چې ډير لـوی فـرق دی .هر چاتـه چې ددغسې مرګ توفيق په نصيب شي هغه نيک بخت دی.

ستا ددويـم د ليـل ابطـال : کـه چېرته تـه دا وايې چې مالـه جهـا دنـه زمـا کورنی،مال، ماشومان او عيـال منع کـوي نـو تـه تيروتلې يې او ستا دادليل باطل او مردود دی.

الله تعالې پدې اړه ډيره واضحه او ښکاره خبره کړېده او فرمايلي يې دي :

﴿ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَى إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ ﴾ [سبأ : ٣٧].

او ستاسې مالونه او ستاسې اولادونه مو ماته نشي نژدې کولای. هو! چاچې ايمان راوړې اونيکه کړنـه يې خپلـه کړې نـو هغـوی تـه دخپـلو اعمـالو دوه برابـره بـدل دي اودجنت په لوړو اودنګو ماڼيو کې به ډاډمن اوسيږي .

الله تعالی فرمايلي دي :

﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ﴾ [آل عمران١٤].

خلکو ته دشهوتونو مینه ښایسته کړې شویده چې له ښځو ، دسرو او سپینو زرو له راټولو شویوخزانو، په نښه کړوشوو اسونو، څارویو او کښتونو څخه عبارت دي . داڅیزونه ددنیوي ژوند ګټه ده . او دورتګ ښه ځای له الله سره دی .

همدغه راز الله تعالی په بل آیت کې فرمايي :

﴿ اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ [الحديد۲۰] .

یوه شئ چې ددنیاژوند یوه لوبه ، ساعت تیري ، ظاهري سینګار ، ستاسې په مینځونو کې یو پربل ویاړ او په مالونو اولادونو کې یو پر بل دمخکې کیدلو هڅه ده او بس . داژوند باران ته ورته دی چې زرغونه زمکه دبزګر زړه ته ورنژدې کوي بله ورځ زرغون تیا وچه او ګوري یې چې زیړه شوې او بالاخره تار په تار خواره واره بوس وي . اوپه آخرت کې یاسخت عذاب دی او یا دالله له لورې ببښنه او خوښي. او ددنیا ژوند پرته له غولونې او تیرویستنې بل څه نه دې.

پورته چې کوم آیتونه ستاسې په وړاندې ولیکل شول ددې پښان نور ګڼ آیتونه هم شته چې په کې واضح دلائل موجود دي.

((عن سهل بن سعد ﷺ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل : لو كانت الدنيا تعدِلُ عندالله جناح بَعُوضَةٍ ماسَقى مِنها كافراً شُرْبَة ماءٍ. [1]))

له سهل بن سعد ﷺ نه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل :

که چېرته دنیا دالله په نزد دماشي له وزرې سره هم برابره وائي نو کافر ته به یې لدې نه داوبو یو ګوټ هم نه وو ورڅکلې.

[1]- (اخرجه الترمذي : ۳/ ۳۸۳. والحديث صحيح)

((عـن سـهل بن سعد السَّاعَديْ ﷺ ، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قـالَ: موضِـعُ سـوطِ احدكـم مـن الجنة خيرٌ من الدنيا ومافيها ، وغَدوةٌ في سبيل الله او روحةٌ خيرٌ من الدُّنيا وما فيها ، وخِمَار جاريةٍ من اهل الجنة خيرٌ من الدنيا وما فيها[۱])).

له سهل بن سعد الساعدي ﷺ څخه روايت دی چې محمد ﷺ وفرمايل :
په جنت کې ستاسې ديـو قمچـينـې هومره ځای لـه دنيااو په دې کې چې څه دي لـه ټولو نه غوره دی ، او دالله په لاره کې يو سهار يا يو ماښام هومره وخت لګول لـه دنيـااو مـا فيهاڅخـه بهتر دی . دجنت ديوې حورې ټيکری لـه دنيا اوپه دنيا کې چې څومره څه دي له ټولونه غوره دی.

ای دجهـاد پريښودونکيه ! تاله دومره لويی پاچاهی نه څوک منع کوي ؟ تاچې کوم نژدې خپلوان لـه دې لـوی نعمت نـه منع کـوي هغـوی بـه ډير ژر مـړه شي . يابه پخپلو مـنځو کې داختـلافاتوپه وجه تيت پرک شي اويابـه د وخت نـاخوالې هغـوی پخپلو کې سره جلاجلا کړي.

تـه داهـم پـه يادوساته چې تـه کلـه خپلوانو تـه څه ګټه نشی رسولې نو هغوی به تاپرېږدي ، عناد اوعداوت به درسره کوي ناوړه چلن به درسره کوي دجالاتو دبدليدو په وجه به دهغوی لـه زړونو نه ستا مينه ووځي.

لدينه غټـه خبره داچې ستا خپل خپلوان به هم لـه تانه وتښتي اويوه ذره نيکي به هم پـه محشرکې تاتـه نه درکوي ترددې چې هريو به دا غواړي چې خپل ټول ګناهونه ستاپه اوږو واچوي او پخپله ترينه ځان خلاص کړي .

او ستامال تاڅنګه لـه جهاد نه لرې کوي ؟! حال داچې هغه ستا لـه لاس نه وتونکې او تلونکې دی . کلـه چې ستادلاس نـه مـال او دولت ولاړشي او خالي لاس پاتې شې

[۱] - اخرجه البخاري . برقم ۲۸۹۲

نو ستا ټول دوستان به تاپواخې پرېږدي خپل اهل وعيال به درنه جدا کيږي . اوستا ټول هغه دوستان چې له تاسره به يې ناسته ولاړه کوله درنه بيزاريږي.

بيا به دقيامت په ورځ درنه ستا دمال په باره کې پوښتنه کيږي چې څنګه اوله کوم ځاى نه دى ګټلى و ؟ اوپه څه کې دى مصرف کړى و ؟ داځومره هيبت ناکه سوال دې څکه چې داسوال به درنه په هغه ورځ کيږي چې له وېرې او هيبت نه به ماشومان بوډاګان شوي وي ، تې ورکوونکي ښځې به له خپل اولاد نه غافلې وي اوحمل درلودونکي ښځې به دويرې له امله حمل وغورځوي .په دى ورځ به ټول مجرمان وپيژندل شي . دسر له ويښتو او پښو نه به ونيولى شي.

له مالدارو خلکو سره به دپيسې پيسې او ذرې ذرې حساب وکړې شي . فقيران او غريبان به له دوى نه پنځه سوه کاله وړاندې جنت ته لاړشي لکه چې محمد ﷺ مونږ ته ددى بيان کړى دى اوفرمايلي يې دي :

عن ابي هريرة ﷺ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : يدخُلُ فقراءُ المسلمين الجنَّةَ قبل الاغنياءِ بنصفِ يومٍ ، وهو خمسمائة عامٍ.[1]

له ابي هريره ﷺ نه روايت دى چې رسول الله عليه وسلم وفرمايل:

غريب مسلمانان به له مالدارو خلکو نه نيمه ورځ مخکې جنت ته ځي اودانيمه ورځ پنځه سوه کاله ده که چيرته خپل اولاد يادوى اوپه هغه باندې ستا شفقت تا جهاد ته له تللو نه منع کوي نو بيا دالله تعالى داقول درپه ياد کړه چې فرمايي:

﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ [التغابن۱۵].

بيشکه ستاسي مالونه او اولادونه ازميښت دي. اوله الله سره ډير لوى اجر دى .

---

[1] ـ اخرجه الترمذي : ٤/ ٨ـ ٩ وابن ماجه : ٢/ ١٣٨٠ واحمد في المسند ٢/ ٢٩٦ والحديث صحيح

په الله قسم چې په اولادو باندې له خپل مور ، پلار ، ورور ، او تره نه الله ډير زيات مهربان دی . هغه الله به څنګه مهربان نه وي چې دمور په ګيډه کې يې دهغه پالنه وکړه او پخپلو لاسو دمور انوپه ارحامواودپلارانو په شاګانو کې خای پرخای کړل . ته خپل اولاد ولې له دائمي نعمتونو، جنت، او دالله تعالې له قرب نه لرې کړې يې؟

که ستا زوی وړو کې وي نو ته دهغه لپاره غمګين يې . او که ځوان وي نو ورته انديښمن يې .

که روغ رمټ وي نوله ناروغي نه يې ويريږې او که ناروغ وي نو دهغه په ضعف ستا زړه لړزيږي او خفه کيږې.

که ته خپل اولاد ته دادب خبرې کوې نو هغه درته غصه کيږي اوستا نافرماني پيل کوي .او که ورته نصيحت کوي نو لـه تاسره کينه کوي ، هروخت لـه تاسره داويره وي چې هسې نه دنورو خلکو دماشامانو په شان زما زوی هم نافرمان او سرکش نه شي.

که چېرته تـه په جنګ کې مخکې کيدل غواړې نـو هغـه تابزدله کوي . که چېرته سخاوت کول غواړې نودهغه فکر تاشوم او بخيل کوي . که چېرته لـه دنيا سره خپله مينه کمول غواړې نـو هغـه ستا رغبت زياتوي . لـه دې کبله هغـه ستالپاره لـوی ازمېښت دی مګر تـه هغـه نعمت ګڼې تـه هغـه دځان لپاره راحت بولې خـو هغـه ستالپاره لـوی مصيبت دې . تـه خپل ځان خو په غم کې آچوي مګر دهغه خوشحالي خوښوی پخپلـه تاوان کوی او هغـه تـه ګټه رسوې . خپل تلـه تشوی خو دهغه جيب ډکوی . دهغه په وجه لـه خپل توان نه زيات تکليف زغمې او دهغه په خاطر خپل ځان په ډيره تنګسيه کې آچوي.

تـه دخپل زوې فکر لـه خپل زړه نـه وباسه او هغه چاته يې وسپاره چې ستا او دهغه خالق او پيداکوونکې دی . دهغـه درزق پـه بـاره کې په هغه چاتوکل وکړه چې تاتـه او هغـه تـه يـې روزي ورکـړی ده ، تـه څنګه الله جـل جلالـه داسـمانونو او زمکـو مدبراوچلوونکې بولـې ؟ خودخپـل زوی تدبير او حفـاظت لـه خپـل مـرګ نـه وروستـه هغه ته نه سپاري حال داچې ته خوديو زوی پالنه هم سمه نشې کولای اوالله جل جلاله داسمانونو زمکو ، او ددوی ترمنځ چې څه دي دهغو ټولومالک او څښتن دی.

خپل اولاد هغه لوی ذات ته وسپاره چې داسمانونو او زمکو مالک د.ی . په الله قسم چې. ته نه دخپل ځان دګټې او نقصان مالک يې اونه دهغه . نه دهغه دژوند او مرګ مالک يې او نه هم دهغه درزق ، ته دهغه لپاره لږ غوندې عمر او رزق هم نشې زياتولې . تا چې کله ناڅاپي مرګ وداړي نو ته به پخپل قبر کې څملې او دخپلو اعمالو بنديوان به شې . ستا زوی به له تانه وروسته يتيم پاتې شي . ستا ټول مال به ستا په خپلوانو باندې که هغه ستا دوستان وي او که دشمنان تقسيم شي.

ستا خيلخانه به ټوله خواره او غريبه شي . بيابه ته ارمان کوې چې کاش زه هم مجاهد وای اولوی برې به مې ترلاسه کړې وای خو تاته به په خواب کې وويل شي:

تاچې کومه نيکي او بدي په دنيا کې کوله دهغوی له کولو نه خلاص شوې او لدينه وروسته نور هيڅ نشې کولې . په دې وخت کې به ستا غم نور هم زيات شي اوله خپل عمل سره به يواځې پاتې شې.

ای مسلمانه ! ته دبښونکي او غالب الله هغه قول واوره چې ته په کومه دوکه کې پرې وتی يې له هغه نه دوتو لپاره يې بيان کړيدې او فرمايلي يې دي:

﴿ يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ﴾ [القمان۳۳] .

ای خلکو! له خپل رب نه وډارشئ اوله هغې ورځې نه وويريږئ چې هيڅ پلار دخپل زوی په بدل کې څه نشي ورکولې اونه‌به زوی دخپل پلار په ځای دڅه بدلې ورکوونکي وي . اوپوه شئ چې دالله وعده حقه ده نو بايد چې ددنياژوند موونه غولوي . اونه مو بايد هيڅ غولونکې دالله په باره کې وغولوي.

په دې خبره ځان پوه کړه چې که ستا زوی نيک او صالح وي نو ژربه الله پاک تاسو په جنت کې يوځای کړي او که بدبخت وي نو له اوسه نه دې درنه جداوي ځکه چې جنتيان له دوزخيانو او دوزخيان له جنتيانو سره نشي يو ځای کيدای او نه غوره خلک له بدو خلکو سره يو ځای کېدای شي.

کیداې شي چې الله تعالی تاته شهادت در نصیب کړي اوته دهغه شفاعت وکړې او ستا دنن ورځې جدایې به دهغه دخلاصون وسیله وګرځي . ته دهغه کار په لټه او شوق کې شه چې تاته له عذاب نه خلاصون درکوي . دقیامت په ورځ به یو سړی خپل ورور ، مور پلار ښځې او ځامنونه تښتي هرڅوک به پخپل غم کې اخته وي او دبل چا خیال به ورسره نه وي ، داډیر لوی او کافي بیان دی خودالله جل جلاله چې چاته خوښه شي هغه ته دنیکۍ لارې هدایت کوي .

ستا ددریم دلیل ابطال : که ته وایې چې زه له جهاد نه ځکه شاته شوی یم چې زه دخپلو ورونو ، خپلوانو ، دوستانو او ملګرو جدایي نشم زغملی نوستا داخبره باطله او دلیل دی دمنلو وړندی .

ته قیامت ورځ درپه یادکړه چې په ټولو خلکو باندې راځي .پدې ورځ به ټول دوستان یو دبل دښمنان وي مګر متقیان به پخپلو کې دوستان وي . که چېرې ستاسې دوستي ربښتیادالله درضا په خاطر وي نو هغه جل جلاله به په آخرت کې تاسې ټول په علیین کې راجمع او په جنت کې به مو داخل کړي او تل ترتله به هلته یو ځای اوسیږئ .او که ستاسې دوستي دالله درضا لپاره نه وي نو بیابه .زرترزره دوستي ورسره وشکوه . مخکې دهغه نه چې دقیامت په ورځ ددې باطلې دوستي له امله یو ځای سره حشر اوراټول کړې شي . هر سړی به دقیامت په ورځ له خپل محبوب سره وي ځکه چې هغوی دواړه پخپل مطلوب کې شریک وي . که چېرته هغه نیک او پرهیز ګار وي نو تاته به ګټه ورسوي او که بدبخته وي نو تاته به تاوان ورسوي .

په دې دنیا کې له خپلو خپلوانو او دوستانو څخه دخیر ښیګڼې طمعه کوې ، هغوی درسره جفا او بې وفائي کوي . په زړه کې درسره کینه ساتي . په مشکل وخت کې درنه تښتي او یواځې دې پریږدي . په دوی کې زیاتره ترهغه ستا دوستان وي ترڅو چې له تاسره مال او دولت وي.

که ته کمزوری او غریب شې نو دوی به ستا دشمنان شي او تابه یواځې پریږدي ځکه چې هغوی دخوشالي په وخت کې دوستان اوپه مشکل وخت کې ستا دښمنان دي .دهغوی دوستي او ملګرتیا ستا ترمال او دولت پورې تړلې. که چېرته ستا مال ختم شي نو تاخفه کوي او درنه بیزاریږي .

که چهرته په دې خبره کې شک کوې نو دامتحان په وخت کې به هرڅه درته یقیني څرګندشي.
که چېرې ته کوم ریښتونی او وفادار ورور لرې. خو نن صبا چیرې دې. یا صفااو مخلص ملګری لرې. خو ګمان مې نه اخلي. (او هغوی ستاپه تللو خفه کیږي) نو صباته به په جنت کې داسې یئ لکه الله جل جلاله فرمایلي دي:
﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ﴾[الحجر٤٧].
ددوی په زړونو کې چې کومه کینه ده هغه به راوباسو دوی به پخپلو کې وروڼه وروڼه وي او په تختونو باندې به یو بل ته مخامخ ناست وي.
بیانو تاته روانه ده چې ستا دغه دوستان ستادجهاد په لاره کې خنډ وګرځي.
ځکه کیدی شي چې تاسې دواړه جداشئ او ته بـه لـه دوست نه هم محروم شې او دجهاد لوی ثواب او مرتبه به هم ستا لـه لاسه ووځي .بیا به پخپله په دی کار سخت پیښمانه یې مګر هیڅ ګټه به درته نه رسوي.
رسول الله ﷺ فرمایي:

((عن سهل بن سعد الساعدي رضي الله عنه قال: ((جاءَ جبريل اِلَى النَّبِيِّ ﷺ فقال: يامحمد: ان الله يقول لك: عِشْ ماشئتَ فانك مَيِّتٌ ، واحبِبْ مَنْ شئتَ فانك مفارقُهُ ، وَاعْمَلْ ماشئت فانكَ مَجْزِيٌّ به .... واعلمْ ان شرفَ المومن قيامُهُ باليل ، وعزَّهُ استغناؤُهُ عن الناس [1])).

له سهل بن سعد الساعدي رضي الله عنه نه روایت دې هغه وایي چې جبریل امین نبي کریم ﷺ ته راغې او ورته یې وویل: ای محمده! الله تعالی تاته فرمایي: پـه دنیا کې چې څومره ژوند تیرول غواړې تیریی کړه. ته یوه نه یو ورځ مړکیدونکې یې. له چاسره

[1] - شعب الایمان للبیهقي: ۳/ ۳۷۳. والمستدرك للحاکم: ٤/ ۳۲۵.

چې دوستي غواړې ورسره ويې کړه . يوه ورځ ته لـه هغه نه جدا کيدونکې يې، څنګه عمل چې کول غواړې هغه وکړه ځکه چې دهغه جزا درکول کيږي به .
پوه شه چې دمومن شرف دادې چې دشپې تهجد لمونځونه وکړي اوعزت يې دادې چې لـه خلکو نه بې نيازه شي . په دغو لنډو کلمو کې چې دمرګ ، لـه دوستانو نه جدايي اودعملونو دجزا کومه يادونه شويده داستادنصيحت او انذار لپاره کافي دی او دا دعقل خاوندانو لـه پاره عبرت دی.

ستا دڅلورم دليل ابطال : که ته وايې چې زما دجهاد په وړاندی زما منصب ، زما اوچت شان او زما عزت خنډ جوړ شويدې نو ستا دادليل باطل او کمزوی دی.
کاش تابه دې خبره غور کړی وای چې دامنصب لـه هغو خلکو نـه ستا لاس تـه رسيدلی دې چې ډيره مينه يې ورسره وه او تر پرونه پورې وربانديې خوشاله وو. اوله ډيروقدرت مينو خلکو نه ددی سورې لړې شوې تردې چې سورې يې ترتا ورسيد.
داخبره پـه يادوساتـه چې لکـه څرنګه دغـه منصب لـه مخکنيوخلکو سره بې وفايې کړې همدغسې به لـه تاسره هم وفا ونکړي. اوله دی نه جدايي به ستا زړه غمګين او پريشان کړي . اوپداسې حال کې به ترې جداکيږي چې زړه به دې له حسد او کينې نه جوش کوي . اوسينه به دې له غمونه ډکه وي . منصب او مرتبه لـه تاسره دتل لپاره نشيَ پاتې کيدې او داستادنجات لاره نده بلکې تابه لـه ناکامي اوپريشاني سره مخامخ کوي . بيا به لاسونه مروړې خو هيڅ به درته په لاس نه درځي.
لـه دوزخ نـه چې دمسلمانانو کوم آخري موحد ويستل کيږي اونورو جنتيانو وروسته جنت کې داخليږي هغـه تـه بـه الله تعالي ددنيا دټولو پاچايانو دپاچاهي لس برابره په جنت کې ځای ورکوې نودهغو خلکو په باره کې ستا څه خيال دی چې هغوی انبياء صديقين ، شهدا اوصالحين دي،دهغوی مقام به څومره اوچت وي ؟.
مګر ډير افسوس چې تـه نـن دهغـه مقام لپاره مړکيږې چې تاهميشـه پـه ستړيا او اندېښنه کې آچوي اوانجام او راتلونکې يې هم ډير بد دی . ستا ددښمنانو شمير ورځ پـه ورځ زياتيږي اودهغوی پـه زړونو کې ستا دښمني وده کوي . کله چې لـه تانه دامنصب واخستل شي نوستا دشمنان به پـه تا وخاندي ، ستانوکران او خدمتګاران

به درنه وتښتي . هغه خلک چې نن سبا ستاپښې ښکلول خپل عزت ګڼي بیابه ستا مخ ته هم ونه ګوري.

ته ددنیا دافنا کیدونکې څو ورځنې نعمت پرېږده او دجنت تل پاتې نعمتونه او عزت ولټوه . دالله تعالي دغه ویناته غوږ کېږده چې فرمایي:

﴿ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ۝سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ [الرعد۲۳-۲٤].

ژباړه : تل پاتې جنتونه وي چې دوی . ددوی نیک عمله پلرونو دژوند جوړې او بچیان به یې ورننوځي او ملائکې به هم له هرې دروازې پرې ورننوځي . او ورته به وایي چې دصبر په بدل کې ،، ته تل پاتې سلامتیا ده هو! داله هرڅه نه غوره کوردی.

په الله قسم دادالله تعالي داسې فرمان دی چې سترګې ورباندې یخیږي . او زړه ورباندې خوشالیږي. اودی ته ورته آیتونه باندې عمل کول واجب دی .

ستا دپنځم دلیل ابطال : که ته دا دلیل وړاندې کوې چې زمادجهادپه وړاندې زما ښکلی محل ، په هغه کې زما خوشالي زما خادمان . زما ډل ډول نعمتونه اودانور دنیاوي عزت خنډ جوړیږي نو ستا دادلیل هم بالکل غلط او دمنلو وړ نه دی.

ته چې دخپل کوم محل په باره کې خبرې کوې اوته یې له جهاد نه منع کړې یې هغه دکاڼو خاورو ، خښتو، اوسپنو، لرګیو او لوښونه جوړ شویدی . که هره ورځ یې صفایې ونشي نو ګنده کیږي که پکې برق او رڼا ونه لګولی شي نو هغه توره تیاره شي ، که دمرمت خیال یې ونه ساتې شي نو غورځیږي . که هرڅومره خیال بې وساتل شي بیا هم یوه نه یو ورځ غورځیږي اودخاور ډیران به ترې جوړیږي اوسیدونکې به یې فناشي اوله دې ځایې نه به کوچ کولې شي. شکل به یې هم ختم شي او نوم به یې هم له خلکو هیرشي او دهرڅه نښې نښانې به ختمې شي.

ای دوکه شوې انسانه ! خپل دغه ژرفناکیدونکی محل له داسې تل پاتې محلونو سره بدل کړه چې ډير اوچت او ښکلی دی، رڼا يې نه ختميدونکې او تيزه ده ، لاندې ترينه ويالې بهيږي ، په خواکې دميوو ونې دي او هميشه پکې خوشالي ده.

دجنت دمحلونو يوه خښته به دسرو زرو اوبله به دسپينو زرو وي ، په دې کې به سړي ته هيڅ قسم ستوماني او پريشاني نه محسوسيږي . دهغه کاڼي لؤلؤ ، مرجان او جواهرات دي ، خاوره يې دمشکوده، ويالې يې دشيدو او شاتو دي او دکوثر نهرونه پکې بهيږي . پدې ماڼيو کې به يوه ماڼۍ دملغلرو وي . دا ماڼۍ به پورته اويا ميله اوږده وي يابه شنو زمروتو اويابه له سرو ياقوتو نه جوړې شوي وي .مومنانو لپاره به دمحلونو په هره زاويه او کونج کې حورې او خدمتګاران ولاړ وي او دوی به په خپلو کې يوله بل سره دلرې والي له کبله له يوبل سره نهويني . ددغو محلونو د فرش لاندی طرف به له وريښمونه وي نوظاهر طرف به يې څومره ښکلې وي . ددوه بسترو په منځ کې به دڅلوېښتو کلو په فاصله کې اوچتوالې وي . په هغه باندې به نه خوب راځي او نه پرکالې بلکې په دغو توشکو باندې به يو بل ته مخامخ تکيه وهلې ناست وي اوله يوبل سره به خبرې اترې کوي.

په دغو محلونو کې به داوسيدونکو لپاره خوراک هروخت کې په دسترخوان تيار پروت وي اوهيڅ کله به نه ختميږي ، ميوې به هروخت موجودې وي او څوک به دې له خوراک نه منع کولی نه شي او هر ډول ميوې ته دی چې زړه کيږي خورې به يې ، دمرغانو غوښه به ورکول کيږي څښاک به يې رحيق مختوم وي . يعنې داسې څښاک چې مهر به يې دمشکو وي. ددغو شيانو په لاس ته راوړلو کې دې مسابقه کوونکي مسابقه وکړي په دغو محلونو کې اوسيدونکې جنتيانوته به دتقاضا ضرورت نه وي ، نه به لاړې توکوي اونه ګرنګ.دهغوی خوراک به دخولو په شکل بهر وځي خوله به يې دمشکوپه شان خوشبويه وي. او رنګ به يې دملغلرو پشان وي اوپه وتلو به يې ګيډۍ بېرته خپل حالت ته راځي . يعنې په خولو سره به دهغوی خوراک څښاک هضم شي.دهغه ځای خادمان به هميشه پاتې کيدونکې هلکان وي چې الله تعالې دهغوی بيان پخپل کلام کې داسې کړيدې:

﴿ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثُورًا ۝ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ۝ عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ۝ إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴾ [الإنسان١٩-٢٢].

هغه هميشني هلكان به پرې ګرځيږي چې ويې ګوري نو ګمان به وكړي چې ګويا شيندلې شوې ملغلري دي . او چې په هر لورې ګورې نوپه نعمتونو او لويه پاچاهۍ به دى ستركې نښلي ، دشنو نريو او دشنو پيړو وريښمينو كالي به يې په تن او دسپينو زرو بنګړي به ورته په لاس كړى شوي وي ، او رب به يې په پاک څښاک خړوبه وي . بيشكه چې داستاسې دنيكو كړنو بدل او هڅې مومنل شويدي.

داماچې دكومو نعمتونو يادونه وكړه داهغه نعمتونه دي چې يادونه يې په قرآن او حديث كې شويده . كنى په جنت كې داسې نعمتونه هم شته چې نه ستركو ليدلي دي ، نه غوږونو دهغوى نومونه آوريدلي دي اونه هم دهغه خيال دچا په زړه كې تير شوى دى.

كه ته دا پوښتنه وكړې چې جنتيان به څومره موده په جنت كې له دغو نعمتونونه ګټه اخلي ؟ نو ددې ځواب دادې چې دوى به د تل لپاره په جنت كې اوسيږي د تل لپاره به ژوندي وي او كله به هم ورته مرګ نه راځي . هميشه به ځوانان وي بوډاكيږي به نه ، تل لپاره به روغ رمټ وي اوناروغي به په ستركو نه ويني هروخت به خوشال وي خفګان به نه ورباندى راځي . دنعمتونو دزوال له غم نه به په امن كې وي .

﴿دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ [يونس١٠] .

په جنت كې به ددوى يوائينې غږ همداوي چې : اى الله ! پاكي يوائې ستا ده.

اويوبل ته به يې ښه راغلاست دسلام كلمه وي . اودټولو په پاى كې به وايي چې : دټولو ستاينو وړ يوائې هغه الله دې چې دټول عالم رب دى.

پخپله غور او فکر وکړئ چې تاسوته دجنت دغه لویه پاچاهي او تل پاتې نعمتونه پکار دي اوکه ددنیا ژرفناه کیدونکی محل ؟ او په دې خبره هم غور وکړه چې که چېرته ستاشهادت په وجه ددنیا محل درنه پاتې شي نوپه آخرت کې ددې پرځای څومره اوچته نعمت او مرتبه درکول کیږي؟ .دباخبر الله پشان تاته بل څوک خبر نشي درکولې.

ستا دشپږم دلیل ابطال: که ته وای چې زه له جهاد نه ځکه شاته کیږم چې د عملونو داصلاح په خاطر اوږد عمر ترلاسه کړم ستا داخبره بالکل غلطه او مردوده ده . ته په دوکه کې پرې وتې یې په الله قسم د اجل کومه نیټه چې مقرره شوی ده هغه ذره برابر نه وروسته کیږي . ته دالله تعالي دغه آیت شریف ته وګوره چې فرمایي:

﴿ يَـاأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَـرُورُ ٥. إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُـمْ عَـدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴾ [فاطر٥-٦].

ژباړه :ای خلکو! بیشکه دالله تعالي وعده حقه ده پس ددنیا ژوند دی تاسې په دوکه کې وانه چوي اودوکه دې نکړي تاسو لره په الله باندې دوکه کوونکې.

ستادغه خبره درټل شوي شیطان یو جال دی اوداولیاؤ او صالحو خلکو لاره نه ده.

ایا درسول الله ﷺ اصحاب او تابعین له تانه زیات دعبادت او دالله تعالی دقرب غوښتونکې نه وو ؟

که چېرته هغوی هم له جهاد نه دځان د ایستلو لپاره بهانې لټولې وای نو هغوی به هم دالله په لاره کې دومره سختیانې او کړاوونه نه وو زغملي ، له کفارو سره به یې جهاد نه و کړی او نه به یې وطنونو نه اوښارونه فتح کړي وو.

ای په فتنه کې پروت انسانه ! ایا ستا غوږونه دالله داقول ندې رسیدلې:

﴿انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [التوبة٤١].

اوخئ سپک او درانه اودالله په لاره کې پ. مال اوخان جهاد وکړی داستاسو لپاره بهتر دی که پوهیږئ.
که الله تعالې تاته پوهه درکړې وي نو بیا دالله تعالى په دې فرمان باندې فکر او غور وکړه چې فرمايي :
﴿وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ النساء۹۵.
او الله تعالې مجاهدینو ته په ناستو کسانو باندې لوی اجر ورکړېدی.
له ابي هريره ﷺ نه روایت دې چې رسول الله علیه وسلم وفرمایل:
(اِنَّ قيامَ الرَّجُلِ في الصَّفِّ في سبيل الله ، افضل مِنْ عبادته في اهله سبعين عاماً)١.
دالله په لاره کې دجهاد لپاره دجنګ په صف کې دریدل پخپل کور کې له اویاکاله عبادت نه افضل او غوره دی .
ای دوکه شوي انسانه! په دې خبره ځان پوه کړه چې دمجاهد خوب دټول عمر له تهجد لمونځ او روژې نه زیات غوره دی.
فرض کړه نن چې ته په کومو اعمالو کې لګیایې ایا ستا دایقین شته چې ستا داټول اعمال به دالله په درګاه کې قبلیږي ؟ ایا ستا په وړاندې دقیامت منظر نه ښکاري ؟
په الله قسم ! تاته هیڅ معلومات نشته چې ستادغه عملونه به تاته نجات درکړي اوکه دهلاکت کندې ته به دې وغورځوي.ستاپه مخ کې خو دقیامت وحشتناک ورځ ده .
تاسې چې په سینه کې څه پټوئ او څه ښکاره کوئ بیشکه الله تعالی په هغو ټولو پوهیږي . که چېرته تاسي مړشئ یاووژل شئ نو هـمدی الله ته به راغونډیږئ.

---

١ _ اخرجه البيهقي في السنن الكبري ۹/ ۱۶۰ ۱۶۱ . والترمذي : ۳/ ۱۰۱ _ ۱۰۲ الحاكم ۲/ ۶۸ واسناده حسن.

ستا د اووم دلیل ابطال : که چېرته ته داوایې چې زه دخپلې ښځې جدايي نشم زغملې او زه دهغې دښایست اوجمال مقروض یم . دهغې په قرب او وصال کې مې زړه خوشالیږي . نو ستا داوینا غلطه او باطله ده.

فرض کړه چې ستا ښځه لـه ټولو ښځو نه ښکلې ده او پدې زمانه کې دهغې پشان بله ښایسته ښځه نشته ؛ نو لږ غوندې پدې هم فکر وکړه چې ایا دالومړې دمني یو ګنده ځاځکي نه وه ؟.

ایا په آخر کې به ترینه یو بوې ناک لاش نه جوړیږي ؟ ایا هغه په ګیډه کې ګندګي نه ساتي ؟ ایا دهغې دحیض په وجه ته ترینه نه جداکیږې ؟ ایا دهغې بدیانې دهغې لـه نیکیو نه ډیرې نه دي ؟ که په سترګو کې رانجه پورې نه کړي نو سترګې به یې بدې ښکاره شي اوچوخاړي کوي، که ډول او سینګار ونکړي نو عیبونه به یې برالاشي . که خپل سرګومنځ نکړې نو ویښتان به یې ګډوډ او ببر شي . که ویښتان غوړنکړي نو بدرنګه او وچ به شي او سپږې به پکې پیداشي که صفائي یې ونکړي نو ګنده بوې به ترینه لاړشي . زیاتره وخت ناجوړه وي او ډیر زیات تنګول کوي.

کله یې چې عمر ډیر شي نو دیو کار هم نه وي ، او چې بوډۍ شي نو کمزورې شي ؛ که ټول عمر ورسره احسان وکړي نو دغصې په وخت کې هرڅه یې لـه یاده ووځي.

دښځودناشکري په باره کې درسول الله ﷺ مبارک ارشاد دی:

(لَوْاَحْسَنْتَ اَلی اِحْدَا هُنَّ الدَّهْرَ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ قَالَتْ مَارأيتُ منك خيراً قطُّ)[1]

که ته لـه ښځې سره ټول عمر نیکي وکړې او بیا درنه لږ غوندې څه تکلیف ووینې نو وايي چې ما لـه تانه چېرته هم خیر او ښېګڼه نده لیدلې.

ته همیشه دهغې دجدايي او سرکشي په ویره کې یې اولـه دې ویریږې چې راسره جفاونکړې دهغې مینه تاپه ډول ډول مصیبتونو او پریشانیو کې آچوي دهغې لپاره ته لوږه تنده ، یخني ګرمي ، او ستړیا هرڅه په ځان راوړي ، دخپل معمولي خواهش

---

[1] - اخرجه البخاري برقم : ۲۹_ مسلم برقم ۹۰۷

په خاطر تاهلاکت ته غورځوي ، ترهغه درسره مينه کوي ترڅو پورې چې حاجت او اړتيايې پوره کوې که پوره يې نه کړې نو مخ درنه آړوي اوله بل چاسره لاره نيسي ، په تا ملامتي آچوي او اختلاف درسره کوي دحال په ژبه دادر ته وايې اګرکه صراحتا نه درته وايي چې که له ماسره وصال غواړې نوبرما خرچه کوه اوکه ته زما ضرورت نشې پوره کولی نو طلاق راته راکړه بلکه خبره داده چې ته به لـه هغې نه په هغه صورت کې ګټه اوچته کړې چې دهغې کوړ والې وزغمې .اوکه دوامداره ملګرتيا يې غواړې نو په ځان به سختي اوتکليف راولې .

څومره دتعجب خبره ده چې ديوې داسې ښځې محبت تا دهغه چاله مينې نه آړوي چې هغوې لـه نور نه پيدا او دمحلاتو په سيورو کې لـه غلمانو او حورو سره يو ځای لويـې شوې دي پـه الله قسم چې دشهيد وينه لانه وي وچه شوې چې هغه خپلې دغټو غټو سترګو والـه حورې وينـي اوخوندترې اخلي. هغوی ډيرې ښايسته او ښکلې وي اوديـاقوتو پشـان ښايسته پـاکې او حيانـاکې پيغلې وي چې دانسـان او پيري لاس وربـاندې نه وی لګيدلـې خبري يې پستې .، قدونـه يې ښه برابر او ويښتان يې تک تـور وي ، دسترګو بانه يې ښايسته او شکل يې دګلونو پشان ښايسته وي .جوړښت يې حيرانوونکې ، عـادت يې ډير په زړه پورې سترګې به يې تکې تورې وي پوهه به يې ډيره وي خبرې بـه يې خوږې وي . دښائسته اخلاقـو خـاونده به وي .، جامې يې پرقيدونکې اوله ګاڼونـه ډکې وي ،ډيرې مينه نـاکې وي اوله تانه پرته بـل چاته نه ګوري يواځې به لـه تاسره محبت کوي او ستا هره غوښتنه به پوره کوي.

کـه چېرته دهغې يو نوک دنيـا تـه داښکاره شي نـو دڅوارلسمې شپې سپوږمۍ به دهغې په وړاندې توره شي ؛ که چېرته خپل بنګړي دشپې په وخت کې دنيا ته وښايي نـو تيـاره بـه يـې پـه رڼـا بدلـه کـړي . کـه چېرته خپل ځان دنيا ته ښکاره کړي نو ټوله دنيـا بـه لـه خوشبويې نـه ډکه کړي .او که په مالګين اوتريخ سمندر کې لاړې توکړي نـو دټول سمندر اوبه به خوندورې او خوږې وګرځي کله چې هغې ته په ځيرځير وکتل شي نـو دښکلا اسرار بـه يې نـور هم زيـات څرګنديږي چې ورسره کيـني او مجلس ورسره وکړي نو حسن به يې نور هم درته څرګنديږي .

دجنت دحورو ددغـه ښکلا او حسن لـه اوریدونـه وروسته کوم عقلمند داسې کار کـولی شي چـې دالله پـه لاره کـې جهـاد پـریږدي .او آرام پخپـل کورکـې کیـني.
داکیښناستل به ده ته څنګه زیباوي حال داچې په جنت کې دحورو پشان نور هم خورا زیات نعمتونه دي .

ای انسانه ! په دې خبره ځان پوه کړه چې ددنیا لـه دې ښځې نه دې جدایي ضروري او یقیني ده کـه داښځه صالحه وي انشاء الله تاسې به بیا په جنت کې سره یوځای کیږئ . هلته به ستا داښځـه لـه حورو نه هم زیاته ښایسته وي خوددې لپاره یوځل فراق او جدایي تـه اړتیـا ده چـې هغـه مـرګ دې اوداښائیست بـه یې دومره زیات وي چې دالله جل جلاله نه سوادبل چاعلم ورته نه رسیږي اخلاق به یې ښایسته شي جوړښت به یې ښه برابر شي سترګي به یې غټې اوتکې تورې شي ښائست به یې څو چنده زیات شي لنډه داچې هره نوعـه او هرډول خوبیانې به پکې راشي نور او پرقیدابه یې زیاته شي دتاپـه سترګه کې به یې عزت او مرتبه لوړه شي اوپه حورعینو باندې به په ښائست او انوارو کـې دومـره زیـاتې شـي لکـه پـه دې دنیا کې چې حورې ورباندې زیاتې دي . پـه دنیـا کـې چـې دهغې کوم عـادتونه ستاخوښ نه وو هغه به ټول ختم شوي وي پاک لمنه پیغله اوله حیض او نفـاس نـه بـه پاکـه وي ، ټـول کـوږوالی او نقصـانونه بـه یـې ختـم شوي وي .

که چېرې تـانن پـه دی دنیـا کـې دجهـاد پـه خاطر خپلـه ښځـه پریښوده او ترې نه جلا شوې نو الله تعالې به ددې عوض ډیر ژردرکړي . که چېرته جنتي وي نو په آخرت کې به ضرور له تاسره یو ځای کیږي.

ای مسـلمانه وروره ! تـا دی ددغـه دنیـا ښایسـت دوکـه نکـړي . پـه حقیقت کـې دادنیا داوسیدو اودمال دجمع کولو او دګپ شپ لګولو ځای نه دی.

کـه تـه نن پـه دې دنیا کې کـه نن خاندی نوصباته بـه پکـې ژاړې ، ددې دخوشالیو ترشا غمونه دي . دنیاچې کله تروتازه شي وچ کالې او قحط سالې پرې راځي که څوک یې وګنې اوراجمع یې کړې ترې نه تیت پرک کیږي او غریب یې پریږدي چې لـه چاسره نـه وي دهغـه شي مرتبه کموي . چـې لـه چاسره وي هغـه نـا ارامـه او ستړې وي . چې لـه چاسره زیاتـه شـې هغـه تبـاه کـوي . کـه څوک یـې ابادوي داترې نـه ورانیږي کـه چاتـه یـې

حقیقت معلوم شي نوبیا ترې تښتي که په خپل ښائست کې درته راځرګنده شي نوزړه درنه وړي کله چې درته په بله شي نوکندې ته ورغوځوي که خپلې متحفې درته را ډیرې کړي . نو کړاوونه هم درته راډیر کړي که دوصال سخادر سره وکړې نو ژربیا درنه جداکیږي دیته نژدې له خدای نه لري ، اوددې عاشق دخدای له دربار نه رټل شوې دغمونو تکلیفونو . فکرونو جدایي ، سترتیا بدبختي ، او مشقتونو کوردې ددی ډیر په حقیقت کې لږ دې ، عزتمند یې ذلیل دې ، غني یې فقیر دې ، لوی شی یې په حقیقت کې وړوکي دې . له افتونو نه ډکه ده د پښیمانتیا ونه مالا مال ده ، په وعدویې باور نشي کیدې وفادسره پکې نشته . اونه خپل لوزونه پوره کوي مینه کوونکي ورسره هر وخت سترې عاشق یې سخت غمژن اوباور کوونکي وربانده رسوا کیږي ، خپل عیبونه یې پټ کړي په خپلو مصیبتونو یې پرده اچولې پخپلو زرغونو چاته دوکه ورکوي په خپلو رشوتونو له چاسره تګي کوي خپل جالونه یې خواره کړي دي لومې یې هم ایښې دي . خپل کونه شي یې ښائسته کړیدې خپل توره یې راباسلې ده . خپل خواره شیان یې راوړاندې کړي دي اوپه خپلو بدیو یې پردې اچولي دي اودا اوازنه کوي چې اې خلکو له ماسره وصال وکړئ له ماسره وصال وکړئ نو څوک چې یې دوصال قصد وکړي هغه به ددې په لومو کې راګیر شي هلته به ددې بد حال ورته واضح شي چې کله دوی په سخت عذاب کې راګیر شي اودناپوهي له وجهې نه به دې ددنیا بندیوان شي دې چې په ځان پوهیږي نو ددنیا ټول چل ول به یې داسې را ایسار کړې وي چې هیڅ به نه ویني پدې وخت کې به دې دپښیماني لاسونه مروړي او خوله به پرې لګوي داوښکو پرخای به له سترګونه ویني اوبهوي خو هیڅ فائده به ورنکړي اودڅه شي په طلب کې چې دی و هغه به یې هلاکت ته وغورځوي دې به دتیښتې کوښښ کوي خو تیښته به ورته ممکنه نه وي .

ای انسانه ! له مړکیدونه مخکې مخکې دغفلت له خوب نه بیدار شه او خپل ځان له بندي کیدونه وړاندې وړاندې ددی له بندي خانې نه وساته.

دنیکبختي او سعادت په لور ګامونه اوچت کړه کیدې شي الله تعالې دشهادت فضیلت درته په نصیب کړي .او ددې ثواب په لاس ته راوړلو کې دی هیڅ یو سبب ستادپښو زنځیر نشي جوړیدلې.

هوښيار سړي هغه دي چې په جهاد کې برخه واخلي او لوی اجر ترلاسه کړي. کوم سړي چې دسستي او تنبلي په وجه دالله په لاره کې له جهاد نه محروم شو نو بيا به ارمان کوي خو هيڅ گټه به يې نه وي . کله چې شهيدان دجنت په اوچتو اوچتو ماڼيو کې ووينې نو دافسوس لاسونه به مروړي او وايي به کاش مونږ هم جهادکړی وای او دالله په لاره کې شهيدان شوي وای.

﴿ والله يقول الحق وهو يهدي السبيل ﴾ [الاحزاب ٤]. الله حقه خبره کوي او نيغه لاره ښايي.

﴿ وحسبنا الله ونعم الوكيل ﴾. الله مونږ ته کافي دی او ډير ښه کار جوړونکې دی.

د ويم باب

دجهاد او دالله جل جلاله په لاره کې دمجاهدينودفضيلت په باره کې

الله تعالی فرمايي: ﴿ لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ . [النساء ٩٥- ٩٦].

کوم مومنان چې (په جسماني لحاظ سره) معذورنه وي او په کور کې ناست وي له هغو مومنانو سره نشي برابريدلې چې پخپل سر اومال سره جهاد کوي . الله تعالی په سر او مال سره جهاد کوونکو ته په کور کې له ناستو خلکو نه ډيره غټه درجه ورکړيده که څه هم له هريو سره يې دجنت وعده کړيده . خو الله تعالی مجاهدينو ته په ناستو خلکو باندې دډيرلوی اجر په ذريعه فضيلت ورکړيدې . دهغوی لپاره دالله له طرف نه لوی لوی مرتبې دي . بخښنه ده او رحمت دی . او الله تعالی بخښونکې او مهربان دی.

الله تعالی فرمايي :

﴿ فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ [النساء٧٤].

نو دالله په لياركې دی هغه کسان جهاد وکړي چې ددنيا ژوند په اخرت خرڅوي . او څوک چې دالله په ليار کې جهاد وکړي او شهيد يابريمن شي نومونږ به ډير ژر هغه ته لوی اجر ورکړو.

الله تعالی فرمايي :

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ۝ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ۝ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾ [التوبة ٢٠_ ٢٢.] .

کومو کسانو چې ايمان راوړې هجرت يې کړې او پخپلو مالونو او سرونو سره يې دالله په ليار کې جهاد کړې دالله په وړاندې يې مرتبه ډيره لويه ده. او همدغه خلک بريمن دي هغوی ته خپل رب دمهرباني خوښی او هغو جنتونوزيرې ورکوي چې دهغوی لپاره پکې تل پاتې نعمتونه دي تل پرتله به هملته وي . بې شکه چې له الله سره تيار اجر خورا لوی دی.

﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [التوبة١١١].

بې شکه الله پاک له مومنانو نه دهغوی ځانونه او مالونه اخستي دي . په بدل کې به يې جنت ورکوي هغوی دالله په لاره کې جنګيږي ، نور وژني او دوی هم وژل کيږي. داهمغه رښتينې او پخه وعده ده چې په تورات ، انجيل او قران کريم کې ياده شويده او ايا په وعده پوره کولو کې له الله نه بل څوک پورته شته ؟ نوای مومنانو! پرخپله معامله خوښ اوسئ همدالويه کاميابي ده.

الله تعالی فرمايي : .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴾ [محمد٧].

ای مومنانو! که تاسې دالله دين ملاتړ وکړئ هغه به ستاسې ملاتړ وکړي او پښې به مو کلکې کړي.

الله تعالی فرمايي:

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُوْلَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴾ [الحجرات١٥].

حقيقي مومنان هغه کسان دي چې په الله اورسول يې ايمان راوړی بياهيڅ شک يې نه دی کړی او دالله په لياره کې يې خپل مال او سرسره جهاد کړې پس همدغه رښتيني خلک دي.

الله تعالی فرمايي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۝. تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ۝. يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ۝. وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرْ الْمُؤْمِنِينَ۝.يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴾[الصف١٠- ١٤].

ژباړه : ای مومنانو! ايا داسې تجارت دروښايم چې تاسې له دردناک عذاب څخه وژغوري په الله او رسول يې پوخ ايمان راوړئ . په مال اوسر دالله په لاره کې جهاد وکړي که پوهيږئ نو دادرته غوره ده الله پاک به ستاسې ګناهونه وبخښي او هغو

باغونو ته به مو داخل کړي چه لاندې له ونو او ماڼیو به یې ویالې بهیږي او په تل پاتې باغونو کې به ډېرّه غوره او ښه کورونه درکړي همدغه ډېر لوی بری دی او هغه بل څیز چه تاسې یې ډېر خوښوئ دالله کومک او نژدی بری دی . ای پیغمبره! دی مومنانوته زیرې ورکړه . ای مومنانو! دالله لښکر شئ لکه چه عیسي بن مریم خپلو ملګرو ته وویل : دالله په لور بلنه کې به زما لښکر څوک وي ؟ نژدی ملګرو یې وویل : مونږ دالله لښکر یو بیا دبني اسرائیلو یوې ډلې ایمان راوړ اوبله یې کافره شوه . مونږ له مومنانو سره دهغوی ګدښمن په خلاف لاس وکړ نو پرې برلاسي شول .

دجهاد دفضیلت په باره کې ګڼ آیتونه راغلي او دجهاد فضیلت نشي منحصر کیدلې خوله هغوی نه یو څو مهم یې لاندې بیانوو.

***

فصل

په دې باره کې چې جهاد له غورو اعمالو څخه دی

روی البخاري ومسلم عن عبدالله بن مسعود ﷺ قالَ سالتُ رسولَ الله ﷺ ايُّ الاعمال افضل ؟ قال : الصَّلاة على وقتها . قلت ثم اى ؟ قال برُّ الوالدينِ . قلت ثم اى ؟ قال الجهادُ في سبيل الله [1]

بخاري او مسلم له عبدالله بن مسعود نه روایت نقل کړیدې چې ماله رسول الله ﷺ نه پوښتنه وکړچې کوم یو عمل غوره دی ؟

هغه ﷺ وفرمایل : پخپل وخت دلمونځ کول. ماووېل بیاکوم یو عمل غوره دی ؟

هغه ﷺ وفرمایل : له مور او پلار سره ښېګڼه کول.ماووېل بیاکوم یو ؟ هغه ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې جهاد کول .

---

[1] اخرجه البخاري برقم : ۲۷۸۲. ومسلم برقم : ۸۵

وروى البيهقي والدارمي عن ابي قتادة الانصاري رضى الله عنه قل : خطبَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فَذكر الجهادَ ، فلم يُفَضِّلْ عليه شيئاً إلَّا الصَّلاةَ المكتُوبة .[1]

بيهقي او دارمي له ابي قتادة ﷺ څخه روايت کړی دی هغه وايي :
رسول الله صلى په يوه خطبه کې دجهاد يادونه وکړه او له فرض لمونځ نه علاوه بل هيڅ څيز ته يې په دی باندې فضيلت ورنکړ .

وكان عبدالله بن عمر رضى الله عنهمايرى ان الجهادَ في سبيلِ الله افضل الاعملِ بعد الصلاة .[2]

عبدالله بن عمر ﷺ په نزد له فرضي لمونځ نه وروسته في سبيل الله جهاد غوره عمل دی .

***

فصل

له ايمان نه وروسته جهاد له غوره اعمالو څخه دی

روى البخاري ومسلم عن ابي هريره ﷺ قل سُئِلَ رسولُ الله ﷺ ایُّ العمل افضل ؟ قل ايمانٌ بالله ورسوله

قيل: ثم ماذا؟

قل : الجهاد في سبيل الله

قيل : ثم ماذا ؟

---

[1]- اخرجه البيهقي في السنن الكبرى برقم ۴۸/۹ والدارمي : ۲۰۷/۲ والحديث صحيح.

[2]_ اخرجه البيهقي في السنن الكبرى : ۴۸/۹

قالَ : حَجٌّ مبرورٌ.[1]

بخاري او مسلم لـه ابي هريره ﷛ نه روايت كړى دى چې لـه رسول الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې كوم يوعمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل:

په الله اودهغـه په رسول باندې ايمان . وويل شو بيا كوم يوعمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل: دالله په لاره كې جهاد . وويل شو بيا كوم يو ؟ هغه ﷺ وفرمايل مبرور حج

مناسب دادى چې داحديث پـه هغـه چاباندې حمل كـړى شـي چـې دچـامور او پلارژوندي نـه وي چې نيكـي اوښيګڼـه ورسره وكړي . يـامور او پـلار خوېږ وي خو هغوى دواړو دجهـاد لپاره اجازه وركړې وي يادى پر هغه جهاد باندې حمل كړى شي چې هغه فرض عين وي ځكه چې دا دمور او پلار لـه خدمت نه مهم او مقدم دى.

وروى الـبخاري ومسـلم عـن ابـي ذر الغفـاري رضـىالله عنه قال : سالتُ رسولَ الله ﷺ : ایُّ العمل افضل ؟

قال ایمانٌ بالله وجهادٌ في سبيله .

قُلتُ : فایُّ الرِّقاب افضل ؟

قال : انفَسُها عند اهلها واغلاها ثمناً .[2]

بخاري او مسلم لـه ابي ذر الغفـاري ﷛ نه روايت كړيدې هغـه وايـي : مالـه محمد ﷺ نه پوښنه وكړه چې كوم يو عمـل غوره دى ؟ هغـه ﷺ وفـرمايل : پـه الله ايمان اودهغه په لاره كې جهـاد كول ، ماوويل دكوم يو غلام آزادول بهتر دى ؟ هغه ﷺ وويـل : دهغـه غلام چې دمالک خوښ وي او قيمت يې زيات وي.

---

[1]ــ اخرجه البخاري برقم : ٢٦ ومسلم : ٨٣

[2]ــ اخرجه البخاري برقم : ٢٥١٨ ومسلم برقم : ٨٤

وروى المسلم عن ابي قتادة الانصاري ﷺ : ان رسول الله ﷺ قام خطيباً فذكر أنَّ الجهاد في سبيل الله والايمان بالله افضلُ الاعمال فقام رجلٌ فقال : يارسولَ الله ! ارأيتَ ان قتلتُ في سبيل اللهِ اتُكَفَّرُ عَنّي خطايايَ كلها ؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم نعم ، ان قُتِلْتَ في سبيل الله وانتَ صابرٌ محتسبٌ مقبلٌ غير مدبرٍ. ثم قال رسول الله ﷺ كيف قلتَ ؟ قال :ارأيتَ ان قتلتُ في سبيل الله اتكفرُ عَنّي خطاياي ؟

فقالَ رسول الله ﷺ : نعم ، وانت صابر محتسب ، مقبلٌ غير مدبر . الا الدَّينَ ! فانَّ جبريلَ قالَ : لي ذالك .[1]

مسلم له ابي قتادة الانصاري ﷺ څخه روايت کړی دی چې نبي کريم ﷺ خطبې ته ودريد. او ويې ويل : بيشکه دالله په لاره کې جهاد اوپه الله باندې ايمان له غوره عملونو څخه دی پس يوسړې ودريد او ويې ويل : يا رسول الله ! ماته خبر راکړه چې که چيرته زه په جهاد کې ووژلې شم نو ايا زما ټول ګناهونه بخښل کيږي ؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل هو . که چيرته ته دالله په لاره کې ووژل شي او ته صبر کوونکې يې ، دثواب اميد وار يې مخامخ جنګ کوونکې يې او دشمن ته شاه اړوونکې نه يې.

رسول الله ﷺ له هغه‌نه يو ځل بيا پوښتنه وکړه چې تاسې څه ويلي وو ؟

هغه ورته وويل : تاسې ماپوه کړئ چې که چيرته زه دالله په لاره کې ووژل شم ؟ ايا زما ګناهونه بخښل کيږي ؟ نبي کريم ﷺ وفرمايل هو . په دی شرط چې ته صابر او دثواب اميدوار يې . له دشمن سره مخامخ جنګيدونکې يې او شاه دی ورته نه وي اړولې . خو داخبره په يادلره چې دبل چا قرض درته نه بخښل کيږي . ځکه چې جبريل امين ماته داخبره کړيده .

---

[1] اخرجه مسلم برقم : ۱۸۸۵.

فـصـل

دمسجـد حرام له جوړولو نه جهاد زيات غوره د ی

روى الـمسـلـم عـن الـنعمان بـن بشير ﷺ قال : كنتُ عند منبر رسول الله ﷺ : فقال رجل : ما اُبالي اَنْ لا اعملَ عملاً بعد الاسلامِ الَّا اَنْ اسقى الحاج!

وقـل الأخـر:لا ابـالي ان لا اعمـلَ عمـلاً بعد الاسلامِ الا ان اعمر المسجدَ الحرام !

وقالَ اخر: لا الجهاد في سبيل الله افضل مِمَّا قلتم !

فزجـرهم عمـر بن الخطاب ﷺ ، وقال : لا ترفعوا اصواتكم عند منبر رسول الله ﷺ وهـو يوم الجمعة ولكــن اذا صليت دخلتُ فاستفتيتُهُ فيما اختلفتم فيه .))

حضرت نعمان بن بشير ﷺ فرمايي : چې زه دمحمد ﷺ دمنبر په څنګ کی ناست وم

يو سړی پاڅيد او ويې ويـل : زه خووروسته لـه مسلمانيدو نه بيا لـه ټولو کارونو ښخه غوره کار حاجيانوته اوبه ورکول ګڼم . يو بل سړي وويل: زه خوله ټولو عملونو ښخه ښه او غوره عمل دمسجد حرام ابادول ګڼم.
يو بل سړي وويـل نـه ستاسې خبره سمه نه ده بلکې دالله په لار کې جهاد لـه ټولو نه غوره عمل دی.
حضرت عمر ﷺ هغوی وشنډل او ورته يې وويل نن دجمعې ورځ ده تاسې دنبي کريم ﷺ دمنبر په خواکې شورمه کوئ . کله چې دجمعې لمونځ ولوستل شي نو زه به له نبي کريم ﷺ نه ستاسې داختلاف په باره کې پوښتنه وکړم.

بيا الله تعالې دهغوی په باره کې دا آيت شريف نازل کړ.

﴿ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (التوبة۱۹) [1]

ايا تاسې په حاجيانو باندې اوبه څښول اودمسجد حرام اباد ساتل دهغه چا دکارونو سره برابروئ چې په الله تعالې او
آخرت باندې ايمان لري اودالله په لاره کې جهاد کوي .دالله په نزد خو دوی برابرنه دي او الله ظالمانو ته دسمې لارې پوهه نه ورکوي.

[1]_ اخرجه مسلم برقم : ۱۸/ ۷۹.

فـصل

على الاطلاق جهاد له ټولو عملونو څخه غوره عمل دى

روى احمد والبيهقي عن عمرو بن عبسةَ السُلمّى ﷺ قل :

((جاء رَجلٌ الى رسولِ الله ﷺ فقال : ما الاسلام؟

قل ﷺ: ان يُسلمَ قلبُك لله ، وان يَسلَمَ المسلمون من لسانك ويدك !

قل : فأىُّ الاسلام افضل ؟

قل ﷺ : الايمان .

قل : وما الايمان ؟

قل ﷺ : ان تُؤمنَ بالله وملائكته وكتبه ورسُله ، وتؤمن بالبعث بعد الموت !

قل : فأىُّ الايمان افضل ؟

قل ﷺ : الهجرة !

قل : وما الهجرة ؟

قل ﷺ : ان تهجر السوء !

قال : فأى الهجرة افضل ؟

قال ﷺ : الجهاد .

قال : وما الجهاد؟

قال ﷺ : ان تقاتل الكفار اذا لقيتهم .

قال : فاى الجهاد افضل ؟

قال ﷺ : من عقر جوادهُ واريق دمُه [1])).

احمد او بیهقي لـه عمرو بن عبسه السلمي ﷺ څخه روایت کوي چې هغه وویل : محمد ﷺ ته يو سړی راغي او عرض يې وکړ چې اسلام څه شی دی ؟محمد ﷺ ورته وفرمایل : اسلام دادی چې ستا زړه الله ته تسلیم شي ، او بل داچې مسلمانان ستا له ژبې او لاسونو څخه سالم پاتې شي .

هغه وویل : کوم يو اسلام افضل دی ؟ هغه ﷺ وفرمایل : ایمان ، هغه وویل : ایمان څه شې دی ؟ هغه ﷺ وفرمایل : ایمان دادی چې ته په الله ، دهغه جل جلاله په ملائکو ، کتابونو ، ټولو رسولانو اوله مرګ نه وروسته په ژوندون باندې ایمان راوړې . هغه وویل کوم يو ایمان غوره دی ؟ هغه ﷺ وویل هجرت . هغه وویل هجرت څه ته وایي ؟ محمد ﷺ ورته وفرمایل : چې ته بد کارونه پریږدې . هغه وویل کوم يو هجرت بهتر دی ؟ هغه ﷺ ورته وفرمایل جهاد .

هغه وویل : جهاد څه شې دی ؟ محمد ﷺ ورته وویل : چې ته کله دکفارو له لښکرو سره مخامخ شې نو ورسره قتال وکړې . هغه وویل : کوم يو جهاد بهتر دی ؟

محمد ﷺ وفرمایل : دچاداس پښې چې غوڅې شي اوپخپله دده هم وينه تويې کړې شي.

الله تعالې دی په تارحم وکړي وګوره چې نبي کريم ﷺ جهاد څنګه داسلام دخلاصي خلاصه ګرځولې ده . او دا علی الاطلاق له ټولو اعمالو نه غوره دی.

وروى البخاري عن عائشة رضى الله عنها قالت : يا رسول الله : نرى الجهاد افضل الاعمال ، افلانجاهد؟

[1] ـ مسن احمد : ٤/ ١١٤ . شعب الایمان للبیهقي : ٩/١ والحديث صحيح .

قل ﷺ : لكنَّ افضل الجهاد ، حج مبرور)) [١]

بخاري لـه عائشې ﷺ نه روايت كړى دى هغه وايي چې مارسول الله ﷺ ته وويل : يـارسـول الله ! مـونږ جهـاد پـه ټولـو اعمـالو كې ښـه او غـوره ګڼو ، ايامونږ جهـاد ونكړو ؟

هغه ﷺ وفرمايل : لېكن ستاسو لپاره بهترين جهاد مبرور حج دى.

((وروى ابن ماجه وابن خزيمه عن عائشة رضى الله عنها قالت : قلت

يارسول الله! هل على النساء من جهاد ؟

قل عليهن جهادٌ لا قتالَ فيه ، الحج والعمرة)) . [٢]

ابن ماجه او ابن خزيمه لـه عائشه رضى‌الله عنها څخه روايت كړى دى: هغه رضى الله عنها وايي : ما وويل : اى دالله رسوله ! ايا پرښځو باندې جهاد شته ؟ هغه ﷺ وفرمايل هو ! پرښځو باندې داسې جهاد شته چې قتال پكې نشته يعنې حج او عمره .

ابن عساكر لـه مفضل بن فضاله نه روايت كوي چې زما پلار وايي:
څه خلكو لـه امير المؤمنين عبدالملك بـن مـروان سره دليدنـې لپـاره اجازه وغوښتله هغـه پدې وخت ډير سخت ناروغ و . هغـوى چې ورتـه ورغلل نـو ده ورته وويـل : تاسې په داسې وخت كې زما خواته راغلي ياست چې زه دآخرت په طرف روان يم اوله دنيـا نـه مخ آړوم ، ماخپل ټول عملونه په ياد كړل اوپه ټولو كې مې هغه عمل غـوره ومونـد چې مـادالله په لاره كې جهاد كړى و په كوم وخت كې چې لـه ماسره زما داحكومت او اقـتدار نـه وي نوتاسې خلك زمونږ دحكمرانانو په دغو خبيثو دروازو باندې لـه چكر وهلو نه ډډه وكړئ. [٣]

---

[١] ـ اخرجه البخاري برقم : ١٩١٥

[٢] ـ اخرجه ابن خذيمه برقم : ٣٨٧٤ وابن ماجه : ٢/ ٩٦٨ واسناده صحيح .

[٣] ـ الكامل في التاريخ لابن الاثير : ٤/ ٥٢٠.

دلته عبدالملک بن مروان خلک دپاچایانو له قرب نه منع کړل.

عبدالملک بن مروان له امارت نه وړاندې له تابعي علماوو څخه وو او روم ته دجهاد لپاره يې په سمندر کې سفر کړی دی.

خطیب بغدادي پخپل کتاب تاریخ بغداد کې دمحمد بن الفضیل بن عیاض روایت نقل کړیدې چې ما عبدالله بن المبارک په خوب کې ولید او پوښتنه مې ترینه وکړه چې تاکوم يو عمل ښه اوغوره وموند؟

هغه راته وويل همغه عمل چې زه پکې مشغول وم . ماورته وویل دسرحدونو حفاظت او جهاد ؟ هغه وويل هو.

ماورته وويل الله لـه تاسره څه وکړ ؟ هغه وويل الله تعالی ماته دومره زياته بخښنه وکړه . چې له هغې نه وروسته نوره بخښنه نشته .[1]

يو ځل دامام احمد بن حنبل رحمه الله علیه په وړاندې دجهاد يادونه وشوه نو هغه رحمه الله ډير وژړل او ویې ويل چې هيڅ يو نيکي له دې نه مخوره نه ده . اوله دشمن سره دمخامخ کيدو سره بل هيڅ شی نشي برابريدلې .

پخپله قتال ته مخامخ کيدل لـه ټولونـه غـوره عمـل دی . کوم خلک چې لـه دشمن سـره مقابلـه کـوي او مخامخ ورسره جنګ کوي همغه داسلام او مسلمانانواودهغوی دحريمونو دفاع کوي . له دې نه ورسته به کوم عمل غوره وي ؟ حال داچې نور خلک ښه په امن کې ناست وي او مجاهدين دويرې په حالت کې شپې ورځې تيروي اودالله په لاره کې خپل ژوند قربانوي ؟[2]

---

[1]_ تاريخ بغداد للخطيب البغدادي : ١/ ١٦٨.

[2]_ المغني لابن قدامة ٨/ ٣٤٨ _ ٣٤٩.

فصل

الله تعالی ته جهاد له ټولونه محبوب عمل دی

((روی الترمذي والبيهقي والحاكم عن عبدالله بن سلام ﷺ قل : قعدنا نفر من اصحاب رسول الله ﷺ فقلنا: لونعلم ای الاعمال احب الی الله عملناه .))

فانزل الله عز وجل:

﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السموات وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝. (يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ۝. كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ۝. (إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ۝. [الصف:۱- ٤] .

فقراها علينا رسول الله صلى الله عليه وسلم .[1]

ترمذي ، بيهقي او حاكم لـه عبدالله بن سلام ﷺ نه روايت كوي چې هغه وويل :

مونږ درسول الله ﷺ څو اصحاب په يو ځای كې ناست وو . مونږ وويل: كه چېرې مونږ پوه شو چې كوم يو عمل الله تعالي ته محبوب دی نو همغه به وكړو . نو الله تعالي دغه آيت شريف نازل كړ.

ترجمه : الله تـه تسبيح وايي ټول هغه چې په اسمانونو او زمكه كې دي او هغه غالب او دحكمت څښتن دی . ای مومنانو ! هغه څه ولې وايئ چې كوئ يې نه ، دالله په نزد ډيره لويه ګناه ده هغه څه چې وايئ اوكوئ يې نه . بيشكه الله تعالي هغه خلك

---

[1]_ اخرجه الترمذي : ٥/ ٨٥ والبيهقي في السنن الكبرى ٩/ ١٥٩_ ١٦٠ والحاكم : ٢/ ٦٩. والحديث صحيح .

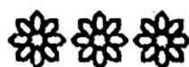
خوښوي چې دالله په لاره کې قتال کوي دمحکم بنیاد پشان . او حضرت محمد ﷺ دغه آیت مونږ ته ولوست

او بیهقي له عبدالله بن سلام نه یو بل روایت داسې نقل کړی دی.

درسول الله ﷺ لـه اصحابو نـه څو تنو وویـل : کـه مونـږ رسـول الله ﷺ تـه خپـل یـو استازې لیږلی وای چې لـه هغـه ﷺ نـه دهغـو اعمالو پوښتنه کړې وای چې دالله ډیر خوښ دي . لـه مونږ نه هیڅوک دهغه ﷺ خواته ورنغې .او مونږ داغوښتل چې په دې باره کې له هغه ﷺ نه پوښتنه وکړو

بیا محمد ﷺ دغه کسان یویو راوغوښتل تردې چې ټول سره راجمع شول او دهغوی په باره کې سبح لله مافي السموات سوره نازل شو.

ابن سلام وایي چې رسول الله ﷺ داټول مونږ ته ولوست .[1]

فصل

دالله په نزد مجاهد له ټولو خلکو نه غوره دی

قـال الله تعـالي:﴿ فَضَّـلَ الـلَّهُ الْمُجَـاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَـةً وَكُـلًّا وَعَـدَ الـلَّهُ الْحُسْـنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا۝دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (النساء :٩٥- ٩٦).

الله تعـالې په سر او مـال سره جهـاد کوونکو تـه پـه کورکې دناستو خلکو پـه نسبت ډیره غټه درجه ورکړې ده . کـه څـه هـم لـه هریو سره یې دجنت وعده کړې ده خو الله تعالې مجاهدینو تـه پـه ناستو خلکو بانـدې دډیرلوی اجر په ذریعه فضیلت ورکړی

[1]ـ البیهقي في السنن الکبری : ٩/ ٥٩ والحدیث صحیح .

دی . هغوی لپاره دالله لـه لوری نه لويی لويی مرتبې دي ، بخښنه او رحمت دی او الله تعالې بخښونکې او مهربان دی.

((وروى البخاري ومسلم عن ابي سعيد الخدري ﷺ قال : ((اتى رجلٌ رسولَ اللهِ صلى الله عليه وسلم ، فقال : اى النَّاس افضل ؟

قال : مومن يجاهد بنفسه وماله في سبيل الله.

قال: ثم من ؟

قال : رجلٌ معتزل في شِعْبٍ من الشِّعاب يعبدُ رَبَّه ، ويدعُ النَّاس من شره .))[1]

بخاري او مسلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت کوي چې يو سړی رسول الله ﷺ ته راغې او پوښتنه يې وکړه چې کوم خلک غوره دي ؟ محمد ﷺ وفرمايل : هغه مؤمن چې دالله په لاره کې پخپل ځان او مال سره جها د کوي . هغه وويل بيا څوک ؟ محمد ﷺ وفرمايل : هغه سړی چې دغرونو په يوه ناوه کی ځان ته اوسيږي او دخپل رب عبادت کوي او خلکو ته شرنه رسوي.

(په عربي کې شعب ددوه غرونو ترمنځ پراخي ناوې يادرې ته ويل کيږي)

امام نووي رحمه الله عليه وايي چې په حديث کې مطلق شعب مراد ندې بلکې لـه دی‌نه انفراد او اعتزال يعنې ګوښه والې مراد دې . اګر چې پخپل کور کې وي . اوپه حديث کې يې دشعب يادونه ځکه کړی ده چې داغالباً لـه خلکو نه خالي وي.

(شرح النووي على صحيح مسلم :١٣/ ٣٤.

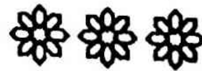
محمد ﷺ په صراحت سره ويلي دي چې جهاد له ګوشه نيشی نه غوره دی او په دی باندې دالله تعالې داقول دلالت کوي:

---

[1] اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٦ ومسلم برقم ١٨٨٨

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُوْلِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ﴾ . [النساء : ٩٥] .

بی لـه عذره ناست مومنان لـه هغو مجاهدينو سره برابر نـه دي چـه دالله په ليار كې پخپلو مالونو او ځانونو سره جهاد كوي .

فـصل

له جهاد سره هيڅ شي نشي برابريدلې

((عن ابي هريرة ﷺ قال : يارسولَ الله ! مايعدلُ الجهادَ في سبيل الله :

قال ﷺ .

فاعادوا عليه مرتين او ثلاثاً ، كل ذالك يقول : لاتستطيعُونَه.

ثم قال : مثل المجاهد في سبيل الله كمثل الصائم القائم القانت بايات الله ، لاَيَفْتُرُ من صلاةٍ ولا صيام حتى يرجعَ المجاهدُ في سبيل الله .[1]))

لـه ابي هريره ﷺ نه روايت دې چې ما محمد صلى الله عليه وسلم ته وويل : اى دالله رسوله ! له في سبيل الله جهاد سره څه شي برابريدلې شي ؟ هغه ﷺ وفرمايل : تاسې دهغه توان نلرئ.

دوه درې كرته مو داپوښتنه تكرار كړه ؛ خو هريو ځل يې همدا يې وويل چې طاقت يې نـه لـرئ ؟.بيـا يـې وفـرمايل : دالله پـه لاره كـې دمجـاهد مـثال دهغـه روژه دار ،اودهغـه لمونځ ګذار چې مسلسـل په قيام كې ولاړ دالله جل جلاله دآيتونو تلاوت

[1] ــ اخرجه مسلم برقم : ١٨٧٨

کوي پشان دی چې نه لـه روژې نه سترې کیږي اونه لـه لمانځه نه تردې چې دالله دلارې مجاهد بېرته راشي.

((عن ابي هريرة ﷺ انَّ رجلا قال : يارسول الله !

دلني على عمل يعدل الجهادَ ؟

قـال لا اجـدُ هُ : ثـم قـال : هـل تستطيعُ اذا خرج المجاهد ان تدخل مسجدكَ

فتقومَ ولا تفتر وتصوم ولا تفطر .؟

قال الرجل : ومن يستطع ذلك [۱] ؟.))

بخاري .لـه ابي هريـره ﷺ څخـه روایت کړیدی چې یوسړي ؤویل : ای دالله رسوله ! ماتـه داسې یـو کـار وښایه چې لـه جهاد سره برابر وي . محمد ﷺ وفرمایل : زه داسې کار نـه وینم چې له جهاد سره برابر وي . بیا یي وفرمایل : ایا ته ددې وس لرې چې کلـه مجاهد جهادتـه ولاړشي لـه همغـه وخت نه خپل مسجد ته ننوځي او مسلسل په لمونځ ودریږي او سترې نشي . او روژې ونیسي مګر ماتې یې نکړي ؟ سړي ورته وویل یا رسول الله ددی طاقت او توان څوک لرلی شي.

اصحابو پشان خلکو ددې طاقت او توان درلود چې داسې یو عمل ترسره کړي چې لـه جهاد سره برابر ثواب ولـري . ددې سره سره چې اصحابان دلوې همت خاوندان وو نفسونه یې پاک وو. لـه دیني شهامت نه ډک وو هریوه کمال ته بـه یې منډه وهله، لـه رسول الله ﷺ سره دصحبت پـه وجه یې اجرونه ډیر وو په اوچتو اوچتو جهادونو کې شریک شوي وو اوپه جهاد کې یې اوچتو مرتبو ته ځالونه رسولي وو .. کـه هغوی لـه جهاد سره برابر کوم عمـل ندی موندلی نو مونږ غونـدې خلکو زړونـه بـه څنګه لږ غونـدې عملونو سره سکون ترلاسه کړي اوڅنګه بـه پـه غیر لـه زیار باسلو زمونږ سترګې یخې شي سره لـه دې چې زمونږ پـه عملونو کې دریاو احتمال زیات ده داخلاص نشتوالی پکې دې . اوپه زړونو کې مو ډول ډول سوچونه او دسیسې پرتې

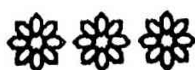
[۱] ــ اخرجه البخاري برقم: ۲۷۸۵.

دي . . ای الله ا زمونږ زړونه لـه دغه غفلت نه بیدار کړه . او جهاد لپاره توفیق راپه نصیب کړه . څکه دهر خیر غوښتنه یواځې لـه تاکیږي . او دګناهونو دپرېښودلو اونیکیو دکولو توفیق ورکوونکې یواځې ته یي .

((اخرج ابن عساكر عن ابي الغادية المزني قل : سمعت عثمان بن عفان ﷺ وهو يخطب على المنبر ويقول : يا اهلَ المدينةِ : الا تاخذون بحظّكم ونصيبكم من الجهاد في سبيل الله ؟ الا ترون اخوانكم من اهل الشام ، واخوانكم من اهل مصر ، واخوانكم من اهل العراق ،ووالله ليومٌ يعمله احدكم وهو يجاهد في سبيل الله خيرٌ من الف يوم يعمله في بيته صائما لايفطر، وقائما لايفتر.....)).

ابن عساکر لـه ابي الغادیـه المزني څخه روایت کوي هغه وایي چې: لـه عثمان بن عفان ﷺ څخه مې واوریدل ، هغه په منبر باندې په خطبه کې ویل : ای دمدینې خلکو! ایا جهاد فـي سبیل الله کې خپل حصه او برخه نـه آخلئ؛ ایا تاسې دشام او دعراق او مصراوسیدونکو ورونو ته نه ګورئ؟

په الله قسم له تاسو نه چې څوک دالله په لاره کې یوه ورځ جهاد کوي لـه هغو زرو ورځونـه بهتر دی چې پخپل کـور کـې پرلـه پسـې روژې نیسـي اونـه یـې مـاتوي او مسلسل په لمانځه ولاړ وي او نه سستیږي.

فصــل

جهاد په گوښه کې له ناستې اوپه مسلسل عبادت کې له مشغوليدو نه غوره دی

له دی نه مخکې دبخاري او مسلم په حواله دابي سعيد الخدري ﷺ حديث تير شو په هغه کې رسول الله ﷺ ددې خبرې وضاحت کړی دی چې په ټولو خلکو کې غوره انسان دالله په لاره کې جهادکونکی دی او بيا لـه دی نه وروسته هغه سړی غوره دی چې دالله دعبادت لـه پاره يې خپل ځان ګوښه کړی وي .

((عن ابـي هريـرة ﷺ ، قـال مَرَّ رجلٌ من اصحاب رسول الله صلىالله عليه وسلم بِشِعْبٍ ، فيهِ عُيَيْنَةٌ من ماءٍ عُذبةٍ ، فقال : لو اعتزلت النَّاس فاقمت في هذا الشعبِ ! ولن افعلُ حتى استأذن رسول الله ﷺ .

فذكـر ذلكَ لِرَسُول الله ﷺ . فقال لـه : ((لاَتفعل فَاِنَّ مقامَ . احدِكُم في سبيل اللهِ افضـلُ مِـنْ صلاتِهِ في بيتِهِ سبعين عامـاً. الا تُحِبُّونَ ان يغفـرالله لكم ويدخِـلكُمْ الجـنة ؟ اغـزوا في سـبيل الله ، مـن قاتَلَ في سبيل اللهِ فُواقَ ناقةَ ، وجبتْ لَـهُ الجنَّةَ))[1]

له ابي هريره ﷺ نه روايت دې . هغه وايي چې دنبي کريم ﷺ لـه اصحابو نه يو اصحابي لـه يوې ښکلې درې نه تير شو چې په هغې کې دخوږو اوبو چينې وې . هغه وويل که چېرته زه لـه خلکو نه ګوښه کيدل وغواړم نو په دی دره کې به اوسم او داکار به هرګز ونکړم ترڅو پورې چې لـه رسول الله ﷺ نه اجازه ونه غواړم.

---

[1]_ اخرجه الترمذي : ١٣/ ١٠١ _ ١٠٢ . والبيهقي : ٩/ ١٦٠ _ ١٦١. والحاكم ٢ / ٦٢ والحديث حسنن.

هغه محمد ﷺ ته داخبره وکړه . هغه ﷺ ورته وفرمایل : داسې مکوه ځکه چې دالله په لاره کې ستاسې دهریولږ غوندې دریدل دهغه اویاکلو دهغولمونځونو نه غوره دی چې پخپل کور کې یې کوی . ایا ته دانه خوښوې چې الله ستالپاره بخښنه وکړي اوپه جنت کې دی داخل کړي ؟

دالله په لاره کې غزا کوئ چاچې دالله په لاره کې داوښې دلوشلو ترمنځ دوقفي په اندازه هم جهاد وکړ نو هغه لپاره جنت واجب وګرځید.

په حدیث شریف کې چې دفواق ناقة کوم لفظ راغلې دې ددی مطلب دادی چې کله اوښه ولوشلې شي نو لږ وخت لپاره لوشل یې بندوي او خپل بچې ورته خوشی کوي ترڅو اوښه هغه پې بهرته راښکته کړي چې پخپله سینه کې یې راټې کړې وي او بهرته یې ولوشي دالږ غوندې وخت وي . په دی حدیث کې دالفظ ددی لپاره استعمال شوی دی چې خلک جهاد ته ترغیب کړي او ویې هڅوي.

داحدیث شریف ددې خبرې صراحت کوي چې جهاد او غزا دعبادت لپاره له ګوښه کیدونه ډیر افضل دی.

دادغور او فکر ځای دی چې یو اصحابي چې په حقیقت کې دخپل خلوت او عبادت حق اداکولې شو اوروزي یې هم بالکل حلاله وه مګر بیا هم رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه ته دعبادت له پاره دګوښه کیدو اجازه ورنکړه بلکې دجهاد کولو تاکید او حکم یې ورته وکړ نو زمونږ غوندې خلکو ته دجهاد پریښودل څنګه رواکیدې شي ؟

حال داچې زمونږ عملونه هم کمزوري او دباور وړ نه دي او زمونږ ګناهونه هم ډیر زیات دي چې نجات ترینه ممکن نه دې . زمونږ اندامونه همیشه په ګناه کې اخته او نفسونو مو هغه څه کوي چې الله ترې منع کړي یو په خورا کونو کې مودحرامو شانیي دی او داسې سوچونه مو په ذهنونو کې دي چې خدای جل جلاله پرې خبر دی او زړونه مو له اخلاص نه خالي دي. اوپه داسې مصیبتونو کې راګیر یو چې بې له تکلیف نه خلاصیدل ترې مشکل دی .

په یاد وساتئ چې په مونږ کې هغه سړې بهتر دې چې الله تعالې ورته دجهاد کولو توفیق ورکړي او لاره ورته آسانه کړي . هغه سړې بدبخت او شقي دی چې دمرګ له ویرې

اوله دنیا سره دمینې په وجه جهاد پرېږدي اوپه تاوان کې غورځیږي.ای الله ته مونږ ته جهاد کول آسان کړې او موږورته اماده کړې او ته مو دهغو خلکو له جملې څخه وګرځوې چې دکوم کار اراده وکړي نو کوي یې او نیکو افعالو او اقوالو توفیق ورته تا ورکړې وي بیشکه ته نژدې او دعاقبلوونکې یې.

امام عبدالله بن مبارک دجهاد او غزا ډیر زیات حریص اوشوقي و.خلک به یې دجهاد لپاره هڅول او هغه څوک به یې بدګاڼه چې دعبادت لپاره به ناست وو اوله جهاد کولو نه به یې ډډه کوله.

محمد بن ابن ابراهیم بن ابي سکینه وایي چې : مونږ په طرسوس کې دعبدالله بن مبارک سره یو ځای دسرحدونو حفاظت کاوو . ماحج ته دتللو اراده وکړه او فضیل بن عیاض دکعبې په څنګ کې په مسجد حرام کې معتکف و.

ابن المبارک ابن عیاض ته په یو خط کې ولیکل.

یاعابدالحرمین لوابصرتنا لعلمت انک في العبادة تلعب

من کان یخضب خیله بد موعه فنحو رنا بدمائناتتخضب

اوکان یتعب خیله في باطل فخیو لنا یوم الصبیحة تتعب

ریح العبیر لکم ، ونحن عبیرنا رهج السنابك والغبار الاطیب

ولقد اتانا من مقال نبینا قول صحیح صادق لایکذب

لایستوي وغبار خیل الله في انف امریء ودخان نار تلهب

هذا کتاب ینطق بیننا لیس الشهید بمیت لایکذب

قـال : ولمـا لقيـت الفضيل بن عياض عند العكبة ناولته رسالة ابن المبارك لـه،فلما قراها ذرفت عيناه بالدمع ، وقال : صدق ابو عبد الرحمن ونصحني .

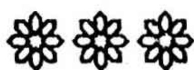
ای په حرمینو کې عبادت کوونکیه ! که چېرته مونږ وويني نو ته به پوه شې چې له عبادت سره لوبې کوې.

څوک چې خپل اننګي پخپلو اوښکو سره لمده وي نو زمونږ مرۍ زمونږ په وینو باندې سرې دي.

که دهغوی اسونه په عبثو کارونو کې ستړي کيږي . نو زمونږ اسونه دیرغل په ورځ ستړي کيږي.

دعنبر خوشبوی دی تاسې ته مبارک وي . زمونږ خوشبوی خو داسونو لـه پښنونه الوتونکې خاوره اودالله دد رب ياکه دوره ده.

يقيناً مونږ تـه دخپـل نبي داسې فرمان راغلی دی چې بيشکه صحيح دی او دروغ پکې نشته چې ديـو سړي په پوزه کې دالله دلارې خاوره او ددوزخ لوګې دواړه نشي يوځای کيدی . دالله داکتاب زمونږ په منځ کې اعلان کوي چې شهيد مړنه دی . او داخبره رښتيا ده محمد بن ابراهيم وايي چې کله ما په مکه کې فضيل بن عياض وليد نو دابن مبارک خط مې ورته ورکړ . هغه چې داخط ولوست نوله سترګونه يې اوښکې روانې شوې او ويې ويل چې ابو عبدالرحمن رښتيا ويلي دي او ماتـه يې نصيحت کړی دی.[1]

[1]ـ سير اعلام النبلاء للذهبي : ۸/ ٤١.

فــصل

مجا هد له ټولو خلکونه غوره اوپه الله ګران د ي

((روى الترمذي والنسائي والحاكم ابن حبان عن ابن عباس ﷺ ان رسول الله ﷺ خـرج عـليهم وهـم جلوس في مجلس:فقال : الا اخبركم بخير الناس منزلاً؟

قلنا: بلى يارسول الله.

قل : رجل اخذ برأس فرسه في سبيل الله ، حتى يموت او يقتل.

الا أُخبركُم بالذ ي يليه ؟

قلنا: بلى يارسول الله.

قـل : إمرؤمعـتزل في شِـعبٍ ، يقيـمٌ الصلاةَ ، ويوتي الزكاة ، ويعتزلُ شرور النَّاس .[1])).

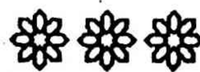
ترمذي ، نسائي،حاكم او ابـن حبان لـه ابن عباس ﷺ عنهما نه روايت نقل کړی دی چې رسول الله ﷺ پرمونږ باندی راغی او مونږ ناست وو.

هغه صلی الله عـليه وسلم وفرمايل : ايا زه تاسو ته دهغو خلکو خبر درنکړم چې په مرتبه کې له نورو خلکو نه غوره دي ؟

مونږ وويل ولې نه يارسول الله.! هغه ﷺ وفرمايل : هغه سړی چې ترمرګه پورې يې دالله پـه لاره کـې دخپـل اس واګـې پـه لاس کـې نيولـې وي او جهـاد کـوي .بيـا يـې

[1] ـ الترمذي : ۳/ ۱۰۲. والنسائي : ۵/ ۸۳ والحاكم : ۲/ ٦۷ وموارد الظمآن . ص : ۳۸٤ والحديث حسن.

وفرمایل : ایا تاسې لـه هغه چانه خبر نه کړم چې مجاهد ته نژدې دی ؟ مونږ وویل : ولې نه یارسول الله ! هغه ﷺ وفرمایل : هغه سړی چی په یوه دره کی ځانله دګوښې په حالت کی لمونځونه اداکوي . زکات ورکوي او دخلکوله شرونونه خپل ځان ساتي .لـه دی نه مخکې چی دابي سعید الخدري کوم حدیث تیر شو هغه هم دغه حدیث ته ورته معنی لري.

فصل

دمجاهد خوب دنوروخلکو د ټولې شپې د تهجد او دورځې له روژې نه بهتر دی

((قالَ ابو هريرةَ ﷺ : اَيَسْتَطِيْعُ احدُكُمْ ان يقومَ فلا يفتر ، ويصُوم فلايفطر ماكان حيا ؟

قيـــل : ومن يطيق ذالك يا ابا هريرةَ ؟

قـــال : والـــذي نفسـي بيده اِنَّ نومَ المجاهد في سبيل الله افضل منه [۱])) .

حضرت ابو هریره ﷺ فرمایي : ایا لـه تاسو نه څوک ددې توان لري چې ټول عمر په لمانځه کې بوخت وي او ستړي نشي ، مسلسلې روژې ونیسي او ناغه پکې ونکړي؟ خلکو ځواب ورکړ چې ای ابو هریره! ددی لاڅوک توان لرلې شي .

---

[۱] الجهاد لابن المبارك : ۱/ ۹۵

حضرت ابو هريره ﷺ وفرمايل : قسم دی په هغه ذات چې زما ځان دهغه په لاس کې دی بيشکه دالله په لاره کې دمجاهد خوب لـه دی نه غوره دی.
کله چې دالله په نزد دمجاهد خوب دومره لويه درجه او عزت لري نو ددښمن په مقابل کې قتال به څومره لويه درجه ولري . کله چې دهغوی دغافل دامرتبه ده نو دهغوی دعامل به څومره لويه مرتبه وي ؟ او کله چې دهغوی دخوب کوونکي دامرتبه ده نو دهغوی دتهجد کوونکي به څومره لويه مرتبه وي ؟ کله چې دهغوی د بوټانو دتسمودومره قيمت دی نو دهغوی دغټو عملونو به څومره ډير ثواب وي ؟ داټول دالله تعالې ښکاره فضل دی او دی لپاره زيارکښو خلکو ته ملاتړل او پائڅې رابيډوهل پکار دي او کوم خلک چې لـه دی نه محروم دي هغوی ته ژړا پکارده او څوک چې لـه جهاد نه علاوه خپل ژوند په بل څه کې ضائع کوي هغوی ته په دی باندې خفګان پکار دي . ای الله مونږ ته زمونږ دنجات اسباب او لارې وښايې . اوپه هغه باندې تلل راتـه آساني کړې ، درحمت او خصوصي فضل په سترګه مونږته اوګورې . زمونږ عمر يقيناً په بې مقصده او بې فايدوکارونه کې تيرشوې دی خو ته په هرڅه قادر يې زمونږ امداد او نصرت وکړې .

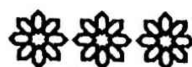
((روی النسايي وابن المبارك عن ابي هريرة رضی اله عنه قل:((سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : إنَّ مثلَ المجاهِدِ في سبيل الله – واللهُ اعلمُ بمن يُجاهدُ في سبيله – كمثل القائم الصائم الخاشع الراكع السَّاجد .)) [1]

ژباړه :نسائي او ابن المبارک لـه ابي هريره ﷺ نه روايت کوي . هغه وايې : ماله رسول الله ﷺ نه واوريدل چې ويل يې : بيشکه دالله په لاره کې دمجاهد مثال: _ الله هغه څوک ښه پيژني چې دهغه په لاره کې جهاد کوي (يعنې نيت يې خالص دالله جل جلا لـه رضاوي) _ دهغه چا په شان دې چې ټول عمر لمونځ کوونکی روژه نيوونکی، لـه الله نه ويريدونکې ، رکوع کوونکی او سجده کوونکې وي.

[1] _ اخرجه النسائي : ٦/ ١٨ لابن المبارك في الجهاد ١: ١٦٥ والحديث صحيح :

((روى احمد عن النعمان بن بشير الانصاري رضى الله عنهما قل : قل رسول الله صلى اله عليه وسلم مثلُ المجاهِدِ في سبيل الله كمثل الصَّائمِ نهاره ، القائِمِ ليله حتى يرجعَ متى يرجع .[1])).

ژباړه :احمد لـه نعمان بن بشير انصاري ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : دالله په لاره كې دجهاد كوونكې مجاهد مثال دهغه چا په شان دى چې ټوله ورځ روژه نيسي او ټوله شپه دتهجد لمونځ اداكوي ترڅو پورې چې بېرته نه وي راغلي اودا نده معلوم چې كله به راځي.

فصل

الله تعالې مجاهد ته په جنت كې سل د رجې زياتې وركوي

قال الله تعالې :

﴿فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا۝ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (النساء : ٩٥_ ٩٦.)

الله پاک هغه كسان چې په خپلو مالونو او ځانو سره جهاد كوي پرهغو چې ناست دي په درجه كې لوړ كړي دي . الله پاك لـه ټولو سره دښې جزا وعده كړې ده . او

---

[1]_ اخرجه احمد في المسند : ٤/ ٢٧٢ واسناده حسن لغيره

مجاهدين يې په ناستو خلکو په لوی اجر سره لوړ کړي دي دالله له لوري ورته درجې او مرتبې دي ښښنه او رحمت دې . او الله پاک ښه ښښونکي اوډير مهربان دی .

له حضرت ابو هريره ﷺ روايت دی چې محمد ﷺ وفرمايل:

((مَنْ امَنَ بِاللهِ وَرَسُولِهِ واقام الصَّلاةَ واَتى الزكاة وَصَامَ رَمَضانَ كَانَ حقًّا عَلَى الله اَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ ، هَاجَرَ فِيْ سَبِيلَ اللهِ اَوجَلَسَ فِي اَرْضِهِ الَّتِيْ وُلِدَفيها

قالوا : يارسول الله : افلاننبىءُ الناس بذالك ؟

قال : ان في الجنة مائةَ درجة ، اعدها اللهُ للمجاهدين في سبيله ، مابين الدرجتين ، كما بين السماء والارض ، فاذا سالتم الله فاسألوه الفردوس ، فانه وسط الجنة واعلى الجنة ، ومنه تفجَّرُ انهارُ الجنة ، وفوقه عرش الرحمن [1])).

ژباړه : چاچې په الله او دهغه په رسول ايمان راوړ، لمونځ يې قائم کړ ، زکات يې ورکړ . او دروژې دمياشتې روژې يې ونيولې . نو په الله باندې لازم دي چې هغه جنت ته بوځي . اګر که دالله په لاره کې هجرت يې کړی وي ياپې نه وي کړې او پخپل هغه وطن کې ناست وي چې هلته زيږدلی وي .

خلکو وويل : يارسول الله ! ايا مونږ خلک له دی نه خبر نه کړو ؟ محمد صلی عليه وسلم وفرمايل : بيشکه په جنت کې سل درجې دي . الله پاک داهغو مجاهدينو لپاره تيارې کړې دي چې دالله په لاره کې جهاد کوي . دهرې يوې درجې په منځ کې دآسمان او زمکې ترمنځ فاصلې هومره فاصله ده . کله چې تاسې له الله نه سوال کوئ نو دفردوس سوال ترې نه کوئ ځکه چې دادجنت په منځ او اوچت ځای کې دی . له همدې ځای نه دجنت ويالې بهيږي او له پاسه يې درحمن عرش دی .

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۷۹۰

((وروی مسلم عن ابي سعيد الخدري ﷺ ان رسول الله ﷺ قل : من رضى بالله ربًّا وبا لاسلام ديناً ، وبمحمدٍ رسولاً ، وجبت له الجنة.

فعجب لها ابو سعيد ، فقال : اَعِدْهَا عَلَيَّ يارسول الله !.

فاعَا دها عليه ، ثم قل : ((وأُخرى يرفعُ الله بها للعبد مائة درجة ، مابين كل درجتين كما بين السماء والارض.

قل : وما هی يارسول الله ؟

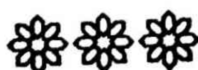
قل : الجهاد في سبيل الله)).[1]

مسلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې په الله باندې درب په توګه اوپه اسلام باندې ددين په توګه اوپه محمد ﷺ باندې درسول په توګه رضاشو دهغه لپاره جنت واجب وګرځيد.

په ابو سعيد ﷺ باندې داخبره ډير ښه ولګيده اوويې ويل چې يارسول الله ! داخبره ماته يو ځل بيا تكراركړئ.

نو محمد ﷺ ورته بيا تكراره كړه . بيا يې وفرمايل:

يو عمل داسې دی چې دهغه په كولو سره الله تعالې دبنده سل درجې اوچتوي چې دهريوې درجې ترمنځ دآسمان او زمكې هومره فاصله ده . هغه وويل : يارسول الله ! هغه كوم كار دی ؟ محمد ﷺ ورته وفرمايل : دالله په لاره كې جهاد كول .

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم ١٨٨٤

فـصل

د دې امت سیاحت جهاد دی

الله تعالې دهغو مومنانو صفت بیان کړېدی چې خپل ځانونه او مالونه یې په الله باندې خرڅ کړیدي .

﴿التّـائبونَ الْعَبِدُوْنَ الحمدُوْنَ السّٰئحُوْنَ الرّٰاکَعُوْنَ السّٰجِدُوْنَ﴾ . [التوبه ۱۱۲]

الله ته رجوع کوونکې ، عبادت کوونکې ، حمد کوونکې سیاحت کوونکی ، رکوع کوونکې او سجده کوونکې . دلته لـه سیاحت نه مراد جهاد دی . (السائحون) یعنې جهاد کوونکې .

((عن ابي أُمامة الباهلي ﷺ : ان رجلاًاستأ ذن رسول الله ﷺ في السیاحة .

فقل ان سیاحة امتي الجهاد في سبیل الله .[1])).

لـه ابي امامـه الباهلي نـه روایت دی چې یو سړي لـه محمد ﷺ نـه دسیاحت اجازه وغوښتله. نـو محمد ﷺ ورتـه وفـرمایل چې زما دأُمت سیاحت دالله په لاره کې جهاد دی.

داخبره دې ښکاره وي چې سیاحت پـه زمکـه کـې دگرځیدو راگـرځیدو حـالاتو تـه دعبرت په سترگه کتلو اولـه بدو خلکو نه دتیښتې لاره خپلولو ته ویل کیږي .

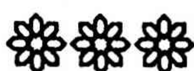
رسول الله ﷺ جهـاد تـه ځکـه سیاحت ویلي دي چې پـه دی کې لـه وجودنه تیښته او دالله په لور دالله تعالې پر وعدو یقین کولو سره ورتلل دي.

ځرنگه چې الله دمومنانو ځانونه دجنت په بدل کې آخستې دی نوېدې وجه هغه خپل ځان ته دانصاف په نظر گوري او دده آخستونکي الله تعالې تـه دځان دحواله کولو

---

[1] ــ احرجه ابو داود : ۳/ ۱۲ والبیهقي في السنن الکبری : ۹/ ۱۶۱ . والحاکم : ۲/ ۷۳.. والحیث صحیح.

لپاره دډنیا دپرېښودو نیت کوي . لږ غوندې غور وکړئ چې دهغو دوه کسانو ترمنځ څومره فرق دی چې یو دخپل نفس دخوشالولو په خاطر سیل او سیاحت کوي او بل کس دخپل ځان دقربانولو لپاره ګرځي یقنیاً چې همدغه کس رښتوني سیاح دې او داهمغه کامیاب سوداګر دې چې لویه ګټه اوستره بریا ترلاسه کوي.

فصل

دالله تعالی په لاره کې جهاد داسلام لوړه څوکه ده

((عن معاذ بن جبل ﷺ : قال : كُنَّا مَعَ رسول الله ﷺ في غزوة تبوك ، فقال : ان شئت انبأتُكَ برأس الامرِ وعمودِهِ وذروةِ سنامِهِ ؟

قلت : اجل یارسول الله ! قال : اما رأس الامر فالاسلام ، واما عموده فالصَّلاة ، وأما ذروة سنامه فالجهاد)) .[1]

له معاذ بن جبل ﷺ نه روایت دی چې مونږ دتبوک په غزا کې له محمد ﷺ سره وو هغه ﷺ وفرمایل : که چېرته ته غواړې نو زه به تاته ددین سر ، بنسټ ، ستنه او اوچتوالې بیان کړم . ماوویل یارسول الله ! ضروریې بیان کړئ.

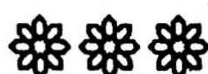
هغه ﷺ وفرمایل : دکار سر او بنیاد اسلام دې ، ستنه یې لمونځ او اوچته څوکه یې جهاد دی .

بیشکه چې اسلام ددین سر او بنیاد دی ځکه چې دیو مسلمان عمل ترهغه وخته پورې دالله په دربار کې نه قبلیږي ترڅو پورې چې اسلام ورسره نه وي او کله چې سر یې نه وي نو اعمال دهغه جسد پشان ګرځي چې سریې نه وي اودابیا داسې وي لکه

[1] ـ ترمذي ٤/ ١٢٤ ـ ١٢٥ واحمد٥/ ٢٣١ حاكم / ٧٦ والحديث صحيح بطرقه الكثيرة .

تش کالبوت چې روح پکې نه وي . هـ دا وجه ده چې دقیامت په ورځ داسې اعمال دخور وورګرد په شان وي او هیڅ ګټه نه لري.
لمونځ ته ځکه دخیمې لـه ستنې سره مشابهت ورکول شوی دی چې په ټوله خیمه کې لومړی دخیمې ستنه ودرول کیږي بالکل همداسې دقیامت په ورځ لومړې دلمونځ حساب او کتاب کولې شي . کله چې ستنه ولاړه وي نو خیمه به هم ولاړه وي که نه نو په زمکه به غورځیږي همداسې دلمونځ حال هم دې ، که چیرې لمونځ قائم وساتل شي نو دین به وربانديې قائم وي . که نه نو ختم به شي . همدغه راز خیمه هله د ګرمي او يخني مخه نیولې شي چې ستنه یې ولاړه وي همدغسې دیو مسلمان اسلام هله رښتونې کیږي چې لمونځ کوي او داسلام لـه کبله دهغه وینه محفوظه پاتې کیږي.
محمد ﷺ جهاد داوښ لـه قب (کو) سره مشابه کړی دی ځکه چې کو په اوښ کې لـه ټولو نه اوچت ځای دی او داوښ یوځای هم لـه هغه سره نشي برابریدلې .
همدغه حال دجهاد هم دی او داسلام یو عمل هم دجهاد برابر نه دی بلکې جهاد لـه ټولو نه اوچت او غوره عمل دی . لکه چې رسول الله ﷺ دیو سوال (چې لـه جهاد سره څه شې برابر دی ؟)په ځواب کې وفرمایل چې زه د جهاد په برابر یو عمل هم نه وینم .
دلته یو احتمال داهم دې چې په دی حدیث کې محمد ﷺ داسلام تشبیه لـه اوښ سره ورکړی ده لکه څنګه چې انسان په اوښ باندې سوریږي او منزل ته یې رسوي همدغه شان مومن داسلام په ذریعه جنت ته رسیږي.
رسول الله ﷺ په اسلام باندې نطق کول داوښ لـه سر سره مشابه وګرځوله . څرنګه چې داوښ سر ته کتل اولاس وروړل آسان کار دې همدغه راز دشهادت کلمه ویل هم ټولو ته آسانه ده . بیا یې جهاد ته داوښ لـه قُب سره تشبیه ورکړه ځکه چې قب ته هغه سړې رسیدلی شي چې په خلکو کې زیات لوړ او یا مالدار وي . جهاد ته هم صرف هغه ایماندار خلک رسیدلې شي چې په مومنانو کې افضل وي.
دغه شان ددې احتمال هم کیدی شي چې محمد ﷺ جهاد ته داوښ لـه قب سره ځکه تشبیه ورکړې وي چې کوم سړې داوښ پـه قب باندې وخیژي نو پوره اوښ دهغه په

ولجه او قبضه کې راشي .همدغسې کوم سړې چې جهاد کوي نو هغه داسلام دټولو اعمالو فضیلت ترلاسه کوي ځکه چې دمجاهد خوب، سفر، مال خرچول ستړیا، ویره، تنده اولوږه ټول لـه اجر نـه ډک دی، بلکې دهغه هر یو حرکت داجر او ثواب ذریعه ده.

فـصـل

له وتلو نه ترراستنیدو یاشهید کیدو پورې مجاهد دالله جل جلاله په ضمانت کې وي . او پدې جریان کې هغه سره دالله جل جلاله نصرت مل وي اوالله جل جلاله هدایت ورته کوي .

الله تعالی فرمایي:

﴿ وَالَّذِيـنَ جَـاهَدُوا فِيـنَا لَنَهْدِيَـنَّهُمْ سُـبُلَنَا وَإِنَّ الـلَّهَ لَمَـعَ الْمُحْسِـنِينَ﴾ (العنکبوت٦٩)

او هغه کسان چې زما په لاره کې جهاد کوي خامخا به هغوی ته خپلې لارې وښایم او بیشکه الله تعالې له نیکو کارانو سره دی.

سفیان بن عیینه ﷺ وایي:

اِذَا رَئیْتَ النَّاسَ قَدْ اَخْتَلَفُوا فعلیك بالمجاهدین واهل الثغور فان الله یقول . ((لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنَا))

کله چې خلک وګوري چې ګډوډ شوې اوپه ګناهونو کې اخته دي نوته لـه مجاهدینو او دسرحدونو لـــه ساتونکو سره مـلګری شه ، ځکه چې الله تعالې ددوی په هکله فرمایي : زه به دوې ته خامخا خپلې لارې وښایم.

((عَـنْ ابـي هريـرةَ ﷺ قـل : قلَ رَسُول الله ﷺ : تكفَّل الله ُ لِمَنْ جَاهَدَ في سَبِيْلِهِ ، لَـا يُخْـرِجُهُ مِنْ بَيْتِهَ اِلَّا الجهادُ في سبيله وتصديقٌ بكلماتِه ان يُدخله الجنَّة ، او يردَّهُ الى مسكنه بما نل مِنْ اَجرٍ او غنيمةٍ)) [1]

له ابي هريره ﷺ څخه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

الله پاک دهغـه مجاهد کفالت کړی دی چې دهغـه جل جلاله په لاره کې جهاد تـه تللي وي او صرف دالله په لاره کې دجهاد لپاره لـه کور نه وتلی دی ، اودالله تعـالې دکـلمو تصـديق کوونکې وي . الله تعـالی هغـه تـه ددې خبرې ضـمانت ورکـوي چې يابـه يې په جنت کې داخلوي اويابه خپل کورته له اجر او دغنيمت له مال سره واپس ګرځوي.

((عـن ابي هريرةَ ﷺ قل : سمعت رسول الله ﷺ يقول انتد بَ اللهُ لمن يخرُج في سـبيلهِ ، لايُخرجُهُ اِلَّا الايمانُ بي ، والجهادُ في سبيلي ، انه عَلَيَّ ضامن حتى اُدخِـلَهُ الجنة ، بايِّهماكان ، اما بقتلٍ او بوفاةٍ ، او اردَّ ه الى مسكنه الذ ي خرج منه ،نل مانل ، من اجرٍ او غنيمةٍ))[2] .

له ابي هريـره ﷺ نـه روايت دی هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه واوريدل چې ويل يې : الله تعالې هغه څوک قبلوي چې دهغه جل جلاله په لاره کې ووځي، نه وباسي لـه کور نـه هغـه مګـر ايمـان په ماباندې او زما په لاره کې جهاد . زه دهغه ضامن يم يابه يې په جنت کې داخلوم لـه دواړو نه هريو سره چې وي يادهغه په قتل کيدو ياپه وفات کيدو . ياېې بېرته خپـل هغه کورته واپس راولم چې ترينه وتلې دی په اجر او غنيمت سره .

---

[1]- اخرجه البخاري برقم : ٣٦٢٣ ومسلم برقم : ١٨٧٦.

[2]- اخرجه النسائي : ٦/ ١٦ والحديث صحيح

امام نووي ددی حديث په شرح او وضاحت کې ويلي دي چې د "تکفّل الله" معنې داده چې الله تعالې ددغه مجاهد لپاره جنت واجب کړی دی پخپل فضل او کرم سره [1] ځينې شک کوونکي دنبي کريم ﷺ قول :من اجر او غنيمة . باندې شک کوي چې اجر له غنيمت سره نشي يو ځای کيدلی او چاچې غنيمت ترلاسه کړ نوله اجر نه محروم پاتې شو . خبره داسې نده بلکې ددې معنې داده چې که غنيمت يې ترلاسه کړ نو هغه په کامل اجر سره واپس کوي او يايې په اجر او غنيمت دواړو سره واپس کوي. يعنې هم اجرورکوي او هم غنيمت.

رسول الله ﷺ په يوبل حديث کې خبر ورکړيدی چې اجراو غنيمت دواړه سره يو ځای کيدای شي .

((عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما ان رسول الله ﷺ قال: مامن غازيةٍ او سريةٍ يسلمُوْنَ او يَغْنَمُوْنَ اِلا تعجَّلُوا ثُلُثَيْ اجرهم .[2]))

له عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما څخه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل:

کوم مجاهدين چې له غزا ياسر يې نه روغ رمټ اوپه غنيمت سره واپس شول نو هغوی دخپل اجر په دريو کې دوه حصې په دنيا کې آخلي. په دې حديث کې او دواو په ماناسره دې يعنې روغ رمټ راستانه شي او غنيمت هم ترلاسه کړي همداشان په مخکيني حديث (نال من اجر او غنيمة) کې هم او، دواو معنې ورکوي . يعنې پداسې حال کې به يې راستانه کړم چې اجر او غنيمت دواړه به يې ترلاسه کړي وي .

((عن عبدالله بن عمر رضی الله عنهما عن النبيّ ﷺ فيما يحكيه عن ربه عزوجل انه قال : ايما عبد من عبادي خرج مجاهداً في سبيلي ، وابتغاء

---

[1] ـ شرح النووي على صحيح مسلم ١٣/ ٢٠

[2] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٩١٦

مرضـاتي ، ضـمنتُ لــهُ ان ارجعـتُهُ اَنْ اُرْجِعَـهُ بما اصا بَ من اجرٍ او غنيمةٍ وان قَبضتُهُ غفرت لـهُ [1])).

عبدالله بن عمر ﷺ لـه نبي كريم ﷺ څخـه روايت كوي چې هغه ﷺ لـه خپل رب نه حكايت كوي هغه جل جلاله فرمايلي دي : زما له بندګانو څخه چې هريو بنده زما په لاره كې دجهـاد لپاره ووت او زما درضا لته يې وكړه نو زه دهغه ددې خبرې ضمانت كوم چې كه زه هغـه واپس كوم نولـه اجر او غـنيمت سره بـه يې واپس كوم اوكه يې مړكوم نو بخښنه به ورته كوم.

((عـن معاذ بن جبل ﷺ عن رسول الله ﷺ قل : من جاهدفي سبيل الله كان ضـامنًا عـلى الله ، ومـن عاد مريضا كان ضامنا على اللهِ ومن غدا الى المسجد او راح كـان ضامنا على الله ، ومن دخل على امام يُعَزِّرُهُ كان ضامنا على الله ، ومن جلس في بيته لم يغتبْ انساناً كان ضامنا على الله [2])).

لـه معـاذ بن جبل ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې محمد ﷺ وفرمايل : څوک چې دالله پـه لاره كې جهـاد كـوي دهغـه ضـامن الله دى ، او څوک چې دنـاروغ پوښتـنه وكـړي دهغـه ضـامن الله دى ، او څوک چې سهاريا ماښام مسجد ته لاړشي دهغه ضامن الله دى ، څوک چې دمسلمانانو دپاچا دملاتړ لپاره لاړشي دهغه ضامن الله دى او څوک چې پخپل كور كې كيناست او دچا غيبت يې ونكړ دهغـه ضامن الله دى . (يعني جنت ته به يې وړي .

---

[1]ـ اخرجه النسائي في المجتبى ٦/ ١٨ وسند صحيح.

[2]ـ اخرجه ابن خزيمه في صحيحه : ٢/ ٣٧٦ وابن حبان ص : ٢٨٤ . والحاكم : ١/ ٢١٢ وسند صحيح.

((عن ابي هريرة رضى الله عليه عن النبي ﷺ قل: ثلاثةٌ حقٌ على الله عونُهْم المجاهدُ في سبيل الله ، والمكاتَبُ الَّذِي يريدُ الاداء، والنَّاكحُ الَّذي يريد العفاف [1])).

له ابي هريره ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې نبي كريم ﷺ وفرمايل :
په الله باندې ددريو كسانو كومك كول حق دى . دالله دلارې مجاهد ، هغه مكاتب چې دبدل كتابت اداكول غواړي اوهغه نكاح كوونكې چې دپاك ژوند تيرولو اراده لري.
كوم حديث چې په دى دلالت كوي چې الله تعالې دمجاهد لپاره دهغه په ژوند كې او دهغه له مرګ نه وروسته دخير ضمانت كړيدي د زبيربن عوام ﷺ كيسه ده چې بخاري په باب بركة الغازي في ماله حيًا وميتًا ،كې نقل كړيدي:

((عن عبدالله بن الزبير ﷺ قل : لما وقف الزبير يوم الجمل دعاني ، فقمت الى جنبه .

فقال : يابُنَىَّ لا يُقتلْ اليوم الا ظالم او مظلومٌ ، واني لا اراني الا ساقتل اليوم مظلوماً ، وإنَّ من اكبر همى دينى . افترى ديننا يُبقِيْ من مالنا شيئا؟
وقل : يابني : بِعْ مالنا ، واقض ديني ، فان فضل من مالنا شيءٌ بعد قضاءِ الدَّينِ ، فَثُلُثُهُ لِولدكِ.

فجعل يوصيني بدينهِ ، ويقول : يابني : ان عجزت عن شيء منهُ فاستعنِ عليه مولاىَ ! فوالله مادريتُ ما اراد . حتى قلت له : يا ابت: من مولاك ؟

---

[1] ـ الترمذي : ٣/ ١٠٣ وابن حبان ص : ٣٩٨ والحاكم : ٢/ ٢١٧ وسند حسن

قل : الله!!

فـوالله مـاوقعت في كـربة مـن ديـنه الا قـلت : يـامولى الزبير اقضِ عنه دينه فيقضيهِ الله !

فقُتلَ الـزبير ، ولم يـدعْ ديـناراً ولا درهمـا ، الا ارضـينَ منها الغابة ، واحد عشردارا بالمدينة ، ودارين بالبصرةِ ، وداراً بالكوفة ، وداراً بمصر .

وانما كان دَينه الذ ي عليه اَنَّ الرجل كان ياتيه بالما ل فيستودِعُهُ ايَّاه.

فيقول له الزبير: لا . ولكنه سلف ، فاني اخشى عليه الضياع.

ومـا ولِـيَ امـارةً قـط ، ولا جـبايةَ خراج ولا شيئاً ، الا ان يكون في غزوةٍ مع النبي ﷺ ، او مع ابي بكر وعمر وعثمان.

قـل عـبدالله بـن الـزبير : فحسـبتُ ماعـليه مـن الدَّينِ فوجدته الفى الف ومـائتي ألـف!! فلقي حكيم بن حزام عبدالله بن الزبير ، فقل : يا ابن اخي كم علي اخي الزبير من الدَّين ؟

فكتمه عبدالله ، وقل : مائةُ الف.

فقـل حكيـم : والله ما ارى اموالك تَسَعُ لِهذه ! قل عبدالله : افرأيتك اذاكان الدين الفي الف ومائتي الف!

قل حكيم : ما اراكم تطيقون هذا . فان عجزتم عن شيء منه فاستعينوا بي.

وكان الزبير اشترى الغابة بسبعين ومائةِ الف!

فـباعها عـبدالله بـالفِ الـفٍ وسـتمائة الف . ثم قام فقل : من كان له على الزبير حق فليوافنا بالغابة!

ولمـا فرغ ابن الزبير من قضاء دين ابيه قل له اخوته : اقسم بيننا ميراثنا!قل : لاوالله لااقسـم بينكم حتى انادي با لموسم اربع سنين : الا من كان له على الزبير دينٌ فلياتنا فلنقضه .

فجعل كل سنة ينادي با لموسم . فلما مضى اربع سنين قسم بينهم.

وكـان لـلزبير اربع نسوة ، ورفع الثلث وصية . فاصا ب كل امراة الف الف ومائتا الف .فجميع مال الزبير خمسون الف الف ومائتا الف[1]!!)).

ژباړه :لـه عبدالله بن زبير ؓ نه روایت دې هغه وایي : کله چې دجمل په ورځ زما پلار په میدان کې ودرید نو زه یې خپل حواته ، اوغوښتلم زه لاړم او دهغه په څنګ کې ودریدم . هغه راتـه وویل : ای زویه ! نن ورځ به یا ظالم وژل کیږي یامظلوم ، نن ماته داسې معلومیږي چې زه بـه نـن ورځ مظلوم وژل کېږم . زما لوی غم اوفکر پرما باندې دقرض پـه بـاره کې دی ایا ته پوهیږې چې زمونږ مال به له قرض نه زیات شي او څه بـه ترینـه پاتې شي ؟ ای زویـه ! زمامـال خرج کړه او زما قرض اداکړه له قرض اداکولو نـه وروسته کـه څـه پاتې شي نو دهغه دریمه حصه به ستا دماشومانو لپاره وي.

حضرت عبدالله بن زبير ؓ فرمايي چې زما پلار ماته دقرضې داداکولو تاکیدوکړ او ويې ويـل چې ای زويـه ! کـه دقـرض پـه اداکولـو کې پـاتې راغـلې نـو زمالـه مولې نه مرسته وغواړه حضرت عبدالله بن زبير فـرمايي چې په خدای قسم چې زه په دی نه پوهېدم چې له مولې نه دهغه مراد څوک و ؟ ترڈې چې ماپوښتنه وکړو پلارجانه ستا مـولی څوک دی . ويې فـرمایل زمـا مولې الله تعالې دی . ابن زبير په الله قسم خوري

---

[1] اخرجه البخاري برقم : ۳۱۲۹.

چې کله به دهغه دقرض په باره کې ماته څه پریشاني محسوس شو نو مابه دعا کوله چې ای دزبیر مولې! دزبیر قرض اداکړه . الله تعالې به ضرورپوره کولو یو صورت پیداکاو.

کله چې حضرت زبیر شهید شو نو له هغه څخه نه درهم پاتې شوي وو اونه دینار . البته زمکې یې پریښي وې چې په هغه کې دغابې زمکه هم وه . یولس کورونه یې په مدینه کې ، دوه بصرهٔ کې ، یو کوفه کې اویو په مصر کې درلود.

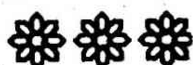
حضرت عبدالله فرمایي چې په حضرت زبیر باندې داقرضه دهغه فضول خرچې په وجه نه وه بلکې ددې وجه داوه چې کوم سړی به له هغه ﷺ سره څه مال امانت کیښود نو حضرت زبیر به ورته فرمایل : دا امانت نه بلکې زما په غاړه ستاسې قرض دی چې دضائع کیدو په وخت کې به زه دهغه تاوان درکوم . ابن زبیر فرمایي چې زما پلار نه خوپه حکومت کې څه وظیفه آخستې وه اونه خراجې زمکه ګانه کړې وه اونه یې دخراج راټولولو کار چېرته کړې و اونه یې بله د امدن لاره درلوده . مګر داچې هغه ﷺ به له محمد ﷺ ، حضرت ابو بکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ او حضرت عثمان ﷺ سره یو ځای په جهاد کې برخه آخسته . حضرت عبدالله فرمایي چې مادقرض حساب ولګاو نو ۲۲ لکه روپۍ جوړې شوې.

په دې وخت له عبدالله بن زبیر سره دحضرت حکیم بن حزام ﷺ ملاقات وشو او ویې ویل چې ای وراره زما په ورور باندې څومره قرض دی؟ حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ فرمایي چې مادقرض صحیح اندازه پته کړه . او ورته مې وویل چې یو لک روپۍ قرض ورباندې دي . حضرت حزام ﷺ وفرمایل : په الله قسم زماپه فکر خو ستاسې ټول جائداد هم ورته نه پوره کیږي . ماورته وویل که پدې وخت ټول قرض ۲۲ لکه وای نو بیادې څه خیال کاو ؟ هغه راته وویل زما په فکر تاسې ددې داداکولو وس نلرئ حضرت زبیر ﷺ دغابې زمکه یو لک او یا زره روپۍ آخستې وه خو حضرت عبدالله هغه په شپاړلس لکه روپۍ خرڅه کړه . اوټولوته اعلان وکړ چې په حضرت زبیر باندې دچا قرض وي هغه دې غابې زمکې ته راشي او خپل قرض دې وغواړي . کله چې حضرت عبدالله ټول قرضونه خلاص کړل نو دحضرت زبیر نورو زامنو وویل چې زمونږ دپلار نه پاتې مال په مونږ وویشه . حضرت عبدالله وویل په الله قسم چې

ترهغې پورې زه ميراث نه تقسيموم ترڅو چې دحج په موسم کې څلور کاله اعلان ونه کړم چې دچاپه حضرت زبير باندې قرض وي دهغه دآخستلو لپاره دې راشي.

حضرت عبدالله به هر کال دحج په موسم کې اعلان کاو . دڅلورو کلونو له پوره کيدونه وروسته پاتې مال تقسيم کړ. راوي وايي چې دحضرت زبير ﷺ څلور ښځې وې دقرض له اداکولو نه وروسته دمال دريمه حصه دهغه وصيت دپوره کولو لپاره ويستل شوه.

او بيا دمال اتمه حصه دهغه په څلورو ښځو باندې وويشل شو او هريوې ښځې ته دولس دولس لکه روپۍ ورسيدلې . يعنې ددې ټوله متروکه مال پنځوس ميلونه اودوه لکه روپۍ وه .

فصل

الله تعالې مجاهد نه ضائع کوي او پخپل لطف او رحمت سره يې پالنه کوي

((عن جابر بن عبدالله رضی‌الله عنهما قل : بَعَثَنَا رسُولُ الله ﷺ وامَّرَعلينا ابا عبيلة ، نتلقّى عِيراً لقريش ، وزوَّدَنا جراباً مِن تَمرٍلَم يجد لنا غيره. فكان ابو عبيلة يُعطينا تمرةً تمرة.

فقلبت : كيف كنتم تصنعون بها؟

قال : كنا نَمُصُّهَا كما يَمُصُّ الصبي،ثُمَّ نشرِبُ عليها من الماءِ ، فتكفينَا يومنَا الى الليلِ .. وكنا نضرب بِعِصِيِّنا الخبط – وهُو ورق الشجر – ثم نبُلُّهُ بالماء فناكُلُهُ.

فانطلقْنا على ساحل البحر ، فَرُفِعَ لنا على ساحِلِ البحر كهيئةِ الكثيبِ الضخم ! فاتيناهُ ، فاذا هُوَ دابةٌ تدعى العنبر.

فقال ابو عبيلة : انهاميتةٌ.

ثم قال ابو عبيلة : لابل نحن رُسُلِ رسول الله ﷺ ، وفي سبيل الله ، وقد اضطررتم ، فكلوا .

فاقمنَا عليها شهراً ، ونَحنُ ثلاثمائة ، حتى سَمِنَّا . ولقد رأيتنا ونحن نغترِفُ الدُّهنَ مِنْ وقبِ عينِهِ – من تجويفِ العين – بالقُلال – وهى الجرار – ، ونقتطع منه القدر – هو القطعة الكبيرة – كالثور.!

ولقد اخذمِنَّا ابو عبيلة ثلاثة عشر رجُلا فاقعدهم في وقبِ عينِهِ ! واخذ ضلعًا مِن اضلاعِهِ ، فاقامَهَا ، ثُمَّ رَحَّلَ اعظَمِ بعيرُ معنا ، فمرَّ من تحتها !! وتزوَّدْنَا من لحمِهِ وشائق – هِيَ قطع اللحم الجفَّف-

فلما قدمنا المدينة اتينا رسول الله ﷺ فذكرنا ذالك له ، فقال : هُوَ رزق اخرجه الله اليكم ، فهل معكم من لحمه شيء فتطعمونا ؟

فأرسلنا الى رسول الله ﷺ منه فاكله !))[1]

[1] اخرجه مسلم برقم : ١٩٣٥.

ژباړه :حضرت جابر بن عبدالله ﷺ فرمايي چې نبي کريم ﷺ پرمونږ باندې حضرت ابو عبيده بن جراح ﷺ امير مقرر کړ او دقريشو له يوې قافلې سره يې جنګ اودهغې دلوټ کولو لپاره وليږلو.

مونږ ته يې دتوښې لپاره دخرما يوه خلته راکړه . له هغوی سره له دی نه علاوه بل څه نه وو چې مونږ ته يې راکړې وای . حضرت ابو عبيده ﷺ به مونږ ته صرف يوه يوه خرماراکوله . راوي وايي : هغه ته ماوويل چې تاسې په دی يوه کجوره څه کول ؟ حضرت جابر ﷺ وويـل : مونږ هغه دماشومانو په شان چوپله او اوبه مو ورسره څښلې دابه زمونږ دپوره يوې ورځې خوراک و.مونږ به خپلو امساګانو له ونو نه پاڼې څنډلې هغه به مو په اوبو کې خيشتولې او بيا به مو خوړلې . آن تردې چې مونږ دسمندر غاړې ته ورنږدې شوو . ناڅاپه يې ديوې غونډۍ په شان عنبر نومې کب غاړې ته وغورځاو حضرت ابو عبيدهٔ ﷺ وفرمايل چې دامردار دی . بيا يې وفرمايل چې نه مونږ خو درسول الله ﷺ له طرفه نه دالله جل جلاله په لاره کې ليږل شوي يوېدې وخت مونږ په إضطراري حالت کې يو نوله همدې کبله دماهۍ غوښه وخورئ . حضرت جابر ﷺ وايي چې مونږ درې سوه کسانو تريوې مياشتې پورې دهغه ماهي غوښه وخوړله او مونږ ورباندې ښه چاغ او تازه شوو . مونږ به دماهي له سترګونه دتيلو ګوډې ډکولې اولــه غوښې نه به مو دغوايي هومره ټکړه غوڅوله . حضرت ابو عبيده ﷺ لـه مونږنه ديارلس کسان يې يوځای دکب په سترګه کې کينښنول او دهغه له پښتۍ نه يې يوه پښتۍ ودروله ، بيا له ټولو نه لوړ اوښ باندې کجاوه کينښودله اوهغه يې دهغې پښتۍ لاندې تير کړ نوپه اسانۍ سره تيرشو.

مونږ دماهي غوښه ايشوله اوله ځان سره به مو سنبالوله . بيا کله چې مدينې ته راغلو نومونږ نبي ﷺ ته داټوله کيسه وکړه هغه ﷺ وفرمايل :داهغه رزق دی چې الله تعالې خاص تاسو ته ليږلې و . ايا له تاسو سره دهغه څه غوښه پاتې ده چې پرمايې وخوروئ ؟ مونږ ورته غوښه ورکړه او هغه ﷺ وخوړله. بخاري داحديث په لنډو ټکو داسې روايت کړيدی .

((عن جابر رضی الله عنهما : قال : بعث رسول الله ﷺ بعثاً قِبلَ السَّاحلِ ، وَاَمَّرَ عليهم اباعبيلة بن الجراح وهم ثلاثمائة.

فخرجنا ، ولما كُنَّا ببعض الطريق فني الزَّاد . فأمَرَ ابو عبيلة بازوادِ الجيش فجُمع ، فكانَ مزوَدَىْ تمر ، فكان يقوتُنا كلَّ يوم قليلٌ قليلٌ حتى فني ، فلم يكن يصيبنُا إلّا تمرةً تمرة!

فقلت : ماتغني عنكم تمرة ؟

فقال : لقد وجَدْنا فَقْدها حين فنيت . ثُمَّ انتهيْنا إلى البحرِ ، فإذا حوتٌ مثلُ الظَّربِ ، فأكلَ منها القومُ ثماني عشرةَ ليلةً . ثم أمَرَ أبو عبيلةَ بضلعَينِ من أضلاعه فنُصِبا ، ثم أمَرَ براحلة فرُحِّلَتْ ، ثم مرَّتْ تحتَهما فلم تُصبهُمَا)).[1]

ژباړه :له جابر بن عبدالله ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې رسول الله عليه وسلم يوه ډله دساحل په طرف وليږله او پر هغه يې ابوعبيده ابن الجراح ﷺ امير مقرر کړ . دغه خلک ټول درې سوه کسان وو .

مونږ په لاره کې وو چې زمونږ توښه خلاصه شوه . ابو عبيده امر وکړ چې دلښکر ټوله توښه دی راجمع کړې شي زمونږ توښه کجوره وه مونږ به له هغې نه لږه لږه خوړله مونږ ته له يوې کجورې نه زياته نه رسيدله خو هغه هم خلاصه شوه .

ماورته وويل يوه يوه کجوره تاسو ته څنګه بس کيده ؟ په يوې يوې کجورې به ستاسې څنګه ګوذاره کيده ؟

هغه وويل :مونږ ته ددې يوې قدر هلته راغې چې کله دا يوه هم ختم شوه.

بيا بحر ته ورسيدلو هلته مو ديو غونډۍ هومره لوی ماهي وليدله مونږ له هغه نه اتلس ورځې غوښه وخوړله . بيا ابو عبيده دهغه ددوه پښتو دراوړلو امر وکړ هغه يې

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٤٣٦١ .

ودرولې بیا یې په اوښ باندې کجاوه کیښودله اودهغه لاندې نه تیر کړ هغه پښتی دومره اوچتې وې چې بیاهم اوښ ورته نشو رسیدلې.
په دی حدیث کې دهغو خلکو لپاره دلیل دی چې وایي مضطر سړي لپاره جائز دي چې لـه مردار نه په مړه ګیډه وخوري او توښه ترینه واخلي.
ځکه چې اصحابو کرامو رضی الله عنهم دمردار کب غوښه په دی وجه (ګمان) خوړلې وه چې داضطراري حالت په وجه ورته مباح ده . اودومره یې ترینه وخوړله چې ښه تر او تازه شول او ځان لپاره یې ترینه توښه واخستله .دا هغه مجاهد اصحاب وو چې دالله په لاره کې دجهاد لپاره وتلي وو . الله پاک هغوی نه ضائع کړل او نه یې سپک کړل بلکې پخپل لطف او مهرباني سره دهغوی پالنه وکړه اضطراري حالت اولوږه یې ترینه لرې کړه او دکب غوښه یې ورته روزي کړه.
دالله له طرف نـه دمجاهدینو اکرام داهم دی چې کله هغوی دعا کوي الله یې قبلوي ، او پـه خارقـة العـادات (عـادت ځیروونکو) کرامتونو سره دهغوی اعزاز او اکرام او مرسته کوي . ځکه چې الله دهغوی لپاره ضامن دی.

((عـن ابـي هريرة ﷺ عن رسول الله ﷺ قال : وَفْدُالله ثلاثةٌ الغازي ، والحاج والمعتمر . ان دعوه اجابهم وان استغفروه غفرلهم [1])).

لــه ابـي هريره ﷺ نه روایت دې هغه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : درې کسان دالله تعـالې میلمانه او زیـارت کوونکې دي غـازي ، حـاجي او عمره کوونکـې . کـه هغوی دعاکوي نو الله یې قبلوي اوکه ترینه بخښنه غواړي نو ورته بخښنه کوي.

((عـن عقبة بـن عامـر ﷺ ، عن النبي ﷺ قال : ثلاثة تُستَجاب دعوتهم : الوالد والمسافر والمظلوم [2])).

له عقبه بن عامر ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې نبي کریم ﷺ فرمایلي دي :

---

[1]ـ سنن النسائي ٥/ ١١٣ والسنن ابن ملجه : ٢/ ٩٦٦ والحديث صحيح.

[2]ـ مجمع الزوائد للبهقي : ١٠/ ١٥ والحديث حسن.

درې کسان داسې دي چې دهغوی دعاګانې قبلیږي . پلار مسافر او مظلوم.

((عن ابي هريرة ﷺ ان رسول الله ﷺ قال: ثلاث دعواتٍ مستجاباتٍ لا شَكٌ فيهن : دعوة الوالد، ودعوة المظلوم ودعوة المسافر[1])).

له ابي هريره ﷺ نه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل : پدې کې هیڅ شک نشته چې چې درې دعاګانې مستجابې دي ، دپلار ، مظلوم او دمسافر دعاء.

کله چې الله تعالی دمسافر دعا قبلوي یوائې ددې وجې نه چې هغه مسافر دی نو دمجاهد دعا به څنګه نه قبلوي حال داچې دمجاهد سفر دټولو خلکو له سفر نه زیات عزتمن او په سفر کې یې ډیر لوی اجر دی.

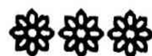
ابن ابي الدنيا پخپل کتاب مجابي الدعوه کې له عبدالرحمان بن زید بن اسلم نه روایت کړیدی چې هغه وایي : یو قوم دجهاد لپاره لاړ اوله هغوی سره محمد بن المنکدر ملګری و.

په لاره روان وو چې یو سړي وویل : تازه پنیرته مې اشتها کیږي.

محمد بن منکدر وویل : له الله نه طعام وغواړئ هغه به تاسې ته طعام درکړي ځکه هغه په هرڅه باندې قادر دی . خلکو دعاوکړه لږوخت نه وتیر شوې چې یوه خلته یې موندله اوپه هغه کې تازه پنیروو . ځینو کسانو وویل کاش شات هم وای.

محمد بن المنکدر وویل : هغه ذات چې تاسو ته تازه پنیر درکولې شي نو هغه په دی قادر دی چې شات هم درکړي . پس تاسې له الله نه وغواړئ نو هغه به درکړي .

خلکو دعا وکړه لږ غونډې چې مخکې لاړل نوپه لاره کې یې له دشاتو ډک لوښې وموندلو. پنیراوشات یې ترې نه وخواړه او دغزا په سفرروان شول.[2]

---

[1]ـ سنن ابي داود : ٢/ ١٧٨ وسنن الترمذي ٣/ ٢١٠ وسنن ابن ماجه : ٢/ ١٢٧٠ والحديث حسنن .

[2]ـ کتاب مجابي الدعوة لابن ابي الدنيا : ٧١ ـ ٧٢.

فصل

دجهاد او مجاهدينو مختلف فضائل

((روى النسائي وابن حبا ن والحاكم عن فضالة بن عبيد ﷺ قل :

سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : انا زعيمٌ لِمَنْ آمَنَ وَاَسْلَمَ وَهاجَرَ ببَيتٍ في ربضِ الجنة ، وبيتٍ في وسط الجنة ، وانا زعيمٌ لمن آمن بي واسلم وجاهدَ في سبيل الله ببيت في ربض الجنة وببيتٍ في وسط الجنة ، وببيتٍ في اعلى غُرف الجنة .

فمن فعل ذلك لم يدع للخير مطلباً ، ولامن الشرِّ مهربا ، يموتُ حيثُ شاء اللهُ ان يموت [1])).

نسائي ، ابن حبان او حاكم له فضاله بن عبيد ﷺ روايت کوي . هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې ويل يې :

کوم سړي چې ايمان او اسلام راوړ او هجرت يې وکړ نو زه دهغه لپاره ددې خبرې ذمه واريم چې زه به هغه ته يو کور دجنت په اطرافو کې ورکړم او يو کور دجنت په منځ کې .

او چاچې ايمان راوړ او اسلام يې راوړ او جهاديې وکړ نو زه ددې خبرې ذمه داريم چې زه به هغه ته يو کور دجنت په اطرافو کې يو کور دجنت په منځ کې او يو کور دجنت په اوچت ځاى کې ورکړم . هرچاچې داکارونه وکړل هغه ټولې ښيګڼې ترلاسه کړې اوله هر قسم شرنه محفوظ پاتې شو . اوس چې دهغه هرځاى خوښ وي همغلته دى مړشي . (يعني ددې کاميابي يقيني ده .)

[1] ـ سنن النسائي : ٦/ ٢١ وموارد الظمان ص : ٣٨٢ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧١ ، والحديث صحيح .

دزعيم معنې ده كفيل . اود ((ربض الجنة)) معنې ده دجنت لاندينې حصه .

((روى مسلم عن ابي بكر بن ابى موسى الاشعري : قال سمعت ابي ـ وهو بحضرة العدو ـ يقول: قال رسول الله ﷺ: " إنَّ ابوابَ الجنة تحتَ ظلال السيوف "

فقام رجل رث الهيئة ، فقال : يا اباموسى : انت سمعت رسول الله يقول هذا .

قال : نعم

فرجع الى اصحابه ، فقال : اقرأ عليكم السلام : ثُمَّ كسر جفنُ سيفه،فالقاه ، ثُمَّ مشى به الى العدو ، فضرب به حتى قُتِلَ [١])).

مسلم له ابي بكر بن ابى موسى الاشعري څخه روايت كوي . هغه وايي :
ماله خپل پلار نه واوريدل چې هغه دښمنانو ته مخامخ ولاړ و او.ويل يې : رسول الله ﷺ فرمايلي دي:
دجنت دروازې دتورو ترسيورې لاندې دي.
يو سړى چې لـه شكل نه پريشان ښكاريده ګډوډپراګنده شكل وو ودريد او ويې ويل اى ابو موسى ! تاله محمد ﷺ نه پخپله واوريدل چې داخبره يې كوله ؟. هغه وويل هو.
هغه خپلو ملګروته لاړ او الوداعي (دخداى پاماني) سلام يې وربـاندې واچاوو:
بيايې دتورې پوښ مات كړ اولرې يې وغورځاو او بيا ددشمن په طرف لاړ او ترهغه جنګيده اودتورې ګوزارونه يې كول تردې چې شهيد شو .
عبدالله بن المبارك " په كتاب الجهاد كې له عمران بن الجوني " څخه روايت كړى چې مخكينى واقعه داصفهان دفتحې دزمانې ده كله چې مجاهدينو په اصفهان كې

---

[١] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٩٠٢ .

جهاد کاوو نو ابو موسی اشعري ﷺ ودريد او خلکوته يې دجهاد او قتال ترغيب ورکړاوجهادته يې هڅول .[1]

او دمحمد ﷺ قول : ان ابواب الجنة تحت ظلال السيوف ، معنې داده چې څوک دالله په لاره کې دالله پردښمنانوتوره اوچته کړي ياکافر پرهغه توره اوچته کړي .
نوپه دغو دوه حالتونو کې هغه دتورې دسيورې لاندې راځي . نو ګويا په دې وخت کې دی د جنت دروازوته رسيږي ځکه کيدای شي پدې وخت کې شهيد شي نو فی الحال فورا به جنت ته ننوځي او يا فوراً مړنشي خو وروسته پخپله بستره کې مړشي نو وروسته به په جنت کې داخل شي داخبره معلومه ده چې څوک دالله په لاره کې قتال وکړي دهغه لپاره جنت واجب شو نو ګويا حقيقتاً جنت دتورو ترسيورولاندې دی .

((روی البخاري ومسلم عن عبدالله بن ابی اوفی ان رسول الله ﷺ قل: واعلموا ان الجنة تحت ظلال السيوف[2])).

بخاري او مسلم له عبدالله بن ابي اوفی ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :
پوه شئ چې جنت دتورې ترسيورې لاندې دی.

((روی احمد وابو عوانه والحاکم عن عبدالله بن عمرو رضی الله عنهما قال : قل لی رسولُ الله ﷺ "اتعلم اول زمرةٍ تدخل الجنة من امتي ؟ " قلت الله ورسوله اعلم قال : المهاجرون ، ياتون يوم القيامة الی باب الجنة ، ويستفتحون.

فتقول لهم الخزنة : او قد حوسبتم ؟

---

[1] ـ الجهاد لابن المبارك : ۲ / ۱۸۸

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ۸۱۸. ومسلم برقم : ۱۷۴۲.

قالوا : با ى شيء نُحا سَب ، وانما كانت اسيافُنا على عواتِقِنَا في سبيل الله ؟ فيفتح لهم با ب الجنة ، فيقيلون فيها اربعين عاماً قبل ان يدخلها الناس ..[1]))

احمد ، ابو عوانه او حاكم لـه عبدالله بن عمرو رضي الله عنه څخه روايت كوي هغه وايي چې ماته رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا تـه پوهيږې چې په جنت كې لومړى دمله خلک به څوک زماله امت نه داخليږي ؟ ماوويل الله او رسول ښه پوهيږي.

هغه ﷺ وفرمايل : هغه مهاجرين دي دقيامت په ورځ به دجنت دروازې ته راځي. او خلاصول به يې و غواړي دجنت ساتونكي ورته وايي ايا لـه تاسي سره حساب شويدې ؟ هغوى وايې دكوم يو څيز حساب لـه مونږ سره كيږي ؟. بيشكه زمونږ تورې زمونږ په اوږو باندې دالله په لاره كې دجهاد لپاره ځوړندې دي . بياد هغوى لپاره دجنت دروازه خلاصولې شي اوېدې كې لـه دى نه مخكې چې خلک ورته داخل شي څلوېښت كاله آرام كوي.

((روى الترمـذي عـن ابـي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ : الاتحبون ان يغفر الله لكم ويد خلكم الجنة ؟ قالوا بلى .قال فاغزوا[2])).

ترمذي لـه ابي هريره رضي الله عنه نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا تاسې دانه خوښوئ چې الله ستاسې لپاره بخښنه وكړي او تاسې په جنت كې داخل كړي ؟ هغوى وويل ولې نه خوښوو يې . محمد ﷺ وفرمايل : بيا نو غزا وكړئ.

((روى احمد والحاكم عن عبادة بن الصا مت رضي الله عنه : عن رسول الله ﷺ قال :

"جـاهد وا في سـبيل الله فـا ن الجهـاد في سـبيل الله بـاب من ابواب الجنة ، ينجي الله به من الهم والغم "[3])).

---

[1] ـ مسند احمد ٢/ ١٦٨ ومسند ابي عوانة : ٥/ ٩٤ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧٠ والحديث صحيح

[2] ـ (سنن ترمذي : ٣/ ١٠٢ والحديث حسن)

[3] ـ مسند احمد ٥/ ٣١٤ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧٥ والحديث صحيح .

احمد او حاكم له عباده بن صامت ﷺ او هغه له رسول الله ﷺ نه روايت كوي چې هغه ﷺ وفرمايل:
دالله په لاره كې جهاد وكړئ ځكه چې جهاد في سبيل الله دجنت له دروازو نه يوه دروازه ده الله په دې باندې له غم اوخفگان نه نجات وركوي.

((روى البيهقي واحمد وابن المبارك عن ابي قتا ده الانصاري قا ل كا ن عمرو بن الجموح_ شيخ من الانصار _ اعرج . فلما خرج النبي ﷺ الى بدر، قل عمرو لبنيه اخرجوني .

فذكروا للنبى ﷺ عرجه ، فأ ذِ نَ لـه في الاقامة وعد م الخروج .

ولما كا ن يوم أُحُدٍ خرج الناس ، فقا ل لبنيه اخرجو ني .

فقالوا: قد رخَّص واذ نَ لكَ رسول الله صلى الله عليه وسلم !

فقـال لهم : هيهات ، منعتُمُوني الجنة ببد رٍ، وتمنعونيها بلحد ؟ فَخَرج الى احد . ولمـا الـتقى الـناس في الميـدان ، قـال : يارسـولَ الله : ارأيـت ان قتـلت اطأُ بِعَرَجَتِيْ هذ ه الجنة ؟

قل ﷺ : نعم.

قـا ل : فوالـذ ي بعـثك بـالحق لاطأ نَّ بها في الجنة اليومَ ان شاء الله! وقال عمرو لغلامٍ له يقا ل له : سَليم : ارجعْ إلى أهلك!

فقا ل غلا مُه : وما عليك أن أُصيبَ اليومَ خيراً معك ؟

قل له : فتقد م اذن!

فتقدم العبد ، فقاتل حتى قتلَ ، ثم تقدم هُو ، فقاتل حتى قتل ايضاً ، رضى الله عنهما[1])).

بيهقي احمد او ابن المبارک لـه ابي قتاده انصاري څخه روايت کوي هغه وايي چې عمرو بن الجموع دانصارو يو ګوډ شيخ سپين ګيرې و . کله چې نبي کريم صلى الله عيه وسلم بدرته لاړ نو عمرو خپلو زامنو ته وويل : ماهم جهاد ته بوځئ . هغوى محمد ﷺ ته راغلل او ورته يې وويل : زمونږ پلار ګوډ دى هغه ﷺ هغه ته په کور کې داوسيدو او جهاد ته دنه تللو اجازه ورکړه..

کله چې داحد دجنګ په ورځ خلک جهاد لپاره ووتل نو هغه خپلو زامنو ته وويل چې ماهم جهاد ته بوځئ !!. هغوى ورته وويل محمد ﷺ تاته رخصت درکړى دى او په کور کې يې داوسيدو اجازه درکړيده .

هغه وويل له مانه لرې شئ افسوس چې تاسې زه دبدر په ورځ له جنت نه منع کړم او اوس مې داحدپه ورځ لـه جنت نه مې منع کوئ . بيا داحد جنګ ته لاړ . کله چې خلک ميدان تـه راغلل اوجنګ ګرم شو. هغـه وويـل اى دالله رسوله ! تاسې ماتـه ووایاست چې ايا زه په دى ګوډه پښه جنت ته تللې شم ؟ هغه ﷺ وفرمايل هو.

هغه وويل : قسم پـه هغـه ذات چې ته يې په حقه ليږلې يې زه به نن ورځ خامخا پدې ګوډه پښه په جنت کې ګرځم انشاء الله تعالى.

عمرو ابن الجموح (لـه ده سره راغلې) خپل غلام سليم ته وويل. بېرته خپل اهل وعيال ته لاړ شه.

غلام ورته وويل : ستابه څه وشي که ماته هم نن لـه تاسره خير (شهادت) ورسيږي . نو تاته څه تاوان دى ؟ هغه ﷺ ورته وويل بيانو مخکې شه.

غلام ور وړاندې شو او له کفارو سره ترهغه وجنګيد چې شهيد کړې شو . بيا عمرو بن جموح وړاندې شو هغه هم تر هغه جنګ وکړ چې شهيد شو رضى الله عنهما.

---

[1] ـ مسند احمد ۵ ۲۹۹ باسناد حسن .

((وروى ابـو داود والترمـذي والنسائي وابن ماجه عن معاذ بن جبل ﷺ انـه سمـع رسـول الله ﷺ يقـول " مـن قـاتل في سبيل الله فواق ناقة وَجَبَتْ لـه الجنة " [١])).

ابو داود ، ترمذي ، نسائي او ابن ماجه لـه معاذبن جبل ﷺ نه روايت كوي چې هغه لـه رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يې:

چاچې دالله پـه لاره كې داوښـې دلوشلو ترمـنځ دوقفې هومره وخت جهاد وكړ هغه لپاره جنت واجب شو.

عـن انـس بـن مـالك ﷺ قال انطلق رسول الله ﷺ واصحابه الى بدرٍ حتى سَبقوا المشركين اليه وجاء المشركون...

وقال رسول الله ﷺ : ((قوموا إلى جنةٍ عرضها السموات والارض.

فقال عميرُ بن الحُمام : يارسول الله : جنةٌ عرضها السموات والارض ؟

فقال ﷺ : نعم!

فقال عمير : بخٍ ، بخٍ!

فقال ﷺ : وما يحملك على قولك : بخ ، بخ ؟

قال : لا والله يارسول الله إلَّا رجاء ان اكون من اهلها .

قال ﷺ : فانك من اهلها!

---

[١] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٤٦ . وسنن الترمذي : ٣/ ١٠٣. والمجتبي للنسائي : ٦/ ٢٥ ـ ٢٦ وابن ماجه : ٢٧٩٢ والحديث صحيح .

فاخرج تمرات من قَرَنِهِ ، فجعل ياكل منهن ، ثم قال : ان أنا حييتُ حتى آكُلَ تمراتي هذه انها لحياةٌ طويلة ! فرمى بما كان معه من التمر، ثم قاتلهم حتى قُتل . ﷺ .)) [1]

له انس بن مالک ﷺ څخه روايت دي هغه وايي چې رسول الله ﷺ او دهغه اصحاب بدر ته لاړل آن چې لـه مشرکانو نـه مخکې هلته ورسيدل کله چې مشرکان هم ورسيدل نو رسول الله ﷺ وفرمايل : جنت تـه ودرېږئ اوپه بيړه ورشئ چې پراخوالى ئې دآسمان او زمکې ترمنځ دپراخوالي هومره دی.

عمير بن حمام ﷺ وويل : ای دالله رسوله ! داسې جنت چې پراخوالې دآسمان او زمکې ترمنځ دپراخوالي په برابر دی ؟

هغه صلى الله عليه وسلم وفرمايل هو! عمير ﷺ وويل بخ بخ (واه واه) محمد ﷺ ورتـه وويل بخ بخ دې په څه خبره وکړه ؟ هغه وويل يا رسول الله ﷺ پدې اميد مې بخ بخ وکړه چې زه بـه ددې ور شم .محمد ﷺ ورتـه وفرمايل : تـه ددې ور يې . هغه لـه خپلې ګوتې نـه کجورې وويستلې او په خوراک يې شروع وکړه. بيا يې وويل : زه به ددغو کجورو ترخوړلو پورې ژوندې يم داخو زيات عمر دی . پس څومره کجوره چې ورسره وې هغه يې وغورځولې اوله مشرکينو سره يې قتال ته ودانګل ترهغه يې قتال وکړ چې شهيد کړې شو ﷺ

((وروى النسائي واحمد والبيهقي عن سَبُرَةَ بن الفَاكِهَ ﷺ قال سمعت رسول الله ﷺ يقول((ان الشيطان قعدَ لابنَ آدم بطريق الإسلام ، فقال : تُسْلِمُ وتذرُ دِينك ودين آبائك ؟ فعصاه ، فأسلم ، فغفرالله له.

ثم قعد لـه بطريق الهجرة ، فقال : تهاجرُ ، وتذر دارَك وأرضَك وسماءَك ؟ فعصاهُ فهاجر.

---

[1] ـ اخرجه مسلم . برقم : ۱۹۰۱ .

فقعد لـه بطريق الجهاد ، فقال : تجاهدُ وهو جهدُ النفس والمال ، فتقاتلُ فتقتل ، فتُنكحُ المرأةُ ويُقسم المالُ ؟ فعصاهُ فجاهد.

فقال رسول الله ﷺ : فمن فعل ذلك ، فمات ، كان حقاً على الله ان يُدخله الجنة ! وان غرقَ كان حقاً على الله أنْ يدخلَه الجنة . او وَقَصَتْه دابته كان حقاً على الله ان يدخله الجنة[1])).

ژباړه :نسائي ، احمد او بيهقي لـه سبره بن الفاکه ﷺ نه روايت کړی دی هغه وايي چې ماله رسول الله نه آوريدلي دي چې ويل يې:

شيطان ابن آدم ته داسلام په لاره کې کيناست او ورته يې وويل ايا ته اسلام راوړې ؟ خپل اوپلار دين پريږدې ؟ هغه دشيطان خبره ونه منله او اسلام يې راوړ نو الله هغه لپاره بخښنه وکړه.

بيا دهجرت په لاره کې ورته کيښناست او ورته يې وويل : ايا ته هجرت کوې او خپل کور زمکه او سامان خوشې کوې . ابن آدم دهغه خبره ونه منله او هجرت يې وکړ ، بيا دجهاد په لاره کې ورته کيښناست او ورته يې وويل اياته په ځان او مال سره جهاد کوې ؟ ته به خلک ووژني او هغوی به تاووژني ستا ښځه به بل چاته واده کړی شي او مال به دې تقسيم کړې شي . مګر بني آدم دهغه خبره ونه منله او جهاديي وکړ.

رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې داسې کار وکړي او مړشي په الله باندې دهغه حق دی چې په جنت کې يې داخل کړي . اګر چې په اوبو کې ډوب شي خوپه الله باندې دهغه حق دې چې په جنت کې يې داخل کړي ياله څاروي نه وغورځيږي او مړشي نو پرالله تعالې باندی دهغه حق دی چې په جنت کې يې داخل کړي.

((روى البزار عن محمد بن حبيب المصري ﷺ ، عن النبي ﷺ قال :لا تَنقطِعُ الهجرةُ ماقُوتل الكفار.[1]))

---

[1]- مسند احمد ٣/ ٤٨٣ . والمتجتي للنسائي : ٦/ ٢١ _ ٢٢ وشعب الايمان للبيهقي : ٢/ ٩٥ والحديث صحيح .

بزار لـه محمد بن حبيب المصري ﷺ نـه روايت كـوي هغـه وايـي چې محمد ﷺ وفرمايل : ترڅو پورې چې لـه كفارو سره جنګ روان وي هجرت نه بنديږي . داحديث پدې خبره دلالت كوي چې جهاد واجب دی او هجرت واجب نه دي . او ددې مطلب دادی چې هرڅوک ايمان راوړي اوله كفارو سره جهاد وكړي هغـه په ثواب كې لـه مهاجرينو سره شريک دی . اګر چې له خپل وطن نه هجرت ونه كړي.

((وَخَرَّجَ ابـن ابـي شيبه في المصنف عن عمر بن الخطاب ﷺ ، قال : لولا ان أُسير في سبيل الله ، او اضـع جـبيني عـلى التراب لله ، او اجالس قوماً يلتقطون طَيِّبَ الكلام ، كما يلتقطُ طَيِّبُ التمر ، لا حببتُ ان اكون لحقت بالله [2])).

ابن ابي شيبه پخپـل مصنف كې لـه عمر بن الخطاب نه روايت كړی دی چې هغه ﷺ وويـل كـه چېرته دانه وای چې زه دالله په لاره كې ووځم يا خپل وچولې الله ته پرزمكه كيږدم ياداسې قوم سره كيښنم چې ښې خبرې داسې خوښوي لكه چې ښه خرما چاڼ كولې شي نو ماداخوښول.

چې له الله سره ملاقي شم . (يعني مړشم.)

((وَخَرَّجَ ابـن ابـي شيبة عن خالد بن الوليد ﷺ ، قال : ماليلةٌ تهدى اليَّ فيهـا عـروس أنـا لهـا محبٌ ، او أُبشَّرَ فيها بغلام ، احبُّ أليَّ من ليلةٍ شديدةِ البرد ، كثيرةِ الجليد ، في سرية ، اصبح فيها العدو . فعليكم بالجهاد[3])).

ابن ابي شيبه لـه خالد بـن وليـد ﷺ نـه روايت كوي چې هغه وويل .هغه شپه چې په هغې كې ماتـه زمـا محبوبه نـاوې راكړی شي . ياپـه هغـې كـې ماتـه دزوی زيـرې واورولې شي . ماته دهغې سختې يخنۍ اوباراني شپې (چې لـه ډيرې يخنۍ نه اوبه

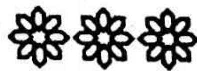
---

[1]_ كشف الاستار عن زوائد البزار : ٢/ ٣٠٤ ورجاله ثقات ؟.

[2]_ المصنف لابنا بي شيبة ٥/ ٣٦٧

[3]_ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٦٧ ٣٦٨ .

پکې په واوره بدلیږي) نه زیاته محبوبه نه ده چې دهغې سباته په دښمن دحملې انتظار کوم . ای خلکو! پخپل ځان جهاد لازم وګرځوئ.
همدغه راز خالد بن ولید وایي چې زه ډیر ځله په جهاد کې دمشغولیدو او مصروفیدو له کبله دقران کریم ډیرله تلاوت نه پاتې شوی یم .[1]

[1]ـ مجمع الزوائد للهيثمي : ۹/ ۳۵۰.

دریم باب
جها د له حج نه زيات فضيلت لري

دابي هريره ﷺ صحيح حديث وړاندې تير شو چې لـه رسول الله صلى الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې كوم يو عمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل په الله او دهغه په رسول باندې ايمان ، وويل شو بيا كوم يو عمل غوره دى ؟ محمد ﷺ وفرمايل : دالله په لاره كې جهاد . وويل شو بيا كوم يو عمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل قبول شوى حج [1]

((وقـا ل عـبدالله بـن عمر رضى الله عنهما . لسفرة في سبيل الله افضل من خمين حجة [2])).

عـبدالله بـن عمـر رضـى الله عـنهما وايي چې دالله په لاره كې يو سفر لـه پنځو سو حجونو نه بهتر دى .

((وقـا ل عمـر بن الخطا ب ﷺ : عليكم بالحج ، فانه عملٌ صالح امر الله به ، والجهاد افضل منه [3])).

عمر بن الخطاب ﷺ ويلي دي چې پرتاسو باندې حج لازم دى ځكه چې دابنه عمل دى او الله تعالى ددى دكولو امر كړيدې خو جهاد له دى نه زيات بهتردى .

وقـا ل عـبدالرحمن بـن غـنم الاشـعري ﷺ حجـة قـبل غزوة خير من عشر غزوات ، وغزوة بعد حجة خير من ثمانين حجة . [4]

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۵۱۸ ومسلم برقم : ۸٤

[2] ـ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٤ .

[3] ـ المرجع السابق : ٥/ ٣٦٠ – ٣٦١.

[4] ـ الجهادلابن المبارك : ٢/ ١٨٧.

عبدالرحمن بن غنم الاشعري ﷺ فرمایلي دي چې له غزا نه مخکې حج کول له لسو غزاګانو نه غوره دی اوله حج نه وروسته غزاکول له اتیا حجونونه غوره دی .

((وقـال انـس بن مالك ﷺ : غَزْوَةٌ في سبيل الله افضل من عشرحجج لمن قد حَجَّ[۱])).

انس بن مالک ﷺ وایي : چې چا فرضي حج کړې وي دهغه لپاره دالله په لاره کې یو غزا لـه لسو حجونو نه زيات بهتره ده .

((وقـال ضرار بن عمرو : طالت اقامتي ببلد الجهاد ، فاشتقت الحج واردت ان اجاور البيت الحرام ، فتجهزت الى الحج ، ثم اتيت اودع اخواني .

فاتيت اسحاق بن ابي فروة لاودعه . فقال : واين تريد يا ضرار ؟ .

قلت : اريد الحج .

قال : ومانقص رأيك عن الجهاد ؟

قلت : لا. الاانه طالت اقامتي ببلد الجهاد ، وقد احببت الحج ، واردت ان اجاور بيت الله الحرام.

فقال لي : ياضرار بن عمرو : لاتنظر فيما تحبّ ، ولكن انظر فيما يحبُّ الله !

ياضرار بن عمرو : أما علمت انَّ رسول الله ﷺ لم يحجّ البيت الاّ مرةً واحدة ، ولكنه لم يزل غازياً مجاهداً حتى لحق بالله !ياضرار بن عمرو : إنك ان حججت فإنما لك أجر حجّتك وعمرتك ، ولكنك اذا كنت مرابطا او

---

[۱]- المصنف لابن ابي شيبه ٥/ ٣٠٣.

مجاهداً ، وحجَّ البيت الحرام مائة ألف ومائة ألف ، كان لك مثل اجر حجتهم وعمرتهم ، وكان لك من الاجربعلد كلِّ مؤمن ومؤمنة ، منذ خُلِقَ آدمُ الى ان ينفخ في الصور ! لأنَّ من نصر آخر المؤمنين ، كان له كلجر من نصر اولهم وآخرهم ، وكا ن له من الاجر بعلد كلِّ مشركٍ ومشركة من أن خلق الله آدم إلى ان يُنفخَ في الصور ، لأن من جاهد آخر المشركين كا ن كمن جاهد أوَّلهم وآخرهم . وكا ن من الأجر بعلد كلِّ حرفٍ انزله الله ، في التوراة والانجيل والزبور والقرآن ، لانه يجاهد لئلا يُطفأ نورالله!!

ياضرار بن عمرو: اما علمت انه ليس من احدٍ اقرب الى درجة النبوة من درجة العلماء والمجاهدين .

فقلت : كيف ذلك يرحمك الله ؟

فقال : لانَّ العلماء قاموا بما جاءت به الانبياء من تثبيت امر الله فى عبا ده وبلاده ، ويدُلّون الناس على الله .

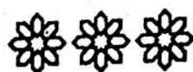
ولانَّ المجاهدين قاموا بما جاءت به الانبياء عن الرب من توحيد الله ، كي لايُطفا نوره ، ولان تكون كلمة الله هي العليا ، وكلمة الذين كفروا السفلى!

قال ضرار بن عمرو: فتركت ماكنت فيه من قصد الحج ، واقمتُ ببلد الجهاد .))

ژباړه : ضرار بن عمرو ﷺ وايي چې په جهاد کې زما وخت ډير تېر شو ناڅاپي مې حج ته شوق پيداشو . ومې غوښتل چې بيت الله شريف ته لاړشم او په خواکې يې واوسيږم .

دحج لپاره مې سامان وتړلو او بيا خپلو ورونو(ملګرو) ته ددخداى پاماني لپاره راغلم لومړې اسحاق بن ابي فروه ته راغلم چې خداى پاماني ورسره وکړم ، هغه راته وويل : اى ضراره ! چېرته دې اراده کړيده ؟ ماورته وويل دحج اراده مې کړيده، هغه راته وويل : له جهادنه دې جذبه په څه شي سړه شويده ؟
ماورته وويل نه داسې نه ده . بلکې په جهاد کې مې ډير وخت تير کړ اوس مې له حج سره ډيره مينه پيداشويده او غواړم چې دبيت الله په څنګ کې واوسم.
هغه راته وويل اى ضراره ! ته چې څه خوښوې هغه ته مه ګوره بلکې دى ته و ګوره چې الله څه خوښوي ؟
اى ضرار بن عمرو ! ايا تاته نه دي معلوم چې محمد ﷺ له يوځل نه زيات حج ندى کړى . ليکن دژوند ترآخري سلګى پورې په جهاد کې بوخت و.
اى ضرار ابن عمرو! که حج وکړې نو ستالپاره يوائې دحج او عمرې اجر دى . لېکن که چېرته ته دسرحدونو محافظ يامجاهد يې نو تاته دهغو لکونو خلکو دحج او عمرې ثوابونه رسيږي چې (په امن) حج او عمره اداکوي . او تاته به دحضرت آدم عليه السلام له زمانې نه نيولې ترقيامت پورې دپيداکيدونکومسلمانو سړو اوښځو په اندازه ثواب درکول کيږي ځکه چې هرچاچې دوروسته پيداکيدونکو مسلمانانو مرسته وکړه نو هغه ته دلومړنيو او وروستنيو دټولو مسلمانانو دمدد ثواب رسيږي .
تاته به ددنيا له لومړې ورځې نه ترقيامته پورې دپيداکيدونکو مشرکانو په شمير هم ثواب رسيږي ځکه چې چاله وروستنيو مشرکانوسره جهاد وکړ نو هغه ته دلومړنيو او وروستنيو په تعدادسره هم ثواب رسيږي .او تاته به دتورات ، انجيل زبور او قران کريم ديويو حرف په حساب سره نيکي درکول کيږي ځکه چې ته دالله تعالې دنور (رڼا) حفاظت کوونکې يې او دې مقصد لپاره جهاد کوي چې دالله تعالې نُور څوک مړنه کړي.
اى ضرار بن عمرو ! ايا تاته معلومه نه ده چې له علماو او مجاهدينونه زياته دهيچا مرتبه نبوت ته نژدې نه ده ؟ ضرار بن عمرو وايي : ماتپوس وکړ چې اى اسحاقه ! ددې څه وجه ده ؟ هغه راته وويل : علماء خوله دې کبله نژدې دي چې دوى دالله تعالې هغه احکام چې انبياو راوړى دى دالله پرزمکه دالله په بندګانو باندې نافذوي

او خلکو ته ددین لاره ښيي . او مجاهدین لدی کبله نژدي دي چې دوی دتوحید هغه عقیده چې پیغمبرانو لـه الله نه راوړیده ختمیدوته نه پریږدي.
اودالله تعالې دین دسرلوړي کولو اودکفردختمولو لپاره جهاد کوي.
حضرت ضرار رحمه الله علیه فرما ي چې ماددې اثرناک بیان لـه آوریدونه وروسته دحج اراده پریښوده اوپه محاذونوکې په ټینګوقدمونو سره اوسیدم . (حضرت ضرار همغلته په جهاد کې لـه خپل حقیقي خالق سره یوځای شو).

څلورم باب
جهاد ته دخلكو درابللو فضيلت

قال تعالى : ﴿ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا﴾ [النساء٨٤].

او مسلمانان دجنګ په لور وهڅوه کیدای شي چې الله پاک دکافرانو جنګ بندکړي دالله پاک زور ترټولو زيات او الله پاک سخت سزا ورکوونکی دی.

وقال تعالى :

﴿ يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴾ [الأنفال٦٥].

ای نبي ! مومنان جنګ ته وهڅوه که ستاسي شل صبر کوونکې وي نو پردوه سوو به برلاسي شي

اوکه ستاسو سل تنه وی نو په زرو کافرانو به برلاسې شي ځکه چې کافران ناپوه قوم دی.

وقال تعالى :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ) (تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (الصف : ١٠_١١)

ای مومنانو! ایا یو داسې تجارت در وښایم چې تاسې له دردناک عذاب څخه وژغوري . په الله اورسول یې پوخ ایمان راوړئ ، په مال او سر دالله په لاره کې جهادوکړئ که پوهیږئ نو دا درته غوره ده.
هغه آیتونه چې الله تعالې دهغو په ذریعه خپل بندګان جهاد ته هڅولي دي او دهغه داجر او ثواب په طرف یې رابللي دي ډیر زیات دي.
جهاد ته دتیزولو او ترغیب ورکولو الهي دستور له مخکې نه را روان دی . دقران کریم هغه آیتونه چې دجهاد دتحریض لپاره راغلي دي له هیچانه پټ نه دي . همدغه راز دنبي کریم ﷺ سنت او احادیث هم له دی نه ډک دی . نبي کریم ﷺ اصحابو کرام رضی الله عنهم ، تابعینو ، تبع تابعینو صالحو سلفو ، او علماوخلکو ته ښه په زور او شور سره دجهاد ترغیب ورکړیدی .
علی ابن طالب ﷺ فرمایلي دي چې څوک خپل ورور دجهاد لپاره وهڅوي نو هغه لپاره هم دهغه دثواب هومره اجر دی .دعلی ﷺ ددی قول لپاره دمحمد صلی الله عیه وسلم داحدیث شریف دلیل دی:
((روی مسلم عن ابي مسعود الانصاري ﷺ عن رسول الله ﷺ قال : " من دل علی خیر فله مثل اجرِ فاعله" .[1])).
مسلم له ابي مسعود الانصاري ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چې حضرت محمد ﷺ فرمایلي دي :
څوک چې دخېر ښیګڼې لاره چاته وښایي نو هغه ته هم دهغه دکونکي دثواب هومره ثواب ورکول کیږي .
خنساء بنت عمرو په نوم یوه شاعره وه هغې به خپل زامن جهاد لپاره هڅول.
پدې وخت دقادسیه جنګ شروع شو . دهغې څلور زامن وو هغوی ټول یې دجهاد لپاره وهڅول او چمتویې کړل. دجنت رغبت یې په زړونو کې واچول او دشهادت

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۹۳

لپاره يې تيار کړل . او پرې ورتيز يې کړل هغوی ټولو په جهادونوکې ګډون وکړو او څلور واړه شهيدان شول.

جهاد ته دهڅولو يوه په زړه پورې کيسه داسلام مورخ حافظ ذهبي لـه ابي المظفر سبط ابن الجوزي نه حکايت کړيدی چې په کال ۶۰۷ وم هجري کې ددمشق په مسجد کې ناست و او خلک به يې دتاتاريانو په خلاف جهاد ته هڅول ځکه چه هغوی پرزمکه فساد شروع کړی و.

ابن جوزي وايي کوموخلکو چی زما په درس کې ګډون کړی و دهغوی شمار تقريبا ديرش زره پوری و ددمشق زمکې لـه دې نه مخکې ددومره خکو راټوليدل او دومره لويـه غونډه نه وو کتلي او دوی به هره ورځ ددمشق مسجد ته راتلل. په دې کې ډيرو خلکو توبې وويستلي او جهاد ته راغب شول . ډيرو ښځو خپل زلفي قينچې کړې او مجاهدينو تـه يې هديـه کړې ترڅو دمجاهدينو داسونو لپاره واګـي جوړې کړي.او دښځو لـه دغو ويښتانو څخه دمجاهدينو داسونو لپاره درې سوه واګـي جوړې کړی.

خلک لـه دمشق نـه دجهاد لپاره راووتـل . دجنوب لـه طرف نه د(کسوه) په لور يې حرکت وکړ او ډير هغـه خلک ورسره پدې ځای کې يو ځای شول چې جهاد ته اماده وو . او دکسـوه زملکا او نوروځايونو مجاهدينوهم شرکت پـه دې ځای کـې زرګونـه مجاهدين دجولان په طرف وخوځيدل دجولن د(افيق) نومې غره نه يوه سختـه لاره د(اردن) ژورې زمکـې تـه کوزه شوې وه مجاهدين دغـې زمکـې تـه راښکتـه شول اولـه هغـه ځای نه يې دنابلس په لـور مخه کړه ، په نابلس کـې يـې لـوی غونډه وکړه او دنابلس لـه پاچاسره کيښناستل هغـه ورتـه تـود هرکلې ووايـه بيـا دنابلس پـه جامع مسجد کې کښناستلو او خلک مو دجهاد لپاره هڅول.

دنابلس لـه ښار نه زرګونو مجاهدينو په هغو ښارونو باندې حمله وکړه چې "فرنج" (فرنګيانو)قوم نيولي و ، لـه هغوی نه يې ډير کسان ووژل اوډير يې ژوندي ونيول او پخپله بيرته روغ رمټ راوګرځيدل.

لـه موثرو جهادي قصونه يوه قصـه " دام ابراهيم الهاشميه" قصـه ده چې ابـو جعفر احمد بن جعفر په خپل کتاب " تنبيه ذوی الاقدار علی مسالک الابرار" کې بيان کړيده . دهغې بيان دلته په لنډه توګه وړاندې کوو. ددې کيسې راوي امام غښتلې او ناستو عالم او مجاهد عبدالواحد ابن زيد (البصري دی)

وایي چې په بصره کې څه عبادت ګذارې ښځې وې له هغوی نه دیوې نوم اُم ابراهیم الهاشمیه وه په دغو ورځو کې دشمنانو دمسلمانانو په یوه سرحد حمله وکړه ددغې حملې دمخنیوي لپاره دمجاهدینو ضرورت و یو عالم عبدالواحد بن زید بصري رحمه الله علیه دخلکو په زړونو کې دجهاد دشوق دپیداکولو لپاره یې له بیلا بیلو هڅوونکو شیانو نه یوه برخه راواخستله په دې اړه یې آیتونه احادیث وړاندې کړل. دحور عین قصه بیان کړه.

دحورو صفات یې بیان کړل او بیا یې دهغوی په اړه څو شعرونه وویل :هغه پیغلې دي ، په نازو نخرو کې لوی شویدي او په ښکلې طریقې سره یې دحور عین په اوصافو کې آیتونه او احادیث تیر کړل . مسلمانان یې جهاد او شهادت ته ترغیب کړل.

" ام ابراهیم الهاشمیه " دلته حاضره وه دحور العین صفتونه یې چې واوریدل نو ابن زید ته راغله او ورته یې وویل : زما زوی ابراهیم واده نه کړی دبصرې ډیر غټ غټ دمالدار خلک غواړي چې هغه ته خپلې لور ګانې واده کړي . لیکن تاچې نن دکوم حورعین صفت وکړ هغه زما ډیره خوښه شوه غواړم چې هغه خپل زوی ته واده کړم .

" ام ابراهیم" یوه نیکه او مالداره ښځه وه هغې" عبدالواحد بن زید " ته "دحور عین" لس زره دیناره مهر ورکړه ترڅو ابراهیم له ځان سره جهادته بوځي او که الله وغواړي نو شهادت یې په نصیب شي اوله دغې حورعین سره بې واده وشي . او دقیامت په ورځ دخپل مور او پلار لپاره شفاعت وکړي ، شیخ عبدالواحد وویل : اې ام ابراهیم ! که تا خپل زوی جهاد ته ولیږه نو هغه به هم کامیاب شي او ته اودهغه پلار به هم کامیاب شئ . بیا دغې ښځې خپل زوی ته په زوره آواز وکړ اې زویه ! دهغه زوی چې دا آواز واورید نو دزرګونوخلکو له منځ نه یوځوان نیغ پاڅید ویې ویل : اې مورې ! زه حاضر یم . مور یې ورته وویل اې زویه ! ایا ته له دغې جبنی (حورعین) سره بدې شرط واده کولو لپاره تیار یې چې ته به ځان دالله په لاره کې قربانړې او ګناهونو ته به نه واپس کیږې. هغه ځوان وویل : اې مورې په الله قسم چې زه دا په خوشالي سره قبلوم . موریې چې دهغه خبرې واوریدلې نو ویې ویل :

ای الله : ته ګواه اوسه چې ما دخپل زوی واده له دغې حورعین سره پدې شرط کړیده چې زما زوی به خپل سرستا په لاره کې قربانوي او ګناهونوته به بیانه راګرځي . اې

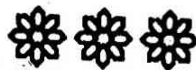
ارحم الراحمين ذاته ! زماله طرف نه داپخپل دربار کې قبول او منظور کړه . له دی نه وروسته یې شیخ عبدلواحد ته لس زره اشرفۍ ورکړې او ورته یې وویل چې دادهغې حورعین مهر دی . پدې باندې تاسې ځان اونورو مجاهدینو لپاره دجهاد سامان واخلئ.بیا هغه واپس شوه او خپل زوی لپاره یې یو ښه اعلی آس واخست او ډیره ښه وسله یې ورته ورکړه . بیا شیخ عبدالواحد لښکر راواخست او روان شو ابراهیم هم په منډه راغې او ورسره یو ځای شو . دقران کریم قاریانو ددې شاوخوا دا آیتونه ولوستل.

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ﴾

[التوبة :۱۱۱].

بېشکه الله تعالی لـه مومنانو نه دهغوی ځان او مال دجنت په عوض کې آخستی دی. داښځه هم دلښکر درخصتولو لپاره راووتله دواپس کیدو په وخت یې خپل زوی ته یو کفن او خوشبوی ورکړه او ورته یې وویل : چې دجنګ په وخت کې داکفن واغونده اوداخوشبویې په ځان ولګوه او هیڅ قسم سستې مه کوه .بیا یې خپلې سینې ته رانژدی کړ او په تندي یې ښکل کړ . ورته یې وویل : ګرانه زویه! زما دادعا ده چې الله تعالې مونږ دقیامت لـه ورځ نه مخکې یو ځای نکړي. مجاهدین له کفارو سره دجنګیدو لپاره وړاندې شول امام عبدالواحد دمجاهدینو په لومړې لیکه کې و هغه رحمه الله وایي چې کله مونږ دجنګ محاذ ته ورسیدو او باقاعده دجنګ آواز وشو نو څه خلک دجنګ لپاره مخکې ووتل په هغوی کې ابراهیم له ټولو نه مخکې روان و. هغه لـه کفارو نه ډیر خلک ووژل بیا پخپله هم ددښمنانو دلاسه شهید شو . کله چې مونږ بصرې ته واپس راتلو خلک زمونږ استقبال ته راوتلي و ما خپلو ملګرو ته وویل چې دابراهیم مور دخپل زوی لـه شهادت نه مه خبروئ هسې نه چې دغم په وجه خپل ثواب لـه لاسه ورکړي . کلـه چې مونږ بصرې تـه ورسیدلو نـو خـلـک بـه مونږ تـه دملاقات لپاره راتلل په هغو کې دابراهیم مور هم وه دهغې چې پرما سترګې ولګیدلې نو راته یې وویل: ای ابو عبیده ! که الله تعالې زما هدیه قبوله کړې وي چې زه ورباندې خوشالي ښکاره کړم نو ماته مبارکي راکړئ او که بېرته یې راته واپس کړې وي نو لـه ماسره دې غمخواري وکړې شي . ماورته وویل : په الله قسم

چې الله تعالې ستاهدیه پخپل دربار کې قبوله کړیده ، ستازوی حقیقي ژوند ترلاسه کړیدی او لـه شهیدانو سره یو ځای په جنت کې خوراک څښاک کوي . هغې چې زما داخبره واوریدله نو فوراً دشکر داداکولو لپاره په سجده پریوته اوویې ویل : یا الله ستاډیر ډیر شکر دی چې نا امیده دی نه کړم او زما قرباني دی قبول کړ . لدینه پس بیرته کورته لاړه.سباته هغه زما مسجد ته راغله او لـه سلام آچولو نه وروسته یې وویل: ای ابو عبیده ! مبارک دیّ شه . ماپه خوب کې خپل زوی ابراهیم په یو ښکلي باغ په شین محل کې ولید . شنه چپنه یې اغوستي وه هغه دملغلرو په پالنګ باندې ناست و په سر یې قیمتي تاج وو او ماته یې وویل موری مبارک دی شه . تا چې کوم مهر ورکړې و هغه قبول او دناوې رخصتي وشوه . (یعني زه ورسره یو ځای شوم)[1]

[1]_ انظر قصة " ام ابراهم الهاشمية " في الاصل ۱: ۲۱۵_۲۱۸

پنځم باب

په جهاد کې د مخکې کيدو او چټکتيا کولو فضيلت

قال الله تعالى: ﴿ سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ [الحديد: ۲۱].

دخپل رب دبښنې او هغه جنت ته يو له بل نه وړاندې شئ چې ارتوالې يې دآسمان او زمکې دارت والي په اندازه دی.

﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [التوبة۱۰۰] .

له هغو مهاجرينو او انصارو چې دنيکيو په لومړی والي کې ترهر چاوړاندې شوي او له هغو نيکانو چې په غوره توګه په هغوی پسې تللي دي الله پاک خوښ ، او دوی له الله نه خوښ دي . او هغه جنتونه يې ورته تيارکړي دي چې لاندی به ترې ويالې بهيږي . دوی به هميش پکې وي . همدا لويه کاميابي ده.

﴿ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ (أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ○. فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴾
[الواقعة : ۱۰-۱۲].

او لومړني لومړني دي.او همدوی الله ته نژدی کړي شوي دي.له نعمتونو په ډکو جنتونو کې به اوسيږي.

عثمان بن ابي سوده وايي ددغه آيت په باره کې مونږ ته داخبر رارسيدلې دی چې له (والسبقون السبقون) نه هغه څوک مراد دي چې دالله په لاره کې جهاد او لمونځ ته له ټولونه مخکې روان وي.عثمان دتابعينو له امامانو څخه و اوپه هغوی کی دغزا او جهاد امام و ، چاترې نه پوښتنه وکړه ايا سږ کال به هم غزا کوې ؟ هغه وويل ديو لک سرو زرو دينارو په عوض کې هم جهاد نه پريږدم .

شپږم باب

دالله په لاره کې دسهار او بیگاه دتیرولو فضیلت

قال الله تعالى :

﴿ وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [التوبة١٢١].

اودالله په لاره کوچنۍ ورکړه وکړي یالویه او چې په هره کنده وربورته شي نودهغوی له پاره لیکلې شي ، ترڅو الله پاک دهغوی دښو کړنو ښه بدله ورکړي.

روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : لَغدوةٌ في سبيل الله ، او روحَةٌ خيرٌ من الدنيا وما فيها ولَقا بَ قوسِ احدِ كم من الجنة او موضع قيد سوطه خيرٌ من الدنيا ومافيها ولو ان امرأة من اهل الجنة اطلعت الى اهل الارض لاضاءَ تْ مابينهما وللأته ريحاً ، وَلَنصِيفها على رأسها خيرٌ من الدنيا وما فيها. [1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې یوسهار یا یو ماښام وتل له دنیا او په دنیاکې چې څه دي بهتر دی او په جنت کې ستاسې دکمان ، لیندی هومره ځای یادخپل قمچیني دایښودلو هومره ځای له دنیا او په دنیاکې چې څه دي له ټولونه غوره دي . که چیرته یوه جنتي ښځه دزمکې خلکو ته خپل ځان ښکاره کړي نو ټوله زمکه به روښانه اوله خوشبوی نه ډکه کړي . اودهغې لوپټه له دنیا او ددنیا له ټولو شیزونو څخه بهتره ده د((الغدوة)) معنی ده جهاد ته یوځل تلل.

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٩٦ ومسلم برقم : ١٨٨٠

د ((والروحة)) معنی ده (له جهاد نه) يو خل راتلل (واپس كيدل). نووي په شرح مسلم کې ويلي دي : " الغدوة "معنی ده له سهار نه ترزواله پورې جهاد ته تلل اود ((والروحة)) معنی ده له زوال نه تردورځې تر اخيري پورې تلل.

دحديث معنې ده کوم مجاهد چې يو سهار او بيګاه جهاد ته ورځي هغه ته دومره لوی اجر په نصيب کيږي چې له دنيا او مافيها څخه غوره وي.

ددی حدیث له ظاهر نه همدا معلوميږي چې دالوی ثواب مجاهد ته دهر سهار او بيګاه په حساب سره ورکول کيږي هرچېرې چې وي . يواځې ترهغې ورځې پورې خاص ندې چې هغه پکې له خپل کورنه ووزي .

يعنې ديو سهار اويو بيګاه ثواب ددنياله ټولو نعمتونو څخه ښه دی.که يو انسان دټولې دنيا مالک شي . او پکې عيش او عزت پيل کړي نو له دی نه ديو سهار يايو بيګاه ثواب زيات دی ځکه چې ددنيا ټول نعمتونه زائليدونکې دي اودآخرت نعمتونه هميشه وي او نه ضائع کيږي .[1]

((وروی البخاري عن ابي هريرة ﷺ : قال قال رسول الله ﷺ "لروحةٌ في سبيل الله او غدوة ، خير مما تطلع عليه الشمس وتغربُ ، لقاب قوس في الجنة خير مما تطلع عليه الشمس وتغرب [2])).

بخاري او مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل :

دالله په لاره کې يو ماښام يا يو سهار تيرول له هغه څخه نه غوره دی چې وربانديې لمر خيژي او ډوبيږي . اوپه جنت کې دلينديه ديو کمان هومره ځای غوره دی له هغه څه نه چې لمر وربانديې خيژي او ډوبيږي.

---

[1]_ شرح النووي على صحيح مسلم : ۱۳/ ۲٦_ ۲۷

[2]_ اخرجه البخاري برقم : ۲۷۹۳ .

((وروى مسلم عن ابي هريرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ ((تضمَّنَ الله لمن خرج في سبيله ، لايُخرِجُهُ الا جهادٌ في سبيلي ، وايمان بى ، وتصديقٌ برسلي ، فهو عليَّ ضامِنٌ ان اُدخِلَهُ الجنة ، او أُرجعه الى مسكنه الذي خرجَ منه ، نائلاً مانالَ من أَجرٍ او غنيمة.

والَّذِي نفسُ محمدٍ بيدِهِ . مامن كَلِمٍ يُكْلَمُ في سبيل الله ألاّ جاء يومَ القيامة كهيئته يَوْمَ كُلِمَ ، لونُه لونُ الدم ، وريحُه ريحُ المسكِ. والذي نفسُ محمدٍ بيده، لولا ان اشقَّ على المسلمين ،ماقعدتُ خلافَ سريةٍ تغزو في سبيل الله أبداً ، ولكن لا أجدُ سَعَةً فاحملُهم ، ولا يجدونَ سَعَةً ، ويشقُّ عليهم ان يتخلَّفوا عني.

والذي نفسُ محمد بيده لَوَدَدْتُ ان اغزُو في سبيل الله فأُقْتل ، ثم اغزو فأُقتل ، ثم اغزو فاقتل......))[1] .

مسلم له حضرت ابو هريره ﷺ نه روايت كوي چې محمد ﷺ وفرمايل :
الله تعالى فرمايي : زما په لاره کې چې څوک پرما دايمان لرلو او زما پر رسولانو باندې تصديق لرلو سره جهاد ته ووځي زه دهغه لپاره ددې ضامن يم چې يابه يې په جنت کې داخلوم او يابه يې دغنيمت مال او اجر سره کورته واپس کوم.

نبي كريم ﷺ وفرمايل: قسم دې په هغه ذات چې دهغه په لاس کې دمحمد ﷺ ساه ده ، کوم سړي چې دالله په لاره کې زخمي شو نو هغه به دقيامت په ورځ په زخمي حالت کې حاضرېږي . دوينې رنګ به يې دوينې په شان او خوشبوي به يې دمشکو وي . قسم دی په هغه الله چې زما روح دهغه په لاس کې دی که چېرته په مسلمانانو باندې مشکل نه تماميداې نو زه به له يوې سريې نه هم وروسته نه وم پاتې شوى ،

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٧٦ .

خو زه دغريبو مسلمانانو لپاره سورلى نشم پيداكولى او هغوى پخپله هم ددې طاقت نلري . او هغوي لپاره لـه مانه وروسته پاتې كيدل گران تماميږي . قسم دى په هغه ذات چې دهغه په قبضه كي دمحمد صلى الله عليه وسلم ساه ده ، زه غوارم چې دالله په لاره كې جهاد وكړم او شهيد شم .
بيا غزاوكړم او شهيد شم ، بيا غزاوكړم او شهيد شم.

((روى البزار عن سعد بن ابيّ وقاص ﷺ ، اَنَّ رجلا جاء الى الصلاةِ والنبي ﷺ يصلّي بنا.

فلما انتهى الى الصفّ قال . "اللهمّ آتني افضلَ ماتُؤتي عبادَك الصالحين!

فلما قضى النبىُّ ﷺ الصلاة قال : مَنِ المتكلمُ آنفاً ؟قال الرجل : انا.قال صلى الله عليه وسلم : إذَنْ يُعْقَرُ جَوادُك ، وتستشْهد في سبيلِ الله ....))[1]

بزار لـه سعد بن ابي وقاص ﷺ روايت كوي چې يو سړي لمونځ ته راغې او نبي كريم ﷺ مونږ ته دلمونځ امامت راكاو.
كله چې صف ته نژدى شو نو ويې ويل : اى الله ماته هغه بهتراو افضل شې راكړه چې خپلو صالحو بندگانو تـه ئى وركوې . كله چې نبي كريم ﷺ لـه لمونځ نه خلاص شو نو ويې فرمايل : اوس لگ وړاندې چا خبرې وكړې ؟ هغه وويل يارسول الله زه ، رسول الله ﷺ وفرمايل : نوستا اس بـه زخمي كيږي اوتـه بـه دالله پـه لاره كې شهيد كيږي .

((وروى ابن عساكر عن عبدالله بن محيريز الجمحيّ . انـه خرج بعثٌ للجهاد من دمشق لغزو الروم . وهو بعث الطائفة ، فاكتتب في البعث ابوه محيريزالجمحى ـ وهو صحابي ـ فمرض مرضاً شديداً

فقال لابنه عبدالله : يابني : احملني ، فسر بي الى ارض الروم.

---

[1]- كشف الاستار ٢/ ٢٨١ ورجاله ثقات .

((قال عبدالله : فحملته . فلم ازل اسيربه ، وهو يقول : يابني اسرع بي السير !

قلت : يا ابت انك مريض!

قال : يابني اسرع بي السير ، فاني احبُّ ان يكون اجلي بارض الروم .

فما زلت اسيربه ، حتى ما ت بارض حمص!))

ابن عساكر له " عبدالله بن محيريز الجمحي " نه روايت كوي چې هغه له دمشق نه دمجاهدينو يو ګروپ غزا لپاره روم ته وليږلو . دغه ګروپ "دبعث الصائفه" په نوم يادېده . په هغه ګروپ کې زماپلار ابو محيريز الجمحی خپل نوم وليکه هغه يو اصحابي و ، بيا ډير سخت ناروغ شو هغه خپل زوی ته وويل : ای زويه ! ما بارکړه او دروم زمکې ته مې بوزه.

عبدالله وايي چې ما هغه بارکړ په لاره کې به يې بيا بيا همداويل چې زويه! ژر ژر مې ورسوه . مابه ورته ويل ای پلاره! ته خو ناروغ يې . هغه به راته ويل او زويه !ما ژر ژر بو ځه ځکه چې زه داخوښوم چې زه په روم کې مړشم مونږ هغه روان کړی و تردې چې په حمص کې مړشو.

((وروی الذهبي عن حصين بن جند ب : غزا جيش المسلمين القسطنطينية زمن معاوية وقد اتيث مصر بعد رجوع الجيش من هنا ك.

فلخبر ني بعض من كانوا في الجيش انهم لما كانوا محاصرين للروم في القسطنطينية احتضر ابو ايوب الانصاري ﷺ ، فقال لمن حوله : اذا متّ ، فضعوني على الخيل ، ثم سيروا بي ، حتى تلقوا العدو ، عند أقرب نقطة من جيش العدو ، وهناك احفروا لي قبراً ثم ادفنوني ، ثم سووا قبري كي لايعرفه أحد.))

ذهبي لـه حصين بن جندب نه روايت کوي چې دمعاويه ﷺ په زمانه کې دمسلمانانو لښکر په قسطنطينيه کې غزا وکړه. کله چې لدې ځای نه لښکر واپس شو نو زه مصر ته راغلم . اوپـه لښکر کې موجودو ځینو کسانو ماته وویل چې کله په قسطنطينيه کې دوی روميان (صليبيان) محاصره کړي وو نو پدې وخت کې ابو ايوب الانصاري حاضر کړی شو. هغه ﷺ خپل شاخوا خلکو ته وویل : کله چې زه مړشم نو ماپه اس باندې واچوئ او بيامې ترهغه ددشمن په طرف روان کړئ چې تاسې له دشمن سره نږدې په نږدې مخامخ شئ بيا همغلته زما لپاره قبر وباسئ او پکې دفن مې کړئ بيامې قبرهوارکړئ ترڅو څوک يې ونه پيژني.

((وروى ابـن عساكر عـن سـعيد بـن عـبدالعزيز قـال : كـان ابـو مسلم الخولانـي مـع المجاهدين بـارض الـروم ، في خلافـة معاويـة ﷺ ، وكان قائد الجيش بسربن ارطاة ﷺ .

فمرض ابـو مسـلم الخولاني واحتضر ، فقال لبسر بن ارطاة قبل ان يموت : اذا انـا مـت ، فأمّـرني عـلى مـن ما ت معك من المسلمين ، واعقد لي لواء عـليهم ، واجعـل قـبري اقصـى القـبور الى العدوّ ، فإني أرجو أن أجيء يوم القيامة بلوائهم...))

ابن عساكر لـه سعيد بن عبدالعزيز څخه روايت کوي چې هغه وايي : دمعاويه رضى الله دخلافت په زمانه کې ابو مسلم الخولاني په روم کې لـه مجاهدينو سره يو ځای و . يدې وخت دلښکر مشر بسر بن ارطات ﷺ و.

ابو مسلم الخولاني نـاروغ شـو . هغـه بسر بن ارطا ت ته وویل : کله چې زه مړشم نو مـادهغو مسلمانانو مړو امير مقرر کړئ چې لـه تاسره مړه شوي دي . او يو بيرغ زما په لاس کې راکړئ.

زما قبر ددشمن خواتـه نږدې وباسئ . اميد لـرم چې زه بـه دقيامت په ورځ په داسې حالت کې راشم چې دشهيدانو بيرغ زماپه لاس کې وي.

اووم بـــا ب
دالله په لاره کې د ګرد اوپه هغه کې دتللو فضيلت

((روى البخاري عن عبدالرحمان بن جبير ﷺ قال :سمعت رسول الله ﷺ : يقول : من اغبَرَّتْ قدما ه في سبيل الله ، حرمه الله على النَّار.[1])).

بخاري له عبدالرحمان بن جبير ﷺ نه روايت كوي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې وبل يي : دالله په لاره كې چې دچاپښې ګردجنې شي الله هغه په اور باندې حراموي .

((وروى الترمذي والنسائي والحاكم عن ابي هريرة ﷺ : قال : قال رسول الله ﷺ : "لايلج النارَ رجلٌ بكى من خشية الله حتى يعودَ اللبنُ في الضَّرْعِ ، ولا يجتمع غبارٌ في سبيل الله ودخان جهنم في منخري مسلم ابداً")) [2].

له ابي هريره ﷺ نه ترمذي نسائي او حاكم روايت كړى دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل : نه داخليږي اور ته هغه سړى چې دالله له ويرې نه ئې ژړلي وي ترڅو چې لوشل شوې شېدې غلانځې ته نه وي واپس شوې. او نه هيڅ كله جمع كيږي دالله دلارې دوړه اودجهنم لوګي ديو مسلمان دپوزې په تينكي كې .

((وروى مسلم عن ابي هريرة ﷺ عن النبي صلى الله عليه وسلم : قال لا يجتمعان في النار اجتماعا يضرُّ احدهما الآخر : مسلمٌ قتل كافراً ثم سدَّد

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ۹۰۷.

[2]ـ سنن النسائي : ٦/ ١٢ وسنن الترمذي ٣/ ٩٣. والمستدرك للحاكم ٤/ ٢٦٠.

المسلمُ وقارب ، ولا يجتمعان في جوف عبدٍ : غبارفي سبيل الله ودخان جهنم ولا يجتمعان في قلبِ عبدٍ الايمان والشحّ)).[1]

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت كړى دى هغه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي نه جمع كيږي په اوركې دوه شيان چې يخپلو كې يو بل ته ضرر رسوي يو هغه مسلمان چې كافر يې وژلى وي بيادغه مسلمان له اختلاف نه ځان وساتي او دمسلمانانو ترمنځ يو والي راولي .

اونه جمع كيږي ديو بنده په ګېډه كې دالله دلارې دوړه او دجهنم لوګي.

نه جمع كيږي ديو بنده په زړه كې ايمان او بخل .

روايت دى چې يوځا عبدالله بن مبارک په خوب كې وليد او پوښتنه يې ترينه وكړه چې الله تعالي له تاسره څه وكړ؟ هغه وويل زه يې وبخښلم . ورته يې وويل دهغه علم په وجه چې تاپه خلكو كې خور كړې و ؟هغه وويل نه بلكې دهغه دوړې له كبله چې دالله په لاره كې زماپوزې او مرۍ ته ننوتلې وې .

((وروى ابن حبان وابن المبارك والبيهقي عن ابي المصبّح المقرائي قال :

بينما نحن نسير بارض الروم في طائفةٍ من المجاهدين، عليها مالك بن عبدالله الخثعمي ، اذ مرمالكٌ بالصحابي جابر بن عبدالله رضي الله عنهما ، وهو يمشي على قدميه ،

يقود بغلاً له.فقل له مالك : يا اباعبدالله : اركب بغلك . فقا، حملك الله . فقال له جابر : اصلح دابتي واستغني عن قومي . ولقد سمعتُ رسول الله ﷺ يقول :

(من اغبرّتْ قدماه في سبيل الله ، حرّمه الله على النار!)

[1]ـ اخرجه مسلم برقم ١٨٩١. والنسائي : ٦/١٢

فاعجب مالك الخثعميُ بجواب جابر ، وتابع سيره .

واراد الامير مالك ان يسمع المجاهدون كلام جابر ليقتدوا به ، فلما ابتعد عن جابر ، وصار بحيث يسمع من حوله صوته ، نادى مالكٌ بأعلى صوته : يا أبا عبدالله : اركب بغلك فقد حملك الله !

وعرف جابر مايريد ه الامير ، فردَّ عليه قائلاً : أُصلحُ دابتي ، واستغني عن قومي ، وقد سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((من اغبرَّت قدما هُ في سبيل الله ، حرَّمَهُ اللهُ على النار

فلما سمع المجاهدون كلام جابر ، نزلوا عن دوابهم ، فما رئىَ يومٌ اكثرَ ماشين من ذالك اليوم![1])).

ژباړه : ابن حبان ، ابن المبارک او بیهقي له ابي المصبح المقرائي نه روایت کوي هغه وايي چې مونږ په روم کې له مجاهدینو سره روان وو زمونږ قاند مالک بن عبدالله الحثعمي ﷺ و، دلښکر امیر مالک ﷺ چې دیو اصحابي جابرابن عبدالله له خوانه تیر شو نو ګوري چې هغه پخپلو پښو روان دی او خپل قچر ته آرام ورکوي .

مالک ﷺ هغه ته وویل : ای ابا عبدالله ! پخپل قچر باندې سورشه الله دا ستادسورلی لپاره پیداکړی دی . جابر ورته وویل : زه خپل قچر ته استراحت ورکوم اوله خپل قوم نه مستغنی اوبی پروایم . ماله رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې ویل يي : دچادواړه پښې چې دالله په لاره کې ګرد جنې شي الله هغه په اور باندې حراموي.

مالک الحثعمي دجابر په دی ځواب باندې حیران شو اوپه هغه پسې روان شو.(یعنې امیر هم له سورلي راکوز شو اوپخپلو پښو روان شو)

---

[1]ـ السنن الكبرى للبيهقي : ٩/ ١٦٢ والجهاد لابن المبارك: ١/ ٧٧ـ ٨٧ . وموارد الظمآن : ٣٨٢ والحديث صحيح .

دلبنکر امیر مالک ﷺ غوښتل چې مجاهدین دجابر ﷺ خبره واوري او وروسته اقتداء وکړي . کله چې لـه جابر نه لرې شو او داسې حالت کې شو چې ګرد چاپیره خلکو دجابررضی الله عنه آواز آوریدلې شو نو مالک په اوچت آواز سره غږ وکړ: ای ابا عبدالله ! پخپل قچر باندې سورشه بیشکه الله تعالی هغه ستا دسوریدو لپاره پیداکړی دی .

جابر پوه شو چې امیر څه اراده لري . هغه ورته په څواب کې وویل : زه خپل قچر ته استراحت ورکوم اولـه خپل قوم نه بې پروایم . ماله رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې فرمایل یې : دچادواړه پښې چې دالله په لاره کې ګردجنې شي الله تعالی هغه په اور باندې حراموي . کله چې مجاهدینو دجابر داخبرې واوریدلې نو ټول له خپلو خپلو اسونو اوسورلیو څخه راکوز شول . پس ددغې ورځې پشان یوه ورځ هم داسې نه ولیدل شوې چې دومره ډیر خلک په پښو روان شوی وي .

جابر بن عبدالله ﷺ به چې کله جهاد ته تللو نو په خپلو پښو به تللو ترڅویې دالله په لاره کې پښې ګردجنې شي اولوی اجر ترلاسه کړي .

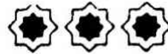
له همدې کبله علماودالله په لاره کې جهاد کوونکي مجاهدینو لپاره دامکروه ګڼلې ده چې خپل پوزه او خوله ددوړې له داخلیدونه بندوي.

او دایې دروژه دار سړي لپاره لـه زوال نه وروسته دمسواک په کراهت باندې قیاس کړی ده څکه چې مسواک دروژه دار دخولې هغه بوی ختموي چې الله ته لـه مشکو نه زیات خوښ وي . همدغسې دجهاد په وخت کې لـه دوړو نه دخولې او پوزې پټول هم مکروه ګڼل شویدی څکه لکه څنګه چې په خاورو کې دمجاهد دپښو ګردجنې کیدل هغـه دجهنم پـراور حـراموي همدغسې دحـلـق او پـوزې دوړه هـم پـه جهنم کـې دمجاهد دننوتلو دتحریم سبب ګرځي .

((روی الحاکم عن عبدالله بن مسعود ﷺ قال : ((کنا یوم بدر ، کلُّ ثلاثةِ علی بعیر ، وکان رسولُ الله ﷺ وعلیٌّ بن ابي طالب وابو لبابة الانصاري رضی الله عنهما علی بعیر . فإذا جاء دورُ الرسول ﷺ لیمشي قالا : نحن

نمشي عـنك يارسول الله . فيقولُ لهما: ماأنتما بأقوى مني ! وما أنا بأغنى عن الأجرِ منكما !!))[1].

حاكم لـه عبدالله بن مسعود ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې مونږ ته دبدر په ورځ درې كسانو لپاره يـو اوښ و، او محمد ﷺ ، علي ﷺ بن ابي طالب اوابو لبابه الانصاري رضى الله عنه تـه يـو اوښ رسيدلى وه . كله به چې درسول الله ﷺ دپياده تللو نوبت راغي نـو هغوى دواړوبه ورتـه ويـل مونږ بـه ستاپرځاى په پښولاړشو او تاسي په اوښ باندې سورشئ . رسول الله ﷺ هغو دواړو تـه وويـل : تاسي دواړه لـه مانه زيات قوي نه ياست او نه زه له تاسو دواړو نه له اجر نه غني اوبې پروا يم .

[1] ـ المستدرك للحاكم ٢/ ٩١ ، والحديث حسنٌ.

اتم بــــاب
له زمكنى غزانه دسمندري غزا غوره والى

((روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ كا ن يدخل على ام حرام بنتِ ملحا ن ، فَتطعِمُه ، وكانت امُ حرام تحتَ عبادةَ بن الصامت.فدخل عليها رسول الله ﷺ يوماً ، فأطعَمَتْهُ ، ثم جلستُ تُفلّى رأسه ، فنامَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم . ثم استيقظ وهو يضحك .

قالت أمُّ حرام : مايُضحكُكَ يارسول الله ؟

قال : ناسٌ من أُمتي عُرضوا على ، غزاةً في سبيل الله ، يركبون ثبجَ هذا البحر مُلوكاً على الأسِرَّة ، او مثل الملوك على الأسِرَّة .

فقالت : ادع اللهَ يارسول الله ان يجعلني منهم !

فدعا لها . ثم وضع رأسه فنام . ثم استيقظ وهو يضحك ، فقالت : مايضحكُكَ يارسول الله ؟

قال : ناس من أُمتي عُرضوا عليَّ غُزاة في سبيل الله . كما قال في الأولى .

فقالت : يارسول الله : ادعُ الله أنْ يجعلَني منهم .

قال : انتِ من الأولين !

فركبت أمُّ حرامٍ البحر في زمن معاوية ، فصُرِعت عن دابتها حين خرجَتْ من البحر فهلكت .))[1]

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٨ ومسلم (١٩١٢)

بخاري او مسلم لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ به ام حرام بنت ملحان کره تګ او راتګ کاو او هغې به رسول الله ﷺ ته ډوډۍ ورکوله . ام حرام دعباده بن الصامت میرمنه وه ، یوه ورځ حضرت محمد ﷺ ورکره تشریف یو وړ او هغې ورته ډوډۍ ورکړه ، بیا دمحمد ﷺ سرمبارک پاکولوته کېښناستله رسول الله ﷺ ویده شو . بیا څه وخت وروسته بیدارشو اوپه خوله کې یې مسکاوه ام حرام ورته وویل : یارسول الله! څه خبرې په مسکا کړې ؟ محمد ﷺ وفرمایل: زماله اُمت نه څه خلک ماته پیش کړې شول چې دالله په لاره کې یې غزاکوله اوپه کشتي کې داسې ناست وو لکه چې پاچایان پخپلو تختونو باندې ناست وي .

هغې ورته وویل یارسول الله ! الله تعالی ته دادعاوکړه چې ماله هغوی نه وګرځوي رسول الله ﷺ دعاوکړه . لږ شیبه وروسته محمد ﷺ بیا ویده شو او لږ وخت وروسته بېرته په داسې حال کې بیدار شو چې په شونډو کې مسکاوه . هغې ورته وویل یارسول الله ! څه شی دی خندوي ؟ هغه ﷺ وفرمایل : زما له امت نه څه خلک دالله په لاره کې دغزا په حالت کې زماپه وړاندې پیش کړې شول . لکه چې مخکې یې فرمایلي وو. هغې ورته وویل یارسول الله ! زمالپاره دعاوکړئ چې ماهم په هغوی کې حساب کړي .

رسول الله ﷺ ورته وفرمایل ته په لومړیو خلکو کې حساب شوې .

دمعاویه ﷺ په زمانه کې ام حرام کشتی ته وختله . کله چې لـه کشتی نه کوزیده نو لـه خپلې سورلی نه وغورځیدله او مړه شوه . دځینو علماو په نزد ام حرام بنت ملحان دانس بن مالک ﷺ خاله وه .

نووي په شرح مسلم کې ویلي دي چې علماو په دی خبره اتفاق کړی دی چې ام حرام دمحمد ﷺ لـه محرماتو څخه وه ، نو ځکه محمد ﷺ هغې کره تشریف وړلو او هغې به ورته ډوډۍ مخې ته ایښوده سر بـه یې ورتـه پاکاوو او هغې کره به ویده کیدو.[1]

---

[1]ـ شرح النووي علی صحیح مسلم : ۱۳/ ۵۸.

ځکه چې هغه درسول الله ﷺ لـه محرماتو نه وه . دځینو علماو داخیال دی چې دادمحمد ﷺ رضاعي خاله وه .

((وروى البخاري عن ام حرام بنت ملحان رضي الله عنها قالت : سمعت رسول الله ﷺ يقول : اول جبيش من امتي يغزون البحر قد اوجبوا .

قلتُ : يارسولَ الله ﷺ : انا منهم ؟

قل : انتِ منهم .

ثم قال ﷺ اول جيشٍ من امتي يغزون مدينة قيصرمغفور لهم .

قلت انامنهم يارسول الله ؟

قال : لا انت من الاولين)) .[1]

بخاري لـه ام حرام بنت ملحان رضی الله عنها نه روایت کړی دی هغه وایي چې مالـه رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې فرمایل یي : زما دامت دلومړني لښکر لپاره چې په سمندر کې به جهاد کوي جنت واجب شو . ماورته وویل : یارسول الله ﷺ ! زه به هم دهغوی لـه جملې څخه یم ؟ هغه ﷺ وفرمایل : هوته دهغوی لـه جملې څخه یې . بیایې وفرمایل : زما دامت لومړي لښکر به دقیصر په ښار کې جهاد کوي . ددوی ټول ګناهونه به بخښل کیږي . ماورته وویل : زه به هم دهغوی لـه جملې څخه یم ؟ هغه ﷺ وفرمایل نه ته لـه لومړنی ډلې څخه یې .

په سمندر کې لـه ټولو نه لومړې جهاد حضرت معاویه ابن سفیان رضي الله عنه وکړ داهغه وخت و چې دعثمان رضي الله عنه په زمانـه کې دشام والي و . کله چې دمسلمانانو کشتۍ دقبرص دغزا لپاره روانیدلې نو عباده بن الصامت او دهغه ښځه ام حرام هم دجهاد لپاره ووتل . کله چې مسلمانانو دقبرص جزیره ونیوله نو ام حرام ته دهغه سوارلۍ

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۹۲٤.

راوستلې شو چې ورباندې کيني خو هغه له سورلۍ نه وغورځيده څټ يې مات او مړه شوه او هم هلته په قبرص کې دفن کړې شوه. رضی الله عنها

دسليمان بن عبدالملک دخلافت په زمانه کې مجاهدينو دروم مرکز (پايتخت) قسطنطنيه دنيولو لپاره سمندري او زمکنې حمله وکړه. د مجاهدينودسوارليو او کشتيو شمير زروته رسيده او دزمکنې مجاهدينو تعدا له يرلک نه زيات و.

دلښکر امير مسلمه بن عبدالملک و. مسلمانانو قسطنطيه ترديرشو مياشتو پورې دسمندر او زمکې له دواړو طرفونونه په ګيره کې ونيوله اومسلمانان ډير زيات په تکليف شول لوږه تنده او ستړتيا ورته ورسيده. بيا کله چې عمر بن عبدالعزيز دخلافت چارې په لاس کې ونيولې نو سمندري او زمکنې لښکروته ئې دبېرته راتلو حکم ورکړ.[1]

جي المعافري وايي چې مونږ له عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما سره دسکندريه منارې ته نژدې ناست وو. نو دمجاهدينو وړې او لويې کشتۍ دغزا لپاره روانې شوې.

عبدالله بن عمرو رضی الله عنه مسلمه بن مخلد ته وويل: ددغو مجاهدينو ګناهونه به چېرته وې؟ (يعنې ګناه يې ختميږي.) مسلمه ورته وويل ګناهونه به يې پخپلو اوږو وي.

عبدالله بن عمرو رضی الله عنه وويل: نه هرګز نه په هغه الله قسم چې زما روح دهغه په لاس کې دی خپل ګناهونه يې شاته پريښي دي. (يعنې ګناهونه نلري).

او عبدالله بن عمرو رضی الله عنهما وويل ماته سمندري جهاد له قبول شوی قنطار (سل رطله يا ډير زيات مال) سرو زرو نه هم زيات خوښ دی خيثمه وايي چې دشام په طرابلس کې له مونږ سره دعاصم په نوم يو سړی و چې په سمندر کې ډير زيات جهادونه کړي وو. کله چې هغه مړشو نو ماهغه په خوب وليد او پوښتنه مې ترينه وکړه چې الله تعالی له تاسره څه وکړه؟ هغه راته وويل: الله تعالي پرما باندې په دی خاطر ډير زيات رحم وکړ چې ما په سمندر کې ډيرجهاد کړی و. قاضي ابو بکر بن العربي ويلي دي چې هرڅوک چې په الله باندې دايقين پخول غواړي چې دهرڅه

[1] ـ (تاريخ الامم والملوك للطبري: ۵/ ۲۹۱ـ ۲۹۳.)

فاعل یواځې یو الله دې او مادي اسباب ټول ضعیف دي او توکل پخول غواړي نو هغه دې سمندري جهاد ته ووځي .

او ابن قدامه په مغني کې ویلي دي چې سمندري جهادله زمکنې جهاد نه ډېر غوره دې ځکه چې سمندري جهاد له زمکنې جهاد نه زیات خطر لري او مجاهد لپاره دوه خطرې وي یوددشمن خطره او بل ډډوبیدو خطره ، همدغه راز مجاهد ته په یواځې ځان دامکن نه وي چې تېښته وکړي .

په سمندري کشتي کې دجهاد او حج لپاره سفر کول په هغه صورت کې جائز دی چې کله دسلامتیا غلبه پکې ډېره وي خوکله چې سمندر طغیاني وي او خطرناکي څپې (موجونه) وهي نو بیا په داسې حالات کې سفر کول ناروا دی .

((روى احمد وسعيد بن منصور عن ابي عمران الجوني قال :كنا بفارس ، وعلينا امير ، هو زهير بن عبدالله ،فابصر انساناً فوق بيتٍ او إجَّارا ليس حوله شيئ !

فقال لي سمعتَ في هذا شيئاً ؟

قلت : لا.

قال حَدَّثني رجلٌ اَنَّ رسول الله ﷺ قال " من بات فوق إجّار ، اوفوق بيت ليس حوله شيئ ، يدفع رِجله ، فقد برئت منه الذمة ومن ركب البحر بعد مايرتجُّ فقد برئت منه الذمة.)) [1]

احمد او سعید بن منصور له ابي عمران الجوني نه روایت کوي هغه وایي چې مونږ په فارس کې وو او زمونږ امیر زهیربن عبدالله و . هغه دکور په چت باندې یو سړی ولید چې شاخوا پنائي یې نه درلود .

---

[1]ـ مسند احمد : ٥/ ٧٩ وسنن سعيد بن منصور : ٢/ ٣/ ١٦٢ والحديث صحيح متصل والا تضر جهالة الصحابي ، وله شواهد تشهدله .

ماته يې وويل : ايا تاپه دې باره کې څه اوريدلي دي ؟

ماوويل : نه .هغه وويل ماته يو سړي حديث بيان کړی دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : څوک چې دکور لـه پاسه په داسې چت باندې ويده شي چې شاخوايي ديوالونه نه وي ترڅوله غورځيدو نه يې وساتي دهغه څه ذمه واري نشته . او څوک چې دسمندر لـه طغياني کيدونه وروسته په کشتۍ کې سپورشي نو دهغه هم څه مسئوليت نشته .

اجار: دکور سطحې ته ويل کيږي او دارتجاج البحر معنی ده کله چې په درياب کې طغياني پيداشي. او څپې يې يوپربل په لګيدو شي.

فـصـل

دمجاهدينو دتکبير په فضيلت کې

((روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ قال صَبَّحَ رسول الله ﷺ خيبر بُكرة ، وقد خرجوا بالمساحي!فلما نظروا إلى رسول الله ﷺ جاءوايسعون الى الحصن ،وقالوا : محمدٌ والخميسُ ! فرفع رسول الله ﷺ رأسه ، ثم قال : الله اكبر ، الله اكبر ، الله اكبر ! خَربَتْ خيبر.إنا اذا نزلنا بساحةِ قوم فساء صباحُ المنذ رين .)) [1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ په خيبر کې وختي سهار وکړ(يعنې سهار وختي يې خيبر ته ځان رسولې و) او دخيبر

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٣٦٤٧ ومسلم برقم : ١٣٦٥

اوسيدونكي دخپلو كولنګ او بيلچوسره دخپلوزمكو په طرف روان وو. كله چې هغوى رسول الله ﷺ وليد نو خپلو خپلو قلاګانو ته په منډه شول او ويي ويل : په الله قسم محمد او پنځه ګوني لښكر دى.

رسول الله ﷺ خپل سرپورته كړ او دالله اكبر ، الله اكبر ، الله اكبر ناره يې پورته كړه او ويې ويل چې خيبر وران شو . كله چې مونږ ددشمن ساحې ته داخل شوو نو دويرول شويو خلكو سبا ډير بد وي .

دغه صحيح حديث په جنګ كې دالله اكبر دنارې وهلو لپاره يو اصل دى . او ائمه و دتكبير په استحباب تصريح كړيدى." اشهب بن عبدالعزيز " ويلي دي چې ماله مالک رحمه الله نه په تكبير كې د آواز داوچتولو په اړه پوښتنه وكړه چې ايا په ساحل كې دڅو كيدارې به وخت ددښمنانو په وړاندې ياددښمن په غير موجودګى كې په زور سره الله اكبر ويل مكروه دى اوكه نه ؟

مالک رحمه الله راته وويل ددشمن په وړاندې دالله اكبر ويل څه باک نه لري بلكې ښه دى ، همدغه راز په ساحل كې هم الله اكبر په زوره ويل ښه كار دې كه څه هم دښمن حاضر نه وي . خوپه هغه صورت كې ښه ندې چې نوروته تكليف رسيږي او يا مسلمانانو ته تشويش پيداكيږي. ليث رحمه الله ويلي دي چې مجاهدينو له پخوانه په جنګونو كې تكبيرونه ويلي دي ترڅو پيره داران ورباندې غښتلي او قوي كړي . اوپه دى كار باندې هيڅ بد نه دي ويلي .

نهم باب

دالله په لاره کې د نفقې فضيلت

قال تعالى :

﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ [البقرة۲٤٥].

هغه څوک دی چې الله پاک ته قرض حسنه ورکړي . بيا الله پاک دده داقرض څو چنده زيات کړيٰ . دپراخي او تنګ لاسي راوستل دالله کار دی او تاسې بېرته يوازې هغه ته وروستل کېږئ .

وقال تعالى :

﴿ مَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾ [البقرة۲٦۱]

مثال دهغو کسانو چې خپل مالونه دالله په لاره کې لګوي ديوې دانې په شان دی چې اووه وږي ترې رازر غون اوپه هر وږي کې سل دانې وي ، اودالله پاک چې چاته خوښه شي نور يې هم ورډيره وي او الله پاک دپراخ رحمت څښتن او په هرڅه پود دی.

((روى الترمذي والنسايي والحاكم عن خريم بن فاتك الاسدي ﷺ قال قال رسول الله ﷺ : " من انفق نفقةً في سبيل الله كُتِبَتْ بِسَبْعِمائةِ ضعف ")) .[1]

ترمذي نسائي او حاکم لـه خريم بن فاتک الاسدي رضی الله عنه څخه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : څوک چې دالله په لاره کې نفقه وکړي د هغه لپاره اووه سو چنده زيات ثواب ليکل کيږي .

---

[1] ـ سنن الترمذي : ۳ : ۹۰ وسنن النسائي : ٦/ ٤۹ ومستدرك الحاكم : ۲/ ۸۷ والحديث صحيح .

((وروی مسلمٌ عن ابي مسعودالانصاري ﷺ قال : جاء رجلٌ بناقة مخطومة ، فقال : هذه في سبيل الله.

فقال رسول الله ﷺ :" لك بها يوم القيمة سبعمائة ناقة كلها مخطومة ")).[1]

مسلم له ابي مسعود الانصاري ﷺ څخه روایت کړی دی چې یو سړي مهار کړې او ښه راوسته او ویې ویل چې داد الله په لاره کې صدقه ده.

رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : دقیامت په ورځ به دده په عوض کې ستالپاره اووه سوه مهارشوي اوښې وي .(یعنې داووه سوه اوښو ثواب به درکول کیږي)

((وروی البخاري ومسلم عن ابي هريره ﷺ . ان رسول الله ﷺ قال : "من انفق زوجين في سيل الله ، نُودی في الجنة : ياعَبدالله هذا خيرٌ فتعالَ ! فمن كان من اهلِ الصلاة دُعی من باب الصَّلاة ، وَمَنْ كان مِنْ اهل الجهاد دعى من بابِ الجهاد ، ومن كان من اهل الصدقة دعى من اهل الصدقة ، ومن كان من اهلِ الصيام دعى من باب الرَّيّان. قال ابو بكر الصديق : بابى انته وامي يارسول الله . فما على من يُدعى من تلك الابواب كلِّها من ضرورة فهل يُدعى احد من تلك الابواب كلها ؟

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : نعم . وارجوان تكون منهم .))[2]

بخاري او مسلم له ابي هريره ﷺ نه روایت کړی دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل : چاچې دالله په لاره کې یوه جوړه (لکه دوه دیناره دوه درهمه دوه اوښې وغیره) ورکړه نوپه جنت کې آواز کیږي . ای عبدالله ! داډیر ښه دی دلته راشه! او څوک چې له لمونځ ګذارانو څخه وي هغه دلمونځ له دروازې نه غوښتل کیږي او څوک چې

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ۱۸۹۷ ومسلم برقم : ۱۰۲۷

دالله په لاره کې جهاد کوونکې وي هغه دجهاد له دروازې نه غوښتل کيږي ، څوک چې دالله په لاره کې صدقه ورکوونکې وي هغه دصدقې له دروازې نه غوښتل کيږي ، او څوک چې له روژه نيوونکو څخه وي هغه دريان له دروازې نه غوښتل کيږي .

ابو بکر صديق ﷺ وويل يا رسول الله ! زما مور او پلار درنه قربان شه ددغو ټولو دروازو نه درابللو څه ضرورت دی له دغو ټولودروازو نه چې څوک راوبلل شي هغه ته هيڅ قسم ضرر او تاوان نشته .

داسې څوک شته چې لـه ټولو دروازو څخه راوغوښتل شي ؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : هو اميدلرم چې ته به دهغوی له جملې څخه يې .

((وروى مسلم من ابي هريره ﷺ . انه سمع رسول الله ﷺ يقول .

" ن انفق زوجين في سبيل الله ، دعاهُ خزنةُ الجنة ، كلُّ خَزَنةٍ با ب يقولون اى فُلْ : هلُمَّ ! فقال ابو بكر : يارسول الله : ذلك الذي لاتوى عليه !

فقا ل رسول الله صلى الله عليه وسلم : إني لارجوان تكون منهم ")) [1].

مسلم لـه ابي هريره ﷺ نه روايت کوي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې ويـل يې : چاچې دالله په لاره کې دځه شي يوه جوړه ورکړه نو دجنت ساتونکې هغه ته آواز کوي . دهرې دروازې پيره دار آواز کوي ای فلانکيه دلته راشه ابو بکر ﷺ وويل : يارسول الله ! داهغه څوک دي چې هيڅ تاوان يې ندې کړ ؟ رسو ل الله ﷺ ورته وفرمايل : ای ابو بکر! زه اميد لرم چې ته به دهغوې لـه جملې څخه يې .

((وروى النسـايي والحـاكم عن صعصعة بن معاوية عم الاحنف بن قيس رضـى الله عـنهما قـا ل : ذهـبت الى ابـي ذ رٍّ الغفـاري ﷺ ، فلم اجد ه في منزله . فاستقبلني يقودُ بعيراً ، او يسوق في عنقه قربةَ ماء،قد استقاها لاهله

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٠٢٧ .

فقلت : انت ابو ذ ر؟

قا ل : كذالك يقول اهله !

قلت : حدِّثني حديثاً سمعته من رسول الله ﷺ ، لعل الله ان ينفعني به !

قال : سمعتُ رسول الله ﷺ يقول: ((من انفق من مالهِ زوجين في سبيل الله ، ابتد رَتْهُ حجبة الجنة .))

قلت : ما المرادُ بالزوجين من ماله ؟

قا ل : فرسان من خياله ، او بعيران من إبله)) [1].

نسائي او حاكم داحنف بن قيس لـه تره صعصعه بن معاويه نه روايت كوي : هغه وايي چې زه ابو ذر غفاري ﷺ خواته لاړم خو هغه مې په كور كې پيدانه كړ. هغه په لاره كې زما مخې ته په داسې حالت كې راغی چې اوښ يې روان كړې و او په غاړه كې يې داوبو مشک (ژی) و چې خپل كورته يې روان كړی و . ماورته وويل ته ابو ذر يې؟ هغه راته وويل : دهغه كورنی ورته همدا نوم آخلي ما ورته وويل ماته يو داسې حديث ووايه چې تاله رسول الله ﷺ نه آوريدلي وي . كېدی شي الله پاک دهغه په ذريعه مونږ ته فائده ورسوي .هغه ﷺ وويل : ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يې :

څوک چې دالله په لاره كې جوړه مال وركړي هغه ته دجنت دوه نګران پرښتې رامنډه وهي ماوويل :

دمال له جوړې نه څه مراد دی ؟ وی فرمايل له خپلو اسونو څخه دوه اسونه ياله خپلو اوښانو څخه دوه اوښان .

[1] ـ اخرجه النسائي في المجتبى : ٦/ ٤٨ والحاكم في المستدرك : ٢/ ٨٦ واسناده صحيح

((روی مسلم عن ثوبان ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ " افضل دينار ينفقه الرجل : دينارٌ ينفقهُ على عياله ، ودينارٌ ينفقه على دابته في سبيل الله ، ودينارينفقه على اصحابه في سبيل الله))[1].

مسلم له ثوبان ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي بهترين دينار چې سړى يې خرچوي هغه دينا . دى چې پخپل عيال باندى يى خرچوي او بل هغه دينار دى چې پخپل هغه سورلۍ باندې خرچوي چې دالله دلارې لپاره يې ساتلي وي . اوبل هغه دينـار دى چـې دالله په لاره کې په خپلو ملگرو باندې مصرفوي .

زهري رحمه الله عليه وايي چې عبدالرحمان بن عوف ﷺ دبدر لـه مجاهدينو نه دهريو سړي لپاره اووه سوه دينارو دورکولو وصيت کړى و .په هغه وخت سل کسان ژوندي پاتې وو او ټولوخپله حصه واخستله او عثمان ﷺ هم خپله حصه يعنې ٧٠٠ ديناره واخستلې په دى وخت هغه ﷺ خليفه و . دائکه چې دابن عوف دامال مبارک او حلال و.بيشکه الله تعالى دنفقه کوونکي نفقه قبلوي اکرکه لږ وي . په چاچې نفقه کوي هغه ته روانه دې چى دانفاق کوونکې مال ته په کم نظر وګوري او دهغه نفقه او نيکي لږه وګڼي.نفقه کوونکي ته هم روانه دى چى خپله نفقه کمه وګڼي او په سپک نظر ورته وګوري.

((روی مسلم عن ابي ذر الغفاري ﷺ ، عن رسول الله ﷺ قال : " لا تحقِرَنَّ من المعروف شيئا . ولو ان تلقى اخاك بوجه طلق "[2])).

مسلم له ابي ذر الغفاري ﷺ څخه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

دنيکۍ يو شي ته هم هرګزپه سپک نظر مه ګورئ اګر چې دتاله خپل ورور سره په پراخه تندې ملاقات ولې نه وي . ددى حديث همدا مانا ده چې مسلمان دې يوه

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ٩٩٤ .

[2]ـ اخرجه مسلم برقم ٢٦٢٦

نیکي هم کمه نه ګڼي چې په نیکیو کې یوه نیکۍ اتفاق فی سبیل الله دی . ځکه که داډیره کمه وي نو الله جل جلاله یې په خپل فضل سره ډیر ثواب ورکوي په دې شرط چې دورکونکي نیت خالص او صفاوي .

دمـــجاهدینو امیر عقبه بن نافع الفهري به دالله په لاره کې هر قسم نفقه (چنده) قبلوله کـه هغه به لږه هم وه . که یوې ښځه به ورته دتار ورکوتې غوندې کلوله راوړله چې دادالله په لاره کې قبوله کړئ ، نو هغه ﷺ به دهغې دانفقې هم قبلوله او که یو سړي به ددینار یمه حصه دالله په لاره کې دنفقې لپاره ورکړه نو هغه به یې هم قبلوله .هغـه تـه چاوویل : الله تعالې تـه له دغـه لږ شي نه غني کړې یې ولې یې آخلې ؟هغه ورتـه وویـل زه یې ترینه په دی خاطر آخلم چې الله تعالې هغه ته اجر ورکړي . او مونږ سره چې څـه وي هغـه هم په دی خاطر ورکوو چې الله پرهغه مونږ ته اجر راکړي هغه رحمه الله بـالکل صحیح خبره کړیده . ځکه چې الله تعالې دیو مثقال او ذرې په برابر هم پر چازیاتې نـه کوي . که چېرته څوک نیکي کوي نو هغه ته یې زیاتوي اوله خپل لوری نه ډیرلوی اجرورکوي .

دالله پـه لاره کي دنفقـه کوونکو پـه کیسـو کې دیوې ښځې کیسه ډیره زړه پورې ده چې دهغې خـاوند او زامن دالله په لاره کې شیهدان شوي وو . خپل ټول مال یې دالله جل جلالـه پـه لار کـې خـرچ کـړي بـلکې دالله په لاره کې یې خپل ویښتان هم داسونو لپاره دواګو جوړلو په خاطر هدیه کړي وو .

ددغـې ښځې ټوله کیسـه احمد ابن الجوزي الدمشقي پخپل کتاب " سوق العروس وانس النفوس " کې دابو قدامه شامي دخولې لیکلې ده . دکسې لنډیز څه داډول دی

پـه مدینـه منوره کې دابـو قدامـه شـامي پـه نـوم یـو مجاهد شخص و . الله جل جلالـه دهغـه پـه زړه کـې درومیـانو پـه خـلاف دجهـاد کـولو جذبـه او ولـولـه آچـولې وه . هغـه رحمـه الله دروم پـه خـلاف پـه ګڼـو جنګونو کـې ګـډون هـم کـړیو . یـو ځل هغه په نبوي مسجد "عـلى صـاحبه الـف تحية وسلام" کې ناست و او لـه خپلو ملګرو سره یې دښـلو ځینـو غـزاګانو پـه اړه خبرې اترې کولې . دهغه ملګرو لـه هغه نه غوښتنه وکړه چې دجهـاد یـوه حیـرانوونکې اوزړه پورې کیسه ورته بیان کړي . ابو قدامه وویل : یو

خل زه دفرات نهر ته نژدې درقه نومې ځای ته داوښ آخستلو لپاره لاړم ترڅو پرهغه خپله وسله بارکړم . زه په رقه کې وم چې یوه ښځه ماته راغله او ماته یې وویل چې زه غواړمه خپل وېښتان دجهاد لپاره صدقه کړم هغې خپل وېښتان پرې کړي وو او په خاورو کې یې لړلي وو او خړکړي یې وو . اوله مانه یې وغوښته چې زه دغه ویښتان ترینه واخلم ترڅو دمجاهدینو داسونو لپاره واګې جوړې کړی شي .

هغې وویل : زه یوه کونډه ښځه یم زما خاوند او زما اولادونه په جهاد کې شهیدان شویدي . زماپه اولادو کې یواځې یو پنځلس کلن ځوان پاتې دی . عمر یې لږ دی خو هغه روژه نیونکې دشپې تهجد کوونکې ، دقران حافظ او جهاد لپاره په آس باندې دسوریدو او دغشو په ویشتو ښه ماهر او ډیر ښکلې ځوان دی . هغه اوس له ښار نه لرې تللې دی کله چې هغه راشي نو ډیر ژربه یې له تاسره جهاد ته واستوم هغه دالله لپاره هدیه کوم او له الله نه دهغه دشهادت مرګ غواړم .

ابو قدامه وایي چې ما دهغه دراتلو انتظاروکړ خو هغه رانغې بیاله خپلوملګرو سره یو ځای له "رقه " نه دروم په طرف روان شوم اوڅو ورځې مې سفر کړی و په لاره کې روان وو چې له شاطرف نه په اس باندې یو سواره سړي ماته آواز وکړ او له ماسره یې خبرې وکړې او ځان یې راته معرفې کړ چې زه دهغې ښځې زوی یم چې دالله په لاره کې یې خاوند او زامن شهیدان شویدي هغه اوس غواړې چې زه هم دهغوی په شان په شهادت ورسیږم ماوغوښتل چې هغه دکم عمرې په وجه بېرته ولیږم لیکن هلک اصرار وکړ چې زه به له تاسره یو ځای ځم . هغه وویل چې زه داس دزغلولو او غشي ویشتلو په فن کې پوره مهارت لرم . دقران حافظ او درسول الله ﷺ په سنتو عالم یم .اوس زه دا غواړم چې شهیدابن الشهیدجوړشم هغه وویل چې مور له ماسره خدای پاماني کړیده او هغې له مانه غوښتي دي چې دشهادت ترلاسه کولو لپاره کوشش وکړم له کفارو نه تیښته ونکړم او خپل شا ورته‌وانه ړوم . خپل ځان الله ته هبه کړم . او دخپل پلار ، ورونو ، ماما ګانو او نورو شهیدانو په څنګ کې ګاونډي شم .

زه دهغه دخبرو په آوریدو سره له هغه نه ډېر متاثر شوم او له ځان سره مې ملګرې کړ .

کله چې دروم لښکر ته نژدې شوو نو دماښام وخت رانیږدی شو . مجاهدینو روژې نیولي وې . دغه ځوان هلک وړاندې شو او دهغوی دروژه ماتي لپاره یې ډوډۍ تیاره کړه په دی وخت هغه ویده شو ماچې هغه ته وکتل نو په شونډو یې خنداوه ما خپل ملګري راوغوښتل چې دهغه دغه خنداته وګوري . کله چې ځوان له خوب نه پاځیدونو ماترینه پوښتنه وکړه چې تاپه خوب کې ولې خندل ؟ هغه وویل چې مایو خوب لیدلې و او هغه زه خندولې یم . هغه ماته وویل : ماخپل ځان په یو شین باغ کې ولید دباغ په منځ کې دسرو زرو او سپینو زرو یو قصر و اوپه هغه باندې قیمتي پردې ځوړندې وې په ماڼۍ کې ښکلي جنکیانې وې چې مخونه یې دسپوږمۍ پشان ځلیدل . هغوی چې زه ولیدلم نو په خیر راغلاست یې راته وویل . ماچې له هغوی نه یوې ته لاس اوږدکړ نو راته یې وویل تلوار مه کوه ستامیرمن مرضیه ده او هغه په بنګلې کې دینه ده . مادهغوی خبرې واوریدې چې یو بل ته یې ویل داد مرضیې خاوند دی او هغه په ماڼۍ کې ده زه پورته ماڼۍ ته وختلم هلته مې داسې جلۍ ولیدله چې حسن یې دلمر پشان و او سترګې یې بریخولې . هغې ماته په خیر راغلاست وویل او ماته یې خبر راکړ چې ته زمایې اوزه ستایم کله مې چې دهغې په طرف خپل لاسونه وغځول نو هغې راته وویل تلوار مه کوه او خوشاله اوسه چې زما او ستا ترمنځ وعده سبا دماسپښین دلمونځ په وخت کې ده . نو ځکه زه دخوشالي په وجه په خنداشوم .

سبا ته دروم لښکر ته ورسیدو . مخامخ سخت جنګ شروع شو رومي لښکرپه مجاهدینو باندې یرغل وکړ دغه ځوان دخپلو ملګرو سره یو ځای په ډیره زړه ورتیا او بهادري سره دهغوی کلکه مقابله وکړه او ډیر کسان یې ترینه ووژل .

جګړه اوږده شوه اوله دواړو خواوو ګڼ کسان ووژل شول خو بالاخر جګړه دمسلمانانو په ګټه تمامه شوه او مسلمانان بریالي شول .

ابو قتاده وایي چې زه ددغه ننګیالي اس سوار ، او غښي ویشتونکي ځوان په لټه کې ووتلم ګورم چې هغه ډیر سخت ټپي دی له بدن نه یې وینې روانې دي او دوړې وریاندې پرتې دي . هغه چې ماته مخ راواړاو نو ماته یې وویل چې زما خوب رښتیا شو هغه حوره چې په خوب کې لیدلې وه هغه زما په سر ولاړه ده او زمادروح دوتو په انتظار کې ده . ځوان له مانه غوښتنه وکړه چې زما په وینو رنګ جامې راواخله او

مور ته مې وښايه ترڅو هغې ته معلومه شي چې مادهغې وصيت نه دې ضائع کړی . بيا يې دشهات کلمه ولوسته . روح يې ورکه او دالله په لاره کې دشهادت لويه رتبه ترلاسه کړه . پخپلو جامو کې همغلته خاوروته وسپارل شو . ابو قدامه وايي چې زه کله رقې نومې ځای ته بېرته راغلم او ددغه شهيد دمور دکور له مخ نه تيرشوم نو دشهيد په ورې خورمې نظر ولګيد چې په دروازه کې ولاړه وه هغې به له جهادنه راغليو خلکو نه دخپل ورور په باره کې پوښتنه کوله ماله هغې نه اجازه وغوښتله چې له مورسره يې خبرې وکړم . مورئې دباندې راووتله کله چې زه يې وليدلم نوراته ويې ويل : ای ابو قدامه ! ته تعزيت کوونکی راغلې يې اوکه زيری ورکوونکې ؟ ماورته وويل : ددغو دواړو ترمنځ څه فرق دی ؟ هغې وويل : که زما زوی له تاسره ژوندې راغلې وي نو ته تعزيت کوونکې يې او که زما زوی دالله په لاره کې شهيد شوی وي نو ته زيرې ورکوونکې يې ماورته وويل : خوشاله شې الله تعالې ستا هديه قبوله کړه او ستازوی دالله په لاره کې دشهادت لويه مرتبه ترلاسه کړه . هغه ډيره خوشاله شوه او ويې ويل : الحمد لله الذي جعله ذخيرة لي يوم القيامة. ثنا او صفت هغه ذات لپاره دې چې هغه يې دقيامت په ورځ زما لپاره ذخيره وګرځاو .[1]

[1] ـ انظر قصة ابي قدامة مع المرأة المتصدقة الصابرة مفسلة في الاصل : ١: ٢٨٥ـ ٢٩٠

لسم باب

د الله په لاره کې دبخل کوونکو خلکولپاره وعيدونه

قال تعالى :﴿ وَأَنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ [البقرة١٩٥]

او خرچه وکړئ دالله په لاره کې او خپل ځانونه پخپله دهلاکت کندې ته مه غورځوئ اوښيګڼه وکړئ بيشکه الله نيکو کاران خوښوي .

حذيفه بن اليمان ﷺ وايي : ((ولا تلقوا بايد يكم الى التهلكة)) يعنې دالله په لاره کې دخرچې په نه کولو سره :

او ابن ابي حاتم وايي : همدغه راز دحذيفه دتفسير په شان له ابن عباس، عکرمه، حسن ، مجاهد . . عطاء ، سعيد بن جبير، ابي صالح ، ضحاک ، سُدی، مقاتل بن حيان او قتاده نه هم روايتونه شويدي .

او قرطبي پخپل تفسير کې ويلي دي : چې حذيفه بن يمان ، ابن عباس ، عطاء، عکرمه ،مجاهد او جمهورو علماو ويلي دي چې : ((ولا تلقوا بايد يكم الى التهلكة)) معنې داده چې دالله په لاره کې نفقه او خرچ کول پريږدي او له فقر او غربت نه وويريږي .[1]

---

[1] تفسير القرطبي : ٢ / ٣٦٢.

او الله تعالى فرمايلي دي : ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ ﴾ [التوبة ٣٤- ٣٥].

ژباړه :اى مومنانو! په رښتيا چې ډير عالمان او راهبان دخلكو مالونه په ناروا خوري او دالله له لياري نه خلک منع کوي .

اى محمده ! هغوخلكو ته چې سره او سپين زر راټولوي او دالله په لياركې يي نه مصرفوي دردناک عذاب اعلان کړه . په هغه ورځ چې په مالونوبه يې ددوزخ اور بنه ګرم او بيا به پرې دهغوى تندي ، اړخونه اوشاګانې داغل کيږي . او ورته ويل کيږي به چې داهمغه مال دی چې تاسې دخپلو ځانونو له پاره راټول کړي وو.

وقال تعالى :

﴿ هَاأَنتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ۝ ﴾ [محمد٣٨].

هو ! تاسې همدغه خلک يې چې درځخه غوښتنه کيږي چې خپل مالونه دالله په لاره کې ولګوئ خو ستاسې ځينې خلک بخيلي کوي او هرڅوک چې بخيلي وکړي نويه حقيقت کې پرځان بخيلي کوي . الله غني او بې پروا دی او تاسې مسكينان او محتاج يئ . او كه چېرنه تاسې مخ واړولو نو ستاسې پرځاى به بيا يو بل قوم راولي او هغه به ستاسې په شان نه وي.

وقال تعالى :

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السموات وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُوْلَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ [الحديد١٠].

اوپرتاسې څه دي چې دالله په لیار کې مال نه لګوئ . اسمانونه او زمکه یوائې همغه ته پاتې دي. ستاسې هغه خلک چې دمکې له فتحې یې وړاندې مال لګولې او جنګیدلي دي له هغه سره یو انډول نه دي چې وروسته یې مال لګولې او جنګیدلي دي . دهمدغو خلکو درجه له هغو نه خورا لوړه ده چې له فتحې نه وروسته یې مال لګولې او جنګیدلي دي . الله پاک له هرې ډلې سره نیکه وعده کړې . او الله پاک ستاسې له کړنو ښه خبر دی .

قرطبي وایي : ددی آیت معنې داده چې کوم یو شې تاسې دالله په لاره کې له نفقې نه منع کوي حال داچې تاسې مړکیږئ او مالونه خپل شاته پریږدئ او همدا الله ته واپس ګرځي.

دلته په دی آیت کې هغو خلکو لپاره توبیخ بیان شویدی چې دالله په لاره کې مال نه خرچوي ځکه چې دزمکې او آسمانونو ټول میراث الله ته دی لکه چې میراث خپل حقدار ته راګرځي . همدغسې دامال هم ټول الله ته واپس کیږي .[1]

((روی احمد عن عبدالله بن الصامت الغفاري : قال : كنت مع ابي ذ ر الغفاري ، فخرج عطا ؤه ، ومعه جاريةٌ له.فجعلت تقضي حوائجه ، ففضل معها سبعة دراهم ، فأمرها ان تشتري بها فلوساً.

فقلت له : لو أخَّرْته للحاجة تنوبك ، او للضيف ينزل بك !

---

[1]ـ تفسير القرطبي : ۲/ ۳۶۲.

قال : ان خليلي ﷺ عهد اليَّ ان ((ايَّما ذهب او فضة اوكىَ عليه ، فهو جمرٌ علـى صاحبه ، حتى يفرِّقَهُ في سبيل الله عزوجل .)) [1]

احمد له عبدالله بن الصامت الغفاري ؓ څخه روايت کوي هغه وايي چې زه له ابو ذر الغفاري سره وم . هغه ته څه مال راغې له هغه سره خپله وينځه هم وه هغې به دغه مال په ضرورياتو کې خرڅ کـاو . تردې چې له هغې سره اووه روپۍ پاتې شوې . حضرت ابـو ذر ؓ هغـې تـه حکـم ورکـړه چـې پـه دې بـاندې "سـکې تفسيرغواړي" واخله . حضرت عباده ؓ وايي چې ماورته وويل:

دا اووه روپۍ ځانـته بچت کړئ کيـدی شي تاتـه څه ضرورت پيښ شي . يادرته کوم ميلمه راشي . حضرت ابو ذر ؓ وفرمايل : زمـا دوست محمد ﷺ ماتـه وصيت کړيدی چې کوم سره زر او سپين زر دساتلو لپاره په غوټه کې وساتلې شي هغه دخپل مالک لپاره ترهغه وخته پورې سکروټه وي ترڅو چې يې د الله په لاره کې خرج کړې نه وي.

((عن ابي امامة الباهلي ؓ عن رسول الله ﷺ.قال:"من لم يغز او يجهزغازيا او يخلف غازيا في اهله بخيراصابه الله بقارعة قبل يوم القيامة".. [2]))

لـه ابي امامـه الباهـلي ؓ څخـه روايـت دی چـې رسـول الله ﷺ فرمايـلي دي : چاچې نه پخپلـه غـزاو کړه اونـه يې غـازي مجهز کړ اونـه يـې دغـازي دکورنۍ خدمت وکړ الله تعالي دقيامت لـه راتللو نـه مخکې هغه په سخت مصيبت کې اخته کوي..

((وروى ابو داود والترمذي والحاكم عن اسلم بن يزيد التجيبي . _ابو عمـران _ قـال :غـزونا مـن المديـنة ، نريدالقسـطنطينية ، وعلى الجماعة

---

[1]ـ مسند احمد : ٥/ ١٥٦ ، وسنده حسن

[2]ـ ـ سنن ابي داود : ٣/ ٢٢

عبدالرحمن بن خالد بن الوليد ، والروم ملصِقو ظهور هم بحائط المدينة .

فحمل رجل على العدو .

فقال الناس : مه ، مه.لا إله إلا الله . يلقي بيد ه إلى التهلكة ! فقالَ ابو ايـوب الانصاري ﷺ : انما نزلت هذ ه الآية فينا معشر الانصا ر : لما نصر الله نـبيه ﷺ ، واظهـر الاسـلام ، قلـنا : هلمَّ نقيم في اموالنا ونصلحها . فانزَل الله قوله : (وانفِقُوْا في سبيل الله وَلَا تلقوا بايد يكم الى التهلكةِ)

فالالقاء بايدينا الى الهلكة ، ان نقيم في اموالنا ونصلحها ، وندع الجهاد.

قـال ابـو عمران : فلم يزل ابو ايوب يجاهد في سبيل الله عز وجل ، حتى دفِن بالقسطنطينية)) [1] .

ابو داود ، ترمذي او حاكم له اسلم بن يزيد التجيبي . ابو عمران نه روايت كوي هغه وايي چې مونږ دمدينې منورې نه په قسطنطينيه باندې دغزا لپاره روان شوواودلښكر مشر عبدالرحمان بن خالد بن الوليد و.

يو مجاهد په دشمن باندې حمله وكړه . خلكو دنا ، نا ، لا اله الا الله چيغه شروع كړه . ابو ايوب الانصاري ﷺ وويـل : بيشكه دا آيت خو زمونږ دانصاروپه باره كې نازل شويدى . كله چې الله تعالې له خپل نبي سره مرسته وكړه او اسلام ته يې برې وركړه نو مونږ وويـل : راځئ چې نور دخپـل مـالونو دسنبالولو لپاره خپلو

---

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ۲۷ . وسنن الترمذي : ٤/ ۲۸۰ ومستدرك الحاكم : ۲ ۲۷۵ ، والحديث صحيح .

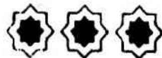
خپلو کورونوته واپس لاړشو . نو الله تعالی : وَاَنْفِقُوْا فِي سبيل الله وَلَا تلقوا بايد يكم الى التهلكةِ ايت نازل كړ.[1]

مونږ لپاره پخپلو لاسو دهلاکت کندې ته ځان آچول دادي چي دمالونو دګټلو لپاره جهاد پریږدو او خپلو کورو کې کینښنو ا بـو عمران وايي چې ابو ايوب انصاري ترهغه وخته پورې په جهاد کې مشغول و ترڅو چې مړشوې نه و . په اخېرکې په قسطنطنيه کې وفات شو او همغلته خاوروته وسپارل شو.

((وروى البيهقي في سنن الكبرى عن ابن عباس ﷺ عنهما في قوله تعالى. (وانفقوا في سبيل الله) لا يقولن احدكم : لا اجد شيأً انفقه ، فان لَم يجد الا مشقصا فليجهز به في سبيل الله ، ولا تلقوا بايديكم الى التهلكة)) بيهقي په سنن كبرى كې لـه ابن عباس ﷺ عنهمانه دالله تعالى قول: ((وانفقوا في سبيل الله))

په باره کې روایت کړی دی چې ددی مطلب دادی:

له ستاسو نـه دی هيڅوک دانـه وايـي چې دالله په لاره کې دخرچ کولو لپاره لـه ماسره څه نشته . بلکې کـه لـه تاسو سره دغشي " پيکان دغشي اوسپنه"هم وي نو همغه دی دالله په لاره کې دجهاد لپاره مجاهد ته ورکړي اوپه جهاد کې دخرچ نه کولو لـه کبله دې دخپل ځان په هلاکت کې نه غورځوي.

[1] ـ السنن الكبرى للبيهقي ۹/ ٤٥

فصل

دالله په لاره کې نفقه کول بهترین طاعت اونیکي دی

په جهاد کې پخپل ځان ، پخپل آس او نورو مجاهدینو باندې مال لګول یاپه مال سره وسله او جهادي ضرورت لپاره سامان آخستل . دمجاهدینو او دهغوی دکورنیو خدمت کول هغه اوچته صدقه ده چې دالله تعالی ته دنژدې کیدولپاره لویه ذریعه ده.

شیطان چې څومره زور په جهاد کې دنفقې په نه کولو باندې آچوي دومره زور په بل شی کې په نفقې کولو باندی نه آچوي .ځکه چې شیطان ددی له عظیم اجر ، اوچتودرجو او د بخل له غتې ګناه نه ښه خبر دې.

په دی کار کې له شیطان سره دانسان بخل ، دمال دنه لګولو عادت ، او ددی له له شمیرنه وتلې ثواب نه ناخبري اوناپوهي هم ډېر لوی کومک کوي.

خصوصاً په دی زمانه کې چې دجهاد نښې نښانې په ختمیدو دي اوله خلکو نه جهاد له یاده وتلي دی . زمونږ په ښارونو(دمشق) او نورو ځایونو کې خواوس جهاد له سره پاتې شوی نه دې اوپه نورو ښارونو کې هم اوس حقیقي جهاد ډیر لږ ترسترګو کیږي . همدا وجه ده چې نن دلعنتي دښمن په مقابل کې شیطان مسلمانان له غربت نه ویروي او دبې حیایي په کارونو کې یې لګوي نو پدې وخت کې چې دلیعن شیطان په مقابل کې دقوي اوبرلاسی خدای جل جلاله مرسته او تائید درسره نه وي نو نفقه کول ناشوني کاردی . دالله تعالي مبارک ارشاد دی :

﴿ وَمَا أَنفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴾[سبأ ۳۹].

دالله په لار کې هرڅه ولګوئ نو همغه یې بهرته بدل درکوي . الله ترهرچا ښه روزي ورکوونکې دی.

ځينې وخت انسان جهاد ته په وتلو کې خو پرشيطان باندې غالب شي او دهغه په خبرو نه راګرځي . مګر دالله په لاره کې دمال په لګولو کې دشيطان په دوکه کې راشي ځکه چې شيطان دهغه په زړه کې دا وسوسه آچوي چې که ته پخپله هم جهاد ته لاړې او مال دې هم خرچ کړ نو له جهاد نه راتلو نه وروسته به خلکو ته محتاج شي . دجهاد په وخت کې ته زخمي کيدې هم شي او ناروغيدې هم . که ته پخپله جهاد ته تلل غواړې لاړشه خو مال له خان سره مه وړه . دشيطان وسوسه دانسان په زړه ډير زيات اثر کوي خامخا هغه څوک ددې وسوسې داغيزې لاندې راځي دچا په زړه کې چې دواپس راتلو غلاوي نو هغه ددنيا په مينه کې غرق وي اوله شهيد کيدونه ويره محسوسوي . که چېرته دهغه په زړه کې دشهادت مرګ دحاصلولو شوق موجود واى نو له جهاد نه دبيا واپس کيدو خيال به يې په زړه کې نه راتلو . اونه به يې دوروستنيوحالاتوفکرکاوه زمونږ سلفو به دجهاد په شوق اوله الله تعالى سره دمينې په وجه دجهاد په ميدان کې دتورو تيکي ماتولي ترڅو دهغوى له زړونو نه دواپس ګرځيدو اوژوندي پاتې کيدو خيال رانشي هغوى داکار په دې خاطر کاو چې هغوى دشهادت له خوند او اوچت اجر نه خبروو . اوله الله سره دملاقات مينه يې په زړه کې وه

دسلفو نه ديو شخص په باره کې روايت دى چې کله هغه دجهاد په ميدان کې له دشمن سره دقتال لپاره مخامخ شو نو شيطان دهغه په زړه کى وسوسه آچول شروع کړ . لومړې يې ورته دهغه ښځه دهغې ښکلا اوله هغې سره ديو ځاى اوسيدو وختونه په ياد کړل . بيا يې ورته آرام ژوند او مال ومتاع په ياد کړ . نړدې و چې دهغه په زړه کې بزدلي او ددنيا مينه پيداشوى واى او دجهاد له ميدان نه يې تېښته کړى واى . الله تعالى له هغه سره مرسته وکړه او هغه خپل نفس ته مخاطب شو او ورته يې وويل : اى نفسه ! که ته نن دجنګ له ميدان نه وروسته شوې نو زما ښځه به پرما طلاقه وي ، زما غلامان او وينځې به آزادې وي . زما ټول مال به دفقيرانو او مسکينانو لپاره خيرات وي . اى نفسه ! نه خونن ديته تيارېږې چې دجنګ له ميدان نه وتښتې او داسې ژوند خوښ کړې چې نه دې ښځه وي او نه مال . دهغه نفس ورته په خواب کې وويل که خبره همداسې

وي نو زه لـه جهاد نـه وروسته کیدو تـه تیارنه یم . هغه خپل نفس ته وویل : ښه نوبیا مخکې شه او جهاد وکړه.

شیطان کله دانسان په زړه کې داوسوسه آچوي چې که تا خپل ټول مال جهاد ته یووړ نو ستا لـه مړکیدونه وروسته بـه ستا ماشومان دنورو خلکو محتاج شي. لهذا خپل مال خپل اولادوته پریږده . اوله ځان سره جهاد ته مه وړه . هغوی لپاره همدامصیبت بس دی چې ته ترینه ځې او هغوی یواځې پریږدې .

لـه مال نه خویې مه محروموه. دشیطان داوسوسه دهغو خلکو په زړه باندې ډیر اثر کوي چې په الله تعالی باندې بشپړ یقین اوباور یې نه وي چې دټولو بندګانو دروزۍ ذمـه الله تعـالی آخستې ده . دچاپـه زړه کـې چـې دایقیـن وي چـې رزق ورکوونکې یواځې یو الله دی او زه صرف خپلو ماشومانو ته دروزۍ رسولو یوه وسیله یم دخپل ځان او هغوی ته دیوې ذرې رزق په ورکولو قادرنه یم . نو ولې په ژوند او مرګ دواړوکې دهغوی دررق غم وخورم ؟ نوبیایې په زړه باندې دشیطان هیڅ قسم وسوسه اثر نه کوي.

دحضرت حاتم اصم رحمه الله علیه واقعه ده چې هغه لـه سفر نه وړاندې لـه خپلې ښځې نه پوښتنه وکړه چې ستا او ستادماشومانو لپاره به څومره خرچه بس، کیږي چې بندوبست یې وکړم ؟ ښځې ورته وویل : ای حاتمه ! په خدای قسم چې مـا تـه کلـه هـم دخپـل رزق او روزي رازق نـه یـې ګڼلې . زه خـو تاپخپلـه روزي خوړوونکې ګڼم ، ته چې هرطرف ته تلل غواړې ښه په شوق سره لاړشه.

سلفو بـه دالله پـه لاره کـې ډیر زیات مـال ورکـاوو او پـه دی کـې بـه لـه یـو بل نه دزیـات ورکولو مسابقه کـاو چې دالله پـه لاره کـې دمـال پـه خرچولو کـې رانه بل څوک مخکې نشي لکه چې په حدیث شریف کې راځي.

((روی الدارمي عـن عمـر بـن الخطـاب ﷺ قـال : امر نا رسول الله ﷺ ان نتصدقَّ في سبيل الله ، فوافق ذلك مالاً عندي .

فقلت في نفسي : اليوم أسبق ابابكر!

فجئت رسول الله ﷺ بنصف مالي . فقل لي رسول الله صلى الله عليه وسلم : ما ابقيت لاهلك ؟

قلت : ابقيتُ لهم مثلَهُ! فاتي ابو بكر الصديق بكل ماعنده . فقل له الرسول ﷺ : ما ابقيت لاهلك ؟

قل : ابقيتُ لهم الله ورسوله!!

فقلت : لا اسابقُك في شيء ابداً !!.))[1]

دارمي لـه عمر بن الخطاب ﷺ نه روايت كړيدې هغه وايي چې رسول الله ﷺ مونږ ته دالله په لا ره کې دصدقې ورکولو امر وکړ .پدی ورځ لـه ماسره ډير مال وو زړه کې مې وويل چې
نن ورځ به لـه ابو بکر نه مخکې شم . مانبي كريم ﷺ ته خپل نيم مال راوړ . محمد ﷺ لـه مانه پوښتنه وکړه چې خپل کورنۍ ته دی څه پريښود؟ ماورته وويل هو نيم مال مې هغوی ته پريښی دی.
په دی مهال ابو بکر الصديق رضی الله عنه هم لـه خپل ټول مال سره راغی. رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : دکور خلکو ته دې څه پريښي دي او که نه ؟ هغه ﷺ وويل : الله او دهغه رسول مې ورته پريښی دي.
ماوويل ای ابو بکره ! زه ټول عمر لـه تاسره په هيڅ شي کی مسابقه نشم کولې. همدغسې دام المؤمنين بنت الصديق عائشه صديقه رضی الله عنهاکيسـه هم مشهوره ده.هغې ﷺ عنها ته حضرت معاويه ﷺ زيات مال وليږه عائشه ﷺ عنها هغه ټول دالله په لاره کې تقسيم کړ او يو درهم ورسره هم پاتې نه شو.

[1] ـ سنن الدارمي : ١/ ٣٩١ ـ ٣٩٢ وابو داود برقم : ١٦٨ والترمذي برقم: ٣٦٧٥

دهغې خدمتګارې ورته وويل : که چېرته څو درهمه دی پرېښی وای نو مونږ به وروباندې غوښه آخستې وه . عائشه صديقه ﷺ عنها ورته وويل : زماله ياده ووتل که چېرې تاماته په يادکړی وای نو مابه درته درکړې وو.[1]

((روى البخاري ومسلم عن ابي ذر الغفاري ﷺ قال : انتهيت الى رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو جالس في ظل الكعبة.

فلما رآني قال : هم الاخسرون ورب الكعبة

فجئت حتى جلست ، فلم اتقارَّ ان قمتُ ، فقلتُ : يارسول الله : فداك ابي وامي من هم ؟

قال: هم الاكثرون اموالاً ، الا من قال : هكذا وهكذا وهكذا . من بين يديه ومن خلفه وعن يمينه وعن شماله ، وقليل ماهم !))[2]

بخاري او مسلم له ابو ذر غفاري ﷺ نه روايت کړېدی هغه وايي چې رسول الله ﷺ دکعبې سوری ته ناست و او زه دهغوی ﷺ خواته لاړم هغه چې زه وليدلم نوويې فرمايل: دکعبې په رب قسم چې هغوی ډېر تاوانيان دي.

زه راغلم او يوې خواته کښيناستم لاناست نه وم چې بېرته ودريدلم او مې ويل چې يارسول الله ! له تانه زما مور او پلار قربان شي هغه خلک څوک دي ؟ هغه ﷺ وفرمايل : داهغه خلک دي چې ډېر مال لري پرته دهغو خلکو نه چې وړاندې وروسته ښي او ګس طرف ته ښه خرچ کوي او داسې خلک ډېر لږ دي.

---

[1]ـ الحاكم في المستدرك : ١٣/٤.

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ٦٦٣٨ ومسلم برقم : ٩٩٠.

((وروى البزار عن ابي ذر الغفاري ﷺ ان النبي ﷺ قال: يا اباذ ر؟ ما أُحب ان لي أُحُداً ذهبًا وفضةً ، انفِقهُ في سبيلِ الله اموت يوم اموت ادع منه قيراطاً)) [1] .

بزار لـه ابي ذر الغفاري ﷺ نـه ورايت كوي چې نبي كريم ﷺ وفرمايل : اى اباذره! كه چېرته داحد غر زما لپاره سره زر او سپين زرشي نوزه به داټول دالله په لاره کې خرچ کړم اودانـه خوښوم چې په کومه ورځ زه مړ کيږم له ماسره دی يو قيراط پاتې وي.

دالله په لاره کې هغه شخص خپل مال نفقه کوي چي په الله تعالې باندې کلک توکل کوونکی وي او داسي بشپړ يقين يې وي چې لـه مانه وروسته زه کوم ذات دخپل اولاد متولي جوړوم هغه لـه ټولو نه ښه روزي ورکوونکی اوښه متولي دی دعمربن عبدالعزيز په باره کې روايت دی چې کله هغه مرګ ته نژدی شو نو خپل ټول يولس زامن يې راوغوښتل . هغه حکم وکړ چې زما ښځې ته دې خپله برخه ورکړې شي او پاتې مال دی پخپلو زامنو باندې وويشي.کله چې دترکې او ميراث دمال حساب وشو نو هريو زوی ته يې يويو دينار ورسيد.مسلمه بن عبدالملک وويل : اى امير المومنينه! دوی ته به يو يو دينار څه ګټه ورسوي که دهغوی وکالت دی ماته سپارلې وای نو ښه به و.

عمر بن عبدالعزيز رحمة الله عليه ورته وفرمايل : زما زامن هم دنورو خلکو په شان دي که نيکان وي نو الله تعالې دنيکانو متولي دی او که نيکان نه وي نو زه لـه هغوی سره دالله په معصيت کې مرسته نشم کولې.

الله تعالې ددهغه صالح او لاد غنيان کړل . دهغه يو زوی سل اسونه دالله دلارې مجاهدينو ته ورکړل چې ورباندې جهاد وکړي.

---

[1] ــ مجمع الزوائد للهيثمي : ۱۰ / ۳۳۹ والحديث صحيح .

مقصد دا چې دچاچې دالله تعالې په وعده پوره ایمان وي او توکل يې پوخ وي اوپه دی يقين ولري چې دالله په لاره کې څومره مال مصرفوي دهغه بدله خامخا ورکوي نو که هغه خپل ټول مال هم دالله په لاره کې خرچ کړي نو هيڅ مشکل ورته نه راپېښيږي .(يعني هغه ته دخپل ټول مال صدقه کول هم روادي) لکه څرنګه چې ابو بکر الصديق رضی الله عنه خپل ټول مال دالله په لار ه کې ورکړ. داکار دالله په نزد داجر او ثواب په لحاظ ډير عظيم د ی. او دادهغه چاپه برخه کې راځي چې دلوی برخې خاوند وي. دکوم سړي توکل او يقين چې کمزوری وي هغه دې خپل ټول مال دالله په لاره کې نه ورکوي بلکې څه مال دې دخپل اهل او عيال لپاره پريږدي. اوپه دی باندې دمحمد ﷺ دالاندينې حديث واضح دلالت کوي:

((روی البخاري ومسلم في قصة توبة كعب بن مالك ﷺ . انه لماتاب الله عليه قال : " .... يارسول الله! انَّ من توبتي ان انخلعَ من مالي ، صدقة الى الله والى رسوله...

فقال رسول الله ﷺ امسك عليك بعض مالك فهو خير لك ." [1]))

بخاري او مسلم دكعب بن مالک ﷺ دتوبې کيسه روايت کړيدي چې کله الله تعالې دهغه توبه قبوله کړه نو هغه ﷺ وويل : يارسول الله ! زماپه توبه کې يوه خبره داهم ده چې زه خپل ټول مال دالله اورسول په لاره کې صدقه کړم . محمد ﷺ ورته وفرمايل : څه مال له خپل ځان سره وساته داستالپاره ښه دی:

((وروی البخاري ومسلم عن سعد بن ابي وقاص ﷺ ان النبي ﷺ قال لـه " انك إن تذ رَ ورثتك اغنياءَ خيرٌ من ان تذ رهم عالة يتكففون الناس ")) [1] .

[1] ــ اخرجه البخاري برقم : ٤٤١٩ ومسلم برقم : ٢٧٦٩

بخاري او مسلم له سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه څخه روايت کوي چې نبي کريم ﷺ (کعب بن مالک ته) وويل : که ته خپل ورثاء غنيان پريږدې نو دابه ستا لپاره له دې نه ښه وي چې هغوی محتاج پريږدې او له خلکو نه سوالونه کوي.

ددغه پورتني حديث مطلب هرګز داندې چې ګوياد کعب بن مالک او سعد بن ابي وقاص رضي الله عنهما توکل کمزورې و او محمد ﷺ څکه هغوی دټول مال له خيراتولو نه منع کړل ، مونږ ته داصحابو په باره کې داقسم فکر کول روا ندی.

بلکې محمد صلی اله عليه وسلم هغوی ته دټول مال دنه ورکولو حکم څکه کړی وه چې په راتلونکې وخت کې هغه خلک دهغوی اقتداء وکړي چې توکل يې کمزوری وي. دا له دی ويرې نه چې هسې نه دقوی توکل لروونکو اصحابو اقتداء وکړي او بيا وروسته پخپل مال باندې خفه وي چې ولې مو خپل ټول مال ورکړ او په دی ترتيب به اجريې کم شي.

درسول الله ﷺ اصحاب دستورو په شان دي په هريو اصحابي پسې چې اقتداء وکړي هدايت ترلاسه کوي .

بيا دکوم مسلمان په زړه کې چې توکل او يقين کمزرې وي نو هغه دې دکعب بن مالک او سعد بن وقاص رضي الله عنهما پسې اقتدا وکړي او خپل څه مال دی صدقه کړي او څه مال دې خپل اهل وعيال ته پريږدي.

اودکوم مسلمان په زړه کې چې قوي توکل او محکم يقين وي نو هغه دی دابو بکر صديق رضی الله عنه پسې اقتداء وکړي او څنګه يې چې خوښه وي خپل مال دې صدقه کړي ،که هغه خپل ټول مال صدقه کړي نو الله به ورته لوی اجر ورکړي . خو دالله په لاره کې دقوت سره سره صدقه نه کول خپل څان پخپله دهلاکت کندې ته غورځول دي . مسلمان سړي لپاره داسې کول جائز نه دي او نه په دی کې څه رخصت شته دی او الله بقول الحق وهويهدی السبيل . الله حقه وينا او دنيکې لياري ښوونه کوي.

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ۱۲ ۹۵ ., ومسلم برقم ۱۶۲۸.

يـولسم بـاب

مجاهدينو ته دسامان دبرابرولو او دهغوی د کورنيو دخيال ساتلو فضيلت

((روى مسـلـم عـن ابـي سعيد الخد ري ﷺ ان رسول الله ﷺ بعث الى بـني لحيـان مـن هذيل : فقال : "لينبعث من كل رجلين احدهما ، والاجر بينهما.")) [1]

مسلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت کوي چې نبي کريم صلى الله عليه وسلم دهزيل قبيلې شاخ بني لحيان پرضددجهاد کولو لپاره يې لښکرواستاو اودنورو قبيلو مجاهدينو ته يې داپيغام واستاو چې لـه هردوه سړيونه دی يو سړی جهاد ته ووځي او اجر به دواړو ته برابر ورکول کيږي.

امام ابو بکر بن المنذر ويلي دي چې : په دی حديث کې دادليل ترلاسه کيږي چې که د فرض کفايه په جهاد کې څه خلک جهاد ته لاړشي نودنورو خلکو غاړه خلاصيږي.

((وروى الـبخاري ومسـلم عن زيد بن خالد الجهني ﷺ ان رسول الله ﷺ قـال :مـن جهـز غازياً في سبيل الله فقد غزا، ومن خلف غازياً في اهله بخير فقد غزا .)) [2]

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٩٦.

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٨٤٣ . ومسلم برقم : ١٨٩٥ .

بخاري او مسلم له زيد بن خالد جهني رضی‌الله عنه نه روايت کړيدی چې رسول الله ﷺ وفرمايل :چاچې يو غازي ته دجهادساز اوسامان ورکړ نو بيشکه هغه غزا وکړه . او چې چاپه ښه ډول دغازي دکور خيال وساته نو هغه هم غزاوکړه .

((وروى الترمذي وابن ماجة عن زيد بن خالد ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ ((من فطَّرَ صائماً كان لـه مثلُ اجره ، لاينقص من اجره شيء ، ومن جهز غازياً في سبيل الله ، كان لـه مثلُ اجره ، لاينقص من اجر الغازي شيء)) [1]

ترمذي او ابن ماجه لـه زيد بن خالد ﷺ نه روايت کوي چه رسول الله ﷺ فرمايلي دي . چاچې روژه دارتـه روژه ماتې ورکړ هغـه لپاره دروژه دار دثواب هومره اجر ورکول کيږي او دهغه (روژه دار) لـه اجر نه څه نه کميږي او چاچې دالله په لاره کې کوم غازي ته وسله برابره کړه هغه ته دهغه داجر په برابر اجر ورکول کيږي او دغازي په اجر کې هيڅ کمی نه راځي .

همدغسې طبراني له زيد بن ثابت ﷺ نه روايت کړيدی چه نبي ﷺ وفرمايل :

((مـن جهَّزَ غازياً في سبيل الله كما فله مثل اجره ، ومن خلف غازياً في اهله بخير وانفق على اهله فله مثل اجره)) [2]

چاچې دالله په لاره کې يو غازي مجهز کړ هغه لپاره دهمغه غازي دثواب هومره اجر دی او چاچه په نيکي او ښې طريقې دغازي دکورنۍ کفالت وکړ او خرچه يې ورباندې وکړه نو هغه ته دغازي داجرهومره ثواب ورکول کيږي کوم سړي چې دجهاد لپاره وسله او سامان برابر کړی وي او بيا هغه دناروغۍ يادبل کوم عذر لـه کبله لـه جهاد نه پاتې شي نو هغه دې داسامان يو بل مجاهد ته ورکړي ترڅو

---

[1]ـ سنن الترمذي : ٢/ ١٥١ وابن ماجه ١/ ٥٥٥. والحديث صحيح .

[2]ـ مجمع الزوائد للهيثمي : / ٢٣٤ ورجاله رجال الصحيح .

هغه وربانديې جهادوكړي.ځكه چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : ((من جهزغازيا في سبيل الله فقد غزا)) چاچې دالله په لاره كې كوم مجاهد په وسلو سنبال كړ نو هغه غزا وكړه.

((وروى مسلم عن انس بن مالك ﷺ ان فتى من اسلم قا ل يارسول الله : انى اريد الغزو، وليس معى ما اتجهز به!

فقال ﷺ :

إِيْتِ فلاناً ، فانه قد كان تجهز فمرض.

فأتاه فقال : ان رسول الله يقرئك السلام ، ويقول : اعطني الذي تجهزْتَ به!فقال لامرأته : يافلانة : اعطيه الَّذِي تجهزتُ به ، ولا تحبسي عنه شيئاً ! فوالله لا تحبسين منه شيئاً فيبارك لك فيه .[1]))

مسلم له انس بن مالک ﷺ نه روايت كړيدى چې داسلم قبيلې نه يوه ځوان رسول الله ﷺ ته ووېل : چې زه غزا ته تلل غواړم خوله ماسره دغزا لپاره سامان نشته . رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : فلانكي سړي ته لاړشه هغه دجهاد لپاره سامان برابر كړى و خو هغه ناروغ شو . هغه لاړ او ورته يې وويل : رسول الله صلى الله عليه وسلم پرتا سلام ويلى دى او فرمايلي يي دي چې هغه سامان ماته راكړه چې تادجهاد لپاره برابر كړى و.هغه خپلې ښځې ته وويل : اى فلانكى! هغه سامان ورته وركړه چې مادجهاد لپاره تيار كړى و . او يو شى هم ترينه مه ايساروه . په الله قسم چې كه كوم يو شى دى ترې نه ايسار كړ نو الله به پكې ستا لپاره بركت وانه چوي.

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٩٤

((وروى مسلم عن بريدة بن الحصيب الاسلمي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : حُرْمَةُ نساءِ المجاهدين ، على القاعدين كحرمةِ امَّهاتهم ،. وما من رجل من القاعدين يخلف رجلاً من المجاهدين ، فيخونه فيهم ، الا وقف له يوم القيامة ، فيأخذُ من عمله ما شاء . فما ظنكم ؟))[1]

مسلم له بريده بن الحصيب الاسلمي ﷺ نه روايت كوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : دمجاهدينو دښځو حرمت په كوركې ناستو خلكو باندې دخپلو موركانودحرمت په شان دی. په كور كې له ناستو خلكو څخه كوم يو سړی چې دمجاهدينو دكور خلكو پالنه كوي او دهغوی په كور كې خيانت كوي دقيامت په ورځ به هغه مجاهدته درول كيږي او دهغه له عمل نه به چې كوم يو دمجاهد خوښ وي ترينه آخلي . ستاسې څه ګمان دی ؟ چې مجاهد به په دې ورځ دده نيكی په څومره شوق او رغبت سره اخلي يعني هيڅ به ورته نه پريږدي.

لدی حديث نه داثابت شو چې دمجاهدله كورنۍ سره خيانت كول ډيره سخته ګناه ده او دمجاهدينو دښځو حرمت په ناستو خلكو باندې دخپلو موركانودحرمت په شان مهم دی.

ابو عبدالله الحليمي ويلي دي : چې داپه دی وجه ده چې په كور كې ناست سړي باندې مجاهد ډير زيات حق لري . ځكه چې مجاهد دناست سړي نيابت كوي او دهغه له غاړې نه هغه جهاد ساقطوي چېورباندې فرض و . او دخپل ځان په قربانولو سره دهغه ساتنه كوي . بيا هغه څنګه دهغه له اهل سره دخيانت سوچ كولی شي ؟ دمجاهد له كورنۍ سره دهغه خيانت په حقيقت كې له هغې ګناه نه ډير دی چې يو ګاونډي يې دبل ګاونډي له كورنۍ سره كوي .[2]

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٩٧ .

[2]ـ كتاب المنهاج في شعب الايمان للحليمي ٢/ ٤٧٥

دولسم باب

له مجاهدينو سره د مرستې ، د هغوی دخدمت او درخصتولو فضيلت

((روی احمد وابن ابي شيبه والحاكم ،عن سهل بن حنيف ﷺ ان رسول الله ﷺ قال:"من اعا ن مجاهداً في سبيل الله ، اوغازيا في عسرته او مكاتبا في رقبته ، اظله الله في ظله يوم لاظل الا ظله .[1]))

احمد ، ابن ابی شیبه او حاکم لـه سهل بن حنيف ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې دالله دلارې لـه مجاهد او غازي سره په سخت وخت کې کومک وکړي . يا لـه غلام سره دهغه آزادولو لپاره مرسته وکړي . الله تعالې به هغه ته ترخپل سيورې لاندې په هغه ورځ ځای ورکړي چې دالله لـه سيورې نه پرته بل سوری نه وي .

((وقال عبدالله ابن مسعود ﷺ لان اجهز سوطاً في سبيل الله احب من حجة بعد حجّةِ الاسلام)).

عبدالله بن مسعود ﷺ ويلي دي چې كه زه دالله په لاره کې يوه قمچينه مجاهدته ورکړم نو دازمالپاره لـه نفلي حج نه غوره دی .

---

[1] ـ مسند احمد : ۳/ ٤٨٧ والمصنف لابن ابي شيبة : ٥/ ٣٥١ . والحاكم : ٢: ٨٩ واسناده حسن.

((وروى الترمذي عن ابي امامة الباهلي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ .
"افضل الصدقات ظل فسطاطٍ في سبيل الله ، ومنحة خادمٍ في سبيل الله اوطروقةُ فحلٍ في سبيل الله.[١]))

ترمذي له ابي امامه الباهلي ﷺ روايت كوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :
له ټولو نه غوره صدقه دالله په لاره کې دسيورې لپاره خيمه ورکول ، يا غلام (خادم) ورکول او ياهم دځواني اوښې ورکول دي.

دحديث مطلب دادې چې خلکو ته له مجاهدوسره دمرستې ترغيب ورکول کيږي ترڅو هغوی دالله په لاره کې دسيورې لپاره خيمه ورکړي يا خادم ورکړي چې دمجاهدينو مدد او مرسته وکړي ياله دريو کلونو نه زيات عمر والا اوښه ورکړي چې مجاهدين وربانديې سپاره شي او دادرې واړه شيان دالله په نزد له غوره صدقاتو څخه دي.

((وروى ابو داود والحاكم عن جابر بن عبدالله ﷺ عنهما ، ان رسول الله ﷺ اراد ان يغزو، فقال : " يامعشر المهاجرين والانصار ان من اخوانكم قوما ليس لَهُمْ مالاولا عشيرةَ ، فليضُمَّ احدكم اليه الرجلين او الثلاثة " وما لاحدنا من ظهر يحملُه الا عُقْبَةٌ كعقبةِ احدِكم ، فضممتُ الى اثنين او ثلاثاً ، مالي الا عقبةٌ كعقبة احدهم من جملي .))[٢]

ابو داود او حاکم له جابر بن عبدالله ﷺ عنهما نه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم جهاد ته دتللو اراده وکړه او ويې فرمايل : ای مهاجرينو او انصارو! ستاسې له ورونو څخه څه کسان داسې دي چې له هغو سره نه مال شته اونه کورنی . له تاسو نه دی هر يو کس له هغوی نه دوه يادرې کسان له ځانه

---

[١]ـ سنن الترمذي : ٣/ ٩١ واسناده حسن .

[٢]ـ سنن ابي داود ٣/ ٤١ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٩٠ والحديث صحيح .

سره په داسې طريقې سره يوځای کړي چې له هغوی نه دي هر يو کس ستاسې په اوښ کې داسې نوبت ولري لکه څنګه چې ستاسې نوبت وي حضرت جابر ﷺ فرمايي چې ماله ځان سره دوه يا درې کسان راواخستل چې زما په اوښ باندې يې له ماسره يو برابر نوبت درلود. (يعني په نوبت نوبت وربانديې سوريدلو.)

((وقـال معـاذ بـن جـبل ﷺ : لان اشيِّع رفقـةً في سـبيل الله ، فاصـلح لهـم احلاسـهم ، واردَّ عـليهم مـن دوابِّهـم ، احـب الى مـن عشـر حجـج بعد حجة الاسلام.))

معاذ بن جبل ﷺ فرمايي چې دمجاهدينو درخصتولو لپاره څو ګامه تلل دهغوی داس دزين اودزين لاندې توټه سمول اودهغوی څاروي لـه وروستونه شړل ماته له فرض حج نه وروسته له لسو نفلي حجونو نه زيات خوښ دی.

((وقـال بـلال بـن سـعد : انـه رأى من رأى عامر بن عبد قيس ﷺ مجاهداً بارض الروم على بغلة ، يركبها عُقبة ، ويحمل المجاهدين عليها عقبة.

وكان عامرُ بن قيس اذا خرج للغزو ، يقفُ يتوسَّمُ بالمجاهدين ،

فـلذا راى رفقـة توافقـه قـال لهم : ياهولاء : اني اريد ان اصحبكم للجهاد ، وان اجاهد معكم ، على ان تعطوني من انفسكم ثلاث خصال!

فيقولون : ماهي؟

فيقول : الاولى : ان اكون خادمكم ، لاينازعني احدٌ منكم الخدمة!

والثانية : ان اكون موذنا لكم ، لاينازعُني احدٌمنكم الاذان!

والثالثة : ان انفق عليكم بقدر طاقتي.[1]))

---

[1] _ كتاب الجهاد لابن المبارك : ۲ ۱۷۸ _ ۱۷۹

بلال بن سعد وايي چې ماهغه څوک وليدل چې عامر بن قيس ﷺ هغه په روم کې په قچر باندې دجهاد په حالت کې ليدلې و. کله به هغه پخپله په قچر ې باندې سوريدو او کله به يې خپل ملګري په وار وار سره په قچرې باندې سورول. دهغه ﷺ داعادت و چې دجهاد په وخت کې به يې ځان ته پخپله ملګري پيداکول (انتخابول) او بيابه يې هغوی ته ويل چې زه په دريو شرطونوسره ستاسې ملګرتيا ته چمتويم لومړې داچې زه به ستاسې دټولو خدمت کوم او تاسې به په دی خدمت کې له ماسره مداخله نه کوئ.
بل داچې دلمونځ په وخت کې به زه آذان کوم او تاسې به زما په دی کار کې مداخله نه کوئ. دريم داچې زه به دخپل وس او توان په اندازه ستاسې دټولو خرچه کوم. که هغوی به دغه ټول شرائط ومنل نو له هغوی سره به ملګری شو او که به يې ونه منل نو بيا به نورو پسې ګرځيدوترڅو چې ځانته ملګري پيداکړي.
مصنف رحمه الله عليه وايي چې کله به زمونږ اسلاف جهاد ته روانېدل نوله هغوی نه به دهريوتن داکوشش و چې دخپلو ملګرو خدمت وکړي او خوشاله يې وساتي. څومره چې کيدی شي پر هغوی خرچه وکړي. که چابه دخرچې وس نه درلود نو بيا به يې هغوی ته په هرڅه کې له ځان نه زيات کتل. او هغو به داکار يواځې دالله تعالي دخوښۍ او له هغه نه ثواب دتر لاسه کولو په اميد کاو.

((عَنْ ابي الجهم بن حذيفة العدوي قال: انطلقتُ يوم اليرموك اطلب ابن عمّي ومعي شَنَّةٌ من ماءٍ

فقلت: ان كان به رمق سقيتُه من الماء، ومسحُت به وجهه، فإذا انا به يشهق،

فقلت له: اسقيك.

فأشار: اى نعم.

فاذا رجلٌ يقول: اه

فأشارَ ابنُ عمي ان انطلق اليه، فإذا هو هشامُ بن العاص اخو عمرو بن العاص رضي الله عنهما.

فأتيتُه فقلت : اسقيك ؟

فسمع آخر يقول : آه .

فأشـارَ هشـام ان انطلقَ اليه. فجئتُه ، فإذا هو قدمات ! ثم رجعتُ الى هشام ، فاذا هو قدمات !! ثم اتيتُ ابن عمي، فاذا هو قدمات !!! .. رحمهم الله جميعاً [١]))

ابوجهم رضی الله عنه فرمايې چه زه ديرموک په غزوه کې دخپل تره زوی پسې ګرځيدم اوله ماسره داوبو يولوښې (مشک / ژی)وه . ماويل که چېرته هغه ژوندی وي اوساه يې چليده نو زه به هغه ته اوبه ورکوم اودهغه مخ به وينځم .خو ما هغه په داسې حالت کې وليد چه زنکدن يې و او خبرې يې په تکليف سره کولې ما ورته وويل ايا اوبه دربانډی وڅښم ؟ هغه وويل هو. ناڅاپه ـله يوبل سړي نه دآه او فرياد اواز راغې زما تره زوې ماته اشاره وکړه چه هغه ته اوبه ورنړ اجی وکتل نو هغه دعمرو ابن العاص وروړهشام بن العاص ﷺ و زه چه هغه ته نژدې ورغلم اوداوبو ؛ څښلو ست مې ورته وکړ په دی وخت ناڅاپي ديوبل سړي دآه اوفرياد آواز راغې هشام ﷺ ماته اشارۀ وکړه چه دهغه څنګ ته لاړشه . زه چه دهغه څنګ ته ورغلم نو هغه شهيد شوی و . زه بيرته دهشام خواته ورغلم نو ومې کتل هغه هم شهيد شوی و . بيا زه دخپل تره زوی خواته ورغلم ګورم چه هغه هم شهيد شوې و . الله پاک په دريو واړو رحم کړی و . الله جل جلالـه دی پرتاهم رحم وکړي پداسې وخت کې دهغوی دی ايثار ته اوګوره چې کوم شي ته يې په کوم وخت کې سخته اړتيا ده په هغه وخت کې په هغه سخاکوی . دوی په هغه وخت کې په اوبو باندې سخاوکړه چې په هغه وخت کې اوبو دوی ته دژوند حيثيت درلود . لـه همدې کبله هغوی دالله جل جلاله درضا او رحم وړ وګرځيدل .

[١] ـ المستدرك للحاكم : ٢/ ٩٨، واسناده حسن .

فصـــل

مجاهدينو ته دمخه ښه ويلو اوله هغوی سره دخوګامه تللو فضيلت

((روى الحاكم عن عبدالله بن عباس رضي الله عنهما ان رسول الله صلى الله ﷺ جهز جيشا فمشى معهم الى بقيع الغرقد ، حين وجههم ، ثم قال : انطلقوا على اسم الله ، اللهم اعنهم.[1]))

حاكم لـه عبدالله بن عباس رضي الله عنهمانه روايت کړی دی چی رسول الله ﷺ يو لښکر تيار کړ او دبقيع غر قد پورې ورسره ولاړ بيايې هغوی ته وويل : دالله په نوم سره لاړشئ . ای زما پالونيکه ! ددوی مرسته وکړئ.

((وخرجَ ابن عساكر اَنَّ ابا بكر الصديق رضي الله عنه بعث جيوشاً الى الشام فخرج يمشى مع يزيد بن ابي سفيان _ وكان امير ربعٍ من تلك الارباع _ رضي الله عنه .

فقال يزيد لأبي بكر : إمّا أن تركب ، واما ان انزل !

فقال لـه ابو بكر: ما انت بنازل ، وما انا براكب ، انى احتسبُ خُطاىَ هذه في سبيل الله !))

ابن عساكر روايت کړيدی چی ابو بکر الصديق رضي الله عنه شام ته يو لښکر واستول . پخپله ابو بکر الصديق لـه يزيد ابن ابی سفيان سره (هغه په دغوڅلورو لښکرو کې

---

[1] _ المستدرك للحاكم : ٢/ ٩٨ واسناد حسن

ديوه لښکر اميرو) پياده روان و ، يزيد ابو بکر ﷺ ته وويل چې يابه تاسې هم سپرېږئ او يابه زه کوزېږم . ابو بکر ﷺ ورته وفرمايل : نه به ته راښکته کېږې او نه به زه سورېږم زه غواړم چې زما داقدمونه دالله په لاره کې حساب شي.

((روى البيهقي عن مجاهد قال : خرجت الى الغزو فَشَيَّعنا عبدالله بن عمر ﷺ عنهما ، فلما أراد فراقنا قال : إنه ليس معي ما أُعْطيكُماه ، ولكني سمعت رسول الله ﷺ يقول : " إن الله اذاستُودع شيئاً حفظه" وانا استودع الله دينكما وامانتكما وخواتيم اعمالكما))[1]

بيهقي له مجاهد نه روايت کوي چې زه جهاد لپاره ووتلم نو حضرت عبدالله بن عمر ﷺ عنهما زسو .. درخصتولو لپاره راسره ووت. کله چې هغه له مونږ نه جداکيدو نوويې فرمايل: له ما سره څه نشته چې تاسوته يې درکړم خو مارسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې فرمايل يي : کوم شی چی الله ته وسپارل شي الله تعالې دهغه حفاظت کوي نو زه ستاسې دين ، ستاسې دحفاظت ور خيزونه او ستاسې داعمالو خاتمه الله ته سپارم .

((وقال ابو هريره ﷺ : إن الرجل ليقول لصاحبه : انطلق بنا نشيّع فلاناً الغازي ساعة . فيقول الله: طوبي للقائل والمقول له .))

ابو هريره ﷺ فرمايلي دي چې کله يو سړی خپل ملګري ته وايې راځه چی دفلانکي غازي درخصتولولپاره يوساعت ورشو نو الله تعالې فرمايي دويونکي او اوريدونکي لپاره زيري دی . لکه څنګه غازي رخصتول هغه ته دمخه ښه ويل اوله هغه سره څوګامه تلل دثواب کاردی همداشان دهغه دراستنيدو پرمهال هغه ته مخې ته ورتلل هغه ته ښه راغلاست ويل هم له ثواب نه خالي نه دی .

---

[1] ـ السنن الكبرى للبيهقي : ۹/ ۱۷۳، والحديث صحيح .

((روى البخاري عن السائب بن يزيد ﷺ : قال ذهبنا نتلقي رسول الله صلى الله عليه وسلم مع الصبيان الى ثنية الوداع مقدمه عن غزوة تبوك.[1]))

بخاري لـه سائب بن يزيد ﷺ نـه روايت كوي هغه وايي چې ماته داپه ياد دی چې كله نبي كريم ﷺ دتبوک لـه غزانه بيرته راغی نو زه هم دماشومانو سره دهغوی دښه راغلاست لپاره تر ثنية الوداع پورې ورغلی وم .

[1] ـ اخرج البخاري برقم :۳۰۸۳.

دیارلسم باب

دجهاد په نیت داس ساتل اوپرهغه دخرچ کولو فضیلت

قال الله تعالی :

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ [الأنفال٦٠]

او تاسي له خپلې بشپړې وسلې نه ډير زيات توان اوزين کړي اسونه دکافرانو دمقابلې لپاره تيار کړئ ترخو پرې دالله دښمنان ، خپل دښمنان اونور هغه دښمنان وډاروئ چې تاسو يې لانه پيژنئ. بلکې الله يې ښه پيژني ، او څه مو چې دالله په لیار کې مصرف کړل نو بدله به يې ضرور درکړای شي او پرتاسې به هيڅ تيري نه کيږي .

وقال تعالی:

﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا° فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا° فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا° فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا° فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا﴾ [العاديات : ۱- ۵)

لوړه پرهغو اسونو چې په ځغليدلو سره په پرشهار ساه اخلي . او دسوم په وهلو داور سپرغۍ راپورته کوي . او سهارله څرک سره پر دښمن يرغل کوي . او يو خړ ګرد پرې راپورته کوي . ددښمن په منځ کې ورننوځي .

ابن عباس ، مجاهد ، عکرمه قتاده او نور مفسرين وايي چې په عادياتو باندې چې کوم قسم يادشويدی دا په هغو اسونو باندې قسم دی چې مجاهدين ورباندې غزا ته ځي اوپردشمن يرغل کوي.

او کوم اسونه چې دجهاد لپاره ساتل کيږي دهغوی ډير لوی فضيلتونه دي .

لومړۍ . چاچي دجهاد په نيت اس وساته . دهغه مړيدل ، وړيې کيدل ، په اوبو باندی مړيدل او تږې کيدل ، دهغه متيازې او خسنې او څومره چی خوراک څښاک کوي او ګرځي داټول دقيامت په ورځ دنيکی په تله کې حسابيږي .

((روى البخاري عن ابي هريرة ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ : الخيل ثلاثة :هي لرجل وزر ، وهي لرجل ستر ، وهي لرجل اجر:

فأمَّا التي هي لـه وزر ، فرجلٌ ربطها رئاءً وفخراً ونِواءً لاهل السلام ، فهي لـه وزر واما الـتي هي له ستر ، فرجلٌ ربطها في سبيل الله ، ثم لم ينسَ حق الله في ظهورها ولا رقابها فهي له ستر .

واما التي هي له اجر ، فرجلٌ ربطها في سبيل الله لأهل الاسلام ، في مرج او روضة .. فما أكلت من ذلك المرج او الروضة من شيء ، الا كُتب لـه عد دُ ما اكلتْ حسنا ت ، وكُتب لـه عددُ ارواثها وابو الها حسنا ت ، ولا تقطعُ طولها فاستنت شَرفاً او شرفين ، الا كُتب له عددُ آثارها وارواثها حسنات ، ولا مر بها صاحبهُا علي نهر فشربت منه ولايريدُ ان يسقيها ، الا كتب اللهُ له عد د ماشربت حسنا ت .[1]))

بخاري او مسلم لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت کـوي هغـه وايـي چی رسـول الله ﷺ فرمايلي دي : اسونه په درې ډوله دي يو هغه اس دی چی هغه دساتوونکي لپاره ګناه ده بل هغه اس چی خاوند لپاره پرده ده دریم هغه اس چی خاوند لپاره اجر دی .

کوم سړي لپاره چی ګناه ده نو داهغه سړی دی چی خان ښودنې او مسلمانانو سره ددښمنی لپاره يې ساتلی وي او کوم سړي لپاره چی پرده ده نو داهغه سړی دی چی

---

[1] ــ اخرجه البخاري برقم : ٢٣٧١. ومسلم برقم : ٩٨٧.

دالله په لاره کې يې دجهاد لپاره يې ساتلې وي . خپل کارورباندی هم کوي اودالله حق هم دهغه په ملا او څټ باندی له یاده نه وباسي .
اوکوم اس چې دهغه لپاره اجر دی داهغه سړی دی چې اس يې دمسلمانانو لپاره دالله په لاره کې دجهاد په خاطر په یو څړ ځای او یا یوباغ کې تړلی وي نو دغه اس چې له دغه څړ ځای یاباغ نه څه وخوړل نو هغه لپاره داس دخوراک په برابر اجر اوثواب دی اوهغه لپاره دهغه دخشنو او متیازو په اندازه نیکی لیکل کیږي اوکه اس پړی وشلوي اوپه تیزئ سره یو دوه میله منډه ووهي . نو ددی آس خشنه او قدمونو په شمیر به ددغه سړي لپاره نیکی وي . اوکه چېرته په کوم نهر باندې تیر شو اولدینه يې اوبه وڅښلې مګر دخاوند اراده دانه وه چې اوبه ورته ورکړي نو دا اوبه به ددغه سړي لپاره نیکي وي .

((روی البخاري عن ابي هريرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : " من احتبس فرساً في سبيل الله ، ايماناً به ، وتصديقاً بوعله ، فانَّ شبعه ، وريَّه ، وروثه ، وبولَه ، في ميزانه يوم القيامة " [1]))

بخاري اومسلم لـه ابي هريره ﷺ نه روايت کړيدی هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

چاچې په الله تعالې باندی دايمان او دهغه جل جلاله په وعده باندی دتصديق لرلو په وجه دالله په لاره کې اس وساتلو نو دهغه مړيدل اوسيراب کيدل ،دهغه لډوان او متيازې ټول دقيامت په ورځ دنيکي په تله کې آچول کيږي .

دلغتونو معناګانې .

دنواءً معنې ده دمسلمانانو سره دښمني .

داِسْتَنَّتْ معنې ده په قوت او سرعت سره ئې منډه وکړه .

[1] ـ اخرجه البخاري برقم :۲۸۵۳

او دشرف معنې ده . شوط: شوط يوې اندازې ته وئيل کيږي يابه نورو الفاظو داچې سيل ته ويل کيږي ..

پورتنې حديث پدې دلالت کوي چې که چېرته يو اس پخپله نهر ته ورځي او اوبه څښي مګر دهغه دخاوند دا اراده نه وي چې نهر ته يې بوځي او اوبه ورباندې وڅښي خو الله تعالى هغه ته آس چې څومره اوبه څکلي او څومره ګياه يې خوړلي الله دهغه په اندازه اجر ورکوي، نو الله به هغه سړي ته څومره ثواب نه ورکوي ؟ چې هغه اس ته داوبو څکلو اوګياه ورکولو قصد کړی وي او پدې کار سره يې يواځې دالله جل جلاله رضا مقصد وي .

دويم : هرچاچې دالله په لاره کې دجهاد لپاره اس وساته دقيامت په ورځ به دهغه دخاوند او اور ترمنځ پرده وګرځي .

دريم : چاچې دالله په لاره کې اس وساتلو نو داد هغو خلکو له جملې څخه ګرځي چې خپل مالونه دشپې او ورځې په پټه او ښکاره دالله په لاره کې خرچوي او هغوی لپاره دالله په نزد لوی اجر دی .

څلورم : کوم سړی چې دالله په لاره کې ساتل شوي آس باندې خرج کوي داد هغه چاپه شان دی چې خپل لاسونه يې دصدقې لپاره خلاص کړې وي او نه يې بنده وي .

((روى الحاكم والطبراني وابو عوانه عن ابي كبشة الانماريُّ ﷺ، عن النبي ﷺ قال : الخير معقودٌ في نواصي الخيل واهلها مُعاتونَ عليها والمنفقُ عليها كالباسط يده بالصدقة[1])).

حاکم ، طبراني او ابو عوانه له ابي کبشه ا لانماري رضى الله عنه څخه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : خير داسونو په تندي پورې زوړند وي. او ددی له ساتوونکې سره دالله تعالى له طرف نه مرسته کولې شي اوپدوی باندی خرچ کوونکې خلک دهغه چاپه شان دي چې هروخت په پراخ مټ خيراتونه کوي.

---

[1] ــ مسند ابي عوانه : ۵/ ۱۹ والمستدرك للحاكم ۲/ ۹۱ .والحديث صحيح.

پنځم: الله تعالی داسونو له ساتونکو سره دمرستې وعده کړیده ځکه چی هغوی په اسونو باندی خرچی کوي او خدمت یې کوي.

((روی احمد عن جابر بن عبدالله ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ الخیل معقود في نواصیها الخیر والنیل الی یوم القیمة، واهلها معانون علیها، فامسحوا بنوا صیها، وادعوالها بالبرکة[1]))

احمد له جابر بن عبدالله ﷺ څخه روایت کوي چی رسول الله ﷺ وفرمایل: ترقیامته پورې به خیر اوکامیابي داسونو په تندي پورې زوړند وي.

او دآس له ساتوونکو سره به دالله له طرف نه مرسته کولې شي. تاسې داسونو په تنده باندی لاسونه راکاږئ او هغوی لپاره دبرکت دعا غواړئ.

شپږم: ددنیا او آخرت ګټه دقیامت تر ورځې پورې داسونو په وچولیو کې ده.

په دی حساب سره چی خبر داسونو په وجه ترلاسه کیږي نو عربو په اس باندی دخیرنوم کیښود.

((روی مسلم عن جریر بن عبدالله ﷺ البجلي رضی الله عنه قال: رأیتُ رسول الله صلّی الله علیه وسلم یلوی ناصیة فرسه باصبعه وهو یقول: ((الخیل معقود بنواصیها الخیر الی یوم القیامة الاجرو الغنیمةُ)).[2]

مسلم له جریر بن عبدالله بجلی رضی الله عنه څخه روایت کوي هغه وایي چی ما رسول الله ﷺ ولید چی په خپلو ګوتو سره یې داس تنده مو ږ له اوویل یې: ترقیامته پورې داس په وچولي کې خبر یعنې اجر او غنیمت اینبودل شویدي.

---

[1] مسند احمد: ٣/ ٣٥٢ راسناده جسن

[2] اخرجه مسلم برقم: ١٨٧٢

((وروى البخاري ومسلم عن عروة البارقي رضي‌الله عنه ان النبي ﷺ قال: ((الخيل معقودٌ في نواصيها الخير: الاجرو المغنم الى يوم القيامة.)) [١]

بخاري او مسلم لـه عروه بارقي رضی الله عنه نه روايت کړيدي چی نبي اکرم صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي . خير يعني اجر ، ثواب او غنيمت ، دقيامت تر ورځې پورې داسونو په وچوليو پورې تړلي دي .

((قال شبيب بن غرقلة _ راوي الحديث عن عروة البارقي :_ لقدرأيتُ في دار عروة ﷺ سبعين فرساً معلة للجهاد في سبيل الله.))

شبيب بن غرقده وايي چی ما دعروه په کور کې دالله په لاره کې دجهاد لپاره چمتو ولاړ (٧٠) اسونه ليدلي دي .

اودغه پورتنې حديث د اصحابو لـه يوې ډلې نه روايت شويدي او دحديث سنديې تر رسول الله ﷺ پورې رسولې دی . ددغو اصحابو لـه جملې څخه جرير البجلی عروه البارقي،عبدالله بن عمر ، علي بن ابي طالب ، عبدالله بن مسعود ،ابو ذر الغفاري ، عبدالله بن عمروبن العاص، ابو سعيد الخدري ، انس بن مالک ، براء بن عاذب ، ابو امامه الباهلي، مغيره بن شعبه،سوادة بن الربيع ، مسلمه بن نفيل ، عتبه بن عبد السلمي رضی الله عنهم دي .

اووم : له ښځونه وروسته حضرت محمد ﷺ ته محبوب شې اسونه وو .

((روى النسائي عن معقل بن يسار ﷺ قال : لم يكن شيئ احب الى رسول الله صلى الله عليه وسلم بعد النساء من الخيل . [٢]))

نسائي لـه معقل بن يسار ﷺ نـه روايت کوي هغه وايي چی رسول الله ﷺ تـه لـه ښځونه وروسته له اسونونه زيات بل څيز غوره نه و .

---

[١] _ اخرجه البخاري برقم : ٢٨٥٠ ومسلم برقم : ١٨٧٣

[٢] _ المجتبى للنسائي : ٦/ ٢١٨ ، ورجاله ثقات

هر مسلمان لپاره سنت دی چی دنبي کريم ﷺ په اطاعت کې دجهاد لـه اسونوسره مينه وکړي برابره خبره ده چی ا سونه يې خپل وي يادبل چاوي.

اتم : اسونه الله تعالی ته دعاکوي چی دهغوی خاوندان ورسره مينه وکړي . او پدی باندی دی څوک حيرانتيا هم نه ښکاره کوي چی اس لاڅنګه دعاکوي . ځکه چی اس الله تعالی تـه پـه يـوه خصوصـي اوځـانګړي طريقې سره دعـاکوي . اس لـه نـورو حيواناتو څخه ځانګړي اومميز دی ، هغه زيات ادراک او فهم لري اوډير ژرتيزه منډه لکه عرب وائي فرس مهذب يعنی سريع زده کوي.

((روی النسـائي واحمـد والحاكم عن ابي ذر الغفاري ﷺ قا ل : قال رسول الله ﷺ ((مـامن فـرس عـربي ، الا يؤذنُ لـه عند كلِّ سَحَرٍ ، بكلماتٍ يدعو بهـن: الـلهم خوَّلـتني من خوَّلْتني من بني آدم وجعلتني لـه ، اللهم فلجعلني احب ا هله وماله اليه.))[1]

نسائي، احمد او حاکم لـه ابي ذر الغفاري رضی الله نه روايت کوي هغه وايي چی رسول الله ﷺ وفرمايل: هريو عربي اس ته سهار وختي ددعا ديو څو کلموويلو اجازه ورکول کيږي . ای الله! تـاچی زه کـوم انسـان تـه ښنـلی يـم او زه دی ذهغـه مملوک ګرځولې يـم ای الله مادهغه پـه زړه کې له خپل اهل وعيـال اومال نه زيات ګران شې وګرځوه.

((وری ابن المبارك عن السد ي قال: خرج عمرو بن عتبة بن فرقد للجهاد فاشـترى فرسـا باربعة الاف دينار !. فلاموه وعنفوه لان ثمنه مرتفعٌ .فقال لهم : مامن خطوة يخطوها إلى عدو الا هي احبُّ اليَّ من اربعة آلاف !![2])).

---

[1]ـ سنن النسايي : ٦/ ٢٣٣. واحمد: ٥/ ١٧٠ والحاكم : ٢/ ٩٢ . والحديث صحيح.

[2]ـ الجها د لابن المبارك : ٢/ ١٣٤ـ ١٣٥.

ابن المبارک لـه سدي نـه روايت کوی هغـه وايي چې عمروبن عتبه رحمه الله بن فرقد دجهاد پـه لاره کې ووت او يـو اس يې پـه څلور زره ديناره واخست خلکو هغه داس دزيات قيمتـه آخستلو پـه وجـه سخت ملامت کړ هغـه وفـرمايل : ددی آس ددشمن په طرف اوچتيدونکي هرقدم ماته لـه څلور زره ديناره زيات غوره دی .

مصنف وايي چې حضرت عمرو بن عتبه ﷺ دکوفې اوسيدونکې و نوموړی ډير زيات عابد او زاهد انسان و هغـه پـه مشرانو تابعينواو مجاهدينو کې شميرل کيدو اوپه يو جګړه کې شهيد شو .

کله بـه چې هغه رحمه الله جهاد ته روانيدو نو پرخپلو ملګرو به يې داشرط اېښودو چې ستاسې ټول خدمت به زه کوم .

لـه اعمش نـه روايت دی چې عمرو بن عتبه بن فرقد وويل : ماله الله نه سوال وکړ چې زمالـه زړه نـه ددنيا مينه لرې کړی نو ژه يې زاهد کړم (يعنې لـه دنيانه يې زما زړه موړ کړ .) نو ماتـه ددی هيڅ پروا نشته او مـا سوال وکړ چې لمونځ لپاره قوت راکړي نو الله تعالى ماته دالوی نعمت په برخه کړه . ماله الله تعالى نه دشهادت مرګ هم غوښتې دی هيله من يم چې زما داسوال به هم قبليږي .عبدالرحمن يزيد وايي چې مونږ دجهاد لـه يو لښکر سره ووتلو لـه مونږ سره عمرو بن عتبه هم ووت . دهغه نوې سپينه چپنه وه، هغـه وويـل پدې سپينه چپنه باندی به سره وينه څومره ښه ښکاره شي؟ کله چې جنګ شروع شو نو ددشمن لـه لورې يو کاڼي راغې او هغه يې زخمي کړ او وينه يې په چپنه باندی وغورځيدله او دشهادت اوچته مرتبه يې ترلاسه کړه.

نهم : چاچې دالله پـه لاره کې اس وساتلو هغـه تـه اجر ورکول کيږي څکه چې هغه دالله اودهغه درسول امر پرځای کړيدی .

الله تعالى پخپل کلام کې حکم کړيدی چې :

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾ [الانفال : ٦٠]

او تاسې تر خپلې بشپړې وسې ډير زيات توان اوزين کړي اسونه دکافرانو دمقابلې لپاره تيار کړئ ، ترڅو پرې دالله دښمنان او خپل دښمنان ووېروئ . حضرت محمد

ﷺ امر کړیدی چی : ((ارتبطوا الخیل،وامسحوا بنواصیها واعجازها وقلدوها ولاتقلدوها الاوتار[1])).

تاسې اسونه ساتئ او دهغوی په تنډه او شاباندی لاس راکاږي .هغه ته رسئ واچوئ خودتانت رسي نه (تان دکمان رسي ته ویل کیږي)

ویل شویدي چی دتانت رسی له آچولونه یې ځکه ممانعت یې کړیده چی په هغه سره دمری دخفه کیدو ویره وي . داهم ویل شویدي چی مشرکانو به له بدنظر نه دخوندي ساتلو لپاره دتانت رسی دهغوی په غاړو کې آچولې اودیته به یې دتعویذونو اعتبار ورکاو نو ځکه رسول الله ﷺ ددغه رسی داچولو نه ممانعت وکړ .

فصل

درسول الله ﷺ داسونو نومونه

لومړی : السَّکْب ددی اس په پښو او وچولي کې سپین والې و . سور او تور رنګ یې درلود . خوپه ښي خوا مخکنۍ پښه کې ئې سپین والې نه و .

داد حضرت محمد ﷺ له ټولونه لومړی اس و . دایې له یو باندہ چي نه په لس اوقیه سپینو زرو باندی اخستی و . په دی آس باندی له ټولونه مخکې داحد په غزا کې ګډون یې کړی و . ومعنی السکب کثیرالجری فانه یسکب الجری سکب. سکب ډیرې منډې وهونکې اس ته ویل کیږي ځکه سکب اصل کې بهولو ته ویل کیږي اودا اس منډه بهوي .

---

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ۵۳، والمجتبی للنسائي : ۶/ ۲۱۸ والحدیث حسنٌ

(٢) **المرتجز**: پدې باندې دانوم ځکه ایښودل شوي و چې دهغه ششنا دنظم دویلو په شان ښکلې و .

دریم : اللَّحیف (نغښتونکې) پدې باندې دانوم ځکه ایښودل شوې و چې لکۍ یې ډېره اوږده او ګڼه وه چې ددې په لکۍ به زمکه پټیده . دا اس رسول الله صلی الله علیه وسلم ته فروه بن عمرو الجذامي ورکړی و.

څلورم : اللزاز : (نښتونکې) دیته دانوم ځکه ایښودل شوې و چې هغه دخپل تیز رفتاري په وجه لـه خپل مطلوب سره نښتونکې و. دا اس محمد ﷺ ته مقوقس پاچاهدیه کړی و .

پنځم : الظَّرِبْ : (غونډۍ ، وړوکې غر) داډیرقوي مزبوط اس و او چاویلی چې ددی وجهې نه ورته ظرب ویلې کیږي چې غټ او جاغ وو. حضرت محمد ﷺ ته فروه بن عمرو دډالی په توګه ورکړې و.

شپږم : الورد : (زیړ والي ته مائل سور) دا اس تمیم داري ﷺ محمد ﷺ ته دهدیه په توګه پیش کړی و . بیا محمد ﷺ حضرت عمر فاروق ﷺ ته ورکړې و . په دې باندی دانوم دهغه درنګ په وجه ایښودل شوې و .

اووم: سجه : (لامبو وهونکې) پرهغه دانوم دهغه دتیز مګر آرام رفتاري په وجه ایښودل شوې و.

دنبي کریم ﷺ پدې اووه اسونو باندی دټولو اتفاق دی او هغه ﷺ به زیاته سورلی په السکب باندی کوله .

او ددغو اووه اسونو نه پرته په نورو اسونو کې اختلاف دی.

په مختلفو روایانو کې په لاندی نومونو سره داسونو دنومونو یادونه شویده.

(١) ذوالعقال . (٢) ذو اللَّمّة (٣) المرتجل. (۴) المراوح (۵) السرحان (۶) الیعسوب (٧) (والیعبوب) (٨) والمندوب (٩) والبحر (١٠) والنجیب .

ددغـه فصـل دراوړلو فـائده داده چې مجاهدين پخپلو اسونو باندې په نوم اېښودلو کې دمحمد ﷺ دسنتو پيروي وکړي .

درسول الله ﷺ يو قچر هم و چې دلدل يې نوم و. دبل قچر نوم فضه او دريم قچر نوم شهباء و دا قچر دايلي اويو بل قچر وو چې ددومة الجندل حکمران هديه کړی و.

څوارلسم باب

داسونو دخدمت اودهغوی دعزت کولو فضیلت

تمیم بن اوس الداري ﷺ دبیت المقدس امیر و .هغه کره روح بن زنباع تشریف ویوړ . هغه یې پداسې حال ولید چې دخپل اس لپاره اوربشې پاکولې شاوخوایې دهغه اهل اولاد او خدمتګاران او دهغه عزت یې کاو ناست وو. امیر داکار پخپله پدې خاطر کاو چې له خپل اس سره یې مینه وه.

داس دتنډې ویښتان کمول مکروه دی ځکه چې په هغه کې خیر اوبرکت وي .

((روی البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ قال: قال رسول الله علیه وسلم البركة في نواصي الخيل .))[1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت کوي هغه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي برکت داسونو په تندي کې دی .

((وروی الد ارمي عن ابي قتادة ﷺ . ان رجلاً قال : یارسول الله اني اوید ان اشتري فرساً فایها اشتري ؟

فقل: ((اشْتَر اَدْهَمَ اَرْثَمَ مُحَجَّلَ مُطْلَقَ اليدِ اليمنی ، او مِنَ الكُمَيْتِ على هذ ه ا لشِّيَةِ تغنمُ وتسلمُ [2])).

دارمي لـه ابي قتاده رضی ا لله عنه . نه روایت کوي چې یو سړي محمد ﷺ ته وویل : زه غواړم چې یو اس واخلم کوم یو یې واخلم ؟

---

[1]_ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۵۱ ومسلم برقم :٤/ ۱۸۷.

[2]_ اخرجه الدارمي في سننه : ۲/ ۲۱۲ والحديث صحيح .

رسول الله ﷺ وفرمايل : داسې اس واخله چې هغه توروي او په برنې شونډه کې يې سپين والې وي ، مخکينې او وروستنې پښې يې سپينې وي خوپه ښي مخکينې پښه کې يې سپين والې نه وي او يا کميت اس واخله يعنې هغه اس چې نه خالص سور وي اونه خالصه تور وي بلکې غير اشقر او غير اسود وي سوروالې يې تور والې ته نژدې وي اوښه ولري يعنې د مخکينۍ ښي په مطابق چې پورته بيان شويدی غنيمت به ترلاسه کړي او روغ رمټ به وي.

((وروى ابو داود والترمذي عن ابن عباس ﷺ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: يُمْنُ الخيل في شُقْرها [1]))

ابو داود او ترمذي له ابن عباس ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : برکت په سور رنګيو اسونو کې دی ..

((وروى مسلم عن ابي هريره ﷺ قال كان رسول الله ﷺ يكره الشّكال من الخيل)).

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ به په اسونو کې شکال نه خوښول . يعنې هغه اس يې نه خوښاو چې په وروستنې ښي پښه او مخکينې ګڅه پښه کې به يې سپين والې و ياپه وروستنې ګڅه پښه او مخکينې ښي پښه کې به يې سپين والې و .

[1]ـ سنن ابي داود : ۳/ ٤٨ وسنن الترمذي ۳/ ۱۲۰ والحديث صحيح.

پنځه لسم باب

دمجاهد او مرابط داعمالو ، لمونځونو او روژو فضیلت

((وروى البخاري ومسلم عن ابي سعيد الخد ري ﷺ ، قال :قال رسول الله ﷺ . ((ما من عبدٍ يصومُ يوماً في سبيل الله الا باعدالله بذالك اليوم وجههُ عن النار سبعين خريفا)) .[1]

بخاري او مسلم له ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: كوم سړي چې دالله په لاره كې يوه ورځ روژه نيسي الله دهغې په وجه دهغه مخ له اور نه داوياكلونو دمسافي په برابر لرى كوي.

په سلفو كې به زياترو اشخاصو په جهاد كې روژې نيولې . دالله په لاره كې به يې قتال كاو خو روژه به يې نه ماتوله ، داكارېي دثواب اودالله درضا دترلاسه كولو په خاطر كاو .

مونږ دلته دبيلگې په توگه يو دوه مثالونه وړاندې كوو لومړې دجليل القدر صحابي عبدالله بن مخرمه ﷺ يادونه كوو .

((قال عبدالله بن عمر رضى الله عنهما: توافقتُ اناوعبدالله بن مخرمه وسالم مولى ابي خذيفه عام اليمامة . وكان الرعي على كل امرئ منايوماً . ولما كان يوم المعركة كان ا لرعي عليَّ.

---

[1] _ اخرجه البخاري برقم : ۲۸٤۰ ، ومسلم برقم ۱۱۵۳.

فاقبلت الى الميدان ، فوجدت عبدالله بن مخرمة صريعاً، فوقفت عليه وبه رمق، وكان صائماً . فلما رآني قال : هل افطرَ الصائم ؟

قلت : لا.

قال: فاجعل لي في هذا المجن _ الاناء _ ماءً لعلي افطر عند مغيب الشمس!

ففعلت . ثم رجعت اليه فوجدته قد مات! [١]))

عبدالله بن عمر ﷺ فرمايي چې : زه او عبدالله بن مخرمه او سالم مولى ابي خذيفه ديمامي په جنګ کې ملګري شوو اوله مونږ نه به هريو روزانه په وار وار چوکيداري کولو . دجنګ په ورځ د چوکيدارۍ نوبت زما و .

زه دميدان په طرف ولاړم هلته مې عبدالله بن مخرمه په زخمي حالت کې په ځمکه پروت وليد . دهغه خنګ ته ودريدلم ، ومې کتل چې ساه بې چليده . او روژه يې نيولې وه هغه چې زه وليدم نو راته يې وويل : ايا روژه دارانو روژه ماته کړيده؟ ماورته ووېل نه.

هغه راته وويل : ماته زما پدې ډال کې داوبو يو لوښې کيده چې زه وربانده دماښام په وخت روژه ماته کړم . ماورته اوبه کيښودلې . وروسته چې خواته يې ورغلم نو هغه وفات شوې و . [٢]

دويم دهغه مجاهد ځوان کيسه ده چې عيناء نامې ئې حوره په نکاح سره غوښتې وه

ثابت البناني ويلي دي چې له ځوانانو نه يو ځوان په يوه زمانه کې جهاد وکړ .هغه خپل ځان شهادت ته پيش کړ او دشهادت آرزويي وکړ ليکن شهادت يې په نصيب نه

---

[١]_ المصنف لابن ابي شيبه : ٥/ ٣٦٦

[٢]_ المصنف لابن ا بي شيبه : ٥/ ٣٦٦

شو .هغه له خپل ځان سره وویل : ما دشهادت مرګ راوغوښت خو په نصیب مې نه شو . کله چې خپل کورته لاړشم نو ډیر ژربه واده وکړم کله چې دقیلولې وخت رانژدې شو نو دغه ځوان په خیمې کې قیلوله وکړه ترڅو یې جسم لږ غوندې په آرام شي . کله چې دماسپښین دلمونځ وخت رانژدې شو نو دهغه ملګرو هغه له خوب نه بیدار کړ ترڅولمونځ وکړي . کله چې هغه بېدار شو نوپه ژړایې پیل وکړ. ملګرې یې وویریدل چې پیریانې شوې اوکه څنګه؟

هغوی ته یې وویل چې پرما هیڅ چل نه دی شوې . بلکې زه پدې ژاړم چې ماته په خوب کې یو څوک راغې اوراته یې وویل خپل عینانومې میرمنې ته لاړشه . زه ودریدم اوهغه له ځان سره یوه سپینه او صفا زمکې ته راوستلم او بیایې یوې داسې باغچې ته دننه کړم چې ماپخپل ټول ژوند کې داسې ښایسته باغچه نه وه لیدلې . هلته لس داسې جنکیانې مې ولیدلې چې په ټول عمر کې مې دومره ښایسته بل څوک نه و لیدلې. ماهیله وکړه چې عیناء به په همدوی کې وي ماورته وویل ا، ! په تاسو کې عینا شته؟ هغوی وویل : هو هغه وړاندې ده اومونږ دهغې خدمتګارې یو . زه بیاله خپل ملګري سره نور هم وړاندې لاړم هلته مې داسې باغچه ولیده چې له مخکینی باغچې نه ډیره ښکلې او ښایسته وه . هلته شل جنکیانې ولاړې وې چې له لومړنیو لسو جنکیانو نه ډیرې ښکلې وې . زماپه زړه کې راغله چې شاید په دوی کې به زما عیناوي . ماله هغوی نه پوښتنه وکړه چې ایاپه تاسو کې عیناشته؟

هغوی راته وویل مونږ خو دهغې خدمتګاراني یو هغه لدینه مخکې او سیړې داسې هغه ددیرشو جنکیانو یادونه وکړه ، بیا یې وویل چې زه د سرو یاقوتو نه جوړ محل ته لاړم دغه محل خپلې شاوخوا سیمې پخپل رڼا سره ښکلې کړې وي .زما ملګري ماته وویل چې دغه محل ته لاړشه ، زه هغه محل ته لاړم ګورم چې یوه ښځه پکې ولاړه ده او مخ یې له ښایست نه دومره ځلیده چې دمحل رڼا دهغه په وړاندې هیڅ و . زه دهغې په څنګ کې کیښناستم اوله یوبل سره مو خوږې خوږې خبرې وکړې څه وخت وروسته زما ملګري آواز وکړ چې راځه دواپس تللو وخت دی نژدې شویدې .زما زړه نه غوښتل چې راووزم نو څه مې کړېواى دملګري خبره مې نشوه ماتولې زه چې ودریدلم نو عینا زما دڅادر پلو ونیوله او راته یې وویل چې نن روژه

له مونږ سره ماته کړئ مادغه خوږ خوب ليدو چي زه تاسي له خوبه راويښ کړم اوماته معلومه شوه چي ماخوهسي تش خوب ليده نو ځکه مي دغم او افسوس په وجه وژړل داخبري رواني وي چي له کفارو سره دجنګ اعلان وشو خلک په اسونو سپاره په جنګ کي شريک شول . کله چي مابنام شو اولمر پريوت او دروژه ماتي وخت راورسيد نو په همدي وخت دغه ځوان له دشمن سره په سخت جنګ کي دشهادت اوچته مرتبه ترلاسه کړه .

دجهاد په وخت دمجاهد عبادت ته له اووه سوه چنده نه زيات ثواب ورکول کيږي برابره خبره ده چي دمجاهد دغه عبادت روژه وي يالمونځ. دقران کريم تلاوت وي ياذکر تسبيح او استغفار .

شپاړلسم باب

داسلامي سر حدونو دحفاظت فضیلت

قال الله تعالی : ﴿ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ ﴾ [التوبه :۵]

نو هر چیرته مو چی مشرکان مینده کول ویې وژنئ ویې نیسئ ، بندي او ایسار یې کړئ اوپه هرځای کې یې څارئ .

وقال تعالی: ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ [آل عمران۲۰۰]

ای مومنانو صبر وکړئ او نورو ته هم دصبر توصیه وکړئ ، جهاد ته خانونه تیار کړئ ، اوله الله څخه وډارشئ ترڅو برې موپه برخه شي .

ابن جریر طبري پخپل تفسیر کې لـه حسن بصري نه روایت کوي چی هغـه د ((اصبروا وصـابروا)) پـه اړه وایي :ددی معنې داده چی مسلمانانو ته ددی خبرې حکم ورکول شویدې چی لـه کفارو سره په جنګ کې لـه صبر او استقامت نه کار واخلي ترڅو کفار له خپل دین نه ستړې شي اوپری یې ږدي .

او محمد بن کعب القرظي ددغه آیت په باره کې فرمایي : زما او ستاسې ددشمن په مقابله کې مسلسل بهادري ښکاره کړئ ترڅو هغوی خپل دین د ستاسو دین لپاره پرېږدي .

ازهري په تهذیب اللغة کې ویلي دي چی درابطوا په اړه دوه قوله دي .

لومړې داچی تاسې ددشمن دمقابلې لپاره جنګي سامان او اسونه تیار کړئ دویم داچی په صالحو اعمالو باندی همېشه والې او محافظت وکړئ .

((روی مسلم عن ابي هریره ﷺ ان رسول الله ﷺ قال :

الا ادلکم علی مایمحوالله به الخطایا ویرفع به الدرجات ؟

قالوا بلی : یارسول الله .

قال : اسباغُ الوضوء علی المکاره وکثرة الخطی الی المساجد ، وانتظار الصلاة بعد الصلاة فذلکم الربا ط .[1]))

مسلم لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت کـوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا زه تاسو ته هغـه څيـزونه وښـايم چې الله تعـالې دهغـه پـه وجـه ګناهونه محـوه کـوي او درجـې اوچتوي؟

هغـوی وويـل هـو وښايه يارسول الله !هغه ﷺ ورته وفرمايل : په سختو وختونو کې (سخت وختـونه لکـه يخـني ژمـې او ددردونـو او مريضـي حـالت)پـه پـوره او صـحيح طريقې سره اودس کـول او مسجد تـه زيات ګامونه او چتول او ديو لمونځ پسې دبل لمونـځ انـتظار کـول . همداربـاط (يعنـې داسلامي سرحدونو حفاظت دی) رسول الله صلی الله عليه وسلم دغـه صـالح عملونه لـه دشمن سره دجهاد لپاره داسونوله تيار ساتلو سره برابر ګرځولي دي .

قرطبي دمفسرابن عطيه نه نقل کړی دی چې صحيح خبره داده چې درباط معنې په جهاد کې کلک درېدل دي. په اصل کې دلغت په لحاظ درباط معنې ربط الخيل دې يعنې دجهاد لپاره داس ساتل . ليکن دالفظ دهر هغه چا لپاره استعماليدې شي چې هغـه دمسلمانانو پـه يـو محـاذ کـې دجهاد لپاره کلک ولاړوي . برابره خبره ده چې په اس باندی سوروي ياپياده وي.[2]

ابن قتيبه وايي چې المـرابطه دمفاعلـه پـه وزن دی . داپـه مشـارکت بـاندی دلالـت کـوي هغـه داسې چې مسلمانان هم دجهـاد لپـاره اسونه تيار کړي او مشرکان هم لـه مسلمانانو سره دجنګ لپاره اسونه تيـار کړي اوپـه محـاذونو کې واوسي اوهريو لـه

---

[1]_ اخرجه مسلم برقم ۲۵۱.

[2]_ تفسيرالقرطبي ٤/ ۳۲۳.

خپل دشمن سره دمقاتلې لپاره تياروي . نو ځکه په سرحدونو کې اوسيدوته رباط ويل کيږي .

ابن رشد پخپل کتاب (المقدمات) کې لـه عبدالله بن عمر رضى الله عنهما نه روايت نقل کړی دی چی هغه فرمايلي دي :

الله تعالى جهاد دمشرکانو دوينې تويولو لپاره فرض کړيدی او دسروحدونو پيره داري يې دمسلمانانو دوينې دحفاظت لپاره فرض کړی ده زما په نزد دمسلمانانو دوينې حفاظت کول دمشرکانو دوينې له تويولونه غوره دی .[1]

يوه شئ چی دسرحدونو پيره داري کول دايمان لـه ځانګو څخه يوه ځانګه ده او دګناهونو دبخښنې له موجباتو څخه دی .

درباط دفضيلت په باره کې زيات احاديث راغلي دي چی يو څو يې په لاندی ډول دي :

لومړې ديوې ورځې لپاره دسرحدونو حفاظت کول ددنيا او مافيها څخه غوره دي .

((روى البخاري عن سهل بن سعد ﷺ ان النبي ﷺ قال ((رباط يومٍ في سبيل الله خيرٌ من الدنيا وماعليها ، وموضع سوط احدكم من الجنة خيرٌ من الدنيا وما عليها))[2] .

بخاري لـه سهل بن سعد ﷺ نه روايت کوي چی نبي کريم ﷺ وفرمايل : دالله په لاره کې يوه ورځ دسرحدونو پيره کول له دنيـا او په هغه کې چی څه دي له ټولو نه غوره دی اوپه جنت کې ستاسې دقمچينې دايښودلو په اندازه ځای له دنيا او په هغې کې چی څه دي له ټولونه افضل دی .

خينو ويلي دي چی ددی ظاهري معنې داده چی دغـه کار لـه ټولې دنيا او په دنيا کې چی څومره څيزونه دي له ټولو نه بهتر دی .

---

[1] ــ المقدمات لابن رشد ١/ ٢٧٥.

[2] ــ اخرجه البخاري برقم : ٢٨٩٢

او چاويلي دي چې ددې غوره والي معنې داده چې. که چېرته ديومسلمان وس ورسيږي چې د اټولـه دنيا ترلاسه کړي اوداﷲ پـه لاره کې نفقـه کړي ، داخو مستحيل او ناشونې کار دی . خو بياهم لدينه د اﷲ جل جلاله په لاره کې يوه ورځ دسرحدونو پيره بهتره او غوره ده .

زياترو علماو دغه قول ته ترجيح ورکړيده.

چاويلي دي چې دلته يې دېنه وضاحت لپاره دمغيباتو تشبيه لـه محسوساتو سره ورکړيده ځکه ددنيا مال اودهغه خوندونه لـه محسوساتو څخه دي ، او ديوې ورځې دپيره داري ثواب لـه غيبو څخه دی خو بيا هم دامغيبات داله هغومحسوساتو څخه غوره دی . چې انسانان يې په دنيا کې احساسوي . دغه قول ته ابن دقيق العبد راجح ويلي دي .

دويم : يوه شپه يوه ورځ دسرحدونو پيره داري کول ديوې مياشتې روژو او تراويحو نه افضل دی اويوه مياشت پيره داري دټول عمر لـه روژونه غوره دی .

((روى مسلم عن سلمان الفارسي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ

((رباط يومٍ وليلةٍ خيرٌ من صيام شهر وقيامه ، وان مات فيه جرى عليه عمله ا لذي كان يعمله واجري عليه رزقه وامن الفتان .[1]))

مسلم لـه سلمان الفارسي ﷺ نـه روايت کړيدی هغـه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : دسرحدونو يوه شپه يوه ورځ پيره داري کول ديوې مياشتې لـه روژو او تراويحونه افضل دی. که چېرته دپيره داري پـه حالت کې مړشي نو دهغـه عمل اجرورته ورکول کيږي چې پکې مشغول و هغه ته به لـه جنت نه رزق جاري کړې شي اودقبر لـه عذاب نه په محفوظ وساتل شي .

((روى الطبراني عن ابى الدرداء رضى الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : رباط شهر خير من صيام دهر ومن مات مرابطافى سبيل

---

[1] ـ اخرجه المسلم برقم : ۱۹۱۳.

الله امـن من الفزع الاكبر وغدى عليه وريح برزقه من الجنة ويجرى عليه اجر المرابط حتى يبعثه الله عزوجل)).

طبراني لـه ابودرداء رضى الله عنه نـه روايت كړى دى چې ديوې مياشتې پيره او دسرحدونو ساتنه دټولې زمانې لـه روژو نه ډير غوره دى او څوک چې دالله جل جلاله په لار كې درباط په حالت كې مړشو هغه به دلوى ويرې . وارخطايې (دحشر ورځ) نه به په امن وي سهار او بيګاه به ورتـه لـه جنت نه رزق وركول كيږي اودقيامت تر ورځې پورې به ورته دمرابط ثواب ليكل كيږي.

دريم: كله چې يو سړى مړشي نو دهغه عمل قطع كيږي مګر دپيره وركوونكې اجر نه قطع كيږي ځكه چې هغه كله دپيره داري په حالت كې مړشي نو دهغه دپهره داري او نورو عملونو اجر ورته ترقيامته پورې جاري ساتل كيږي .

((وروى ابو داود والترمذي والحاكم عن فضالة بن عبيد ﷺ ان رسول الله ﷺ قـال : ((كل ميت يختمُ على عمله الا المرابطُ في سبيل الله فانه يُنمي لـه عمله الى يوم القيمة ويُؤمنُ من فتنة القبر))[1].

ابو داود ، ترمذي او حاكم لـه فضاله بن عبيد ﷺ نه روايت كړى دى چې نبي كريم ﷺ فرمايلي دي: دهر مړي عمل دهغه لـه مړكيدو سره سم ختميږي مګر دالله په لاره كې دسرحدونو دپيره كوونكې عمل نـه ختميږي ځكـه چې دهغـه عمل دقيامت تر ورځې پورې زياتولې شي . اودقبر لـه فتنې څخه محفوظ ساتلې شي.

لـه دې حديث نـه داثابت شو چې دسرحدونو پيره داري كول لـه هغو غوره اعمالو څخه دى چې ثواب يې له مرګ نه وروسته هم جاري پاتې كيږي.

رسول الله ﷺ ديو څو هغو نورو عملونو هم خبر راكړى دى چې ثواب يې لـه مرګ نه وروسته پاتې كيږي .

---

[1] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٢٠ والترمذي : ٣/ ٩٨ والحاكم :٢/ ١٤٤ والحديث صحيح

((روی مسلم عن ابي هريره ﷺ عن رسول الله ﷺ قال :

((اذامات الانسانُ انقطع عمله الا من ثلاثٍ : صد قةٍ جاريةٍ ، او علمٍ يُنتفع به ، اوولدٍ صالح يدعوله)).[1]

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت كړيدی چی محمد ﷺ وفرمايل :

كله چی انسان مړشي نو دهغه دعمل لړی قطع كيږي مگر درې عملونه يې نه قطع كيږي جاري صدقه ، ياهغه علم چی گټه ترينه آخستل كيږي يانيک اولاد چی مور او پلار ته دعاكوي . بيشكه چی ددغو درې واړو شيانو اجر له مرگ نه پس هم جاري پاتې كيږي خو كله چی داختم شي نو اجر يې هم بندشي . ځكه چې كله بچې مړشي ، صدقه جاريه ختمه شي او علم پای ته ورسيږي نو ثواب يې په خپله قطع كيږي اما رباط فی سبيل الله له هغواعمالو څخه دي چې دقيامت تر ورځې پورې يې ثواب ليكل كيږي او همدادنمو(زياتوالي) معنا ده اوبله داچې دلته دثواب ليكل كوم سبب پورې موقوف نه دي ترڅو دهغه په قطع كيدو سره دثواب ليكل قطع شي بلكې داخودالله جل جلا له له خوا يونه پای ته رسيدونكې فضل دی دقيامت تر ورځې پورې ، او دی خبره كې څه شک نشته ځكه چې څومره نيک اعمال دي مسلمانان هغو ته هومره پورې نشي خوشي كيدای اوپه ډاډه زړه يې نشي ترسره كولای ترڅو هغوی ددښمن نه په امن كې نه وي اوترڅو چې دهغوی دين محفوظ نه وي او داسلام شعائر قائم نه وي . او ددښمن نه په امن كې كيدل .داسلام شعائر قائميدل او ددين ساتنه به غير له جهاد او دسرحداتو له حفاظت نه هسې تش خوب ليدل دي .

((وروی احمد عن ابی امامة رضی الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اربعة تجري عليهم اجورهم بعد الموت : مرابط فی سبيل الله .

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٦٣١

ومـن عمـل عمـلاً اجرى له مثل ماعمل . ورجل تصدق بصدقة فاجرها لـه ماجرت ، ورجل ترك ولداصالحا فهويد عو لـه .))

احمد لـه ابو امامه رضی الله عنه نه روایت کړې دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي . څلورو کسانو ته لـه مرګ نه وروسته هم اجر او ثواب ورکول کیږي .

(اول) مرابط فی سبیل الله (دوهم) څوک چې دیو نیک کار بنسټ کیږدي . بیاله هغه نه وروسته چې هر څوک هغه کار کوي هغه ته یې اجر ورکول کیږي.

(دریم) بل هغه سړی چې صدقه وکړي ترڅو چې یې هغه صدقه باقي وي ده ته به یې اجر رسیږي .(څلورم) هغـه سړی چې نیک اولاد تری پاتې شي او هغـه ورتـه دعاګانې کوي .

عباده ابن الصامت ویلي دي . چې دهرسړي عمل دهغـه په اخري سلګی پای ته رسیږي . او دروح له وتلو نـه مخکې خپله مرتبه او ځای ګوري مګر مرابط فی سبیل الله داسې ندی . ځکه ترڅو پورې چې په هغه ځای کې رباط اوپیره وي . ترهغه مرابط ته اجر ور رسیږي . مرابط فی سبیل الله خپل ځای او مرتبه دځنکدن په وخت نه ویني ځکه دهغه دژوندون په ختمیدو دهغه عمل نه ختمیږي بلکې دهغه اجر ترقیامته پورې زیاتیږي او څو چینده کیږي نو ځکه دهغه داجر او مرتبې پته پرته له الله تعالی بل چاته نشته . مرابط فی سبیل الله دمړینې په وخت دزیري او خوشالی شیان ګوري خپله مرتبه ګوري چې دقیامت ترورځې پورې په اوچتیدو روانه وي . مرابط چې درباط په حالت کې مړشي نو الله جل جلاله به یې دقیامت په ورځ پداسې حال کې راپاڅوي چې دفزع اکبر (لویې وارخطایي) نه به په امن وي .

((روی ابـن ملجـة عـن ابـي هریره رضی الله عنه عن رسول الله صلی الله علیه وسلم من مات مرابطا فی سبیل الله . الخ .))

ابن ماجه لـه ابو هریره رضی الله عنه نه روایت کړې دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي څوک چې دالله جل جلالـه پـه لاره کې درباط په حالت کې

مړشو . هغه ته دنیک عمل هغه ثواب جاري کیږي چې ده کاو . او رزق هم ورته جاري کولې شي دقبر له فتنې (عذاب) نه به په امن وي . او دقیامت په ورځ به یې الله جل جلاله داسې راپاڅوي چې دفزع اکبر (لوی یې وارخطایې) نه به محفوظ اوپه امن وي .

پنځم : مرابط چې په رباط کې مړشي الله جل جلاله به یې دشهیدانو په ډولې کې راپاڅوي . .

((روی ابـن ملجـة وعـبدالرزاق عن ابي هريره رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال من مات مرابط مات شهیدا .)) الخ .

دابوهریره رضی الله عنه نه روایت دې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: څوک چې درباط په حالت کې مړشو هغه دشهادت مرتبه ترلاسه کړه . دقبر لـه فتنو څخه بـه ساتل کیږي . سهار او بېګاه به لـه جنت نه رزق ورکول کیږي او عملنا مه به یې جاري وي .

الله جل جلاله هغه مرابط چې درباط په حال کې مړشوې وي څکه شهید پاڅوي چې ده دشهادت غوښتنه کړې وه او په رښتونې زړه سره یې دې ته مخه کړې وه لیکن ده ته په تقدیر کې دانه ولیکل شوي چې دابه په دنیاکې دشهادت مرتبه ترلاسه کوي . لـه نیکو بندګانو سره دالله جل جلاله همداکړنلاره ده چې څوک کومې یوې نیکي ته په رښتینې زړه سره قصد وکړي زیات شوق او نـه ماتیدونکي اراده ولري خو الهی تقدیر یې ترمخې خنډ او حائل وګرځي نودقیامت پـه ورځ الله جل جلاله ددی عمل ثواب بـه پـه خپـل فضل او کرم سره ورکوي . څکه چې نیت کې یې اخلاص ، اوپخپل قصد کې رښتینې و لـه همدې کبله څوک چې دجهاد لپاره ووځي اولاره کې ورته مرګ راشي نو هغـه شهید حسابیږي . او څـوک چې دحـج احـرام وتړي خو دحج دمناسکو لـه اداء کولو نه مخکې مخکې مړشي ، دالله په نزد حاجي لیکل کیږي ، څوک چې دتهجد لمانځه داداء کولو لپـاره دشپې دویښیدو اراده وکړي خو راویښ نه شي خوب ورباندې غلبه وکړي نو ده ته دتهجد ثواب ورکول کیږي او خوب په ده باندې دالله جل جلالـه لـه طرف نـه صدقه ګرځي . څوک چې پـه جماعت سره دلمانځه

داداكولو لپاره مسجد ته روان شي چې كله هلته ورسيږي نو ګوري چې خلكو لمونځ كړې . الله جل جلاله دته په جمع سره دلمانځه داداء كوونكي پشان ثواب وركوي .

مرابط هم همداشان دى ځكه ده رباط ددى لپاره كاو . چې شهادت يې په نصيب شي . خپل ځان يې ديته وړاندې كړې و . دشهادت حرص ورسره و . خپل ځان يې ددې لپاره دالله په لاركې خرچ كړى و . لاكن په ميدان كې شهيد نه شو نو دا څه عجيبه خبره نه ده چې الله دى دشهيدانو په ټولى كې پاځوي او دشهيدانو هومره اجر وركړي .

شپږم . مرابط فى سبيل الله ته دهغو مسلمانانو هومره اجر وركول كيږي چې داسلامي سرحدراديخواوي او دى يې ساتنه كوي .

((روى الطبراني عن انس بن مالك رضى الله عنه قال سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن اجر الرباط .))

طبراني له انس بن مالك رضى الله عنه نه روايت كړى دى هغه وايي چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم نه درباط داجر په متعلق پوښتنه وشوه ؟ نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل :

چاچې يوه شپه دوروستنيو مسلمانانو پيره او څوكيداري وكړه . نوله ده نه وروسته چې څومره روژه دار او لمونځ ګذار راځي دهغو هومره اجر به ده ته هم وركول كيږي .
ابراهيم يماني ويلي دي . چې كله زه له يمن نه راغلم نو سفيان الثوري ته ورغلم او ترينه مې وپوښتل . ماپه زړه كې داسنجولې وه چې زه به په " جده " كې كوزيږم . ټول كال به هلته څوكيداري كوم . په هره مياشت كې به عمره كوم . اوپه هركال كې به حج كوم . او خپل كورته به هم نږدې وم . نو ايا داماته غوره دې اوكه زه شام ته لاړشم .؟

ماته يې په خواب كې وويل : اى يمني وروره! پخپل ځان باندې دشام ساحلونو ته تلل لازم وګرځوه . هرو مرو شام ته لاړشه . ځكه دبيت الله شريف حج لپاره هر كال په لكونو خلك راځي . تاته به دهغو ټولو دحجونو عمرو . او مناسكو هومره اجر دركول كيږي

عثمان بن ابي سودة . وايي چې مونږ له ابي هريره ﷺ سره ددرياب په ساحل کې (يافا) نومې ځای کې ډېره کوله اوداپه فلسطين کې مشهور ښار دی.
ابو هريره ﷺ وفرمايل دلته ددغې شپې پيره ماته په بيت المقدس کې د ليلة القدر شپې نه هم زيات خوښ دی .
اووم : دالله په لاره کې دسرحدونو ديوې ورځې پيره دهغو زرو ورځو پيرې نه غوره ده چې په نورو ځايونوکې ترسره کړې شي .

((روى الترمذي والنسائي وابن ابي شيبة عن عثمان بن عفان ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : ((رباطُ يومٍ في سبيل الله خيرٌ من اليوم فيما سواه من المنازل .)) [1]

ترمذي ، نسائي او ابن ابي شيبه له عثمان بن عفان ﷺ څخه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : دالله په لاره کې د سرحدونو پيره کول د هغو زرو ورځوله پيرې نه غوره دی چې په نورو ځايونوکې تر سره کړې شي .

په دی حديث کې پدې خبره ښکاره دليل موجود دی چې دحفاظت په مقصد په سرحدونو کې يوه ورځ پيره کول په نورو ځايونو کې دزرو ورځو له پيره داري نه زيات ثواب لري اگر چې هغه مکه ، مدينه يابيت المقدس هم وي . همداوجه ده چې له مکې او مدينې نه اصحاب کرام او تابعين دجهاد لپاره وتلي دي اودلته اوسيدل اودحرمينو شريفينو گاونډيتوب يې پريښي دي . دشام دسواحلو په طرف ورغلې دی او هلته ټول عمر يې دسرحدونو په حفاظت کې تير کړيدی. آن چې همغلته وفات ياشهيدان شويدي .کله چې حارث بن هشام ﷺ (دادابو جهل ورور او دفتح مکې په ورځ يې ايمان راوړې و) له مکې نه دجهاد لپاره دشام په لورې وخوځيد او دمکې

---

[1] ـ سنن الترمذي: ۳/ ۱۰۸ وسن النسائي: ۶/ ۴۰ ومصنف ابن ابي شيبه ۵/ ۲۲۸، والحديث حسن.

آخري سرته ورسيد نو لـه خلكونه دخداى په آماني داخستلو لپاره ودريد او هغوى ته يې وويل : اى خلكو! زه لـه تاسونه دډېر كولوياستاسې په ښار باندى بل ښار ته دترجيح وركولوپه خاطر نه ځم . له مونږ نه مخكى هم خلك دجهاد لپاره وتلې دي او الله تعالې پدې سره اسلام راوستې دى ، پدې كې ډير خلك داخل شويدي، هجرتونه يې كړې اولـه رسول الله ﷺ سره يوځاى جهادونه يې كړيدي په الله قسم كه چېرته دمكې غرونه دسرو زرو واى او مونږ ټول دالله په لاره كې خرچ كړي وايي نو بيا هم مونږ به دهغوى ديوې ورځې ثواب نه و ترلاسه كړې .

په الله قسم چى هغوى لـه مونږ نـه مخكې لاړل كه مونږ په دنيا كې لـه هغوى نه وروسته پاتې شوو نومونږ ته كوشش پكار دى چى په آخرت كې له هغوى سره په اجر كې شريک شوو او زمونږ لپاره له جهاد او رباط او الله جل جلاله ته له ځان سپارلو علاوه بل څه نشته حارث شام ته ولاړ او همغلته يې جهاد او داسلامي سرحدونو پيره كوله آن چى همغلته شهيد اولـه الله سره ملاقي شو.

امـام ابـن تيميـه رحمـه الله پـدې خبره دعـلماو اجمـاع نقـل كړيـده چى دسرحدونو حفاظت كول په مكه ، مدينه اوبيت المقدس كې له اوسيدونه زيات بهتر دى .

لـه امـام احمـد بـن حنبـل نـه پوښتـنه وشوه چى تاسې پـه مكـه مدينـه كې اوسيدل خوښوئ اوكه دسرحدونو حفاظت كول ؟ هغه ﷺ وويل : دسرحدونوحفاظت.

همدغـه رازامـام احمـد بـن حنبـل داهـم ويلي دي چى زمـا پـه نزد هيڅ يو صالح عمل دجهاد اودسرحدونو دحفاظت اوپيره داري سره برابر نه دى .

يو سړي لـه امـام مـالـک رحمـه الله نـه پوښتـنه وكړه چى تاسې په مدينه منوره كې زمااوسيدل خوښوئ اوكـه پـه اسكندريه كې ؟ هغه رحمه الله وويل په اسكندريه كې دسرحدونو حفاظت اوكړه. .

كـوم مجاهد چى په سرحدونو كې دمسلمانانو دحفاظت په خاطر يوه ورځ تيروي نو دهغـه دايـوه ورځ دنوروخـايونو لـه زرو ورځـونـه بهـتره ده . همدغـه راز داسـلامي سرحدونو دساتندوى هريو عبادت دنورو ځايونو لـه عبادت نـه زر كرته افضل دى ځكـه چى دساتونكې هره ورځ لـه هغـو زرو ورځـو نـه بهتره ده چى په هغه كې پيره نه

وي نو ځکه دمحافظ لمونځ دنورو له لمونځونو نه زيات دی . همدغه راز دهغه روژه ، ذکر ، نفقه ، دقران تلاوت او نور عملونه دي چې ترسره کوي يې .

((قال معاذ بن جبل ﷺ : کل حسنةٍ من حسنات المرابط تعدلُ جميع حسنات العابدين . وان الله ليختار خيارامة محمد ﷺ للرباط کما يختار شرار امة محمد ﷺ للسلطان !

معاذ بن جبل ﷺ فرمايي چې دسرحد دمحافظ هر يو نيک عمل دعابدانو له تولونکو اعمالوسره برابر دی .او الله تعالی دمحمد ﷺ له امت نه غوره سړي دسرحدونو دحفاظت او پيرې لپاره منتخب کوي لکه چې دمحمد ﷺ شرير امت دپاچاهی لپاره منتخبوي . په شام کې دسرحدونو يو محافظ وصيت وکړ چې سل دينره دی دالله په لاره کې ورکړی له عثمان ﷺ نه يې پوښتنه وکړه چې داچېرته مصرف کړي ؟

عثمان ﷺ ورته وويل چېرته اوسيږي ؟ هغه وويل په شام کې .

عثمان ﷺ ورته وويل داپخپل ځان . خپل اهل وعيال پخپل ګاونډي اوستا شاوخوا چې کوم محتاج وي پرهغوی مصرف کړئ .ځکه چې کله دشام اوسيدونکې په يودرهم دخپل عيال لپاره غوښه آخلي نو هغه ته به يوپه اووه سوه ثواب رسيږي .

دشام زمکه دسرحدونو زمکه ده اودهغه ځای سرحدونه چې ساحل ته نژدی پراته دي غوره دي اوپه هغه کې پيره کول ډير لوی اجر اوثواب لري .محمد بن کعب په عسقلان کې دسرحدونو محافظ و . هغه به ويل چې په عسقلان کې خوراک څښاک اونکاح کول د نورو ځايونو له خوراک څښاک او نکاح نه افضل دی . هغه سيمې چې هلته دسرحدونو حفاظت کول دسرحدونو داهميت له کبله زيات غوره دي هغه اسکندريه ، دمياط ، عکا ، صيدا بيروت ، طرابلس ، طرسوس انطاکيه ، قزوين اندلس اونور ځايونه دي .

فصل

د رباط معنی او وخت يې

د الله دلارې مرابط(پيره دار) په ټولو خلکو کې غوره او جهاد رباط او(پيره داري) له غوره اعمالو څخه دی .

((روى مسلم عن ابى هريرة ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : ((من خيرِ معاش الناسِ لهم: رجُلٌ ممسكٌ بعَنانِ فرسه فى سبيل الله، يطيرُ على متنه، كلَّما سمع هيعة او فزعة طار على متنه ، يبتغى القتلَ او الموتَ مظانَّه ... ورجل فى غُنَيْمَةٍ فى شَعَفَةٍ مِنْ هذه الشَّعَفَ،او بطن وادٍ من هذهِ الاودية يقيم الصَّلاة ويوتى الزكاة ،ويعبدُ ربه، حتى ياتيه اليقين ، ليس من الناس الا في خير)) .[1]

والمعاش هو العيشُ والحيا ة.

قال النووي في شرح الحديث:معنى :"من خير معاش الناس "من خير احوال عيش الناس .[2]))

مسلم له ابى هريره ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

له ټولو خلکو نه د هغه سړي ژوند ښه دی چې د الله په لاره کې يې اس تيار ودرولې وي او کله چې دد ښمن له خوانه د خطر څه خبر اوري نو فوراً د حملې لپاره اوځي دد ښمن د وژلو اويا دخپل ځان دشهيدولو لپاره کوشش کوي. بل دهغه سړي ژوند ښه دی چې چيرته دغره په سر کې له ګډو وزو سره اوسي يا ددغو درو په يوه دره کې

[1] ـ اخرجه مسلم ـ قم ١٨٨٩

[2] ـ شرح النووي على صحيح مسلم ١٣/ ٣٥.

پروت وي. لمونځونه کوي ، دخپل مال زکات ورکوي او ترمرګه پورې دخپل رب په عبادت کې لګیاوي اوله خلکو سره يې اړيکې دخير او ښيګڼې وي .

ابن المبارک له عبدالله بن الحارث څخه روايت کوي چې هغه ويلي دي :

هغه سړي ته خوشالي ده چې دالله په لاره کې دسهار په وخت پخپل اس باندې جهاد ته اوځي او ماښام خپله روژه د ډوډۍ په يوټکړه اوپه يخو اوبو سره ماتوي .

((وقال ابوهريرة ﷺ رباط ليلةٍ الى جانب البحر ، من وراء عورةِ المسلمين احبُّ الىَّ من اَنْ اوافق ليلة القدر فى احد المسجدين المسجد الحرام او مسجد رسول الله.ورباط ثلاثة ايام عدل السنة وتمام الرباط اربعون ليلة [1].))

ابوهريره ﷺ فرمايلی دي چې د درياب په غاړه کې د مسلمانانو دښځو دحفاظت لپاره يوه شپه پيره کول زمانږ[1] ه لدينه بهتر دی چی په مسجد حرام ياپه مسجد نبوي کې د ليلة القدر شپه وموم. او درې ورځې پيره له يو کال سره برابره ده پوره پيره داري څلوېښت ورځې ده.

عطا رحمه الله عليه ويلي دي چې دپيرې ټول وخت څلوېښت ورځې دی.

((وقال يزيد بن ابی حبيب: جاء رجلٌ من الانصار الى عمر بن الخطاب ﷺ فقال له اين كنت؟

قال : فی الرباط !

قال : كم رابطتَّ؟

قال : ثلاثين يوما .

قال :فهلاَّ اتممتها اربعين يوماً [1]))

---

[1]ـ مد ت عبدالرزاق : ۵/ ۲۸۱

یزید بن ابی حبیب وایي چې لـه انصارو نه یوسړی عمر بن الخاطب ﷺ خواته راغې عمر ﷺ ورتـه وویـل تـه چیرې وې؟ هغـه وویـل دسرحدونو پیره مې کوله. هغه ﷺ ورته وویل : څو ورځې دی پیره وکړه ؟ هغـه وویـل دیرش ورځې. عمر ﷺ ورته وفرمایل : ولې دی څلوېښت ورځې نه پوره کولې.[1]

دعبدالله بن عمر یو زوې دېرش ورځې پیره وکړه کله چې واپس راغې نو پلاریې ورته وویـل: زه تاتـه قسم درکوم چې تاسې بیرته لاړشئ اولس ورځې نوره پیره وکړئ ترڅو څلویښت ورځې پوره شي.[2]

چاچې درې ورځې دسرحد پیره وکړه الله تعالی هغه ته لوی ثواب ورکوي.

((قال ابوهریرة ﷺ:اذا رابطت ثلاثة ایامٍ فَلْيَتعَبَّد المتعبدُوْنَ ماشاؤا .))[3]

ابوهریره ﷺ فرمایلی دي: چې کله ته درې ورځې پیره وکړې نو عبادت کوونکې چې څومره عبادت کولې شي ودې کړي مګر بیاهم په اجر کې لـه تاسره نه شي برابرېدلـې.

ام الدرداء.

((وقـالت ام درداء رضی الله عنها : من رابط فی شيءٍ من سواحل المسلمین ثلاثة ایام اجزأت عنه رباط سنة .[4]))

ام درداء رضـی الله عـنها ویـلي دي: چـاچې دمسـلمانانو دسـاحلونو درې ورځـې پیـره وکړه هغه ته دیوکال دپیرې ثواب ورکول کېږي.

مطلوب ربـاط دیـته ویـلی شي چې یوسړی دسرحد یا محاذ باندې دجهاد یا دفاع په نیت یـاد اسـلامي لښکـر دشمیر زیـاتولو لپـاره پیره وکړي. داسې سرحد چې هلتـه ددښمن دحملو امکانـات وي. څکـه چې په کوم یوځای کې ددښمن ویره او خطره زیاته

---

[1]- مصنف عبدالرزاق : ۵/ ۸۰

[2]- المصنف لابن ابي شیبة : ۵/ ۳۲۸

[3]- المرجع السابق : ۵/ ۳۲۷

[4]- مسند احمد : ۶/ ۳۶۲ ومجمع الزوائد : ۵/ ۲۸۹

وي هلته دپیرې کولو اجر هم زیات وي. برابره خبره ده که هغه ساحل دبحر وي یابل ځای.

امام مالک رحمه الله علیه دجدې دښار رباط ته ضعیف ویلي دي ځکه چې په دې باندې دښمنانو صرف یوځل یرغل کړېدی.

له مالک رحمه الله نه دهغو خلکو په اړه تپوس وشو چې په سرحدونو کې له خپل اهل او عیال سره اوسېږي؟ هغه رحمه الله ځواب ورکړ هغوی مرابط (پیره) کوونکې نه دي. بلکې رباط هغه څه ته وېل کېږي چې له خپل کورنه دسرحدونو دحفاظت په مقصد وتلې وي او هلته ددښمن دیرغل ویره وي.

خوصحیح خبره داده چې کوم خلک په سرحدونو کې اوسېږي او هغوی هلته دجهاد توقع یاد سرحدونو دساتلو جذبه په زړه کې لري اود تکلیف په وخت کې له هغه ځای نه نه ځي نودا خلک په مرابطینو (پیره دارانو کې) شمارل کېږي او درباط اجر ورته ورکولې شي اګرکه دهغه اهل او عیال هم ورسره وي.

ځکه چې اصحاب کرام اوتابعین همېشه په سرحدونو کې له خپلو ماشومانو سره یوځای دسرحدونو د حفاظت په نیت اوسېدلي دي.

کیدی شي مالک رحمه الله علیه داخبره دهغو خلکو په باره کې کړې وي چې همعلته په سرحدونو کې زېږیدلې او لوی شویدي او همغلته اوسېږي دهغوی په زړونو کې دپیرې نیت نه وي او صرف دخپلو کورنیو یاله هغه ځای سره دمینې په وجه اوسیږي . کوم سړی چې په سرحد کې یواځې په دې خاطر اوسېږي چې هلته دکور مشران یې اوسېږي هلته نوکري او کار بار یې وي نو هغه مرابط نه دی او نه ورته درباط ثواب ورکول کیږي زیاتره وخت داسې خلکو ته په هغه وخت کې درباط اجر ورکول کیږي چې نیت یې دجهاد وي او هغه په زړه کې عزم لري چې کله دښمن حمله وکړي له هغه سره به جنګیږي.

امام مالک رحمه الله فرمایي که څوک له خپل اهل او عیال سره د سرحدونو دحفاظت لپاره لاړشي نو څه باک پکې نشته .

« وعلق سحنون على ذلك بان يخرج باهله الى المواضع المامونة كثيرة الاهل كالاسكندرية وتونس »

يعنې سحنون دامام مالک له دی قول سره داقيد لګولې دی چې خپل اهل وعيال داسې ځايونوته بوځي چې هلته سوله او امن وي او هستيدونکي ډير ولري لکه اسکندريه او تونس.

او امام احمد بن حنبل رحمه الله به سرحدونو ته له اهل وعيال سره له ورتګ نه منع کاو.

دامام احمدبن حنبل رحمه الله دانهې دهغو سرحدونو په باره کې دی چې هلته امن او امان نه وي. ګويا هغه خپل اولاد او عيال مشرکانو ته دی لپاره وړي چې يايې ووژني اويايې بنديان کړي.

اوه لسم بـاب

د مجاهد ينو د پيرې کولو فضائل

د الله تعالى فرمان دې : ﴿ وَلْيَأْخُذُوا خذرهم أَسْلِحَتَهُمْ ﴾ [النساء : ۱۰۲]

او دوی دی ونيسي احتياط او وسله خپل.

دالله تعالى ارشاد دې :

﴿ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾[التوبة۱۲۰]

ترجمه : اونـه پائمال کوي دوی څه ځای چې کافران پرې خفه کېږي ياله دښمن نه بدل واخلي نـو پـه دې هـريـو کـار بـاندې د دوی يـو نيکـي ليکـلې شـي. واقعـي الله تعـالى دنيکانو اجر نه ضائع کوي.

((روی البخاري عن ابی هريرة ﷺ عن النبی ﷺ قال : " تعسَ عبدُ الدينار وعبدُ الدرهم ، وعبدُ الخميصة، إنْ أُعطِيَ رضی و ان لم يُعْطَ سخطَ تعسَ وانتكسَ ، واذا شيك فلا انتقش ، طوبی لعبدٍ آخذ بعنانِ فرسه فی سبيل الله اشعثٌ راسهُ ، مغبَّرةٍ قد ماهُ ، ان كان فی الحراسةِ كان فی الحراسة ، وإنْ كان فی الساقة كان فی الساقة ، ان استأذنَ لم يُؤذنْ لـه وان شَفَعَ لم يُشفَّعَ.[1]))

بخاري له ابی هريره رضی الله عنه روايت کړېدې چې نبی کريم ﷺ وفرمايل: هلاک دی شي د دينار او درهم بنده، هلاک دی شي د ګل دار څادر حريص. که هغه ته څه ورکړی شي نـو خوشاله وي اوکـه ورنکړی شي نـو خفـه وي هغـه دی سر پـه تـالاق

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۸۷

وغورځيږي (يعنی تباه دی شي) ا چی کله په پښو کې اغزي لاړشي نوهغه دی راونه ووځي . او هغه بنده لپاره دجنت زيرې دی چې دالله په لاره کې يې داس جلب نيولې وي. دهغه دسر ويښتان ګډوډ اوپښې يې لـه دوړونه ډکې وي. که هغه د حفاظت په ټولۍ او ګروپ کې واخستلې شي نو په هغه کې وي اوکه د لښکر په آخره کې واخستلې شي نوډلښکر په اخره کې وي (يعنی هغه دجهاد په هر ميدان کې وظيفه په ښه توګه سرته رسوي).اوکه اجازه وغواړي نو اجازه ورته ورنکړی شي اوکه هغه سفارښت وکړي نو سفارښت يې قبول نکړی شي. (يعنی په ښکاره ورته څوک اهميت نه ورکوي خوله الله تعالی سره دهغه مرتبه ډيره اوچته ده.

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما فرمايلی دي:

((لان ابيت حارساً خائفًا فی سبيل اللهِ عزّوجل احبُّ الی من ان أتصدق بمائة راحلة .[1]))

که چيرته زه دالله په لاره کې دويرې په حالت کې پيره وکړم نو داماته دسلو سورلو له صدقه کولو نه غوره ده.

يوه شپه دالله په لاره کې پيره کول الله تعالی ته دنژدې کيدو لويه ذريعه او اوچت عبادت دی. اوداد رباط بهترينه نوعه ده .

څکه دهر هغه ځای ساتونکي ته چې هلته مسلمانان ددښمن لـه حملې نه ويرېږي مرابط ويل کيږي .

دپيره کوونکو لپاره زيات فضيلتونه دي چې يو څو يې په لاندې ډول دي .

لومړی :هغه سترګې چې دپيرې لپاره ويښې شوي وي هغه د جهنم اور نه سوځوي.

---

[1] ـ کتاب الجهاد لابن مبارك

((روى الترمذى عن عبدالله بن عباس رضى الله عنهما قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: "عَيْنَانِ لا تمسهُما النار، عينٌ بكت مِنْ خشيةِ الله، وعَيْنٌ باتتْ تحرس فى سبيل الله ".[1]))

ترمذى له عبدالله بن عباس رضى الله عنهما نه روايت كړېدي هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه اورېدلي دي چې فرمايل يي:

دوه سترګې داسې دي چې اور يې نه سوځوي، يوهغه ستركه چې دالله تعالى له وېرې نه ژړلې وي ، بله هغه ستركه چې دالله په لاره كې دسرحدونو دپيرې لپاره دشپې ويښه پاتې شوې وي.

((وروى النسائى واحمد والحاكم : عن ابى ريحانة الازدى رضى الله عنه قل: كنّا مع رسول الله ﷺ فى غزوةٍ، فأتيناذات يومٍ على شرفٍ فبتناعليه ، فأصابنا بردٌ شديدٌ ، حتى رأيت من يحفر فى الأرض حفرةً يدخل فيها ، ويلقي عليه الحجفة _ يعنى التُّرس_

فلما رأى رسول الله ﷺ ذلك من الناس قال: من يحرسُنا الليلة ؟ وادعوا له بدعاءٍ يكون فيه فضل.

فقال رجلٌ من الأنصار: أنايا رسول الله !

قال : ادنُ .

فدنا. فقال : من أنت؟

فتسمّى له الانصاري . ففتح رسول الله ﷺ بالدعاء فأكثرمنه .

---

[1]_ سنن الترمذي ٣/ ٩٦ والحديث صحيح .

قل أبوريحانة: فلما سمعت ما دعا به رسول الله ﷺ قلت: أنا رجل آخر.

قال: أُدْنُ. فدنوتُ.

فقال : من أنت ؟

قلت: أبو ريحانة ، فدعا لي بدعاء هو دون مادعا للأنصاري.

ثم قال: حُرِّمتِ النارُ على عين دمعت اوبكت من خشية الله، وحرِّمت النار على عين سهرت فى سبيل الله)). [١]

نسائى ، احمد او حاكم له ابى ريحانه الازدى ﷺ څخه روايت کړیدی هغه وايي چې موږ له رسول الله ﷺ سره په يوه غزا کې وو.

يوه شپه موږ په يو اوچت ځاى باندې دشپې تېرولو لپاره راغلو ، هلته زموږ ډېره يخني وشوه. ان تردى پورې ماوليدل چې څه خلكو په زمكه كې كندې وكنستلې اوپه كې ننوتل او خپل ډالونه يې دكندو مخې ته كينښودل. كله چې نبى كريم ﷺ د خلكو دا حالت وليد نو وى فرمايل : چې نن شپه به زموږ پېره څوك وكړي زه به هغه لپاره داسې دعاوكړم چې په هغې كې خصوصي فضيلت وي .

له انصارو نه يوسړي وويل : اى دالله رسوله! زه به پيره وكړم. رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : نژدې راشه هغه ورته نژدى شو. رسول الله ﷺ ترېنه پوښتنه وكړه ته څوك يې ؟ هغه خپل نوم ورته وښوده رسول الله ﷺ دهغه لپاره ډېرې دعاگانې وكړې. حضرت ابوريحانه وايي چې كله مادرسول الله ﷺ دعاگانې واورېدلې نو مارسول الله ﷺ ته عرض وكړ چې زه هغه دويم كس يم چې پيره به كوم، رسول الله ﷺ وفرمايل : نژدې راشه زه ورته نژدې ورغلم. هغه ﷺ رانه پوښتنه وكړه چې ته څوك يې؟ ما وويل ابوريحانه. رسول الله صلى عليه وسلم دلومړي انصاري په نسبت مالپاره لږه دعاوكړه.

---

[١]_ سنن النسائي : ٦/ ١٥ ومسند احمد : ٤/ ١٣٤ _ ١٣٥ ومستدرك الحاكم ٢/ ٨٣ والحديث رجاله ثقات .

بیارسول الله ﷺ وفرمایل : دجهنم اور په هغه سترګه حرام کړي شو چې دالله له وېرې نه وژاړي اوپه هغه سترګه هم دجهنم اور حرام کړی شو چې دالله په لاره کې دپېرې لپاره ویښه پاتې شي .

دویم : رسول الله ﷺ ګواهي کړیدی چې کوم سړي دالله په لاره کې پیره وکړي هغه جنتي دی.

((روى أبو داود وأبو عوانة والبيهقي والحاكم: عن سهل ابن الحنظلية رضىالله عنه أنهم ساروا مع رسول الله ﷺ يوم حنين ، فأطنبوا السير، حتى كان عشية ، فحضرت صلاةً عند رسول الله . ﷺ

فجاء رجلٌ فارسٌ ، فقال: يارسول الله : أنى انطلقت بين أيديكم حتى طلعت جبل كذا وكذا، فإذا أنا بهوازن على بكرة أبيهم ، بظُعُنِهِمْ ، ونَعمَهِمْ ، وشائهم ، اجتمعوا إلى حنين! فتبسم رسول الله ﷺ وقال : تلك غنيمةُ المسلمين غداً، إن شاء الله.

ثم قال : من يحرسُنا الليلة ؟

قال أنس بن ابى مرثد الغنوي: أنا يارسول الله.

قال له : اركَبْ . فركب فرسًا له. وجاء إلى رسول الله ﷺ فقال له رسول الله ﷺ : استقبل هذا الشّعب ، حتى تكون فى اعلاه ، ولا نُغَرَّنَّ من قبلِك الليلة!

فلما اصبحنا، خرج رسولُ الله ﷺ إلى مصلاه ، فركع ركعتين ، ثم قل : هل احسستم فارسكم؟

قـالوا: يـا رسـول الله : مـا أحْسَنّـنا هُ! فـثوِّبَ بالصلاة ، فجعل رسول الله ﷺ يصـلي ، وهـو يلتفتُ إلى الشعب ، حتى إذا قضى صلاته وسلم قا ل: أبشروا، فقد جاء فارسُكم.

فجعلـنا نـنظرُ إليـه خلال الشَّجر فى الشعب ، فإذا هو قد جاء ، حتى وقف على رسول الله ﷺ .

فقـا ل: إنـى انطـلقْتُ حتى كنت فى أعلى هذا الشعب ، حيث أمرنى رسول الله ﷺ ، فلما اصبحت اطّلَعْتُ الشَّعْبَيْن كليهما . فنظرتُ فلم ارا احد ..

فقال لـه رسول الله ﷺ : هل نزلت الليلة ؟

قل : لا إلا مصلّياً اوقاضي حاجةٍ.

فقال رسول الله ﷺ : قد اوجَبْتَ ، فلا عليك أن لا تعمل بعدها . [1]))

حضرت سهل بن ابوحنظليه رضی‌الله عنه فرمايي چې د حنين دغزوې په ورځ اصحابو کرامو لـه نبی کريم ﷺ سره او ډېر مزل وکړ تردې چې شپه شوه کله چې دلمونځ وخت راغې نو يو آس يوسپور سړی راغې اوويې ويل :

ای دالله رسوله ! زه لـه تاسو نـه مخکې لاړم اود فلاني فلاني غرونو معاينه مې وکړه دهوازن دقبيلې ټول خلک د خپلو ښځو، څارويو او کنډکونو سره په حنين کې راغونډ شويدي. رسول الله ﷺ چې دهغه داخبرې واورېدلې نوپه مسکاشو او وی فرمايل: انشاء الله تعالی سباته به داټول مال عيال دمسلمانانو په لاسو کې غنيمت شي. بيارسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل : نن شپه به څوک زموږ پيره وکړي،

[1] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٢٠ ـ ٢١ ومسند ابي عوانة : ٥/ ٨ والسنن البكرى للبيهقي ٩/ ٤٩ اسنا ده على شرط الصحيح .

حضرت انس بن ابی مرثد غنوي رضی‌الله عنه عرض وکړ چې ای د الله رسوله ! زه به ستاسې پېره وکړم. رسول الله ﷺ ورتــه وفـرمایل : سور شه هغـه ؓ په اس سور شو اودرسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شو. رسول الله ﷺ ورتـه وفـرمایل : ددووغرونو ترمینځ دلار په طرف لاړشه، ترڅوستاله طرف نه شپې په وخت پر موږ باندې دښمن حمله ونکړی شي. کله چې سهار شو نو رسول الله ﷺ دلمانځه ځای ته تشریف راوړ او دوه رکعته لمونځ یې اداکړ. بیایې پوښتنه وکړه چې ایاتاسې خپل سپور (پیره کوونکې) لېدلې دی؟ اصحابو کرامو عرض وکړ چې نه مو دی لیدلې. دلمونځ اقامت وویل شو او رسول الله ﷺ دلمونځ امامت وکړ. کله چې له لمونځ نه فارغ شو نو اصحابوته یې وفرمایل زیرې مې درباندی ستاسې پیره دار را روان دی. راوي وایي چې ددغې خبرې په آوریدلوسره موږ ټول دونو له منځ نه ددری په طرف وکتل. ګورو چې حضرت انس بن مرثد ؓ رابښکاره شو اودنبی کریم ﷺ په څنګ کې ودرید او عرض یې وکړ. ما ستاسې دحکم په مطابق دواړه درې وڅارلې بره سر ته ولاړم دسهار په وخت ماددرې جاج واخست خو څوک مې په کې ونه لید، رسول الله ﷺ ترینه پوښتنه وکړه چې ایا ته دشپې په وخت له اس لاندې راکوز شوې وې ؟ هغه وویل نه، زه دلمونځ او قضای حاجت نه علاوه له اس نه لاندې نه یم راکوزشوی رسول الله ﷺ وفرمایل: ستا لپاره جنت واجب شو اوس که له دې نه وروسته کوم عمل هم ونکړی نو ستا هیڅ نقصان نه کیږي.

دریم : دوېرې په ځای کې پېره کول دلیلة القدر نه غوره دی.

((روی البیهقي والحاکم عن عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما: أَنَّ النبی ﷺ قال : ألا أُنبئکم بلیلةٍ افضلُ من لیلة القدر؟ حارسٌ حرس فی ارض خوف ، لعلَّهُ أنْ لا یرجع إلی أهله)) [1]

---

[1] ـ السنن الکبری للبیهقي : ۹: ۱۴۹ . والمستدرك للحاکم ۲/ ۸۰ ـ ۸۱ والحدیث صحیح . علی شرط البخاري .

له حضرت عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما نه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل :
ایازه تاسو ته دقدر له شپې نه زیاته غوره شپه ونه ښایم؟ هغه پیره کوونکې چې
دخطرې په ځای کې پیره وکړه او امکان و چې هغه کورته بیرته واپس نه شي نو دهغه
داشپه دقدر له شپې نه غوره ده.

څلورم : دپیره کوونکي سړي یوه شپه د زرو ورځو روژو اود شپوله قیام نه افضله ده
.

((أخرج ابن عساكر عن أرطاة بن المنذر: أنَّ عمر بن الخطاب رضی‌الله عنه قل
لجلسائه: أیُّ الناسِ اعظم اجراً ؟

فجعلوا يذكرون لـه الصوم والصلاة ، ويقولون: فلان ، وفلان ، بعد امير المؤمنين
!

قل : الا أُخبرُكم بأعظم الناس اجراً؟ ممن ذكرتم، ومن أمير المؤمنين؟

قالوا : بلى .

قا ل : رويجلٌ بالشام ، آخِذٌ بلجام فرسه، يكلأ ويحرسُ من وراء

بيضةِ المسلمين ، لا يدرى: أسبُعٌ يفترسه ، أم هامةٌ تلدغه ؟ أم عدو يغشاه ؟

فهذا أعظم اجرا ممن ذكرتم ، ومن امير المؤمنين. !!...))

له ارطاة بن المنذر نه روایت دی چی عمر بن الخطاب ﷺ خپلو ناستو ملګرو ته
وویل : کوم خلک دلوی اجر خاوندان دي؟ هغوی دلمونځ او روژو یادونه وکړ او ویې
وېل چې امیر المومنین لـه ټولو نه دلوی اجر خاوند دی او بیاله هغه نه پس فلانکې
فلانکې اشخاص دلوی اجرخاوندان دي. حضرت عمر ﷺ ورته وفرمایل چې ما له تاسو
نه داپوښتنه وکړه چې په خلکو کې داجر په لحاظ سره له هغو ټولونه چې تاسو دهغوی
یادونه وکړه او پخپله له امیر المومنین نه هم زیات کوم کس دی ؟ دایو وړکوټې شانته
سړی دی چې دخپل اس جلب یې په لاس کې نیولې اوپه شام کې دمسلمانانو دسیمې
پیره او ساتنه کوي . هغه ته دانه دی معلوم چې کوم ځناور به یې وداړي یاکوم زهرجن

شیٔ خیزبه یې وچیچي اویا دښمن وربانديې یرغل وکړي . داسړي له هغو تولو خلکو نه چې تاسې دهغوی یادونه وکړه اوله امیرالمؤمنین نه زیات داجر او ثواب خاوند دی.

((عـن جابـر بـن عبدالله رضیالله عنهما ، قال : ...نزّل رسول الله ﷺ منزلاً، فقال: من رجلٌ یکلؤْنا لیلتنا هذه؟

فانـتدبَ رجـلٌ من المهاجرین ورجلٌ من الأنصار. فقالا: نحنُ یارسول الله! قال: فکُونا بفم الشِّعْبِ. وکانوا نزلوا إلی شِعب من الوادي .

فـلماخرج الـرجلان إلی فـم الشـعب ، قـال الأنصاريُّ للمهاجري: أیُّ اللیل احبُّ إلیك ان اکفیك اوله او اخره ؟

قال أکفنی أوَّلَهُ .

فاضطجع المهاجریُّ فنام ، وقام الأنصاریُّ یصلي..

وأتـی رجـل مـن المشرکین.. فلما رأی شخص الرجلُ عرف أنه ربیئةُ القوم ، فـرماه بسهم فوضعه فیه ، فانتزعه ، وثَبَتَ قائمًا ، ثم رماه بسهم آخر، فوضعه فیـه ، فـنزعه ، وثـبت قائمًـا ، ثـم رماه بثالث فوضعه فیه ، فنزعه ،فوضعه ثم رکـع، ثـم أیقـظَ صـاحبه ، قائلاً: اجلس ، فقد أُتیتُ. فلما رآهُما المشرك عرف أنهم قد نذروا به وعلموا ، فهرب .

فلما رأی المهاجری ما بالأنصاریُّ من الدماء ، قال : سبحان الله! ألا انبهْتَنِی أول مارماك ؟

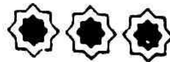
قـال: كنتُ فى سورةٍ أقرؤها ، فلم أُحِبُّ أنْ أقطعها ، حتى أُنْفذها ، فلما تابعَ الـرمى ركعـتُ فلاذنـتك وأيمُ الله لولا أنى خشيتُ أن أضيعُ ثغراً أمرني رسول الله ﷺ بحفظهِ ، لقطع نفسي قبل أن اقطعها أو أُنفذَهَا... [١]))

لـه حضرت جابر بن عبدالله رضی‌الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ په یوځای کی پړاو واچولو او ویې فرمایل چې نن شپه به زموږ پیره څوک وکړي ؟ یوکس لـه مهاجرونه او یوکس لـه انصارو نـه خپـل ځانونه وړاندې کړل او ویې ویل : یارسول الله ﷺ ! مونږ بـه پیره وکړو ، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل :چې ددرې په برنۍ برخه کې بـه پیره کـوئ. څکـه چې لښکـر د درې په لاندې حصه کې پړاو آچولی دی. کله چې دغه دواړه دپیرې ځـای تـه ورسیدل نـو انصاري اصحابي خپـل مهاجر ورور تـه وویـل. تـه دشپې پـه کومـه حصـه کې پیـره کـول خوښوې؟ مهاجر ورتـه وویـل دشپې آخري حصه خوښوم. مهاجر ډډه واچوله او ویده شو او انصاري دلمانځه لپاره ودرید. لـه مشرکانو نـه یوسړی راغـې هغـه چې انصاري اصحابي یې ولیـد نـو پـوه شو چې دا دلښکـر دڅوکیداري لپـاره ودرول شـویدې. هغـه ورباندې دغشي یوګذار وکړ او هغـه ولګید هغه فوراً دلمونځ پـه حـالت کې هغـه غشـې لـه بدن نه لرې کړ او خپل لمونځ یې جاري وساته. بیا یې بل غشې ورباندې ګذار کړ نو هغه یې هم لـه خپل بدن نه وویست اوپه خپـل لمونځ بـاندې قـائم پـاتې شـو. بیاورپسې دریـم غشـې ویوست هغه یې هم لـه خپل بدن نـه ویویست او پخپل لمونځ کې ولاړ پاتې شو. بیایې رکوع وکړ لدینه وروسته یي خپل ملګري تـه وویل کیښنه زه راغلی یم.

کله چې مشرک دویم کس ولید نو وتښتید اودافکر یې وکړ چې ګنې لښکر خبر شو. مهاجر صحابي چې انصـاري اصحابي پـه وینو کې رنګ ولید نو ورتـه یې وویل تازه پـه لومړي غشـې سره ولـې ویښ نکـړم؟ انصـاري صـحابي ورتـه وویل چې ماپه لمونځ کې دقـرآن کریـم یوسـورت شـروع کـړی و مـا نـه غوښـتل چې هغه رانـه نیمګړی پاتې شي. خوچې کلـه پرلـه پسې غشـې راباندې وویشتلې شو نو مارکوع وکړه او تـه مې هم بیدار

[١] ـ سنن ابي داود : ١/ ١٣٦ . والجهاد لابن المبارك : ٢/ ١٦٨ ـ ١٧٠ واسناده حسن

كړي په الله قسم كه چېرته درسول الله ﷺ دحكم په تعميل كې دلښكر دپېړې خيال مې نه واى نو مړشوې به وم ٭نوسوره به مې په مينځ كې نه و پرېيښې.
او زما ساه به دسوره له ختميدو نه وړاندې ختلې واى.

اتلسم باب

دالله په لاره کې دجهاد په وخت دوېرې فضيلت

((عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضی‌الله عنهما: قال : قال رسول الله ﷺ ((ما مِنْ غازيةٍ أو سرية ، تغزوْ فی سبيل الله، فيسلمون ويصيبون ، إلاَّ تعجَّلوا ثلثَي اجرهم[1])).

ومامن غازية او سرية تُخفِقُ ، وتُخَوَّفُ وتصابُ ، اِلاَّ تمَّ لهم أجرهم))

له حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

کومه غازيه اوسريه چې دالله تعالی په لاره کې دجهاد لپاره ووځي او روغ رمټ دغنيمت له مال سره واپس کورونو ته راشي نو هغوی به په دريوبرخو کې دوه برخې اجر په دنياکې ترلاسه کړي. اوکوم لښکر چې خالي لاس وېريدلې او زخمي واپس شي نو هغوی به خپل پوره اجر په اخرت کې ترلاسه کړي.

((عن ام مالك البهزيه رضی الله عنها،قالت: ذكر رسول الله ﷺ فتنةً فقرَّبها ...

فقلت : يا رسول الله : من خيرُ النَّاسِ فيها ؟

قال : "رجلٌ فی ماشيةٍ يؤدِّیْ حقها ، ويعبدُ ربه ُ، ورجلٌ اخذ ، برأس فرسه ، يخيفُ العدوَّ ويخيفونه." [1]))

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ١٩٠٦

له حضرت ام مالک البهزیه رضی عنها څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ دیوې دفتنې یادونه وکړه او ډېره نژدې یې وګڼله. ماعرض وکړ چې ای دالله رسوله! دفتنې په دغه وخت به کوم خلک ډېر افضل وي ؟ رسول الله ﷺ ارشاد وفرمایل : هغه سړی چې دخپلو ګډو وزو په رمه کې وي ، دهغې زکات ورکوي اودخپل رب عبادت کوي. اوبل هغه سړې چې دخپل اس جلب یې نیولې وي اوهغه دښمنان ویروي او دښمنان هغه ویروي.

((و روی ابن ابی شیبه عن سلمان الفارسي رضیالله عنه: اذاکان الرجل فی سبیل الله ، فا رعدقلبه من الخوف ، تحتت خطایا ه کمَا یتحتُ عنقُ النحلة.))

ابن ابی شیبه له حضرت سلمان الفارسي رضیالله عنه نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : کله چې دالله په لاره کې د مسلمان زړه وویرېږي نودهغه ګناهونه داسې توېږي لکه دکجورې له وګې نه ب. ردي توېږي.

---

[1] اخرجه الترمذي : ۳/ ۳۲۰ والحدیث حسن

نورلسم باب

په جهاد کې دصف د جوړولو اوپه هغه کې د ودریدو فضیلت

قال الله تعالى: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ ﴾ (الصف٤).

بیشکه الله تعالی هغه خلک خوښوي چې دهغه په لاره کې دتړلي صف په شکل کې جنګ کوي لکه چې دوی کلک کړای شوي دیوال وي .

مجاهد رحمه الله علیه وايي چې دا آیت شریف د انصارو دیوې ډلې چې عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه په کې هم و په باره کې نازل شویدی. دغوحضراتو په یو محفل کې ویلي وو چې که چیرته موږ ته هغه عمل معلوم شي چې دالله تعالی ډیر زیات خوښ دی نوموږ به ترمرګه پورې همغه عمل کوو. بیاکله چې دا آیت شریف نازل شو چې الله تعالی ته له ټولو نه زیات محبوب عمل جهاد دی، نوحضرت عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه وفرمایل : اوس به زه د ژوند تر اخرې سلګۍ پورې جهاد کوم. هغه ﷺ همداسې وکړ او له کفارو سره دجهاد په حالت کې شهیدشو.

((عن عبدالله بن سلام رضی‌الله عنه قال: قعدنا في نفرٍمِنْ اصحب رسول الله ﷺ فقلنا: لَوْ نعلم اى الاعمال احبُّ الى الله عملناهُ فانزل قوله تعالى:

﴿ سَبَّحَ لِلَّهِ مَافِي السموات وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ۝ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا

تَفْعَلُونَ۞. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ﴾
[الصف۱-٤]فقرأها علينا رسول الله ﷺ.[۱]))

له حضرت عبدالله بن سلام رضی الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې موږ د رسول الله ﷺ څو تنه اصحاب يوځای ناست وو. موږ پخپلو کې وويل که : دالله تعالی خوښ عمل موږ ته معلوم شي نوموږ به په هغه کې مشغول شو نو دا آيتونه نازل شول:

داسمانونو او ځمکې ټولو څيزونو ديو الله پاکي بيان کړی ، او الله په هرڅه برلاسې او دحکمت څښتن دی . ای مومنانو! هغه څه ولې وايې چې نه يې کوئ دالله په وړاندی داډيره دقهر او کينې خبره ده چې : هغه څه ووايې چې کوئ يې نه . ځکه الله پاک يوازې هغه خلک خوښوي چې په ليار کې يې دترلي صف په شکل جنګ کوي لکه چې دوی کلک کړای شوی ديوال وي .نورسول الله صلی الله عليه وسلم مونږ ته ولوستل .

((عَنْ سهل بن سعد الساعدي رضی الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : ساعتانِ تُفْتَحُ فيهِمَا ابوابُ السَّمَاءِ وقَلَّ ماتُرَدُّ على داعٍ دعوتُهُ عند حضور النداءِ ، والصف فی سبيل الله.[۲]))

له سهل بن سعد الساعدي رضی الله عنه نه روايت دي چې نبی کريم ﷺ وفرمايل : دوه ساعته داسې دي چې په هغه کې داسمان دروازې خلاصولې شي اود ډيرو لږو دعاکوونکو دعا ردکولې شي يود آذان په وخت کې اوبل دجهاد په صف کې.

عَنْ عمران بن حصين رضی الله عنه عن رسول الله ﷺ قال :" مقام الرجل فی الصَّفِّ افضل عندالله من عبادة الرجل ستين سنة." [۳]

---

[۱]ــ سنن الترمذي : ٥/ ٨٥ والسنن والكبرى للبيهقي : ٩/ ١٥٩ ــ ١٦٠ والحديث صحيح .
[۲]ــ سنن ابي داود : ٣/ ٤٥ ، والحديث صحيح .
[۳]ــ المستدرك : ٢/ ٦٨ والحديث صحيح .

لـه حضرت عمران بن حصين رضى‌الله عنه نه روايت دى چې نبى كريم ﷺ وفرمايل: دجهاد په صف کې ديوسـړي ودريـدل دالله په نزد دشپيتو كلو له عبادت نه افضل دى.

نوځکه عبدالله بن عمر رضى‌الله عنهما ويلي دي چې كه چيرته زه دالله په لاره کې دښمن ته مخامخ ودريږم نه يې په توره ووهم اونه يې

په نيزه اونه يې په غشو سره وولم دالـه دى نه غوره دې چې شپيته كاله لـه ګناه نه پاک دالله تعالى عبادت وكړم.

مجاهد وايي: يزيد بن شجره رضى‌الله عنه لـه هغوخلكو څخه وچې دهغه عمل دهغه دخبرو تصديق كاو يعنې چې څه يې ويل هغه يې عملي كاو. هغه يوه ورځ موږ ته خطاب وكړ او ويې فرمايل: اى خلكو! دالله تعالى هغه نعمتونه درپه ياد كړئ چې پرتاسو يې انعام كړيدې.

اوڅومره ښه دى چې پرتاسې دالله تعالى هغه نعمتونه څرګنداو كتلې شئ چې پرتاسويې انعام كړيدې دشنو(فصلونه باغونه)، سرو (اسان اوښان)او زيړو(سره زر دنانير) له منځ نه اويه سوارليو كې اوهغه چې په دى كې دي.

اوكله به چې مجاهدين دقتال لپاره صفونه جوړول نو وبه يې ويل دآسمان، جنت او دوزخ دروازې خلاصولې شي، حورعين ښكلې كولې شي اوهغه لـه پاسه نه ګوري، كله چې مجاهد دجنګ په وخت کې مخکې ځي نو هغه دعاكوي چې الله مرسته ورسره وكړي اوكله چې په جنګ کې شا اړوي نوترينه پرده كوي اودعا ورته كوي چې اى الله بخښنه ورتـه وكړې. نواى مسلمانانو! دښمن ته ښه سخت ګوزار وركړئ زما مور اوپلار دى له تاسو نه قربان شي. تاسې حورعين مـه رسواكوئ. ځکه دشهيد لـه لومړې څاڅكي وينې سره چې په زمكه کې ولويږي الله دهغه ټول ګناهونه بخښي.

هغه به داهم ويل: ماته خبر راكړ شويدى چې تورې دجنت كنجيانې دي.[1]

ابوسعيد الخدرى رضى‌الله عنه وايي چې الله تعالى به دريو كسانو ته دقيامت په ورځ له خوشالي نـه وخاندي يو هغه سړى چې دشپې پاڅيږي اولمونځ كوي دويم هغه

[1]ـ مصنف عبدالرزاق ۵/ ۲۵۶ ـ ۲۵۸ و مصنف ابن ابى شيبه ۵/ ۲۹۲ـ ۲۹۳

قوم چې دلمونځ لپار صف برابروي دريم هغه مجاهدين چې لـه دښمن سره دقتال لپاره په صف کې ودريږي.[1]

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص رضی‌الله عنهما فرمايي چې ايازه تاسوته دقيامت پـه ورځ دالله تعالی پـه نـزدلـه ټولـو نـه غـوره مقـام لـروونکي شـهيدان ونـه ښايم؟داهغه خلک دي چې په صف کې دښمن ته مخامخ ودريږي کله چې مقابله پيل شي نو ښي اوګڅ طرف ته نه ګوري خپل توري پخپلو اوږو ږدي او وايي: ای الله مانن ورځ خپل ځان تاتـه پـه اجورة مزدوري کې درکـړيدي دهغـه پـه بدل کې چې پـه تيـرو ورځوکې مې کړيدی اوبه دی وخت ووژل شي.[2]

---

[1] ـ مصنف ابن ابی شیبه: ۵/ ۲۹۸).

[2] ـ الجهاد لابن المبارك: ۱/ ۷۰_ ۷۱

شلم باب

دالله تعالی په لاره کې دغشو ویشتلو فضیلت اوله زده کولو نه وروسته دهغوی دپریښودلو گناه

په دی خبره پوه شه چې دجهاد په نیت دغشو دویشتلو زدکړه. اوبل چاته ښودل رسول الله ﷺ ته خوښ وو اوخلک به یې دیته تیارول.

دغشو ویشتلو اوپه دښمن باندې دنورو ډول ډول وسلو د استعمالولو ډېر زیات فضیلتونه او ثوابونه بیان شویدي.

لومړې : الله جل جلاله ددین په لاره کې دجهاد لپاره د استعداد د ترلاسه کولو اوپردښمن باندې د غشو اود وسلو د استعمالولو د طریقې دزده کولو حکم کړېدی لکه چې فرمایي:

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ ﴾ [الانفال :٦٠].

ددښمن د مقابلې لپاره موچې څومره له وسه پوره کېږي قوت برابرکړئ.

ځینې علماو ویلي دي چې دغشو او نورو وسلو د استعمالولو چل زده کول په هر مسلمان باندې واجب دی اوددی لپاره یې دغه پورتني آیت شریف دلیل نیولی دی. ځکه چې له قوت نه مراد رمی یعنی دوسلو اوغشو استعمال دی.

((عن عقبه بن عامر رضی الله عنه قال سمعت رسول الله ﷺ یقول _ وهو علی المنبر _ "واعدوا لَهُمْ ماسْتطعتُمْ مِنْ قُوَّةٍ الا اِنَّ القوَّةَ الرَّمیَ الا اِنَّ القوَّة الرمی الا ان القوة الرمی." [۱]))

له عقبه بن عامر رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې ماله رسول الله ﷺ نه واورید چې ویل یې اوپه ممبر ولاړوو. تاسې ددښمن په خلاف څومره چې موپه وس کې

---

[۱] _ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۷.

وي قوت تيار كړئ خبردار قوت نه مراد ويشتل دي قوت نه مراد ويشتل دي قوت نه مراد ويشتل دي داخبره يې درې كرته وكړه.

دويم : الله تعالى په يوه غشي سره درى كسان جنت ته وړي .يو دغشي جوړونكي بل دغشي ويشتونكي دريم دغشي په لاس كې وركوونكى .

((عن خالد بن زيد رضى الله عنه قال : كُنْت رجلاً راميًا ، فكانَ يَمُرُّ بي عقبة بن عامر، فيقول ياخالد اخرج بنا نرمى! فلما كان ذات يوم ابطأتُ عنه. فقال : ياخالد: تعال اخبرك ماقال رسول الله ﷺ. قال رسول الله ﷺ : " ان الله يُدخل بالسهم الواحد ثلاثة نفر الجنَّة ، صانعه يحتسبُ فى صَنْعَته الخير، والرامى به ومُنبله اُرمُوا واركبوا وان ترموا احبُّ الىَّ من ان تركبوا ، وَلَيْسَ اللهو الاَّ فى ثلاثٍ تأديب الرجل فرسه وملاعتبه اهله ورميه بقوسه ونبله وَمَنْ ترك الرمى بعد ما علمه فهى نعمة تركها.[1]))

له خالد بن زيد رضي الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې زه نشان زن وم زماخواته به عقبه بن عامر رضى الله عنه راتلو او ويل به يې اى خالده! له ماسره دغشو ويشتلو لپاره لاړشه .يوه ورځ زه له تللونه پاتې شوم. هغه راته وويل : اى خالده! راشه زه تا درسول الله ﷺ له هغو خبرو نه خبروم چې ويلي يې دي . هغه ﷺ فرمايلى دي چې بيشكه الله تعالى په يوغشي سره درى كسان جنت ته ليږي. يو ددى جوړوونكې سړى چې دخير په نيت يې جوړ كړې وي. بل هغه سړې چې داپه دښمن باندې ولي او دريم هغه سړې چې په لاس كې ورته وركوي.

تاسې غشي ولئ او په آسونو باندې سورلى كوئ اوستاسې غشي ويشتل ماته په اسونو باندې له سوريدو نه زيات خوښ دي. له دريو لوبونه پرته نورې لوبې نشته

---

[1] ــ سنن ابي داود ٥/ ١٠٣ والمجتبي للنسائي : ٦/ ٢٨ ومستدرك الحاكم : ٢/ ٩٥ ومسند ابي عوانة : ٥/ ١٠٣ والحديث صحيح .

لومړې خپل آس ته تربيت ورکول دی يم له خپلې ښځې سره توقې ټقالې کول دريم دغشو ويشتل. اوچاچې د غشو دويشتلو دچل زده کولو نه وروسته دغشو ويشتلو کار پريښود هغه يو لوی نعمت پريښود .

روايت دی چې کله عقبه بن عامر رضی‌الله عنه مړشو نوله هغه سره له اوياونه زيات کمانونه موجود وو اوله هر کمان سره دغشو چانتهٔ غشي و. هغه وصيت کړی و چې زماله مرګ نه وروسته دی داټوله وسله په جهاد کې ورکړی شي.[1]

دريم : رسول الله ﷺ به پخپله له اصحابو کرامو سره يوځای دغشو ويشتلو مشق کاو.

((روی البخاری عن سلمة بن الأکوع رضی‌الله عنه قال :مَرَّ النبی ﷺ علی‌قومٍ ينتضلون ، فقال : ((ارموا بني إسماعيل ، فإنَّ أباكم كان رامياً، ارموا وأنا مع بنی فلان. فأمْسَكَ أحَدُ الفريقين بأيديهم فقال رسول الله ﷺ. مالكم لاترمون؟

قالوا: يارسول الله : كيف نرمی وأنت معهم ؟

قال : ارموا وأنا معكم كلكم)).[2]

ژباړه :له حضرت سلمه بن الاکوع رضی‌الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې نبی کريم ﷺ په يوداسې ډله باندې تيرشو چې هغی دغشو ويشتلو مسابقه کوله. نبی کريم ﷺ ورته وفرمايل : ای داسماعيل زامنو! غشي ولئ ځکه چې ستاسې پلار به هم غشي ويشتل تاسې غشي ولئ زه له بنوفلان سره ملګری يم (يعنی زه هم له يو ګروپ سره يوځای په مقابله کې برخه آخلم) راوي وايي چې هغه بلې ډلې دغشو ويشتلو نه لاس واخست نبی کريم ﷺ ورته وفرمايل : تاسې غشي ولې نه ولئ هغوی عرض وکړ

[1]_ شرح السنة للبغوي : ۱۰/ ۳۸۳

[2]_ اخرجه ا لبخاري برقم : ۲۸۹۹

يارسول الله ﷺ ! ته چې لـه هغوی سره يې نومونړ به څنګه غشي وولو ؟ هغه ﷺ ورته وفرمايل غشي وولئ زه لـه تاسو ټولو سره يم له دی حديث نه ثابت شو چې غشو ويشتونکو ته هغه تعصب مستحب دی کوم چې په دوی کې دمقابلې غيرت پيداکړي چې زړونه يې مضبوط شي مينه يې ورسره زياته شي خو پدې شرط چې په دی کی دابنه نيت اوقصد موجود وي چې درسول الله ﷺ اقتداء شوی دی.

ليکن غشو ويشتونکو لپاره شيطاني تعصب چې هسې په هوا او نفس باندې ولاړوي او ترېنه کينه او حسد پيداکيږي حرام دی ځکه چې لدينه ډېر زيات فسادونه پيداکېږي په غشو ويشتلو کې دجنګ نور سامانونه او وسلې هم شاملې دي لکه دتورې او نيزې چلول اوداسې نور. په اوسنۍ زمانه کې ټولې هغه وسلې شاملې دي چې دجنګ په مېدان کې استعماليږي او کار ترېنه اخستل کېږي.

څلورم: دغشي يادنېې ويشتل مستحب کاردی.

((عَنْ عبقة بن عامر رضی‌الله عنه : قال سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : "سَتُفْتَحُ عليك ارضون ، ويكفيكم الله ، فلا يعجز احدُكم ان يلهو بأسهمه."[1]))

له عقبه بن عامر رضی‌الله عنه نه روايت دی چې ماله رسول الله ﷺ نه واوريدل چې فرمايل يې : ډېر ژر به ډېرې علاقې ستاسې په لاسونو فتحه شي اوددښمنانو په مقابله کې به الله تعالی ستاسې له لورې کافي شي. خوبياهم له تاسونه دې هيڅوک دغشو ويشتل نه پريږدي.

« وروی النسايي والبيهقي عن عطاء بن أبی رباح قال : رأيتُ جابر بن عبدالله وجابر بن عمير الأنصاری رضی‌الله عنهما يرميان. فملَّ احدهما فجلس!فقال لـه الآخر: کسلت ؟ سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((کلُّ شئ

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۸

ليس من ذكر الله عز وجل فهو لهوٌ أو سهوٌ، إلاَّ أربعُ خصالٍ : مشيُ الرجل بين الغرضين ، وتأديبه فرسه ، وملا عبتهُ أهلهُ، وتعليمُ السباحةِ)) [1]

له عطا بن ابى رباح څخه روايت دى هغه وايي چې ماجابربن عبدالله او جابر بن عمير الانصاري رضى الله عنهما وليدل چې غشي يې ويشتلې له هغو دواړو نه يوسترى شو او كيناست له هغو دواړو نه يو تن بل ته وويل ته سست شوې ؟ ماله نبى كريم ﷺ نه آوريدلې دي چې فرمايل يې: هر هغه څه چې دالله په ذكر كې نه راځي هغه هسې بې كاره او چټې شي دى. خو څلور څيزونه بې كاره نه دي. لومړى دسړي هغه مزل او منډه چې ددوه نښو په منځ كې يې وهي دويم خپل اس ته تربيه وركول دريم لـه خپلې ښځې سره توقې ټقالې اولوبې كول څلورم دلامبو زده كول.

نښه ديته ويل كيږي چې په لرى ځاى كى يوهدف ايښودلې شي په هغه باندې كاغذ يابل څه شي سريشوي اوبيا غشي ويشتونكې هغه په دى مقصد يې ولي چې غشي ورباندې لګيږي اوكه نه ؟

مستحب دادى چې دواړو خواوته نښې ودرولې شي او غشي بايدد دوه نښو لـه منځ نه وويشتل شي. ځكه چې دنبى كريم ﷺ اصحابو همداسې كاو عمربن الخطاب رضى الله عنه به دجهاد په ميدانونو كى لښكر ته نصيحت كاو نښان بازي هروخت كوئ او داكار هر وخت جاري وساتئ. او هيڅ كله يې هم مه پريږدئ

((عن ابى عثمان النَّهدى قال : أتانا كتاب عمر بن الخطاب رضي الله عنه، ونحن مع عتبة بن فرقد رضى الله عنه نجاهد بأ ذربيجان ، ومما قال فيه: ((أما بعد فاتّزروا وانتعلوا ، وارتَـدُوْا، والقُوا الخفا ف والسر اويلات ، وعليكم بلبا س أبيكم إسماعيل ، وأياكم والتنعم وزيَّ العجم ، وعليكم بالشمس فإنَّها حمام العرب

[1] ـ المجتبى للنسائي : ٦/ ٢٢٢ ـ ٢٢٣ والسنن الكبرى للبيهقي : ١٠/ ١٤ والحديث صحيح .

، وتمعددوا، واخشَوْشِنوا ، واخْلَولِقُوْا ، وامشُوا حُفَاةً ، واقطعوا الركب ، وانزوا على الخيل نزواً، وارموا الأغْراض ، وامشوا بينهما . [1]))

له ابى عثمان النهدى ؓ نه روایت دی هغه وایي چې موږ ته دعمربن الخطاب رضی‌الله عنه یو خط راغې او موږ له عتبه بن فرقد رضی‌الله عنه سره یوځای په اذربائیجان کې جهاد کاو. عمر رضی‌الله عنه پخپل خط کې لیکلي وو امابعد: تاسې لنګ ووهئ پښې واچوئ او څادر واغوندئ ، موزې اوپړنګونه وغورځوئ پرتاسې دخپل پلار اسماعیل لباس واجب دی. تاسې دعیش اوعشرت اود عجمیانو فیشن پریږدئ. تاسې پخپل ځان لمر لازم کړئ ځکه چې لمر دعربو حمام دی ساده ګي خپله کړئ زیږې او زړې جامې واغوندئ ، پښې ابلې وګرځئ. اوپه سوروباندی مخکې کیږئ په اسونو باندې په ټوپ وخیژئ په غشو سره نښې وولئ اود د دوه نښو ترمنځ روان شئ.

پنځم : چاچې دالله په لاره کې یو غشی وویشت الله تعالی په جنت کې دهغه یوه درجه اوچتوي.

((عن عمروبن عبسة رضی‌الله عنه قال : حاصرنا مع رسول الله ﷺ الطائف ، فسمعته يقول : " من رمى بسهمٍ فى سبيل الله فله عِدلُ مُحَرَّرٍ، ومن بلغ بسهم فى سبيل الله فله درجة فى الجنة...... " قال عمرو بن عبسة فبلغت يومئذ ستة عشر سهما. [2]))

له عمروبن عبسه نه روایت دی هغه وایې چې موږ له رسول الله ﷺ سره یوځای طائف محاصره کړ. مادرسول الله ﷺ آواز واورید چې فرمایل یې: چاچې دالله په لاره کې یوغشې وویشت هغه ته دیو غلام د آزادولو هومره اجر دی اوچاچې خپل غشې تر دشمن پورې ورسولو نو دهغه لپاره په جنت کې یوه درجه وي .

---

[1] ـ السنن الكبرى للبيهقي : ۱۰/ ۱۴

[2] ـ سنن النسائي : ۶/ ۷ ومستدرك الحاكم : ۲/ ۹۵ وموارد الظمآن ۳۹۶ ، والحديث صحيح .

عمرو بن عبسه وايي چې ماپه دی ورځ شپاړس غشي دشمن پورې ورسولې.

((وروی النسائي و ابن حبان عن كعب بن مرّة رضی‌الله عنه قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((مَنْ بلغَ العدوَّ بسهمٍ رفع الله له درجة!

فقال له عبدالله بن النحام رضی‌الله عنه :وما الدرجةُ يارسول الله؟ قال: أما أنها ليست بعتبة أُمّك ! مابين الدرجتين مائةُ عام))[1]

له كعب بن مره ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه واورېدل چې فرمايل يې : څوک چې دشمن پورې يوغشي ورسوي الله تعالی دهغه يوه درجه اوچتوي. عبدالله بن النحام ﷺ وويل : يارسول الله درجه څه ده ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل داستادكور دپوړو په شان نه دی بلكې د دوه درجو ترمنځ به دسلو كالو فاصله وي. آن تردی چې كه چيرته په دې غشي سره دښمن ته ونه رسېږي نو بياهم الله تعالی هغه ته ثواب وركوي او اجر يې څوچنده زياتوي. لكه راتلونكې حديث كې ددې بيان شوی دی.

((عن عمرو بن عبسة ﷺ قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول:

" مَنْ شابَ شَيْبَةً فی الاسلام ، كَانَتْ له نوراً يوم القيامة ، وَمَنْ رمی بسهمٍ فی سبيل الله فَبَلَغَ به العد و اولم يبلغ ، كان له كعتقِ رقبةٍ مؤمنة ، وكانتْ له فداء ه من النّارِ[2]))

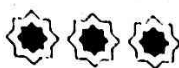
له حضرت عمرو بن عبسه رضی‌الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې نبی كريم ﷺ وفرمايل :

---

[1]_ المجتبی للنسائي : ٦/ ٢٧ وموارد الظمآن ص : ٣٩٦ واسناده صحيح

[2]_ المجتبی‌لنسايي ٦/ ٢٧ _٢٨. اسناديې صحيح دي.

کوم سړی چې په اسلام کې بوډا شو نو دقیامت په ورځ به دهغه دغه بوډا والې هغه ته رڼا وګرځي، اوچاچې دالله په لاره کې یوغشی وویشت که هغه په دشمن باندي ولګید یاونه لګید نو هغه ته به دیو غلام د آزادولو هومره ثواب رسیږي اودابه هغه ته د دوزخ له اورنه فدیه وګرځي.

فصل

دغشو ویشتلو تمرین

((و روی ابراهیم بن یزید التیمی عن ابیه قال: رأیتُ خذیفه بن الیمان رضی‌الله عنه بالمدائن یشتدُّ بین الهدفینِ ، لیسَ علیه ازارٌ.[1]))

ابراهیم بن یزید التیمي له خپل پلار نه روایت کوي هغه وایي چې ماخذیفه بن الیمان رضی‌الله عنه ولید چې د دوه نښنو ترمنځ ئي منډه وهله اولنګ یې په تن کې نه و

نښنه دیته ویل کېږي چې له زمکې نه پورته دویشتلو لپاره ودرول شوې وي . مجاهد رحمه الله علیه وایي چې ماعبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما ولید چې د دوه نښنو ترمنځ منډه وهله او ویل یې چې ښکه به زه نښنه وولم . ښکه به زه نښنه وولم خذیفه او ابن عمر رضی الله عنهم به چی کله دغشو دویشتلو تمرین اومشق کاو نو منډې به یې وهلې او هسې مزل به یې کاو. حذیفه رضی‌الله عنه به له لنګ نه پرته منډې وهلې ترڅو دروند نه وي اوچې وجودیې دستړتیا سره آموخته شي.[2]

دا روایتونه په دی خبره دلالت کوي چې اصحابو رضی‌الله عنه به دغشو ویشتلو ته زیات اهمیت ورکاو. هغوی خوداقتداستوری او داهتداء ډیوی وي اوددنیا او آخرت

---

[1]ـ سنن سعیدبن منصور : ۲/ ۳/ ۱۸٤

[2]ـ سنن سعیدبن منصور ۲/ ۳/ ۱۸۵

پاچاهان و کوم کارونه یې چې کړیدي په هغوی کې نیک هدایت دی اوکومې رایې ته چې هغوی میلان کړیدې هغه صحیح رای ده.

الله تعالی چې دهغوی کومه ستاینه کړې ده هغـه ستالپاره کافي دی:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾ [الفتح : ۲۹.]

محَمد دالله رسول دی . او هغه کسان چې ورسره دي پر کفارو ډیر سخت اوپه خپلو مینځونو کې ډیر مهربان دي . ته به یې همیش رکوع او سجده کوونکې وینې چې دالله دمهربانیو او خوښیو دترلاسه کولو په هڅوکې به وي . په مخونو کې یې دسجدې نښې ښکاري .

تیرانداز اوغښي ویشتونکو ته پکار دي چې هغوی خپل عزت او لویي دنښانه بازي په وخت کې یوطرف ته کیږدي اوله خپلوملګرو سره دغشو په ویشتلو کې ساده ګي اختیار کړي او په دی کار کې دی هیڅ قسم شرم ونه کړي. پخپل دغه عمل دی دالله تعالی دقرب او اجر هیله من ووسي ، دامشق دی لوی عبادت وګڼي او صرف لوبه اوفضول مقابله بازي یې ونه ګڼي. کله چې ورته توفیق په نصیب شي نو په دی دالله تعالی شکر اداکړي چې دهغه جل جلاله په زړه کې دنورو لوبو پرځای ددې مینه آچولې ده. دغشي ویشتلو په وخت کې له خپلو ملګرو سره ټوقې ټقالې او خندا کول څه بده خبره نده بلکې دایو مستحب کار دی ځکه چې په دی سره زیات همت اوچستي پیداکیږي اودغه عبادت سره یې مینه پیداکیږي خو خندا او خوشالي دی دومره زیاته نکړي چې دمکروه حد ته ورسوي.

بلال بن سعد وایي چې ماداسې خلک لیدلي دي چې هغوی به د دوه هدفونو ترمنځ منډې وهلې او پخپلو کې به له یوبل سره خندلې. اوکله به چې شپه شوه نو هغوی به د راهبانو په شان دالله په عبادت کې بوخت شول.

حضرت بلال بن سعد پخپله هم په همدغو اوصافو متصف و او هغه د تابعينو لوی عالم او عابد شخص و.

ابوعبدالله الحليمي وايي کوم شی چی درمی (دويشتلو) په اوچت مقام اوثواب دلالت کوي هغه دادی چی رسول الله ﷺ هيڅ چاته هم داسې نه دي ويلي چې زما مور او پلار دواړه دې له تانه ځارشي مګر هغه چاته يې ويلي چې نشان زن و لکه بخاري او مسلم دحضرت علي نه روايت کړ ی دی.

((عَنْ علی بن ابی طالب رضی‌الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: لسعدبن ابی وقاص رضی‌الله عنه يوم احد اِرْمِ فداك أبی وامی.[1]))

له علي بن ابی طالب رضی‌الله عنه نه روايت دی چې رسول الله ﷺ داحد په ورځ سعدبن ابی وقاص رضی‌الله عنه ته دغزوه احُد په ورځ وويل چې زمامور اوپلار دی له تانه قربان شي دغشو ګذارونه کوه.

ابوعبدالله الجوزجاني وايي مور له حضرت ابراهيم بن ادهم رحمه الله سره په سمندرکې جهاد وکړ. په کومه شپه چې هغه مړشو هغه ته داسهال ناروغي ولګيد اوپنځه ويشت ځلې اودس ماتې ته لاړ. هغه به هر ځل دلمونځ لپاره نوی اودس کاو با اودس تازه کلو.

کله چې پوه شو چې نور مړکېږم نو ويې ويل چې ماته کمان کې غشی واچوي او زما په لاس کې راکړئ. کمان يې چې په لاس کې ونيولو نو الله تعالی دهغه روح واخيست.

ابراهيم بن ادهم رحمه الله عليه داکار په دې اميد وکړ چې الله تعالی هغه په داسې حالت کې پاڅوي چې کمان يې په لاس کې وي ځکه چې انسان په هغه حالت کې پاڅول کېږي په کوم حالت کې چې مړشوی وي.

امام مالک رحمه الله عليه ويلي دي چې په آسونو باندې دسورېدو زده کول اوبيا پرې مسابقه کول دنښان زنئ دزده کړې او مسابقې نه غوره دی.

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۹۰۵ ومسلم برقم : ۲۴۱۱ .

مګرجمهور علماء وايي چې له اس سواري او مسابقې نه دغشو ويشتلوزده کړه او ورباندی مشق اوتمرين زيات غوره دی. دوی دمحمدﷺ په دی حديث دليل نيولې دی چې فرمايلی دي:

وَارْمُوْا وارْكَبُوْا وان ترمُوْا اَحبُّ اِلَىَّ من ان تركبوا.

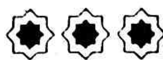
تاسې غشي وولئ اوپه اسونو سورشئ خوماته دسوريدو پرځای دغشو ويشتل زيات محبوب اوغوره دي.

ځينو متاخرينو علماو ويلي دي چې اس سواري اوغشي ويشتل دواړه په مجموعي ډول ضروري دي. کله چې دښمن لرې وي نو دغشو ويشتل زيات ګټور وي خوله دښمن سره لاس په لاس جنګ کې اس سواري زيات غوره دی. له دواړو نه افضل هغه دی چې دښمن ته نقصان رسوي اولښکر ته ګټور وي اودا دحالاتو اواشخاصو په اختلاف سره مختلف کيږي.

درسول اللهﷺ پنځه کمان (ليندۍ) وې چې په دی سره يې غشي ويشتلې.

(۱)الروحاء (۲) الصفرا (۳) البيضاء (۴) والزوراء (۵) والكتوم.

اودرسول اللهﷺ د توبرې (شخولې) نوم کافور و چې غشي به يې په کې اېښودل.

فصل

د مسابقې، او دغشو د ويشتلو بيا ن

مسابقه: دټول مسلمان امت په دی خبره اجماع ده چې په اسونو او غشو سره مسابقه کول جائزدی. داسونو مسابقې ته رهان او دغشو مسابقې ته مناضله ويل کيږي.

دا سنت دې او ددې فاعل ته ثواب ورکول کېږي. خوپه دی شرط چې قصد او اراده يې دجهاد لپاره تياری او مهارت ترلاسه کول وي.

دمسابقې شرطونه:

لومړی : داچې دمسابقې معقود علیه (عوض دګټلو) به دقتال جهاد له سامانونو څخه وي لکه اسونه او اوښان نور خره وغیره .

دویم: داچې دمسابقې دشروع کولو ځای او آخري نقطه چې ترهغه ځای پورې به اسونه ځغلولی شي معلوم وي او مسابقه کوونکې دواړه برابر حرکت وکړي. که چیرته داځایونه نه وي معلوم کړی شوې نو بیا مسابقه روا نه ده.

دریم : داچې په مسابقه کې مخکې کیدونکې ته به پوره مال یا زیاتره مال ورکول کیږي .

څلورم شرط دادی چې عوض (مال) به له یوې خوا یابه دامام او امیر له خوا مقرر وي اوکه مال له دواړو خواو نه ، نو ددی د جواز لپاره دا صورت دی چې یو دریم ګړی شخص به هم په مسابقه کې برخه اخلي نه که دغه دریم شخص مسابقه وګټله نو هغوی دواړو چې کوم مال ایښی وي هغه به ټول ترینه اخلي اوکه هغوی دواړو له دغه دریم نفرنه مخکې شول نو هغوی ته به هیڅ نه ورکول کیږي خپله خپله حصه به واپس بېرته اخلي اوکه په هغوی کې یوله بل نه مخکې شو نو خپله حصه به هم واخلي او دملګري حصه به هم ځانته کړي دغه دریم نفر ته داحادیثو په اصطلاح کې محلل ویل کیږي دده لپاره دا شرط ده چې دده اس به ددې جوګه وي چې مسابقه وګټي او دا احتمال هم پکې وي چې ویې نه ګټي.

پنځم. داچې مخکې کېدل هریولپاره ممکن وي.

شپږم اسونه یې له مخکې نه معلوم کړی وي چې په مسابقه کې به دا دا اسونه برخه اخلي .

اووم : په دی باندی به یې اتفاق کړی وي چه په دغو اسونو باندی به فلان فلان ، ، سوریږي.

اتم : اسونو لپاره دمسابقې دښودل شوي مسافې دطی کولو امکان وي یعنې چې نه اسونه ستړي شي اونه هلاک شي .

((روی البخاري ومسلم عن عبدالله بن عمر ﷺ قال : اجری النبيُّ ﷺ ماضمر من الخيل من الحفياء الى ثنيه الوداع واجرى مالم يضمر من ثنية الوداع الى مسجد بني زريق .[1]))

بخاري او مسلم له عبدالله بن عمر ﷺ نه روايت کړيدی هغه وايي چه رسول الله ﷺ تړيننگ (تمرين) شوي اسونه يې نه حفيانه ترثنية الوداع پورې وزغلول او هغه اسونه چه تړيننگ شوي نه وو هغه يې له ثنية الوداع نه مسجد بني زريق پورې يوميل وزغلول تضمير داسونو دی ته وايي چې له چاغيدو نه وروسته يو څه موده په اسونو خوراک کم کړې شي . او هروخت وربانديې ذين واچول شي ترڅو خولی شي او خوله بيرته ورباندی وچه شي پدې کار سره داسونو غوښه کميږي اوپه منډې ښه برلاسې کيږي .

سفيان رحمه الله وايي چه له حفيانه تر ثنية الوداع پورې پنځه يا شپږ ميله لا٠٥ ده او له ثنيه نه تر مسجد بني زريق پورې يو ميل فاصله ده.

نهم : په مشروط مال باندی بايد پوه وي چه دومره مال دی .

لسم : له فاسد شرط نه دی ډډه وکړي.

دغشو په ويشتلو کې چې کومه مسابقه کيږي هغې ته مناضله ويل کيږي او دمناضلې شرطونه دادي:

لومړی شرط داده چې کچيرته مال له دواړو خواو نه و نو محلل به موجود وي دمحلل تفسير مخکې په رهان کې تيرشو.

دويم داچې مسابقه په يو جنس کې وي يعنې له دواړو خواو به غشي وي يابه نيزې وي که چېرته پکې فرق وي اوله يو جنس نه نه وي لکه يوې خوا غشې وي اوله بلې خوانيزه نو دا صحيح نه دی . دريم داچه هدف ته دغشي رسيدل ممکن وي نه ډير لرې وي اونه ډير نژدی چه لګيدل يې يقيني وي.

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٢٨٦٨ . ومسلم برقم : ١٨٧٠

څلورم داچی دواړه په مشروط مال باندی خبر وي په دی هم خبر وي چه په څومره مسافه کې به غشې ولي ، او په دی به هم خبر وي چی په دومره غشو کې دومره واري دهدف ویشتل اړین دی . او څوک به لومړې دغشي په ویشتلو پیل کوي؟

پنځم : دویشتونکو کسانو تعیین او معلومول چه دغه کسان به غشې ولي .

شپږم:دغشي دویشتو لپاره دځای معلومول او دویشتونکو یو برابر ودریدل.

فصل

دهغه خلکو په اړه سخت وعید چې لومړې غشی ویشتل زده کړي خوبیا ئې بیرته پریږدي

دهغه چا په باره کې سخت وعیدونه راغلي چه دغشو ویشتل زده کړي او بیایې هیر کړي.

((روی مسلم اَنَّ فُقَیْمًا اللَّخْمِیَّ قال لعقبَةَ بنْ عامرٍ رضیالله عنه : تختلف بین هذینِ الغرضین وانتَ کبیرٌ یشقُّ علیك ؟

فقال عقبةُ بن عامر: لولا کلامٌ سمعته من رسول الله ﷺ لم أُعانه.

قال الحارث _ راوي الحدیث _ لابن شماسة: وماذاك ؟

قل:هو قوله ﷺ :((مَنْ تعلَّمَ الرمی ثم ترکه فلیس منا.. أو قد عصی ..)) [1]

---

[1]... اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۹

مسلم روایت کړیدی چې فُقَیْمًا اللَّخمیُّ عقبه بن عامر رضی‌الله عنه ته وویل چې ته د دوه هدفونو ترمنځ ګرځې اوحال داچې ته بوډایې اوپه دی کې درته ډېر غټ تکلیف دی. حضرت عقبه رضی‌الله عنه ورته وویل : که چېرته مادنبي کریم صلی‌الله علیه وسلم حدیث نه وای آورېدلی نومابه دومره تکلیف نه وویستلې.

دحدیث راوي حارث ابن شماسه ته وویل هغه څه دي ؟ هغه وویل دنبی کریم ﷺ داحدیث:

مَـنْ تَعلَّمَ الرَّمْیَ ثُمَّ ترکه فلیس مِنّا... اوقدعصی.

چاچې دغشي ویشتلو مهارت زده کړ اوبیایې پرېښود هغه له موږ څخه نه دی اویایې وویل چې هغه ګناه وکړ.

دعلماو یوی ډلې ویلي دي چې څوک دغشي دویشتلو له مهارت نه وروسته هغه پرېږدي نو لویه ګناه یې وکړه ځکه چې معتمده قاعده داده چې دکوم کار په باره کی چې نبی کریم ﷺ فرمایلي وي چې چاداکار وکړ هغه له موږ نه نه دی اویاله مانه یې نافرماني کړیدی یا ددی په شان یې نور الفاظ استعمال کړي نو هغه کبیره ګناه وي .

داحدیث ابو عوانه په خپل مسند کې هم روایت کړې دی او ددی حدیث لپاره تردی عنوان لاندی یو مستقل باب یې تړلې دی داباب دغشو ویشتلو دهځونې په بیان کې دی اوپه دی کې دغشو زده کړه پرمسلمانانو واجب دی اودلیل پدی باندی چې دغشو ویشتل یوه مباحه لوبه ده او هرڅوک چې دازده کړي اوبیا یې هیر کړي نو دهغه لپاره سخت عذاب دی .

نووي ددی حدیث په څېړنه کې ویلي دي چې دغشو دویشتلو هنر پرېښودل سخت مکروه دی. په هر تقدیر دغشو دویشتلو هنر پرې ښودل اوله یاده یستل که کبیره ګناه نه وي نو صغیره خو ضرور ده او په مسلسل پرې ښودلوسره کبیره ګناه ګرځي لهذا دی ته خان بیدارول پکار دي که چاهیر کړی وي باید چې ژر ترژره توبه وباسي او مسلسل پرېښودونه خان وساتي ترڅو په کبیره ګناه کې ښکیل نشي دهغوی تنبیه اوخبرول واجب دي چې ژر تر ژره توبه وباسي او مسلسل پرېښودلو نه خان وساتي .

يوويشتم باب

د مجاهدينو د تورو ، نيزو او نورو وسلو فضيلت

دالله تعالى مبارک ارشاد دې: ﴿ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ ﴾ [النساء:۱۰۲]

اودوی دی خپله وسله له ځان سره واخلي.

اود الله تعالى مبارک ارشاد دې :

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ ﴾ [الانفال :٦٠.]

اوتاسې دهغوی دمقابلې لپاره چې څومره مويه توان کې وي قوت (وسله) برابر کړئ. ابن عباس رضی‌الله عنهما فرمايي چې له قوت نه مراد وسله اوکمان دی الله تعالى دنيزې يادونه هم په قرانکريم کې کړېده او فرمايلي يې دي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ ﴾

[المائدة :٩٤].

ای مومنانو! دځه اندازه ښکار سره چې هغه ته ستاسې لاسونه اونيزې رسيږي الله تعالى به خامخا ستاسو امتحان کوي .

پوه شئ چې اس سواري زده کول او نورو مسلمانانو ته يې ورښوول اود وسلو د استعمالولو هنر يادول کفايي فرض دی. اوکله دافرض عين هم ګرځي. اوداهله چې ديته دمسلمانانوډېر سخت ضرورت وي اوپه مسلمانانو کې هيڅ څوک داسې نه وي چې دايې زده کړې وي اوفرض کفايه تحقق ومومي.

ځينې هغه احاديث چې دتورو او نيزو په فضيلت کې راغلي

((روى أحمد عن عبدالله بن عمر رضى‌الله عنهما قال : قال رسول الله صلى‌الله عليه وسلم : "بُعثتُ بالسيفِ بين يدى الساعة ، حتى يُعبدَ اللهُ وحده ، لاشريكَ له ، وجُعِلَ رزقي تحت ظلِّ رمحي ، وجعلِ الذلةُ والصَّغارُ على مَنْ خَالفَ أمري، ومن تَشَبَّهَ بقومٍ فهو منهم..)) [1]

له عبدالله بن عمر رضى‌الله عنهما نه روايت دى چې نبى كريم صلى‌الله عليه وسلم وفرمايل : زه تر قيامته پورى له تورې سره لېږل شوى يم . ترڅو يواځې دهغه يو الله عبادت وكړى شي چې بل څوك ورسره شريک نشته اوزما روزي زما دنيزى تر سېورې لاندى ايښودل شويدې. ذلت او خواري دهغوخلكو لپاره مقدردى چې زماله راوړل شوي دين نه سر غړاوي وكړي. اوڅوك چې له كوم قوم سره مشابهت وكړي هغه له همغه قوم څخه دى .

امام ابن قيم پخپل كتاب (الفروسية المحمدية) ص ۱۸ كې ويلى دي چې امام پدى خبره تصريح كړى ده . ويلي يې دي چې په كوم ځاى كې دجهاد ضرورت وي هلته دنيزو جوړول له نفلي لمونځونو نه افضل دى. همدغه حكم دنورو وسلو دجوړولو دى

اومحمد صلى‌الله عليه وسلم فرمايلي دي چې جنت د تورو ترسيورى لاندى دى.

((روى مسلم عن أبى موسى الأشعرى رضى‌الله عنه أنه قال – وهو بحضرة العدو – قال رسول الله صلى‌الله عليه وسلم : ((إنَّ أبوابَ الجنةِ تحت ظلالِ

---

[1] _ مسند احمد : ۲: ۵۰ _ ۵۲ والحديث صحيح .

السيوف)). فقام رجلٌ رثُّ الهيئة . فقال: يا أبا موسى !: أنتَ سمعْتَ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول هذا؟ قال أبوموسى : نعم .

فرجعَ الرجُل إلى أصحابه ، فقال: أقرأ عليكمُ السلام. ثم كسر جَفْنَ سيفه فألقاه ، ثم مشى بسيفه إلى العدو، فضرب به حتى قُتل))[1]

له ابى موسى الاشعرى رضى الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې ما له دښمن سره دجنګ په وخت کې وويل : چې دجنت دروازې دتورو ترسيورو لاندى دي. په دى وخت يوسړى چې سريې ببرو پاشيد او راته يې وويل :

اى ابو موسى ! اياتاله محمدصلى الله عليه وسلم نه پخپله آوريدلي دي چې همداسې يې ويلي وي؟ ابوموسى وويل : هو ما آوريدلي دي.

هغه سړى خپلو ملګرو ته راغى او ورته يې وويل چې پرتاسو سلام وايم. بيايې دخپل تورى قاش مات کړ او وى غورځاو بياد توره په لاس دښمن سره دجنګيدو لپاره ورغې ترهغه يې توره وچلوله چې پخپله شهيد کړى شو.

((و روى البخاري ومسلم عن عبدالله بن أبى أوفى رضى الله عنه، أنَّ النبى صلى الله عليه وسلم كان فى بعض أيامه التى لقى فيها العدوَّ ينتظر، حتى إذا مالت الشمس،قام فيهم فقال:((يا أيها الناس:لا تتمنوا لقاء العدو، واسألوا الله العافية ، فإذا لقيتموهم فاصبروا، واعلموا أنَّ الجنة تحت ظلال السيوف .. [2]))

له عبدالله بن ابى اوفى رضى الله عنه نه روايت دى چې نبى کريم صلى الله عليه وسلم يوه ورځ چې له دښمن سره يې مقابله وه دلمر ترپرېږ وتلو پورى انتظار وکړ بياودريد اوخلکوته يې خطبه واورولـه او ويې فرمايل : اى خلکو! له دښمن سره دمخامخ کېدو آرزو مه کوئ بلکې له الله تعالى نه عافيت غواړئ. اوکله چې ورسره جنګ شروع شي

[1]ــ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۰۲

[2]ــ اخرجه البخاري برقم : ۲۹۶۵ او مسلم برقم: ۱۹۰۲.

نوصبر وکړئ (يعنی مه وارخطاکېږئ با ئې په استقامت سره جنګ وکړئ) اوپوه شئ چې جنت د تورو ترسيورې لاندی دی.

يزيد بن شجره رضی‌الله عنه به ويل چې ماته خبر راکړشويدی چې تورې دجنت کنجياني دي.

تورې دجنت د دروازو کنجيانې ګرځول شويدی ځکه چې داد جنت د دروازو دخلاصولو لپاره سبب دي.

په تورو سره ددښمنانو وهل په جنت کې د داخليدو سبب دی. توره دعزت اوکرامت ته درسيدو لپاره يوه ذريعه ده اوپه دی سره مجاهد دالله تعالی درضا په ترلاسه کولو کې کاميابيږي اود جهنم له اور نه دساتلو لپاره وقايه جوړيږي .

داصحابو کرامو رضی‌الله عنهم تورې به صرف د جهاد لپاره وې نوځکه په سرو زرو سره به مزينې نه وې.

((روی البخاری عن أبی أمامة رضی‌الله عنه قال : لقدفتح الفتوح قومٌ ماکانت حلية سيوفهم الذهب ولا الفضة، إنما کانت حِلْيَتُهم العلابِیٌ والآنِك والحديد[1])).

له ابی امامه رضی‌الله عنه نه روايت دی هغه وايې چې بيشکه داسی قوم (صحابه و) ډېر فتوحات وکړل چې دهغوی دتورو موتی په سروزرو او سپينو زرو نه وو ښايسته بيشکه دهغوی د تورو موتی په علابي سرف او اوسپنه ښايسته وو.

علابی دقلعی هغه توتې ته وېل کېږي چې په هغې سره دتورې غلاف تړي. توری خو لاځه کوې کله کله ديو مجاهد آن نوکانوته هم اړتيا پيداکيږي لکه حضرت عمر رضی الله عنه فرمايلي دي :

قل عمربن الخطاب رضی‌الله عنه وفرُوا الأظفَارَ فی ارض العدوِّ فانها سلاح.

---

[1] ــ اخرجه البخاري برقم :۲۹۰۹

عمربن الخطاب ﷺ ویلي دي چې ددښمن په سیمه کې خپل نوکان اوږده پریږدئ ځکه چې داهم وسله ده.

او احمدبن حنبل رحمه الله علیه ویلي دي چې مجاهد ددښمن په سیمه کې خپلو نوکانو ته هم محتاج کېږي که چیرته نوکان یي نه وي نو هغه لپاره ډېري خلاصول هم ګرانیږي ددی پشان نور کارونه هم.

دالله په لاره کې چې کومه لومړی توره لـه غلاف نه ویستل شوې ده هغه دزبیر بن العوام رضی الله عنه توره وه اوداپه مکه کې داسلام په لومړیو ورځو کې و، زبیربن عوام دمکې یوځوان و چې عمر یې دولسوکلو ته رسیدلی و. آوازه خوره شوه چې رسول الله ﷺ په مکه کې تښتول شویدی نو زبیر خپله توره راویستله اودرسول الله صلی الله علیه وسلم په لټې پسې ووت ، ګوري چې رسول الله صلی الله علیه وسلم روغ رمټ دی اوهیڅ تکلیف ورته نشته . رسول الله ﷺ هغه اودهغه توری لپاره دعاوکړه زبیر بن عوام رضی الله عنه په اصحابوکې بهادر اوقوي اصحابي و. دتورې ښه ګذارونه به یې کول اودهغه دتورې ګذارونه داسلام له مشهورو ګذارونو څخه دي.

له نبی کریم ﷺ سره څو توری وې چې دځو نومونه یې دادي:

۱ـ الماثور: داهغه صلی الله علیه وسلم ته له پلار نه پاتې شوې وه اوله ځان سره یې مدینې ته راوړی وه.

۲ـ العضبُ : نبی کریم صلی الله علیه وسلم چې کله دبدر غزاته تشریف وړلو نو حضرت سعد بن عباده رضی الله عنه داتوره دهغه صلی الله علیه وسلم په خدمت کې پیش کړې وه.

۳ـ ذو الفقار : داد بدر په غزاکې دغنیمت په مال کې ورته په لاس ورغلې وه اوپه تولو جنګونو کې له نبی کریم ﷺ سره وه.

۴ـ الصمصام : دا ورته عمر بن معدی کرب الزبیدی رضی الله عنه هدیه کړې وه.

۵ـ القلعی ددی تورې نسبت دعربي کوچیانو دقلعه نومې ځای ته دی .

۶ـ البتار : (ښه کوتره کوونکې).

۷ـ الحتف: مرګ ته وېل کېږي. دغې تورې به هم مرګ ته کشول کول.

۸ـ الرسوبْ : ددښمن په بدن کې ډوبیدونکې توره.

۹ـ الْمِخْذَم . غوڅوونکې توره.

۱۰ـ اَلْقَضِيْبُ : ډېر زيات کټ کوونکې.

اونبی کریم صلی الله علیه وسلم پنځه نیزې هم درلودې:

له نبی کریم صلی الله علیه وسلم سره یو برچه هم وه چې البتعه نومېده. اویوه لویه برچه یې هم درلوده چې نوم یې البیضاو. لدینه علاوه یوه بله وړه برچه یې هم درلوده چې نوم یې العنزه وه. رسول الله صلی الله علیه وسلم به دتګ اوراتګ په وخت کې پخپل لاس کې ګرځوله اوداختر په ورځ به له نبی کریم صلی الله علیه وسلم سره سړي ګرځوله په هغې باندې تکیه کوله. درسول الله صلی الله علیه وسلم مخې ته به یې کېښود اولمونځ به یې ورته کاو. یعنې ستره به یې ترې جوړه کړه.

له نبی کریم ﷺ سره داوسپنې جنګي تړې. هم وې چې دیوی نوم الموشج اودبلې نوم السبوغ و. اودا دمکې دفتحې په ورځ حضرت محمدصلی الله علیه وسلم پر سرمبارک وه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم یوډال هم درلود چې نوم یې الزلوق و. ددی معنی ده خوېدل یعنې دتورې ګوزار به ترینه خویده. لدینه علاوه دوه نور ډالونه یې هم درلودل.

دوه ویشتم باب

دالله په لاره کې دټپي کیدو فضیلت اودځینو ټپي شویو حضراتو بیان

((عن ابی هریرة رضی‌الله عنه عن النبی صلی‌الله علیه وسلم قال: لایکْلَمُ اَحَدٌ فی سبیل الله ، والله اَعْلَمُ بِمَنْ یکلمُ فی سبیله اِلاَّ جَاءَ یومَ القیامةِ ، وجُرحُه یَثْعَبُ ، اللون لونُ الدَّم والریحُ ریح المسك .[1]))

له ابی هریره رضی‌الله عنه نه روایت دی چی نبی کریم صلی‌الله علیه وسلم وفرمایل: له تاسونه چې کوم یو کس دالله په لاره کې زخمي شي. اوالله ښه پوهیږي په هغه چاچې دهغه په لاره کی زخمي شي. مګردقیامت په ورځ به هغه په داسې حالت کی راشي چی له زخمونو نه به یې وینې روانی وي.رنګ به یې دوینې وي خوبوی به یې دمشکو وي.

دبخاري او مسلم په بل روایت کې راغلي دي چې هر یو زخم چې مسلمان ته دالله په لاره کې ورسیږي دقیامت په ورځ به پداسی حالت کې راځي. لکه په نیزه چې اوس وهل شوې وي له بدن نه یې وینه روانه وي. رنګ به یې دوینې وي خوبوی به یې دمشکو وي.[2] ابن دقیق العبد رحمه الله علیه وایي :چې دقیامت په ورځ شهید په داسې حالت کې راځي چې له زخم نه یې وینه روانه وي نو ددی حکمت دادی چی دظالم دشمن پر خلاف ګواهي ده چې دی دهغه له لاسه شهید شویدی. اوبل داچې هلته ټولو ولاړو خلکو ته دهغه دشهادت شرف معلوم شي چې له وینې نه یې هم دمشکو بوی ځي.

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ۳۸۰۳ . ومسلم برقم : ۱۸۷۶ .

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۳۷ ومسلم ۱۸۷۶

((و روى أبوداود والترمذى والنسائي وابن ماجه : عن معاذبن جبل رضى‌الله عنه عن النبى صلى‌الله عليه وسلم قال: ((مَنْ قاتلَ فى سبيل الله فُواقَ ناقة ، فقد وجبت له الجنة ، ومَنْ سألَ الله القتلَ من نفسه صادقاً ثم مات أو قُتِلَ ، فإنَّ له أجرَ شهيد ، وَمنْ جُرح جرحًا فى سبيل الله ، أونكب نَكبةً ، فإنها تجىءُ يوم القيامة كأغزرِ ماكانت ، لونُها لونُ الزعفران ، وريحُها ريحُ المسك. وَمَنْ خرجَ به خُرَاجٌ فى سبيل الله ، فإنَّ عليه طابعُ الشهداء.[1]))

له معاذ بن جبل رضى‌الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې محمدصلى‌الله عليه وسلم وفرمايل: څوک چې دالله په لاره کې داوښې دلوشلو دوخت په برابر جهاد وکړ نو هغه لپاره جنت واجب شو اوچاچې په پوره صداقت سره له الله تعالى نه دشهادت مرګ وغوښت بياپخپل مرګ مړشو اوياقتل کړى شو نو هغه لپاره دشهيد اجر ورکول کيږي.

اوڅوک چې دالله په لاره کې ددښمن په سلاح باندى زخمي شي اويا له وسلې پرته په بل شي زخمي شي لکه کاڼي وغيره په ذريعه زخمي شي نوهغه به دقيامت په ورځ په داسې حالت کى راځي چې په کوم حالت کې يې له زخم نه زياته وينه بهيدلې وي . رنګ به يې دزعفرانو پشان وي اوبوى به يې دمشکو دبوى پشان وي اودچاپه بدن چې دالله تعالى په لاره کې دانې وخيژي نوپرهغه به دشهيدانو مهرولګول شي.

((وروى الترمذى عن أبى أمامة رضى‌الله عنه ، عن النبى صلى‌الله عليه وسلم قال : ((ليس شيءٌ أحبُّ إلى الله من قطرتَيْن وأثرَيْنَ: قطرةِ دُموعٍ من

---

[1] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٤٦ . وسنن الترمذي : ٣/ ١٠٢. وسنن النسائي : ٦/ ٢٥ ـ ٢٦ وسنن ابي ماجه : ٢/ ٩٣٣ ـ ٩٣٤ والحديث صحيح .

خشية الله ، وقطرة دمٍ يراقُ فى سبيل الله. وأمّا الاثران: فأثرٌ فى سبيل الله ، وأثرٌ فى فريضةٍ من فرائضِ الله. [1]))

له ابى امامه رضى‌الله عنه نه روايت دى چې رسول الله صلى‌الله عليه وسلم وفرمايل : په الله تعالى باندې له دوه څاڅکواوله دوه نښو او اثرونونه زيات بل څه ډېر ګران نه دي. يودسترګودهغه قطره اوښکو ده چې دالله لـه وېرې نـه تويه شي اوبله دوينې هغه څاڅکى ده چې دالله په لاره کې تويه شي اوله دوه اثرونو نه يو هغه اثر دى چى دالله په لاره کې رامنځ تـه شوى وي لکه (زخمي کيدل او داني وغيره) اوبله هغه نښه دى چى دالله لـه فرائضونه ديو فرض د اداکولو نه جوړه شوي وي (لکه په ژمي کې په يخو اوبو باندى داودس کولو له وجهې لاسونه او پښې چاودى شي).

حسن بصرى رحمه الله عليه فرمايي چې دوه څاڅکي اودوه غړپونه داسې دي چې هغه په الله تعالى باندې ډېرې ګرانې دي يوه دغصې هغه غړپ دى چې يو بردبار سړى يې دالله درضا پـه خاطر څکي اوبـل دمصيبت هغـه دردونکي غـړپ دى چې دالله بـنده ورباندې صبر او زغم کوي.

پـه الله تعالى باندې دوينې لـه هغـه څاڅکي نه چى يواځې دالله درضا پـه خاطر فى سبيل الله تويـه شوې وي بـل څه ګران نـه دي اوبـل داوښکې هغـه څاڅکې دى چى پـه نيمـه شپه کې ذسجدى پـه حالت کې دبنده له سترګو نه روانه شي اوپـخپل ځاى کې له الله تعالى نه پرته بل څوک نه ويني.

((وَعَنْ عائشـة رضى‌الله عنها قالت: كَانَ ابوبكر رضى‌الله عنه اذا ذكر يوم احد قـال: " ذلـك يومٌ كُلُّهُ لطلحة " يعنى طلحة بن عبيدالله. كنتُ اول من فاء فرأيْتُ رجـلاً يقـاتل مـع رسـول الله صلى‌الله عليه وسلم دونه فقلت : كن طلحة . حيث

---

[1] سنن الترمذي : ۳/ ۱۰۹ ، والحديث حسن ؟

فاتنی هذ الموقف. فلاذا بطلحة بضع وسبعون ، بين طعنة ورمية وضربة ، فاصلحنا من شانه . [1]))

حضرت عائشه رضی الله عنها نه روایت دی چی کله به حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه داحد دغزا یادونه کوله نو فرمایل به یې، هغه ورځ خوټوله دحضرت طلحه رضی الله عنه وه ، له ټولو نه وړاندې واپس راتلونکې سړی زه وم، کله چې زه واپس راغلم نوومې لیدل چې یوسړی دحضرت محمدصلی الله علیه وسلم مخې ته له کافرانو سره په جنګ بوخت دی. ما وویل یقیناً داسړی به طلحه رضی الله عنه وي چې هغه شرف یې ترلاسه کړ کوم چې له مانه پاتی شو . په دی ورځ دحضرت طلحه رضی الله عنه په بدن باندې له ۷۰ اویاو نه زیات دنیزو، غشو ، اونور زخمونه وو بیایې مونږ درملنه وکړه او ملهم او پټی مو ورباندی ولګوله .

قیس بن ابی حازم فرمایلی دي چې مادطلحه رضی الله عنه لاس ولید چې شل شوې و داهغه لاس و چې په هغه سره یې داحد دغزا په ورځ دمحمدصلی الله علیه وسلم دفاع کړی وه. [2]

عروه بن زبیر وایي چې دزبیر په بدن باندې دتورې درې ګوزارونه اوټپونه وو یوټپ دهغه رضی الله عنه په ووږه باندې و هغه دومره ژور و چې ما به خپلې ګوتې پکې ننه باسلې . دوه ګوزارونه دبدر په ورځ ورته لګیدلې وو اویو ګوزار دیرموک په ورځ . [3]

انس بن مالک رضی الله عنه وایي چې ابودجانه رضی الله عنه دیمامی دجنګ په ورځ دننه باغ ته ودانګل خوپښه یې ماته شوه، مګر له دې سره سره له کفارو سره په نره ترهغه وجنګید ترڅو چې دهغوی دلاسه شهید شوی نه و.معاذ ابن عمروبن الجموح رضی الله عنه وایي چې زه دبدر دغزا په ورځ ابوجهل پسې ورغلم. کله چې ماته موکه پیداشو نو ماپرهغه برید وکړ اوپښه مې ورته دپنډۍ له منځ نه غوڅه کړه. په دی وخت

---

[1] ـ المغازي للواقدي : ۱/ ۲٤٦

[2] ـ سير اعلام النبلاء : ۱/ ۲٦

[3] ـ سير اعلام النبلاء : ۱/ ۵۲

له شاطرف نه دابوجهل زوی عکرمه زه په وړه باندی په توره ووهلم اولاس يې راته غوځ کړ. زمادغه لاس زمابدن پورې ځوړندو. دهغه په دی وار سره زه له ابوجهل نه وروسته شوم اوټوله ورځ په همدغه ځوړند لاس سره له کفارو سره جنګيدم خوکله چې ډير زيات په درد شو او په تکليف يې کړم نو ماپدغه لاس باندې پښه کيښود اوپه زور سره مې راښکود اوله بدن نه مې جداکړ.[1] جعفربن عبدالله بن اسلم فرمايي چې ديمامې جنګ په ورځ له ټولونه مخکې حضرت ابو عقيل رضی‌الله عنه ددښمن مقابلې ته وړاندی شو. ددښمن له لورې يوغشی راغی اودهغه د ولي اوزړه ترمنځ ولګيد هغه غشي ترينه وويستل شو خو ګڅ اړخ يې ډير سخت زيانمن شو. مګربياهم هغه رضی‌الله عنه په خويدو خويدو ځان خيمې ته ورساو. کله چې دجنګ ميدان ښه ګرم شو او مسلمانان له ماتې سره مخامخ شول نو حضرت معن بن عدی رضی‌الله عنه انصاروته آواز وکړ چې ای انصارو! دالله نه وويريږئ له الله نه وويريږئ اوپه دښمن باندې يرغل وکړئ. دهغه دا آواز چې حضرت ابوعقيل رضی‌الله عنه ترغوږشو هغه نيغ ودريد. حضرت عبدالله بن عمررضی‌الله عنه فرمايي چې ماله هغه نه پوښتنه وکړه چې تاسي چيرته ځئ؟ هغه راته وويل: آواز کوونکې زمانوم آخستی دی، ماورته وويل دهغه مقصد خوزخيمان نه دي. هغه راته وويل چې زه هم دانصارو له ډلې څخه يم، زه به ضرور دهغه آواز ته ځان رسوم که څه هم په خويدو خويدو هم وي. هغه خپله ملا وتړله او توره يې اوچته کړه او روان شو. په زوره زوره يې آوازونه شروع کړل چې ای انصارو! نن دحنين پشان راوګرځئ اوپردښمن کلک يرغل وکړئ. حضرت عبدالله ابن عمر رضی‌الله عنه فرمايي چې په دی جنګ کې تورې له يوبل سره وجنګيدلې اود حضرت ابوعقيل ټپي شوې لاس له اوګې نه غوځ شو. ماورته وويل ای ابو عقيله! هغه راته په کمزوري آواز سره ځواب راکړ او پوښتنه يې رانه وکړه چې کوم لوری له ماتې سره مخامخ دی؟ ماورته وويل: مبارک دی شه دالله دشمن مسيلمه کذاب ووژل شو. هغه چې زماداخبره واوريده نو ګوته يې داسمان په طرف پورته کړ دالله تعالی شکر يې اداکړ او شهيدشو.

[1] ـ سير النبلاء ۱/ ۲۵۰ ـ ۱۵۱

ابن عمر رضی‌الله عنهما فرمايي چې مادغه کیسه حضرت عمر رضی‌الله عنه ته وکړه، هغه رضی‌الله عنه وفرمايل: پرهغه دی دالله تعالی رحمتونه وي هغه دشهادت په لټه کې لګیدلی و تردی چې دشهادت لوړه مرتبه یې ترلاسه کړه.

له حنظله بن ابی سفیان نه روایت دی چې دابو حذیفه آزادکړی شوي غلام سالم رضی‌الله عنه غوښتنه وکړه چې دیمامې دجنګ په ورځ بیرغ هغه ته ورکړی شي ؟

خلکو ورته وویل : مونږ وویریږو که تاته بیرغ درکړو نو ستاله خوانه به له څه خطر او ویری سره مخ شو نو بل چاته به یې ورکړی هغه رضی‌الله عنه وفرمايل : که داسې یم نوبیاخودقرآنکریم بدعالم یم.کله چې هغه بیرغ په لاس کې ونیو نو ښي لاس یې غوڅ کړی شو. هغه بیرغ فوراً په ګڅ لاس کې ونیو. دښمن چې دهغه ګڅ لاس پری کړ نوبیرغ یې دغاړی په مرستنه له سینې سره کلک کړ او دا آیتونه یې شروع کړل.

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِيْن مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ﴾ [ال عمران ١٤٤]

اومحمدصلی‌الله علیه وسلم خوصرف یورسول دی.لدېنه مخکې هم ډېر رسولان تیرشوېدي. پس که هغه مړ اویا ووژلې شي نو تاسې له اسلام څخه بیرته راګرځیږئ ؟

﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾ [آل عمران١٤٦]

دډیرو پیغمبرانو په ملتیا دخدای جل جلاله ډېرو دوستانو جهاد کړیدی . دهغو ستونزو له کبله چې دالله په لیار کې ورته رسیدلې وي نه بې زړه او سست ، نه ناتوانه اونه سرټیټې شوي وو الله پاک صبر کوونکي خوښوي.

کله چې هغه رضی‌الله عنه پرزمکه وغورځیدلونو له خپلوملګرونه یې پوښتنه وکړه چې په ابوحذیفه بن عتبه باندې څه چل وشو؟ هغوی ورته وویل چې هغه شهیدشو. بیایې پوښتنه وکړه چې په فلانکي باندې څه چل وشو؟ په ځواب کې ورته وویل شو چې هغه هم شهیدشو. هغه رضی‌الله عنه وفرمايل چې ماددغو دواړو په منځ کې

خملوئ[1] . لـه حضرت یزیدبن السکن رضی‌الله عنه نه روایت دی چی کله د احد دغزا په ورځ جنګ سخت شو اودښمن رسول الله صلی‌الله علیه وسلم خواته ورسید. په هغه ورځ رسول الله صلی‌الله علیه وسلم دوه زغرې آچولې وې اوپه دی وجه هغه درون‌دو. دښمن چی محمدصلی‌الله علیه وسلم ته نږدې شو نو حضرت معصب بن عمیر رضی‌الله عنه دهغوی مقابله وکړه اولړی بې وزغلول تردې چی شهید شو. حضرت ابو دجانه هم داسلام دښمنان په شاوتمبول خو هغه هم کلک ټپي شو. پخپله دحضرت محمدصلی‌الله علیه وسلم مبارک مخ ټپي اوغاښونه یې شهیدان شول دهغه صلی‌الله علیه وسلم مبارکې شونډې او اننګې ټپي شوې وې. په دی وخت هغه صلی‌الله علیه وسلم وفرمایل :

نن څوک داسې شته چې زماڵپاره خپل ځان په الله تعالی باندې خرځ کړي ؟

دمحمدصلی‌الله علیه وسلم ددغې خبرې په آوریدو سره سم دانصارو پنځه ځوانانو سنګرته راودانګل په دغو ځوانانو کې حضرت زیاد بن سکن رضی‌الله عنه هم و. دغه ټول ځوانان شهیدان شول خو حضرت زیاد ټپي شو او پر زمکه راوغورځید په دی مهال مسلمانانو په دښمن یرغل وکړ او دحضرت سکن رضی‌الله عنه له څنګ نه یې کافران په منډو وزغلول[2]

لـه زید بن ثابت رضی‌الله عنه نه روایت دی وایي چې داحد په ورځ زه محمد ﷺ دی لپاره واستولم چې سعد بن الربیع رضی‌الله عنه ولټوم ، هغه ﷺ راته وفرمایل چې که دی ولید نو زما سلام ورته ورسوه او ورته ووایه چې محمدصلی‌الله علیه وسلم درته وایي چې څنګه یې څه احساسوې. زه دشهیدانو په منځ کې ننوتم او هغه مې اخوادی خوا راولټاو اوپه داسې وخت کې ورته ورسیدم چی آخري سلګی یې وهلې اوپه بدن باندې اویا ټپونه جوړشوي وو. مادنبی کریم صلی‌الله علیه وسلم لـه سلام او کلام نه خبر کړ. هغه وویل په رسول الله صلی‌الله علیه وسلم او پرتادې سلام وي. هغه صلی‌الله علیه وسلم ته ووایه چې سعد وایي . ای دالله رسوله! الله دی تاته زموږ له طرف نه

---

[1]_ الجهاد لابن المبارك : ۱ . ۱۲۳

[2]_ اجهاد لابن المبارك : ۱ . ۱۰٤ _ ۱۰۵

غوره بدنه درکړي چې یونبی ته دهغه دامت لـه طرف نه ورکوي اوزه دجنت بوی محسوسوم خپل قوم انصارو ته هم زمالـه لوری سلام ورسوه او ورته ووایه چې سعد تاسوته داخبره کوي چې که چیرته نبی صلی الله علیه وسلم ته څه تکلیف ورسید اوتاسې ژوندی وئ نو دالله په نزد به ستا سې هیڅ قسم عذرقبول نکړی شي. داخبره یې وکړه او روح یې الله ته وسپاره [1] .له جنګونو نه په یوجنګ چې په کې زرګونه مسلمانان شهیدان او ټپیان شول په عراق کې دجسر جنګ و.

په دغه جنګ کې دمسلمانانو قوماندان ابوعبید بن مسعود الثقفی رضی الله عنه و. دمسلمانانو شمیر تقریبًا شپږ زرو شاوخواوته رسید. درستم قوماندان بهمن جاذویه ابوعبید بن مسعود ته لیک واستاو چې یا تاسې له دریاب نه راپورې اوځئ مونږ به څه نه درته وایواویابه موږ له دریاب نه پورې اوځو.تاسو مونږ ته څه مه وایاست.

ابوعبید وویل: چې داخلک په مرګ کې لـه موږ نه زیات زړه ور نه دي موږ باید له دریاب نه پورې واوړو. مسلمانان په یوه داسې تنګه لاره فارسیانو ته دجګړې لپاره له دریاب نه پورې وتل چې بېرته تیښته پرې ممکنه نه وه . هلته د دواړو ترمنځ کلک جنګ شروع شو ټولـه ورځ سخته جګړه روانه وه . لـه دښمنانو سره فیلان وو اود مسلمانانو اسونو پرهغوی دورتلو جرئت نه شو کولی. ابوعبید خپل لښکر ته وویل چې په فیلانو باندې یرغل وکړئ. ابوعبید رضی الله عنه پخپله په یو سپین فیل باندې چې په ټولو فیلانو کې غټ و حمله وکړه اودهغه خلتم یې غوڅ کړ خوفیل په ابوعبید باندې حمله وکړه هغه یې پائمال کړېږې ورځملاست او شهید یې کړ.

کله چې لښکر خپل قوماندان ولید چې فیل هغه پښولاندې کړیدی نو دهغوی همتونه کمزوری شول په شاشول اود پل طرف ته یې مخه کړه. په دی ورځ څلور زره مسلمانان شهیدان شول او دوزره ترینه روغ رمټ ووتل.

د مسلمانانو یوشخص پل ته نژدی په یو انصاري تیرشو چې هغه راڅښیدو او لاسونه اوپښې په تورو غوڅ کړي شوي وو اوهغه دالله تعالی دکلام دا آیت شریف تلاوت کاو.

---

[1] ـ المستدرك للحاكم : ۳/ ۲۰۱

﴿ فَأُوْلَـئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُوْلَئِكَ رَفِيقًا ﴾ [. النساء : ٦٩.]

دوی به لـه هغو خلکو سره وي چې الله ورباندې خپل لورینه کړیده چې هغوی انبیاء، صدیقین، شهداء او صالحان دي اوداډېر ښه ملګري دي بیاهغه رضی‌الله عنه خپلې آخري سلګۍ ویستلې او شهید شو.

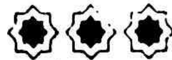
مسلمانان دی په دی خبره ځان ښه پوه کړي چې په جهاد کې ټپي کیدونکي مجاهد ته دنورو ټپیانو پشان درد او تکلیف نه رسیږي. شهید فی سبیل الله صرف دومره غونډې درد محسوسوي لکه چې میږي ورباندې چک لګولی وي. کله چې دشهید داحال وي نودزخمي اندازه هم لګولې شئ ځکه چې دزخم او مړینې ترمنځ خو داسمان او زمکې فرق دی .

اودایوښکاره حقیقت دی لدینه یواځې هغه خلک انکار کوی چې تجربه یې نه وي. داخبره له عقل نه هم لرې نه ده ځکه چې کله دغصې اوغیرت کیفیت په انسان باندې سخت شي نو هغه پخپل ځان کې ډیر قوت او غښتلتیا محسوسوي. اوپه درد اوتکلیف باندې نه پوهېږي. همدغه راز کله چې دوه سړي ذاتي غصه یاغیرت باندې پخپلو منځوکې جګړه کوي نوهغوی ته دجوش او غصې لـه کبله دخپلو ډیرو سختو سختو ټپونو احساس هم نه کیږي اوهر یوله مرګ نه دځان ساتلو په کوشش کې وي چې مړنه شي. بیاکله چې لـه جنګ نه خلاص شي نو دټپونو په دردونو پوهېږي. نوبیابه دهغه سړي څه حال وي چې دالله تعالی اودهغه جل جلالـه ددین په خاطر غصه شي اودشهادت په لټه کې ووځي پخپل ایماني رڼاسره دالله تعالی هغه لوی فضل او نعمتونه هم نه یواځې په علم سره بلکې دحقیقت په سترګو ویني چې دشهیدانو او ټپیانو لپاره برابرکړیدي، لـه دی سره دانس ابن النضر رضی‌الله عنه هغه خبره موافقه ده چې داحد دغزا په ورځ ویلی وو. واه زه احد ته نژدی د جنت بوی محسوسوم داخبره یې وکړه او مخامخ دمشرکانو په صف کې ورننوت او شهید شو.

دموصل ښار د یوې ښځې په اړه روایت دی چې کله دهغې پښه دجهاد په میدان کې او خویده نو نوک یې لـه بیخ نه جداشوهغې دخپلې پښې نوک دوتلو په حالت کې ولید

نو په خنداشوه. چاورته وویل ستانوک لـه منځه ځي اوته ورته خاندې؟ هغې وویل : دثواب خوړوالی لـه مانه د درد تریخوالی ختم کړېدی.

روایت دی چې حیاش بن قیس القشیری دیرموک په جنګ کې په داسې حالت کې لـه کفارو سره جنګیدو چې یوه پښه یې کافرانو په تورې سره پرې کړې وه هغه رضی الله عنه دروم ډېر کافران ووژل خو هغـه تـه دانـه و معلوم شوې چې پښه یې غوڅه شوېده بیادجنګ لـه ختمېدو نه وروسته پوه شو چې پښه یې غوڅه شوېده.

درویشتم باب

دالله په لاره کې دکافرو د وژلو فضیلت

الله تعالی پخپل کتاب قرآنکریم کې فرمایي :

﴿وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ [النساء :۷٤].

اوکوم سړی چې دالله په لاره کی جنګ وکړي پس هغه ووژل شي اویا غالب شي نو ژر ده چې موږ به هغه ته لوی اجر ورکړو.

الله تعالی په بل آیت کې فرمایي :

﴿ فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ ﴾ [محمد :٤]

پس کله چې تاسې لـه هغوکسانو سره مخامخ شوئ چې کافران دي نوڅټونه یې ورباندې ووهئ .

((عن ابی هریرة ﷺ انَّ رسول الله ﷺقال:"لاَ يَجْتَمِعُ كافرٌ وقاتله فی النَّار اَبَداً ." [1]))

لـه ابی هریره ﷺ نه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلی دي : کافر اودهغه وژونکي به هیڅکله په اور کی نه یوځای کیږي .

سلمان بن ربیعه الباهلي ﷺ ویلي دي چې ماپخپله په دی توره په زغرو او جنګي خولیو کې بند سل کافران وژلي دي. هغوی ټولو لـه الله نه پرته دبل چاعبادت کاو. مالـه هغوی نه هیڅوک تړل شوی نه دی وژلي.یعنې ټول مې په جنګ کې وژلي

---

[1] - مسلم : ۱۸۹۱ .

دحضرت عمر ﷺ دخپل خلافت په وخت کې هغه ته دکوفې د قضا منصب وسپارله بیا عثمان بن عفان ﷺ د ارمیني دغزا قوماندان مقرر کړ په همغی غزا کې هلته شهیدشو.[1]

محمدبن سیرین وایي چې براء بن مالک ﷺ ستوني ستغ څملاست اوپه ترنم او وزن سره یې څه وویل، انس ﷺ ورته وویل : ای ورورہ دالله ذکر وکړه براء نیغ کیناست او ویی ویل : ای زما ورور انسه ! زه پخپل کټ کې نه مرکېږم مابنه په ښکاره او په چیلنج سره سل مشرکان وژلي دي اوداله هغونه علاوه دي چې له چا سره یوځای می په شریکه وژلي دي .

دانس ﷺ په یوبل روایت کی دي چې براء بن مالک د شعر یو بیت وویل انس وائي ماورته وویل وروره ! ته شعرونه وایې کیدی شي داستا آخري خبرې وي.

هغه وویل زه پخپل کټ کې نه مرکېږم ما سل مشرکان او منافقان پخپل لاس وژلي دي .[2]

عمربن الخطاب ﷺ د براء بن مالک په اړه ولیکل چې دادلښکر قوماندان مه جوړوئ ځکه چې دالښکر سختو خایونو ته وړي[3]. (یعنی داډېر بهادر سړی دی اوپه وړاندی تللو او جنګیدو کې بلد دی).

دیمامی په جنګ کې دمسیلمة الکذاب ملاتړی په یوه کلاکې ایسار وو اودروازه یې په ځان پسې بنده کړی وه هغه یې نه خلاصوله نو صحابه و براء ابن مالک رضی الله عنه په یوه ډال کې کیښناو او هغه ډال یې په نیزو باندی دکلا دیوال ته ورپورته کړ . هغه سمدستي ددروازې په ساتونکو ورټوپ کړ او جنګ یې ورسره پیل کړ آن چې دروازی ته ورسید اوهغه یې خلاصه کړه. په دی ورځ دهغه په بدن له اتیاو نه زیات ټپونه جوړ شوي وو.[4]

---

[1] - المصنف لابن ابی شیبه ٥/ ٣٢٠ .

[2] - المرجع السابق : ٥/ ٣١٢

[3] - المستدرك للحاكم ٣/ ٢٩١

[4] - الاصابة لابن حجر : ١/ ١٤٣

کله چې دتستر په ښار کې مسلمانانو لـه فارسي لښکر سره جګړه وکړه نو مسلمانانو لـه براء بن مالک ﷺ نه غوښتنه وکړه چې هغوی ته لـه الله نه دعا وغواړي. ځکه چې دهغه دعاقبلیده. براء لـه خپل رب نه دعاوغوښت او ویې ویل :

ای ربه ! زه تاتـه ستاپه نـوم قسم درکـوم چـې تـه مـونږ پرکفارو غـالب کـړې اودهغوی دځتهونو مونږ مالکان کړی (یعنې هغوی زمونږ غلامان کړی) اومالـه خپل نبی محمد ﷺ سره یوځای کړی. (یعنی شهادت مې په نصیب کړې). له دی نه وروسته هغه اودهغه لښکر پردښمن یرغل وکړ، فارسیانو سخته ماته وخوړله او براء بـن مالک ﷺ دشهادت اوچت مقام ترلاسه کړ.براء بن مالک ﷺ د جهاد ډېر زیات شوقي و مشري او اقتدار یې بالکل نه خوښاو.حضرت انس ﷺ وایي : کله چې ابوموسی اشعري ﷺ دبصری حاکم وټاکل شو نو حضرت براء بن مالک ﷺ لـه هغه سره دوزیر په توګه ولېږل شو. ابوموسی اشعري ﷺ هغه ته وویل چې کوم کار دی خوښیږي هغه رانه وغواړه براء بن مالک ﷺ ورته وویل چې زه لـه تانه نه امارت غواړم اونه دخراج دترلاسه کولو مسوؤلیت اومشري ، ته ماته یواځې زما کمان، نیزه، توره او زغره راکړه چې جهاد ته لاړشم.[1]

((عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ : قال يوم حنين :"من قتل قتيلاً فلـه سَلَبُهُ فقتل ابو طلحة ﷺ يومئذٍ عشرين رجلاً من المشركين ، واخذ اسلابهم.[2]))

لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت دی چې رسول الله دحنین په ورځ وفرمایل : چاچې کوم کافر وواژه نودهغه ټول سامان بـه هغـه تـه ورکول کېږي ، حضرت ابوطلحه ﷺ په دی ورځ شل کافران ووژل اودهغوی ټول سامان یې ترلاسه کړ.

---

[1]ــ مصنف ابن ابي شيبة ٥/ ٣١٢.

[2]ــ ابو داود : ٣/ ١٦٢ والحاكم : ٣/ ٢٩٢ والحديث صحيح .

ابوالحسن المرادی لـه علي بن بکار نه روایت کوي هغه وایي: ماپه روم کې یومجاهد ولید چې کُلمی یې بهر وتلی وې اود اس په زین باندې پرې وتی وې. هغه خپلې کلمې بیرته په ګیډه کې دننه کړی اوبیایې پخپل پګړی سره خپله ګیډه کلکه وتړله. لدینه وروسته یي لـه دښمن سره جنګ شروع کړ اولـه لسونه زیات رومیان یې ووژل .

څلیر ویشتم باب

دشهادت غوښتنې اودښمن ته دزیان اړولو په موخه یواځې دیومجاهد، یا د ورکوټي ډلې ددښمن په لوی لښکرکې دورننوتلو او په هغوی باندې د برید کولو فضیلت

دالله تبارک وتعالی ارشاد دی:

﴿ كَـمْ مِـنْ فِـئَةٍ قَلِيـلَةٍ غَلَـبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾.

[البقره : ۲٤۹].

دالله په حکم ډېرځله بیخي کوچنې ټولې په ډیرو لویو ډلو بریالی شویدي اوالله پاک دصبر کوونکو مل دی.

الله جل جلاله پخپل کلام قران کریم کی فرمایلی دي:

﴿وَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ﴾ .

[البقرة : ۲۰۷].

اولـه خلکو نـه ځینې کسان داسې دي چې دالله تعالی دخوښې دترلاسه کولو لپاره خپل ځان پلوري او الله په بندګانو ډېر مهربان دی.په دی آیت کی د(يَشْرِيْ) معنی ده پلوري اوخرڅوي. لکه چې آیت شریف (وشروه بثمَنٍ بَخْسٍ) یوسف : ۲۰). خرڅ يې کړه په لږ پېسو سره.

دجمهورو علماو په نزد دا آیت د صهیب بن سنان الرومي ﷺ په باره کې نازل شوېدی. هغه ﷺ په مکه مکرمه کې اسلام قبول کړی و. کله چې مسلمانانو مدینې ته هجرت وکړ نو صهیب ﷺ هم هجرت وکړ. په لاره کې دمشرکانو له ځوکسانو سره مخامخ شو هغوی غوښتل چې لـه هجرت نه يې منع کړي هغه ﷺ له خپلې سوارلۍ نه راکوزشو ټولې غشی يې له ترکش نه راوویستلې اوپه لاس کی ونیولې.

هغوی ته یې وویل : تاسې ماپیژنئ چې زه په تاسو کې له ټولو نه ښه غشي ویشتونکې یم. په الله قسم ترڅوپورې چې زماپه لاس کې یوغشی هم وي تاسې زما خواته نشئ راتلې. زه به داټول غشي په تاسو وولم. لدېنه وروسته ترڅوپورې چې زما توره زما په لاس کې وي نو ترهغه به زه له تاسو سره جنګیږم. له دینه وروسته چې تاسې له ماسره څه کول غواړئ وکړئ.

مشرکانو ورته ووېل موږ تا تللوته نه پرېږدو. ته چې کله مکې ته راغلی وې نو غریب وې هیڅ درسره نه و. اوس چې مالدار شوې له دې ځای نه تښتې ؟ که ته خپل ټول هغه مال چې په مکه مکرمه کې ده موږ ته راکړې نوتابه خوشې کړو. د دواړو ترمنځ په همدې خبره تړون وشو. حضرت صهیب ﷺ هغوته دخپل مال ادرس اوپته ورکړه او ترینه راغی په مدینه منوره کې درسول الله ﷺ څنګ ته راغی اوله هغه ﷺ سره یوځای شو. نو الله تعالی دغه پورتني آیت شریف نازل کړ. محمد ﷺ ورته وفرمایل : ای ابویحیی! تاد ډېرې ګټې وتې تجارت وکړ.

اوبیایې دا آیت ورته تلاوت کړ.

که څه هم دا آیت شریف دصهیب ﷺ په باره کې نازل شویدی لېکن یواځې هغه لپاره خاص ندی.

حافظ ابن کثیر دمشقي پخپل تفسیر کې ویلي دي چې دزیاترو مفسرینو په نزد دا آیت دټولو هغو مجاهدو لپاره نازل شویدې چې خپل ځان په الله تعالی پلورې اودهغه جل جلاله په لاره کې جهاد کوي لکه چې دالله تعالی ارشاد مبارک دی :

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ﴾. [التوبة :۱۱۱].

بیشکه الله تعالی له مؤمنانو نه دهغوی ځانونه او مالونه آخستی دي په دې چې هغوی لپاره جنت دی .

ابن عباس ﷺ فرمایلی دي : ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَّشْرِي نَفْسَهُ ابتغاء مَرْضات الله﴾ .

اوځینې لـه خلکو څخه هغه دي چې خپل ځانونه دالله دخوښې دترلاسه کولو لپاره خرڅوي.

مجاهدینو خپل ځانونه په الله تعالی باندی په دی خرڅ کړيدي چې دهغه په لاره کې به جهاد کوي اوپه حق باندې به کلک ودریږي تردی چې مړشي اوله الله سره ووینې .

اصحابوکرامو به په دښمن باندې په داسې حالت کې حمله کوله چې خپل ځانونه به يې په الله خرڅ کړي وو.

هشام بن عامر الانصاري ﷺ ددښمن د دوه صفونو په منځ کې ودانګل اویرغل يې ورباندې وکړ. څه خلکودهغه دغه کار باندې تنقید وکړ اوښه يې ونه ګڼه.

دهغوی په دی خبره حضرت عمر ﷺ ، حضرت ابوهریره ﷺ او نورو اصحابو رد وکړ اودا آيت شریف يې ولوست.

((وَمِنَ النَّاسِ مَنَ يَّشْتَرِيْ نفسهُ ابتغاء مَرْضَاتِ الله . [1]))

اوځینې لـه خلکو څـه هغـه دي چې خپل ځانونـه دالله دخوښې دترلاسـه کولو لپاره خرڅوي.

مدرک بن عوف الاحمسي ﷺ وایي چې موږ لـه عمر ﷺ سره یوځای ناست وو چې دنعمان بن مقرن استازی راغی ، عمر ﷺ لـه هغه نه پوښتنه وکړه چې خلک په څه حال کې دي؟

هغه وویل چې فلانکی اوفلانکی شهیدان شویدي او نور نه پېژنم. عمر ﷺ ورته وفرمایل لاکن الله تعالی يې پیژني .

هغه وویل : ای امیر المؤمنینه ! یوسړي خپل ځان په الله وپلورلو.

---

[1]_ تفسیر القران العظیم لابن کثیر : ۱/ ۲٤۷

مدرک بن عوف وویل : په الله قسم چې دازما ماما دی خلک دهغه په هکله داګمان کوي چې هغه خپل ځان پخپله په هلاکت کې آچولی دی.

عمر رضی الله عنه وویل : داخلک دروغ وايي . بلکې داله هغو خلکوڅخه دی چې آخرت يې ددنياپه بدل کې واخست . [1]

ابن ابی شيبه پخپل مصنف (يعنې کتاب)کې روايت کوي چې دختيځ يعنی دلمرختلوله لورې دکفارو يوه پوځي قافله راغله دانصارو يوکس هغه وليدله پرهغه يې يرغل وکړ اوټول يې دړې وړې او تيت او پرک کړ روغ رمټ تړهنه ووت او بيرته يې ورباندې بريد وکړ، بيا ورنه ووت او ورباندی بريد يې وکړ داکارېې دوه درې کرته وکړ.

سعدبن هشام الانصاری رضی الله عنه دغه کيسه ابی هريره رضی الله عنه ته وکړه. ابوهريره ددغسې کيسې لـه آوريدونه وروسته دغه آيت شريف تلاوت کړ:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْرِيْ نَفْسَهُ ابْتَغَآءَ مَرْضَاتِ الله . [2]

حاکم پخپل مستدرک کی لـه ابی اسحاق السبيعی نه روايت کوي چې يوسړي له براء بن عازب رضی الله عنه نه پوښتنه وکړه چې: ای ابا عماره! آيادا آيت ﴿ ولا تلقوا بايديکم الی التهلکة ﴾ دهغه چاپه اړه کې نازل شويدې چې ددښمن لـه لوی لښکر سره مخامخ شي لـه هغوی سره جنګ وکړي او ووژل شي ؟ هغه رضی الله عنه ورته فرمايل: نه. بلکې دا آيت دهغه چا په باره کې نازل شويدی چه ګناه وکړي او بيا ووايي چې الله زما لپاره بخښنه نه کوي . [3]

اوپه بل روايت کې راغلي دي چې يو سړي براء بن عازب رضی الله عنه ته ووېل : که چېرته زه په دشمن باندی په يواځې ځان بريد وکړم او هغوی ما ووژني نو ايا ماخپل ځان

---

[1]ــ المصنف لابن ابي شيبة : ٥/ ٣٠٣ وسنده صحيح .

[2]ــ المرجع السابق ٥/ ٣٢٢ واسناده صحيح .

[3]ــ المستدرك للحاكم : ٢٧٥ــ ٢٧٦

پخپله هلاکت ته سپارلی دی ؟ هغه ﷺ ورته وفرمایل نه . ځکه چې الله تعالی خپل رسول ته فرمايي :

﴿ فقاتل فی سبیل الله لاتکلّفُ اِلاَّ نفسك ﴾ [النساء : ۸٤].

پس ته دالله په لاره کې قتال کوه ته یواځې دخپل ځان مکلف یې.

دغه آیت چې تا تلاوت کړ دنفقې په باره کې دی.

په دریم روایت کی راځي چې یوسړي براء بن عازب ﷺ ته وویل:

هغه سړی چې توره په لاس په داسې لښکر حمله وکړي چې زروتنو ته یې شمیره رسیږي نو ایادغه سړی خپل ځان پخپله دهلاکت کندې ته غورځولی دی ؟

براء ﷺ وویل نه : بلکې دادهغه سړي په باره کې دی چې ګناه وکړي اوبیا ووايي چې مالپاره توبه نشته.

له ابو عمران اسلم بن یزید التجیبی ـ نه روایت دی هغه وايي چې موږ په روم کی وو زموږ په خلاف یولوی لښکر راووت دهغوی دمقابلې لپاره مسلمانانو یولښکر غالبًا دهغوی په برابر اویاله هغوی نه زیات میدان ته ووت. دمصري مجاهدینو قوماندان عقبه ابن عامر رضی الله عنه و او دمسلمانانو عمومي قوماندان فضاله ابن عبید رضی الله عنه و.

له مسلمانانو نه یوسړی درومیانو په صف باندې برید وکړ او دهغوی په منځ کې ننوت په دی وخت خلکو شور وکړ او ویې ویل سبحان الله خپل ځان یې پخپله دهلاکت په کنده کې واچاو.

ابوایوب الانصاري ﷺ ودرید او ویې فرمایل : ای خلکو! تاسې داسې تاویل کوئ حال داچې دا آیت زموږ دانصارو په باره کې نازل شویدی. کله چې الله اسلام قوي کړ او کومکیان یې ډېر شول نوله زمونږ نه ځینو خلکو پخپلو منځو کې له رسول الله صلی الله علیه وسلم نه په پټه یوبل ته وویل زموږ مالونه ضائع شول، اوالله تعالی اسلام ته عزت ورکړیدی او کومکیان یې ډېر شویدي. که موږ پخپلو کورو کې

واوسو اوخپل مالونه بیرته ترلاسه کړونوهیځ بدي نشته ، په دی وخت الله تعالی پخپل نبی محمد ﷺ باندې دا آیت نازل کړ:

﴿وانْفِقُوْا فی سبیل الله ولاتُلْقُوْا بایدیکم اِلَی التهلکة﴾ .

له هلاکت نه مراد دمال دګټلو لپاره په کورو کې کیښناستیدل اودجهاد پریښودل دی.

ابو ایوب ﷛ دالله په لاره کې ترهغه په جهاد کی مشغول اوبوخت و چې په روم کې وفات شو او همغلته خاوروته وسپارل شو.[1] بیهقي په دی باره کې مستقل باب قائم کړیدی چې دیوسړي اویاله یو نه دزیاتو سړو دجهاد لپاره لیږل جائز اوصحیح دی اګرچې غالب ګمان داوي چې دوی ددښمن له لاسه وژل کیږي.[2]

بیهقي لـه مجاهد نه روایت کړیدی هغه وایي چې رسول الله ﷺ عبدالله بن مسعود اوخباب رضی‌الله عنهما دجنګ لپاره لیږلي وو اودحیه بن خلیفة الکلبی یې ځانله په یواځې ځان دجهاد لپاره لیږلې و.[3]

همدغـه راز محمـد ﷺ دوه تـنه عمـرو بـن امیـه اود انصارو یوسړی دجنګ لپاره استولي وو اوعبدالله بن انیس یې ځان ته په یواځې تن جنګ ته لیږلي و.

((عَـن یـزید ابـی عـبیدقل : قـلتُ لسـلمة بن الاکوع ﷛: علی ایِّ شَئیٍ بایعتم رسول الله ﷺ ؟

قل عَلَی الموتِ.))

---

[1]ــ سنن الترمذي : ٤ / ٢٨٠ وسنن ابي داود ٣/ ٢٧ ومستدرك الحاكم : ٢/ ٢٧٥ والحديث صحيح .

[2]ــ السنن الكبرى للبيهقي : ٩/ ٩٩.

[3]ــ المرجع السابق : ٩/ ١٠٠ وسنده صحيح .

له يزيد بن ابى عبيد ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې ما سلمه بن الاكوع ﷺ ته وويل چې تاسې لـه رسول الله ﷺ سره په كوم يو څيز بيعت كړيدى . هغه ﷺ راته وويل په مرګ.

((عن انس بن مالك ﷺ قال : غاب عمي أنس بن النضر عن قتال بدر،فقال: يارسول الله: غبت عن أول قتال قاتلتَ المشركين ، لئن أشهدني الله قتال المشركين ، ليريَنَّ الله ما أصنع فلما كان يو م أحد ، وانكشف المسلمون ، قال: اللهم أنى اعتذرُ إليك مما صنعَ هؤلاء _ يعني المسلمين _ وأبرأ إليك مما صنع هؤلاء _ يعنى المشركين _ ثم تقدم للمعركة فاستقبله سعدبن معاذ: فقال: ياسعدبن معاذ: الجنة ورب النضر، إنى أجدُ ريحها دون أحد.

قل سعد: فما استطعت يارسول الله أن أعرف ماصنع .

قال أنس: فوجدنا به بضعًا وثمانين ضربةً بسيف ، أو طعنةً برمح، أو رميةً بسهم ، ووجدناه قد قُتِل ، وقدمَثَّلَ به المشركون. فما عرفَهُ أحدٌ إلا أخته ببنانه. وكنانرى أو نظن أنَّ هذه الأية نزلت فيه وفى اشباهه من المؤمنين .))
﴿من المومنين رجالٌ صدقوا ماعاهدوا الله عليه ﴾ ([1]) [الاحزاب: ۲۳.]

ژباړه :له انس بن مالک ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې زماتره انس بن النضر دبدر په غزاكې غيرحاضرو. هغه محمد ﷺ ته وويل : اى دالله رسوله ! زه له مشركانو سره په لومړى جنګ كې غير حاضروم، كه چيرته زه له مشركانو سره په قتال كې حاضرشوم نو الله تعالى به له مشركانو سره زما جنګ ووينې چې څه ورسره كوم.

[1]_ اخرجه البخاري برقم : ٤١٦٩ . ومسلم برقم : ١٨٦٠.

کله چې داحد دغزا ورځ راغله او مسلمانان جنګ ته ووتل نو هغه وویل : ای الله زه عذر وړاندی کوم دهغه څه چې دغو مسلمانانو وکړ (یعنی دشکست دخوړلو) اوبیزاري ښکاره کوم له هغه څه نه چې دغه مشرکان یې کوي بیادجنګ لپاره وړاندی شو، مخې ته یې سعد بن معاذ راغی اوهغه ته یې وویل:

ای سعدبن معاذه ! الجنة ورب النضر، انی اجد ریحها دون احد.دنضر په رب قسم چې زه په احد کې دجنت بوی محسوسوم .

سعد وویل : یارسول الله ﷺ ! زه ددی توان نه لرم چې هغه څه کړي هغه درته بیان کړم .

انس ﷺ وویل مادهغه په بدن کې له اتیاونه زیات دتورې ګوزارونه دنیزې اوغشو زخمونه ولیدل او هغه وژل شوې و. مشرکانو هغه مثله کړی و (یعنی غوږونه پوزه اوشونډې یې پرې کړی وی.) دهغې خور هغه یواځې دګوتو له بندونو نه وپیژانده. زموږ خیال داو چې لاندې دا آیت دهغه په باره کې اودهغه په شان د نورو مسلمانانو په باره کې نازل شویدې .

﴿ من المؤمنين رجالٌ صَدَقُوْا ماعهدوا الله عليه ﴾[الاحزاب۲۳].

((وروى ابن ابى شيبة اَنَّ معاذ بن عفراء ﷺ قال : يارسول الله مايُضْحكُ الرَّبَّ مِنْ عَبْدِهِ ؟

قال غمسه يده فى الْعَدُوّ حاسرا

فألْقَى دِرْعًا كَانَتْ عَلَيْهِ وقاتَلَ حَتَّى قُتِلَ. [1]))

ابن ابی شیبه روایت کړیدی چې معاذ بن عفراء ﷺ وفرمایل :

---

[1] ـ المصنف لابن ابي شيبة : ۵/ ۳۳۸

ای د الله رسـوله ! دبنده کـوم عمـل د الله تعـالی دخوشـالي سـبب دی ؟هغـه ﷺ وفـرمایل : کوم وخت کې چې خپـل لاسونه راونغاړي اود دښمن په منځ کې ننوځي. دایې چې واوریدل نو حضرت معاذ زغره وغورځوله اوله دښمن سره یې جګړه شروع کړه او ترهغی وجنګیده ترڅوچې شهید کړی شو .

((و روی أحمد وابن أبي شيبة عن ابن مسعود ﷺ ، عن النبی ﷺ قل : ((عَجِبَ ربُنَا من رجلين : رجل ثارَ عن وطأته ولحافه من بين اهله وحبه إلى صلاته ، فيقولُ الله عزوجل: انظروا إلى عبدي ثار عن فراشه ووطأته من بين حِبِّه وأهلِهِ إلى صلاته ، رغبةً فيماعندي، وشفقةً مما عندي.

ورجلٌ غزافي سبيل الله ، فانهزَمَ أصحابهُ ، وعلمَ ماعليه فی الانهزام ، وماله فی الرجوع ، فرجعَ حتى أُريق دمه ، فيقول الله: انظروا إلى عبدي ، رجعَ رجاء فيما عندي ، وشفقةً مما عندي، حتى يُريق دَمه [1]))

لـه ابـن مسـعود ﷺ نـه روایـت دی چې نـبی کـریم ﷺ وفـرمایل : زمـوږ رب لـه دوه سړونه خوشالیږي. یو هغه سړی چې لـه خپلې نرمې توشکې اوبړستنې نه دخپل اهل او محبوب ځیزنه دلمونځ لپاره راپاځیږي. الله تعالی ددغه سړي په باره کې فرمایي : زمابنده تـه وګوریځ خپلـه نـرمه توشـکه بړستنه او خپـل اهـل او محبوب ځيـز يـې پریښوداو لـه مانه دبخښنې اولـه عذاب نه دبچ کېدو په امیدلمونځ کوي.

بل لـه هغـه سړي نـه خوشالیږي چې دالله په لاره کې په غزاکې شریک شي ملګري یې ماتـه وخوري او وتښتي. هغه په دی پوهیږي چې دتیښتي ځومره ګناه ده او بیرته جنګ ته دوردانګلو ځومره ثواب دی . هغـه بېرتـه ددښمن پـه لـور وګرځي او ورسره جنګ وکړي آن تردې چې وینه یې وبهیوله شي، په دی وخت الله تعالی فرمایي چې زما دغـه بنده تـه وګوریځ چې لـه ماسره څه دي دهغه دترلاسه کولو او عذاب نه دبچ

[1]ـ مسند احمد : ٦/ ٢٢ ومصنف ابن ابي شيبة : ٥/ ٣١٣ واسناده صحيح .

کیدوپه امید بیرته راوګرځید اوترهغه وجنګید چې وینه یې وبیوله شوه.که چیرته په دی باب کې لدی صحیح حدیث نه علاوه نور احادیث نه وای نو موږ لپاره د استدلال په خاطر همدغه یو حدیث کافي و چې په یواځې ځان ددښمن په لښکر کې دننوتلو اودهغه اجر څومره ډېر دی.

ددښمن په لښکر کې دیومجاهد ننوتل اوله هغوی سره جهاد او جنګ کولو په کیسو اومثالونو کې دسلمه بن الاکوع ﷜ واقعه ډېره مشهوره ده.

((روى مسلمٌ عن سلمة بن الاكوع ﷜ قال : قدمنا المدينة زمن الحديبية مع رسول الله ﷺ ، فخرجتُ أنا ورباح ، _غلام رسول الله_ بظهر رسول الله ﷺ وخرجتُ بفرسٍ لطلحة بن عبيدالله ﷜ ، أريد أن أُندِّيه مع الإبل .

فلما كان بغلسٍ أغار عبدالرحمن بن عيينة على إبل رسول الله ﷺ فقتل راعيها، وخرج يطردُها هو وأُناسٌ معه فى خيل.

فقلت : يارباح ، اقعد على هذا الفرس فألحقه بطلحة ،وأخبر رسول الله ﷺ أنه أُغير على سرحه!

وقمت على تلٍّ ، وجعلتُ وجهي من قبل المدينة ، ثم ناديت ثلاث مرات: يا صُباحاه!!

ثم اتبعت القوم ، معي سيفي ونبلي، فجعلت أرميهم، وأعقر خيلهم، وذلك حين يكثر الشجر، فإذا رجع إليَّ فارسٌ جنست له فى أصل الشجرة ،ثم رميته ، فلايقبل عليَّ فارس إلاَّ عقرتُ به فرسه.

فجعلت أرميهم وأنا أقول : أنا بن الأكوع ، أليوم يوم الرُّضَّع!

كنت ألحق بالرجل منهم ، فأرميه وهو على رحله ، فيقع سهمي فيه ، وينتظم كتفه ، فأقول : خذها، وأنا ابنُ الأكوع، اليوم يوم الرُّضع !

وإذا كنت في الشجر كنت أحرقهم بالنبل ، وإذا تضايقت الطرق والثنايا ، كنت اعلوا الجبل ، وأرديهم بالحجارة .

فما زال ذلك شأني وشأنهم ، أتبعهم وأرتجز، حتى استنقذ تُ منهم جميع سرح وظهر رسول الله ﷺ ، تركوه وهربوا ، فخلَّفته وراء ظهري.

ولحقت بهم ، ولم أزل أرميهم،حتى ألقوا أكثر من ثلاثين رمحاً ، وأكثر من ثلاثين بردة ، لتخفَّ حركتهم وهم هاربون ، وكانوا لا يلقون شيئاً إلاَّ جعلت عليه حجارة ، وجمعته على طريق رسول الله ﷺ .

حتى إذا اشتدَّ الضحى أتاهم عيينة بن بدر الفزاري مدداً لهم ، وهم في ثنيةٍ ضيقَّة ! ثم علوتُ الجبل وصرت فوقهم. ورآني عيينة ، فقال لهم: ماهذا ؟

قالوا: له : لقينا من هذا الرجل الشدة والبَرَحَ! إنه لم يفارقنا منذالسَّحر حتى الآن ، وقد أخذ كلَّ شيء في أيدينا ، وجعله وراء ظهره.

قال : لولا أنه يرى وراءه مدداً من أصحابه لترككم ، ليقم إليه نفرٌ منكم ! فقام إليَّ نفرٌ منهم أربعة، فصعدوا في الجبل ولما كانوا قريبين مني بحيث يسمعون صوتي قلت لهم : أتعرفوني؟

قالوا: ومن أنت ؟

قلت :أنا ابنُ الأكوع، والذي كرّم وجه محمدﷺ ، لا يطلبني أحدٌ منكم ويدركني ، ولا أطلب أحداً منكم فيفوتني!

فقال رجل منهم: إني أظنُّ ذلك!

ومابرحت مكاني ذلك، حتى نظرت إلى فوارس رسول الله ﷺ، يمشون خلال الشجر. وكان أوّلُهم الأخرم الأسديَّ، وعلي إثره أبو قتادة فارس رسول الله ﷺ .

فنزلت من الجبل ، وعرضت للأخرم الأسدي ﷺ، وأخذت عنان فرسه، وقلت : ياأخرم: إحذر القوم، فإني لا آمن أن يهجموا عليك فاتّئدْ ولا تتعجّل! حتى يلحق بك رسول الله ﷺ وأصحابه!

قال: يا سلمة : إن كنت تؤمن بالله واليوم الآخر، وتعلم أنَّ الجنة حق والنار حق، فلا تحُلْ بيني وبين الشهادة!

فخليت عنان فرسه ، فلحق بعبد الرحمن بن عيينة ، وعطف عليه عبدالرحمن، فاختلفا طعنتين ، فعقر الأخرم بعبد الرحمن، ولكنَّ عبدالرحمن طعنه فقتله! وتحوّل عبدالرحمن إلى فرس الأخرم وركبه!

ولحق أبوقتادة ﷺ بعبدالرحمن بن عيينة، فاختلفا طعنتين، فعقر عبدالرحمن بأبي قتادة ، ولكن أبا قتادة قتل عبدالرحمن، وتحوّل أبو قتادة إلى فرس الأخرم فركبه.

وهرب المشركون، فخرجت أعدو في أثرهم، وأبتعدنا كثيراً، حتى إنني لا أرى شيئًا من غبار أصحاب رسول الله ﷺ .

و ذهبوا قبل غياب الشمس إلى شعب فيه ماء ، يقال له: (ذوقَرَد) وأرادو أن يشربوا منه ، فأبصروني أعدو وراءهم ، فتركوا الماء وولوا هاربين، وغربت الشمس!

ولحقت رجلاً منهم، ورميته ، وقلت: خذها وأنا ابن الاكوع ، اليوم يوم الرَّضع !

فقال : ياثكل أمي. الأكوعُ الذي يرمينا منذ الصباح ؟

قلت: نعم، ياعدوَّنفسه.

فرميته بسهم ، وأتبعته سهماً آخر، فعلق به السهمان!

وهرب القوم ، وخلَّفوا وراءهم فرسين.

فجئت بالفرسين أسوقهما إلى رسول الله ﷺ، ووجدته ﷺ مع أصحابه على ماء (ذي قرَد)) وكان ﷺ فى خمسمائة من أصحابه. وكان بلالٌ ﷺ قد نحر جزوراً مما خلَّفت ورائي، وأخذ يشوي لرسول الله ﷺ من كبدها وسنامها .

فأتيت رسول الله ﷺ، فقلته: يارسول الله ؛ خَلِّني أنتخب من أصحابك مئة، فآخذ على الكفار بالعشوة ليلاً، فلايبقى منهم حيٌّ إلا قتلته!

قال : أكنتَ فاعلاً ذلك ياسلمة ؟

قلت : نعم، والذى أكرمك.

فضحك رسول الله ﷺ حتى رأيت نواجذه فى ضوء النار..ولما أصبحنا، قال رسول الله ﷺ : خَيرُ فرساننا اليوم أبوقتادة ، وخير رجَّالتنا سلمة!

فأعطاني رسول الله ﷺ سهم الفارس والراجل جميعاً .[1]))

ژباړه :له سلمه بن الاكوع ﷜ نه روايت دى هغه وايي چې موږ دحديبيه په زمانه کې له رسول الله ﷺ سره مدينې ته راغلو. زه او درسول الله ﷺ غلام رباح درسول الله ﷺ په اوښانو پسې ووتلو زه دطلحه ابن عبيدالله په آس باندی ورپسې ووتلم ماغوښتل اس چې اوښان سره وڅروم او اوبه ورته ورکړم.

دسهار په تياره کې عبدالرحمن بن عيينه درسول الله ﷺ په اوښانو باندې ډاکه واچوله شپونکي يې وواژه او مال يې له ځان سره روان کړ.ما وويل ای رباحه ! په دی اس باندې سپور شه اوطلحه نه ورسوه او محمد ﷺ ته خبر ورکړه چې دهغه په اوښانو باندې ډاکه آچول شويده. زه په يوه غونډۍ باندې وختلم مخ مې مدينې طرف ته واړاو او درې کرته مې آواز وکړ يا صُباحاه !! ای خلکو سهار وختي ډاکه واچولی شوه بيا هغوی پسې روان شوم له ماسره زما خپله توره کمان اوغشي وو، مابه پرهغوی باندې غشي ويشتل اودهغوی اسونه به مې زخمي کول . کله به چې دهغوی اس سواره زماطرف ته راتلل نوزه به دونو ډونو په منځ کې کښيناستيدلم اوبيابه مې په هغوی غشي ويشتل اوهر اس سوار به چې زما طرف ته راتلو مابه دهغه اس زخمي کاو.مابه چې پرهغوی غشي ويشتل نو وبل به مې : زه داکوع زوی يم نن ورځ به معلوم شي چې چاشريفې ښځې شدې څکلي دي او څوک رذيل دی.

له هغوی نه به چې هريوسړی زما مخې ته راغې نومابه په غشو ويشتلو، هغه به پخپل سپارلی باندې سپور و او زما غشي به په هغه ولګيده او ولی به يې ورته سوری کړه په دی وخت کې به ماويل درواخله زه ابن الاكوع يم، نن ورځ به پته ولګيږي چې چا دشريفې مور پی څکلي دي. کله به چې زه د ونو په منځ کې وم نومابه هغوی په غشو سره سوځول. او کله به چې لارې تنګې شوې نو زه به دغره څوکې ته وختلم اوپه کاڼو به مې ويشتل.

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۰۷.

زما اودهغوی ترمنځ دغه کشمکش روان وهغوی مې هم ویشتل او خپل بیت مې هم زمزمه کاوٍ اوزه ترهغه واپس نه شوم ترڅو مې چې درسول الله ﷺ ټول اوښان نه وو خلاص کړي.

هغوی درسول الله ﷺ ټول مال خوشې کړ او وتښتیدل. ما اوښان شاته پرېښوول اودهغوی تعاقب مې پرې نښود اوغشې مې وروباندې وورول هغوی په دې خاطر چې خپل ځان سپک کړي ترڅو تیښته ورته آسانه شي له دیرشونه زیاتې نیزې اوڅادرونه وغورځول، هغوی به چې هریوشې وغورځاوٍ مابه پرهغه کاڼي وړرول اودرسول الله ﷺ په لاره کې به مې جمع کول. آن چې بنه ځاښت شو نو عیینه بن بدر الفزاري دهغوی مرستې لپاره راغی هغوی په یوه تنګه دره کې وو. زه پاس غونډۍ ته وختلم اودهغوی لپاسه شوم. عینیه زه ولیدلم اوله هغوی نه یې پوښتنه وکړه چې داسړې څوک دی؟ هغوی ورته وویل له دې سړي نه ډیرسخت په تکلیف یو او سهار وختي نه موږ پسې دی له موږ سره چې څه وو هغه ټول یې واخستل اوخپل شاته پرېښودل هغه ورته وویل: که چیرته هغه خپل شاپسې دخپلو ملګرو مرسته نه لیدای نو تاسې به یې پرېښی وی. له تاسې نه څو کسان دی پسې وخیژئ او ویې نیسئ. څلور کسان راپسې بره وختل. هغوی چې ماته دومره نژدې شول چې زما غږ یې اورید نو ما ورته وویل: ایاتاسې ما پیژنئ چې زه څوک یم؟ هغوی وویل ته څوک یې؟ ماورته وویل زه ابن الاکوع یم. په هغه لوی ذات قسم چې محمد ﷺ ته یې عزت ورکړیدی که چیرته تاسې ماګیرول غواړئ نونه مې شئ ګیرولی اوکه زه په تاسې کې دچاګیرول وغواړم نوله مانه نشئ خلاصېدلی. له هغوی نه یوسړي وویل زما هم همداګمان دی.

زه له خپل ځای نه نه وم خوځیدلی چې درسول الله ﷺ اس سواره مې ولیدل چې دونو په منځ کې روان وو. له ټولو نه مخکې اخرم اسدی رضی الله عنه و اوهغه پسې درسول الله ﷺ غوره اس سوار ابوقتاده و. زه له غره نه کوز شوم او احزم اسدی ته وړاندې شوم دهغه داس جلب مې ونیو او ورته مې وویل چې شاته نورو خلکو ته صبر وکړه. زه پرتاباندې دحملې ویره محسوسوم ودرېږه او تلوار مه کوه ترڅورسول الله

ﷺ اودهغه اصحاب راورسیږي. دغه راته وویل :ای سلمه ! که چېرته ته په الله اودآخرت په ورځ ایمان لرې او په دی پوهېږې چې جنت او دوزخ حق دی نو بیا زما اودشهادت ترمنځ خنډمه جوړېږه مادهغه داس جلب خوشی کړ هغه عبدالرحمن بن عیینه ته ځان ورساو. عبدالرحمن ورته راوګرځید او دواړو یوبل باندی نیزې وویشتلې اخرم اسدی عبدالرحمن زخمي کړ. لېکن هغه اخرم په نیزه وواهه اوشهید یې کړه دهغه اس یې واخست اوورباندې سور شو.ابوقتاده ﷺ عبدالرحمن پسې راورسید. دواړو یوبل باندې دنیزو ګوزارونه وکړل ابوقتاده دعبدالرحمن دلاسه زخمي شو مګر ابو قتاده عبدالرحمن وواژه او مردار یې کړ. داخرم ﷺ اس یې واخست او ورباندي سورشو. مشرىان په منډه وتښتېدل. زه هغوی پسې روان شوم او دومره لری لاړم چې داصحابو ﷺ داسونو دپښو دوړه هم نه ښکاره کېده هغوی دلمر پرېواته طرف ته یوې درې ته لاړل چې هلته اوبه وې هغه ځای ذوقرد په نامه یادیده. هغوی غوښتل چې دلته اوبه وڅښي. هغوی چې زه ولیدلم نو اوبه یې پرېښودی اوپه منډه وتښتیدل . لږ وخت وروسته ماښام شو اولمر پری وت. مادهغوی یوسړی راګیر کړ او په غشي می وویشت او ورته می وویل: درواخله زه ابن الاکوع یم نن ورځ به معلومېږي چې چادشریفې اوبهادرې مور شیدې څکلي دي؟ هغه وویل : زما مور دی بوره شي. همغه اکوع یې چې سهار راهیسې موږ پسې شوې یې اوپه غشو مو ولې ؟

ما ورته وویل ای دځان دښمنه زه همغه یم په هغه مې دوه غشي یوبل پسې مسلسل وویشتل اوهغه ولګید دهغوی نور ملګري وتښتیدل او دوه آسونه یې شاته پرېښودل . ماهغه آسونه را ونیول او رسول الله ﷺ ته راغلم. هغوی مې د ذي قرد نومې ځای کې د اوبو په چینه باندې ولیدل. له هغه ﷺ سره تقریبًا پنځه سوه اصحاب کرام وو. بلال ﷺ له هغو اوښانو نه یو اوښ حلال کړی و چې ماشاته پرېښي وو اورسول الله ﷺ له پاره دهغه ینه اوکوب یې په اور باندې وریتاو.

درسول الله ﷺ خواته راغلم او ورته می وویل چې ماپرېږده چې له اصحابو نه سل تنه منتخب کړم ترڅو په کفارو باندې دشپې حمله وکړو او ټول یې ووژنو .

هغه ﷺ وفرمایل : ای سلمه ! ته داکار هم کوې ؟ ماوویل هو په هغه ذات قسم چې تاته یې عزت درکړېدی. رسول الله ﷺ مسکی شو تردی چې د اورپه رڼا کې دهغه نواجذ غاښونه مې ولیدل.

کله چې سهار شو نو محمد ﷺ وفرمایل : نن ورځ زموږ په اس سوارو کې له ټولو نه غوره اس سوار ابوقتاده دی اوبهترین پیاده سلمه بن الاکوع دی. رسول الله ﷺ ماته داس سوارې او پېدل دوه برخې راکړې.[1]

داصحیح او ثابت حدیث پدې خبره غټ دلیل دی چې ددښمن په ډېرو کسانو باندې دیومسلمان سړي حمله جائز دی، اگر که دهغه غالب گمان داوي چې وژل کیږي. ځکه چې هغه په دی سره دشهادت مرگ غواړي لکه چې اخرم اسدي په یواځې ځان حمله وکړ اوشهید شو، رسول الله ﷺ دهغه دې کارته بد ونه وېل اونه یې اصحاب ددی پشان حملې نه منع کړېدي بلکې په حدیث کې ددی کار استحباب او فضیلت معلومیږي . ځکه چې نبي کریم ﷺ داباقتاده او سلمه صفت وکړ حال داچې دواړو په یواځې ځان په دښمن باندې حمله کړی وه او دې ته یې انتظار یي نه و کړې چې نور مسلمانان هم ور ورسیږي اویوځای ورباندې حمله وکړي. او کوم کفارچې دوی زغلولي و هغه خوزا غټ ټولی و ددی خبرې دلیل داده چې سلمه ابن الاکوع رضی الله عنه له نبي کریم صلی الله علیه وسلم نه دسلو کسانو اصحابو دانتخاب غوښتنه وکړه نوکه کفارډېر نه وای نوپه گوته چڼ سلو اصحابو ته څه اړتیا وه خو سره له دې بیا هم سلمه په یوازې تن په هغوی باندی حمله اوکړه .

له دې حدیث نه دادلیل هم ترلاسه کیږي چې امام ته داجائز دي چې یوسړی شفقتاً په یواځې ځان په دښمن باندې له حملې نه منع کړي او داهم ورته جائز دي چې پریږ یې دي هله چې هغه رښتوني قصد اوپوخ عزم یې کړې وي .او نیت یې یواځې دشهادت غوښتنه وي اوداخبره داخرم اسدی سره دسلمه ابن الاکوع له کړنلارې نه

---

[1] ـ (مسلم برقم ۱۸۰۷).

معلومیږي خکه چې نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په یوې خبرې هم ملامت نه کړ چې اول دې ولې دهغه لاره ونیوله او بیادې ولی پریښود؟.

ابن عساکر پخپل ((تاریخ دمشق)) کې له عقبه بن قیس الکلابي نه روایت کوي چې له مسلمانانو څخه یوسړی ابی عبیده بن جراح ته دیرموک دجنګ په ورځ کی ووېل: مادا عزم کړېدی چې زه به نن په هواخې ځان په دښمن باندی یرغل کوم ایاتاسې دخپل نبی ﷺ په نوم کوم پېغام لېږل غواړئ؟ حضرت ابوعبیده ﷺ ورته وفرمایل چې رسول الله ﷺ ته لومړی زما سلام ووایه اوبیاورته ووایه چې موږ دالله تعالی وعدی رښتونی ولیدلې.

ابن عساکر همدغه راز له محمدبن اسحاق نه دشام دفتحې اود دمشق دمحاصرې روایت بیان کړېدې هغه وایي چې له مسلمانانو نه یوسړي پخپل اس باندی راغی او دحمص ښار ته نژدی ویالې ته ورسید چې دیرمسحل ته نژدې و. اوبوته راغی او خپل اس ته یې اوبه ورکړې. دهغه په طرف د حمص له اوسیدونکو څخه تقریبًا دېرش سړي راغلل. کله چې هغه یې یواخې ولید نوجنګ یې ورسره شروع کړ، نودغه مسلمان دهغوی په طرف راغې او اس له اوبونه پوری ویست اوپرهغوی یې برید وکړ. له هغوی نه یې یوتن وویشت بیا ورپسې بل یې وویشت اوبیا ورپسې دریم سړی یې وویشت له هغوی سره خپل جنګ تردېر مسحل پوری جاري وساتلو او یولس کافران یې ترېنه مردار کړل. ددیرمسحل ترمنځ پوری یې کفارو سره خپل جنګ ورسولو بیا ددیر خلکو هغه په کاڼو وویشت او شهید شو. حافظ ابو الحجاج المزي له علاء ابن سفیان الحضرمي نه روایت کړیدی هغه وایي چې (بُسرُ بن ارطاة ﷺ له رومیانو سره جهاد کاو رومیانو به مجاهدینو ته کمینونه نیول او زیات نقصان به یې ورته رسولو کله به چې بسر بن ارطاة داحال ولیدنو سل ملګري یې له ځان سره کړل او دکمین نیونکورومیانو په لټون پسې ووت یوه ورځ له لښکر نه وروسته دیو غره په لمن (خوړ) کی پاتی شو. له هغه ځای نه هغه دېرش تړل شوي ترکي اسونه ولیدل اخواته یوګرجاو په دغه ګرجاکی دکفارو جنګیالي موجودوو. همدغو جنګیالو به په مسلمانانو دشاله طرف نه بریدونه کول. حضرت بسر ﷺ

خپل اس له ترکي اسونو سره نژدی وتړلو او یواځې هغه ګرجا ته ورننوت اوله دننه طرف نه یې دروازه بنده کړه. کمین نیوونکي رومیان یې دکنیسې دننه ایسار کړل رومیان د دروازې په بندیدو ډېر حیران شول ده ورباندی ناځاپي غلچکی برید وکړ هغوی چې نه ځان خبریدل او وسله یې راخسته نو ده له هغوی درې کسان ووژل اوله نورو سره په جګړه بوخت شو. دحضرت بسر رضی الله عنه ملګرو چې هغه ونه لید نو دهغه په لټه کی شول. له ګرجا سره نژدی دهغه اس یې ولید او ویی پېژنده چې داد حضرت بسر رضی الله عنه اس دی نو ګرجاطرف ته راغلل له ګرجانه چې شور هم ترغوږ شو نوګرجاته یې دننوتلو کوشش وکړ خو دروازه بنده وه. هغوی دګرجا چت مات کړ اوپه کی ننوتل. ګوري چې حضرت بسر رضی الله عنه پخپل ګټ لاس خپلې کلمې نیولي دي او په بنی لاس یې توره او چته کړېده اوله کفارو سره جنګ کوي. کله چې دهغه ملګرو په ګرجاباندې بشپړه قبضه وکړه نو ګوري چې حضرت بسر رضی الله عنه بېهوش پروت دی. په دی جنګ کې څو کسه رومي جنګیالي ووژل شول اوڅوکسه یې ژوندي ونیول. دغوقیدیانو دحضرت بسر رضی الله عنه ملګرو ته وویل دخدای لپاره داراته وښایئ: چې داڅوک دی؟ چې په مونږ باندې یوازې برید وکړ اوپه یوازې تن راسره وجنګید. هغوی وویل دابسر بن ارطات نومیږي. هغوی وویل: په الله قسم هیڅ یوې مور داسې اولاد نه دی راوړی دهغه ملګرو دهغه کولمې بیرته په ګیډه کې دننه کړې اوپخپلو پګړیو سره یې دهغه ګیډه وتړله اوله ځان سره یې راوستوګیډه یې ورته وګنډله. له دوا درمل نه وروسته روغ رمټ شو او دالله په لاره کی خپل جهاد ته ادامه ورکړه.بیهقي روایت کړیدی چې براء بن مالک رضی الله عنه دیمامې په جنګ کي ګډون وکړ او له مسلمانانو سره یوځای په کډه په هغه باغچه یرغل وکړ چېرته چې هلته مسلیمه الکذاب ځان پټ کړی و. دباغچې شاوخوا جګړه ډېره ګرمه او سخته روانه وه. براء رضی الله عنه له خپلو ملګرو غوښتنه وکړه چې په ډال کی مې کینښنوي اوپه نیزو باندې مې دیوال ته اوچت کړي او ددیوال له پاسه یې واچوي. اصحابو همداسې وکړ او هغه پکې یواځې باغچې ته وردننه شواوله کفارو سره یې ډیر سخت جنګ وکړ. له هغوی نه یې لس کسه کافران مردار کړل او دروازې خلاصولو ته یې ځای پیداکړ دهغه په بدن کې له اتیاونه زیات ټپونه لګیدلي وو. دهغه له ملګرو نه هیڅ یو

اصحابي دهغه په دی کار باندی بد ونه ویل. ابن عساکر له ولید بن مسلم نه روایت کړېدی هغه وایي چې دحمص یوشیخ ماته داکیسه وکړه چې ماپه رومي لښکر کې چې په حمص کې وو یوسړی ولید چې سترګه یې ړنده وه. ماته چاوویل چې ددی د ړندیدو وجه معلومه کړه چې ولې ړنده شوېده. ماچې له هغه نه پوښتنه وکړه نو هغه ماته وویل:

کله چې مسلمانانو په حمص باندې یرغل وکړ او دبحیره عاصي ـ نهر الارند ـ د یو سیند په غاړه کې پړاو واچو نو د حمص رومي جنرال ماته دېرش تنه بهترین اس سواران راکړل او زه یې ددی مقصد لپاره ولېږلم چې له مسلمانانو د ځوک ونیسم اودلته یې راولیم اویادهغوی حالت وڅارم. ماله ځان سره خپل ملګری راوستل اودسین پدې غاړه روان و کله چې مسلمانانو ته ورنږدی شونو په دی وخت موږ له سیند نه پورې غاړې یوسړی ولید چې خپل اس ته یې اوبه ورکولې اونیزه یې په خواکې پرته وه. دهغه سترګې چې پرموږ ولګېدلې نو سمدلاسه یې په اس باندی زین سم کړ ورباندې سور شو او نیزه یې په لاس کې واخسته موږ فکر وکړ چې له موږ نه ووېرید او خپل لښکر ته ځان رسوي. خوناڅاپه هغه خپل اس په دریاب کې ورګډ کړ او زموږ په طرف راپورې وت. موږ دهغه په دی جرئت حیران دریان شوو. له دریاب نه چې راپورې وت او غاړې ته ورسید نو له خپل اس سره یې دراټوپ کولو کوښښ وکړ مګر کامیاب نشو. بیاد اس په زین باندې ودرېدو او دنیزې په مدد سره یې راټوپ کړ اوله ختونه دی خوا راپورې وت. بیایې اس ته آواز ورکړ هغه هم ورپسې راورسېد. بیرته په اس سور شو او پرموږیې حمله وکړه. موږ یوځای ولاړوو خو هغه تیت پرک کړو. له موږ نه یوکس یې راګیر کړ او هغه یې وواژه بیا مونږ راټول شو هغه بیا حمله راباندی وکړه تیت پرک یې کړو او یوبل ملګری یې هم رانه وواژه. هغه څو ځوکرته پرموږه حملې وکړې او ډیر نفر یې رانه ووژل. موږ چې داجریان ولیدنو دخپل ځان دساتلو لپاره ښارته وتښتیدلو خو هغه موږ پسې په منډه روان و له موږ نه یې یو یو وژل آن چې له مانه پرته بل هیڅوک پاتې نه شو اوټول یې ووژل. کله چې هغه دحمص دروازې ته نژدې شو نو دلته ولاړ پهره دارانو دهغه ټول کارونه ولیدل اودهغوی په اطلاع یوځوتنه سواره زموږ په طرف راغلل. ماپه زړه کې وویل

چې ددغو کسانو په لیدوسره به هغه تښتیدلی وي ماچې شاته وکتل نو دهغه په نیزه زماسترګه ولګیدله او سترګه یې رانه بړقه ویستله. په دی وخت ډیرو رومي پوځیانو هغه محاصره کړه اوپه شهادت یې ورساو. دمسلمانانو یو ګروپ هغه پسې دهغه په لټه کې ګرځېدل. هغوی چې ورته ورسیدل نو داځلمي پرزمکه راغورځیدلی و مونږ ښار ته راستانه شو هغوی سړې را اوچت کړ او دفن یې کړ.

((و روى البخاري عن البراء بن عازب ﷺ قال : بعث رسول الله ﷺ إلى أبي رافع اليهودي عبدالله بن عتيك وعبدالله بن عتبة ،في ناسٍ من الصحابة ، فانطلقوا حتى دنوا من الحصنِ.فقال لهم عبدُ الله بن عتيك: امكثوا حتى أنطلقَ أنا فأنظر.

قالَ ابنُ عتيك : فتلطَّفْتُ أن أدخلَ الحصن، ففقدوا حماراً لهم، فخرجوا بقبسٍ يطلبونه ، فخشيتُ أن أعرف ، فغطَّيْتُ رأسي ، كأني أقضي حاجة... ثم نادى صاحبُ الباب : مَنْ أرادَ أنْ يدخل فليدخل قبلَ أنْ أغلقة . فدخلتُ ثم اختبأ تُ فى مربطِ حمارٍ عند باب الحصن..

فتعشوا عند أبي رافع ، وتحدَّثوا حتى ذهبت ساعةٌ من الليل ، ثم رجعوا إلى بيوتهم، حتى إذا هدأت الأصوات ، ولم أعُد أسمعُ حركة ، خرجْتُ.

ورأيتُ صاحبَ الباب عندما وضعَ مفتاحَ الحصن فى كوةٍ عند الباب، فأخذتُ المفتاح، ثم فتحتُ باب الحصن.. وعدتُ إلى بيوتهم فغلَّقْتُ ابوابَها من الخارج. ثم صعدتُ إلى أبي رافع فى سُلَّم ، فإذا البيتُ مظلمٌ قد طفىء سراجُه ، فلم أدر أين الرجل.

فقلت : يا أبا رافع ؟

قل : من هذا ؟

فعمدتُ نحو الصوت وضربْتُه ، فلم تُغْنِ عَنّي شيئاً!!

ثم جئتُ كأني أغيثهُ ، فغيَّرْتُ صوتي وقلتُ : مالَكَ يا أبارافع ؟

قال : ألا يعجِبكَ لأمِّكَ الويل! دخلَ على رجل ، فضربني بالسيف!

فعمدتُ لـه أيضًا، فضربته ضربةً أخرى! فلم تغنِ شيئاً فصاح، وقام أهلهُ.

ثـم جئتُ وَغيَّرْتُ صـوتي كهيئةِ المغيـث ، وإذا هومستلقِ عـلى ظهره، فوضعْتُ السيفَ في بطنه ، ثم انكفأ تُ عليه حتى سمعت صوت العظم!!

ثـم خـرجْتُ دهِشـاً حـتى أتيـتُ السُّلَّمَ ، أريـدُ أنْ أنـزل ، فسـقطْتُ منه ، فانخلعَتْ رِجلي، فعصبْتُها ، ثم أتيتُ أصحابي أحْجِلُ!!

وقـلت لاصـحابي: إنـي لا أبـرحُ حـتى أسمـعَ الناعية.. ولما كان وجه الصبح صعدَ الناعية فقال: أنعي أبا رافع!

فـأدركْتُ أصـحابي: وانطلقْـنا إلى الـنبي ﷺ، فأخبرته بمقتل أبي رافع، وأريته رجـلي المكسـورة. فقـال ﷺ : ابسـط رجـلك فبسـطتها فمسـحها ، فكأني لم أشتكها قط! [١]))

له حضرت براء بن عـازب ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ ديهودي ابی رافع په قتل پسې عبدالله بن عتيک ، عبدالله بن عتبه اوځو نور اصحاب وليږل . هغوی کلاته ترنژدی څای پورې لاړل. حضرت عبدالله بن عـتيک خپلو ملګرو ته وويل چې تاسې دلته لـه قلا سره ودريږئ، زه په کلا کې دننوتلو لپاره څه چل ول

---

[١] ــ اخرجه البخاري برقم : ٤٠٤٠

کوم. په دی وخت یهودیان خپل ورک خره پسې ګرځیدل اوهغوی پخپل لاس کې د اور رڼانیولی وه. زه وویریدم هسې نه چې څوک مې وپیژني. ماپخپل سر باندې څادر واچاو او داسې کښیناستلم لکه چې څوک اودس ماتې ته ناست وي بیا د دروازې پیره دار آواز وکړ چې څوک دننه کېدل غواړي نو د دروازې له بندولو نه وړاندې دی دننه سي.

زه په دی مهال وردننه شوم اودخرو دتړلو په ځای کی می چې د دروازې ته نژدې و ځان پټ کړ. ابو رافع پاس په بالاخانه کې اوسیدو اوشپې به له هغه سره دکیسو وینکو مجلس جوړېدو. کله چې هغوی دماسخوتن ډوډۍ وخوړله او مجلس ختم شو او خلک خپلو خپلو کورونو ته واپس لاړل نو د دروازې پیره دار دروازې بند کړې اودکنجیانو غوچه یې په یوه کونډه کې ځوړندی کړې. کله چې خلک ویده شول او هیڅ غږ مې نه ترغوږونیا نو زه لاړم او له کونډې نه مې کنجیانې راواخستلې اود کلا دروازې مې ورباندې خلاصه کړه . لدینه پس دهغوی کورونو ته لاړمه او دروازې مې له شاطرف نه ورباندې بندې کړې. بیاپه زینه باندې دابې رافع کورته وختلم دهغه په کور کې تیاره وه اوډیوې یې مړی کړې وې. زه نه پوهېدم چې هغه چیرته دی. ما ورته آواز وکړ ای ابورافعه ! هغه وویل ته څوک یې. زه دهغه آواز پسې لاړم اوپه توره مې وواهه چیغه کړه خو سم ونه لګید ما ورته آواز بدل کړ اودفریاد رس په شکل کې مې ورته وویل : ای ابورافعه ! پرتاڅه چل شویدی؟ هغه وویل ستا مور ته دی هلاکت وي اوس راباندې چاد تورې ګوزار وکړ، دهغه له آواز سره سم مې دتورې بل ګذاره ورباندې وکړ هغه چیغه وکړه بیا هم سم ونه لګید اود کور خلک پاڅیدل بیامې ورته آواز بدل کړ اودفریاد اوریدونکې په شکل کې مې ورته وویل، ولې څه چل درباندې وشو هغه په دې وخت کی دشاپه تخته پروت و. خپله توره مې دهغه په ګیډه کې وننو مبله اودومره زور مې ورباندې وکړه چې توره دملاهډوکې ته راورسېده اود هډوکې خرپ مې واورېد زه بیرته ترینه په بیړه راواپس شوم او زینې ته ورسیدم غوښتل مې چې ترېنه ښکته شم. خوله زینې نه وغورځیدم اوپښه مې ووتله ماپخپل پګړۍ سره هغه وتړله اوپه ګوډه پښه خپلو ملګرو ته ورسېدم. هغوی ته مې وویل تاسې لاړشئ، زه به ترهغه دلته ناست یم ترڅو مې چې دهغه دمرګ اعلان نه

وي آورېدلې کله چې سهارشو نو اعلان کوونکي بره وخوت او ويې ويل چې ابارافع مړشوېدی داعلان لـه آوريدونه وروسته روان شوم اوله خپلو ملګرو سره يوځای شوم بيامورپ تبول دمحمد ﷺ په خدمت کې حاضرشوو. هغه ﷺ ته مو دابارافع دمرګ زيرې ورکړه. رسول الله ﷺ زما ماته پښه وليدله او راته يې وويل: پښه دی وغځوه ماخپل پښه وغځوله. رسول الله ﷺ خپل لاس وربـاندې راکش کړ او زماپښه داسې ښه شوه لکه چې له سره چېرته خوږ شوې نه وه.

ابن هشام روايت کړيدی چې رسول الله ﷺ اباحدرد الاسلمي رضي الله عنه يې لـه دوه نورو اصحابو سره دمشرکانو يولوی لښکر بـاندې ديرغل کولو لپاره وليږه دغه لښکر دمدينې شاوخوا سيمه کې و. او دا اراده يې درلوده چې په مدينې يرغل وکړي دغو درې واړو اصحابو په دی لښکر بـاندې يرغل وکړ او اباحدرد الاسلمي دمشرکانو غټ غټ کسان ووژل. لښکر تـه يې ماتې ورکړه اوله هغوی نه يې زيات غنيمت ترلاسه کړ.

له لويو جنګونو څخه يو جنګ په عـراق کې دقادسيه جنګ و. په دې جنګ کې دمسلمانانو دلښکر شميره لـه اووه زرونـه زيات و او سعدبن ابی وقـاص رضي الله عنه ددغه لښکر امير و . خو دکفارو شمير لـه څلويښتو زرو نه بره بره و او ددغه لښکر قيادت درستم په غاړه و. طرطوشي پخپل کتاب (سراج الملوک) کې ويلي دي چې عمرو بن معدي کرب دقادسيه په جنګ کې درياب ته نژدی راغی او خپلو اصحابو ته يې وويل. زه په پـل بـاندې تيرېږم اوپردښمن بـاندې بريد کوم. که چيرته تاسې داوښ دحلالولو دوخت په اندازه کې راورسيدئ نومابه توره په لاس ددښمنانو په منځ کې دجنګ کولو په حالت کې ومومئ اوکه چيرته لـه دې وخت نه زيات ځنډ مو وکړ نومابه شهيد ومومئ. له دی نه پس هغه لـه درياب نه پورې وتلو اوددښمنانو په منځ کې دننه شو. ځينې مسلمانانو ځينې نوروته ووېل ای بنو زبيده. و تاسې به خپل ملګری په کوم نوم رابولئ په خدای قسم ګمان نه کوم چې هغه بـه ژوندی وي . لږوخت پس دهغه ملګرو هم يرغل وکړ کله چې هغه وليد نو هغه لـه خپل اس نه غورځيدلې و. هغه ددښمن يواس لـه پښونـه کلک نيولی و، هغه به خپل آس واهه چې روان شي خو اس لـه خپل ځای نه حرکت نشو کولی. کله چې مسلمانان دهغه

څنګ ته ورسېدل نو دښمن پوځي له خپل اس نه لاندې کوزشو او منډه یې کړه .
حضرت عمروبن معدیکرب دهغه په اس سپور شو او ویې فرمایل چې زه ابو ثور یم.
نژدې و چې زه به له تاسو نه ضائع شوی وم. دهغه ملګرو د هغه نه پوښتنه وکړه چې
ستا خپل آس څه شو؟

هغه وفرمایل چې په غشو ولګید اوزه یې راوغورځولم.

طرطوشي پخپل کتاب سراج الملوک کی لیکلي دي چې طارق بن زیاد په اندلس
باندې له ۱۷۰۰ مجاهدینو سره حمله وکړه.

کله چې داندلس دپاچا لذریق (داډرک) نائب واسپانیایانو تردریو ورځوپورې
دطارق بن زیادمله لښکر سره جنګ وکړ مګر څه بریالیتوب یې ترلاسه نه کړ هغه
لذریق (راډرک) پاچا ته په خط کې ولیکل چې موږ ته داسې یوقوم راغلی دی چې
موږ ورباندې نه پوهیږو چې دوی له آسمان نه راکوز شویدي اوکه له زمکې نه
راغلي دي، موږ له هغوی سره جنګ وکړ لیکن موږ دهغوی سره نورد جنګ کولو
توان اوقدرت نه لرو. ته پخپله دلته ځان ورسوه.

دخط له رسیدو سره سم لذریق ۹۰ زره پوځ اس سواره له ځانه سره ملګرې کړ او
راغی له مسلمانانو سره درې شپې ورځې وجنګید او مسلمانان یې ډېر تنګ کړل
طارق بن زیاد مسلمانانو ته مخاطب شو او ورته یې وویل : الله جل جلاله ته رجوع
کولو او په قتال باندې له منګولې خښولو موبله چاره نشته ای مسلمانانو. شاته مو
څپې وهونکې سمندر اومخی ته مو دښمن دی. زه اوس داسې یو پلان جوړوم چې په
دی سره یاخوبه موږ بریالی شو اویاشهیدان. لښکر ترینه پوښتنه وکړه ستاسې څه
پلان او منصوبه ده؟ هغه ورته وویل زه غواړم د دوی په پاچا لذریق (راډرک) باندې
حمله وکړم. خو کله چې زه پرهغه حمله وکړم نو تاسې هم له ماسره یوځای پرهغوی
حمله وکړئ. هغه یرغل شروع کړ طارق داندلس پاچایې وواژه او دهغه ډېر ملګري
ووژل شول، دهغوی لښکر له ماتې سره مخامخ شو او په منډه وتښتیدل. مسلمانانو
د رې ورځې دهغوی تعاقب وکړ او ډېر کسان یې ترینه ووژل اوپه دی ورځ د
مسلمانانو صرف یوځو مسلمانان شهیدان شول.له دغوفیصله کوونکوجنګونو څخه
یوجنګ چې لږ مسلمانان دکفارو او مشرکانو په ستر لښکر ورننوتلی د (ملاحظه کړد).

جنگ دی په دی جنگ کې ډېرو لږو مسلمانانو دکفارو لـه لوی لښکر سره جنگ کړې ډیرو مسلمانانو تاریخ دانانو ددی جنگ تذکره کړې ېنو هم دهغوی څخه طرطوشي دی چې پخپل کتاب سراج الملوک کی ددی جنگ یادونه کړېده.

ددغه جنگ قائد ملک الپ ارسلان و او دروم دپاچا په خلاف یې گرم کړی و د روم پاچا ددغه جنگ لپاره ډېر زیات تیاری نیولی و اوله شپږلکه نه زیات عسکریې جنگ ته وړاندې کړي وو. بې حسابه وسله یې راجمع کړی وه. دقوت په نیشه مستو رومیانوپه دی کې شک نه کاو چې پر مسلمانانو باندې موغلبه ترلاسه کړي آن چې خپل لښکر ته یې د مسلمانانو جلا جلا سیمې له نیولومخکې ویشلې وي. ملک الپ ارسلان ترکي نسل و د عراق او عجمو پاچاو. هغه چې کله درومیانو داغورویش واوریدنو خپل ټول وزیران یې دمشورې لپاره راغونډ کړل او ورته یې وویل تاسو ته څرګنده ده چې نن سبا پر مسلمانانو څومره لوی مصیبت را روان دی. تاسې په دی کې ماته څه مشوره راکوئ. هغوی وویل موږ ستا دمشورې اوحکم تابع یو. ظاهراً خو د دومره لوی لښکر مقابله لـه توان نه وتلې ښکاري. ملک ارسلان وویل موږ لپاره خودتښتې ځای هم نشته، چې مړکیږو نو په عزت سره مړکېدل زموږ لپاره ډېر ښه دي. وزیرانو ورته وویل چې ته جنگ لپاره چمتو یې نو موږ هم درسره ولاړیو. په جهاد باندې متفقه فیصله وشوه او دا پرېکړه یې وکړه چې ددښمن مقابله دهیواد په لومړی ښار کی کوو. ددې مقابلې لپاره شل زره زړه ورمجاهدین حاضرشول .سبا ته چې درومي لښکر سره مخامخ شول نو دوی دهغوی په وړاندې داسې ښکاره کېدل لکه چې دتورغوایي په بدن کې یوسپین داغ . پاچا وویل زه به نن له دوی سره لـه غرمې نه وروسته جنگ شروع کوم. خلکو پوښتنه وکړه په څه وجه ؟ هغه وفرمایل چې په دی وخت کی به دزمکې لـه سرنه پر هر منبرباندې به زموږ لپاره ددعاګانو آوازونه پورته کیږي ځکه چې نن دجمعې ورځ ده. لـه غرمی نه وروسته ټولو لمونځ وکړ. بیا پاچاوویل : هریوکس ته لـه بل سره درخصتیدو آخري ملاقات وکړئ اوکه څوک وصیت کول غواړي نو وصیت دی هم وکړي. ټولو همدغسې وکړ. پاچا ورته وویل مادروم په لښکر باندې دیرغل کولو قصد او عزم کړیدی کله چې زهورباندې یرغل وکړم نوتاسې هم لـه ماسره یوځای یرغل وکړئ اوزه چې هرڅه کوم هغه تاسی

هم وکړئ.رومیانومسلمانانو ته ټول داسې شل صفونه جوړل کړل چې دیوصف هم ډیر والې له امله لراوبر نه ښکاریده. پاچا وویل دالله په نوم اوبرکت سره ماپسې تاسې هم حمله شروع کړئ. پاچا یرغل شروع کړ هغه پسې دهغه لښکرهم یرغل شروع کړ. ددښمن صفونه یې مات کړل اودپاچا خیموته یې ځان ورساو. هلته خپل لښکر ته دتم کیدو حکم وکړ. بیایې هغه خیمې محاصره کړې. له پاچا سره چې کوم خلک وو دهغوی په خوب او خیال کې دانه راته چې دلته به هم څوک ورسیږي، لهذا هغوی ټول دغفلت په حالت کې ووژل شول. مسلمانانو دیورومي عسکر سر غوڅ کړ اوپه یوه نیزه باندې یې اوچت کړ او اعلان یې وکړ چې درومیانو پاچا ووژل شو. ددغه اعلان په آوریدو سره دښمنان وارخطااوګډوډ شول ماتـه یـې وخوړه او وتښتیدل. خو مسلمانانو له هغوی نه دتیرو ورځو انتقام واخست دلښکر ټول خلک یاخو ووژل شول اویاهم ونیول شول. سلطان ارسلان دپاچا په تخت باندې کیښناست اودهغه په دسترخوان باندې یې ډوډۍ وخوړله.بیایې حکم وکړ چې درومیانو پاچا دې حاضر کړی شي. دهغه په غاړه کې رسۍ واچولی شوه او میدان ته رواستی شو. الپ ارسلان له رومي پاچانه پوښتنه وکړه چې که تاغلبه موندلې وای نو تابه له ماسره څه کړي وو؟ هغه ورته وویل مابه ته وژلې. الپ ارسلان ورته وویل : زه خوستا پشان د ذلیل انسان وژنه نه خوښوم. حکم یې وکړ چې بوځئ او خرڅ یې کړئ. مسلمانو عسکرو دهغه په غاړه کې پړی آچولی و اوپه لښکر کې ددی دخرڅولو اعلان یې کاو خوهیچا وانه خست آن چې دلښکر آخري سرته ورسیدل. هلته یوسړي وویل : که چیرته دسپي په بدل کې خرڅوئ نو زه به ددغه سپې په بدل کې واخلم. عسکرو هغه سړی الپ ارسلان پاچا ته راوست او ورته یې وویل چې هیڅ چابیه هم نکړیواخې داسړی یې دسپي په بدل کې آخلي. پاچا ورته وویل سپی هم لدینه ښه دی ځکه چې دسپي څه ګټه خوشته اودا هیڅ ګټه نه لري. بیا پاچا دهغه د آزادولو حکم وکړ او ویې ویل چې سپی اودا دواړه په یورسۍ کې وتړئ اوخپل ښارته یې ورسوی کله چې هغه خپل ښار ته ورسید نو دهغه ځای خلکو هغه له پاچاهۍ نه لرې کړ اوپرځای یې بل سړی وټاکه.